

การผลิตซ้ำและการสร้างความนิยมของเรื่องเล่าเกี่ยวกับ “เสือ” ในสังคมไทย
พ.ศ. 2460-2510

นางสาวศิริวรรณ ลาภสมบูรณ์นนท์

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์

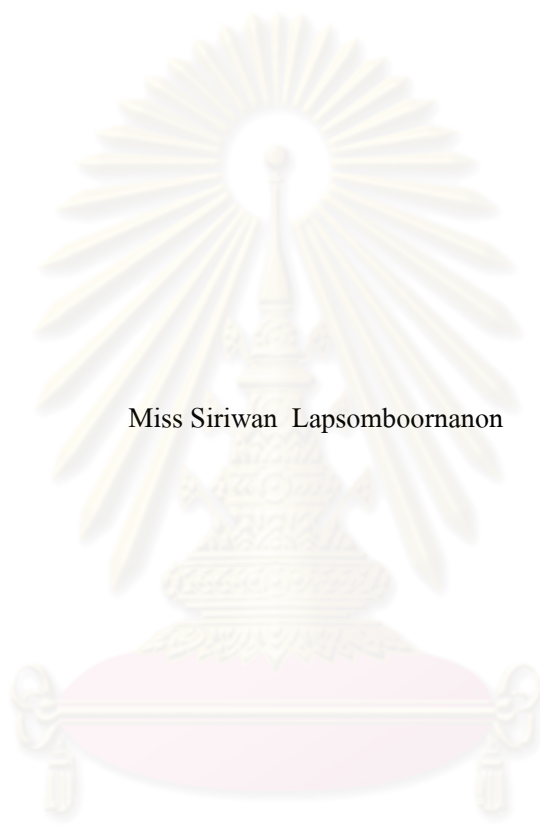
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

REPRODUCTION AND POPULARISATION OF SUA NARRATIVES
IN THAI SOCIETY, 1917-1967

Miss Siriwan Lapsomboornanon

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in History

Department of History

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การผลิตซ้ำและการสร้างความนิยมของเรื่องเล่าเกี่ยวกับ
“เสือ” ในสังคมไทย พ.ศ. 2460-2510

โดย

นางสาวศิริวรรณ ฤกษ์สมบุญนานนท์

สาขาวิชา

ประวัติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ฉลอง สุนทราวาณิชช์

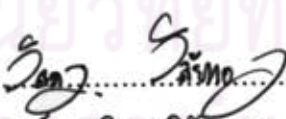
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประพจน์ อัสวีรุฬหการ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวิมล รุ่งเจริญ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ฉลอง สุนทราวาณิชช์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. วิลา วิไลทอง)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร. บัณฑิต จันทร์โรจน์กิจ)

ศิริวรรณ ลากสมบูรณานนท์ : การผลิตซ้ำและการสร้างความนิยมของเรื่องเล่าเกี่ยวกับ "เสือ" ในสังคมไทย พ.ศ. 2460-2510. (REPRODUCTION AND POPULARISATION OF SUA NARRATIVES IN THAI SOCIETY, 1917-1967) อ. ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ. จลอง สุนทรวาณิชย์, 179 หน้า.

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษารูปแบบของเรื่องเล่าเกี่ยวกับ "เสือ" ที่ถูกนำเสนอและนำมาผลิตซ้ำในสื่อประเภทต่างๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 2460-2510 และทราบถึงบทบาทหน้าที่และอิทธิพลของสื่อมวลชนที่ผลิตซ้ำและสร้างความนิยมเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสือขึ้นมา จนเกิดเป็นภาพลักษณ์ของเสือที่สะท้อนให้เห็นค่านิยมและอุดมการณ์ในสังคมไทยที่แฝงอยู่ในเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสือในบริบททางประวัติศาสตร์

ผลการศึกษาพบว่า การผลิตซ้ำและการสร้างความนิยมในเรื่องเล่าเกี่ยวกับ "เสือ" ในสื่อมวลชนแขนงต่างๆ เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายตั้งแต่ พ.ศ. 2460 เพื่อตอบสนองความสนใจของมวลชนที่ได้รับการศึกษาและสามารถเข้าถึงสื่อต่างๆ หลังสงครามโลกครั้งที่สองเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสือเฟื่องฟูมาก ตอบสนองต่อความต้องการระบายออกของมวลชนเนื่องจากภาวะกดดันของสภาพเศรษฐกิจและสังคมหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เนื่องจากเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสือได้รับความนิยมมาก ทำให้ผู้ผลิตสื่อต้องนำเรื่องราวเกี่ยวกับเสือมาผลิตซ้ำอยู่เสมอ โดยอาจเป็นการนำข้อมูลของเสือในอดีตกลับมาเขียนใหม่ หรือดัดแปลงเรื่องราวของเสือที่เป็นข่าวอยู่ในช่วงเวลานั้นให้เป็นรูปแบบใหม่ที่เร้าอารมณ์มากขึ้น การผลิตซ้ำภาพลักษณ์ของเสือนี้ไม่ได้คงที่อยู่ในรูปแบบเดิม หากเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางประวัติศาสตร์ของไทย การผลิตซ้ำเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสือจึงเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของเสือที่จะสะท้อนให้เห็นค่านิยมและอุดมการณ์ในสังคมไทยที่แฝงมาในเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสือนั่นเอง

ภาควิชา.....ประวัติศาสตร์.....ลายมือชื่อนิสิต.....ศิริวรรณ ลากสมบูรณานนท์.....
สาขาวิชา.....ประวัติศาสตร์.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....จ.....
ปีการศึกษา.....2552.....

4980201922 : MAJOR HISTORY

KEYWORDS : BANDIT / CRIME / POPULAR MEDIA

SIRIWAN LAPSOMBOORNANON : REPRODUCTION AND
POPULARISATION OF SUA NARRATIVES IN THAI SOCIETY, 1917-1967.
THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. CHALONG SOONTRAVANICH, 179 pp.

This research aims to study various forms of Sua narratives represented and reproduced in popular media from 1917 to 1967 and recognise the media's role and influence in making Sua narratives so popular among Thais that images of Sua come to reflect values and ideals in Thai society through popular legends about Sua in the historical context.

The research finds that reproduction and popularisation of Sua narratives in various medias had started since 1917 to satisfy the curiosity of people who can reach modern media through their education. Sua narratives in media flourished even more after the World War II as a way to escape from the hardness of reality. To maintain its popularity, the media mongers tried to remake Sua's stories by rewriting the legendary bandits in the past or adapt the current Sua's stories in more dramatic and sensational representations. The methods of reproducing Sua through different time periods, therefore, create images of Sua which are reflections of values and ideologies in Thai society.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department : History

Student's Signature Sirivan Lap.

Field of Study : History

Advisor's Signature

Academic Year : 2009

กิตติกรรมประกาศ

การเขียนกิตติกรรมประกาศ เป็นการแสดงความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์รูปแบบหนึ่ง อย่างน้อยที่สุดก็เป็นการออกชื่อเสียงเรียงนามของผู้เกี่ยวข้องที่ได้ช่วยเหลือหรือมีอิทธิพลแก่ผู้เขียนให้คนภายนอกได้รับรู้ และแม้ว่าความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์มักจะถูกมองในเชิงวิชาการ (อันแห่งแล้ง) ว่าเป็นเรื่องการเมือง แต่ก็ไม่อาจลืมได้ว่าเป็นเรื่องส่วนตัวด้วยเช่นกัน

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการดังรายนามต่อไปนี้ รองศาสตราจารย์ฉลอง สุนทราวาณิชย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวิมล รุ่งเจริญ ประธานกรรมการ อาจารย์ ดร. วิลา วิลัยทอง และอาจารย์ ดร. บัณฑิต จันทร์โรจนกิจ กรรมการ ที่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการเขียนและแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และอาจารย์ท่านอื่นๆ ในภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ ที่ได้ให้ความรู้ รวมทั้งรองศาสตราจารย์จำเริญลักษณ์ ธาระวังน้อย คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้ยังคงเมตตาผู้เขียนเสมอแม้จะเรียนจบไปแล้วหลายปี

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ เจ้าหน้าที่กลุ่มงานบริการ โสตทัศนวัสดุ (ห้องเก็บสิ่งพิมพ์ไมโครฟิล์ม) หอสมุดแห่งชาติ เจ้าหน้าที่ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาฯ (หอสมุดกลาง) เจ้าหน้าที่หอสมุดคณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดอื่นๆ ที่ได้ให้บริการ และเจ้าหน้าที่ในภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ นางสมพร ตั้งคำ (พี่สมพร) และนางสาววารภรณ์ นิ่มนวล (พี่ป๊อบ) ที่คอยช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกตลอดเวลา 4 ปี

ขอขอบคุณบรรดาน้องๆ ร่วมรุ่นที่พร้อมใจอยู่ร่วมกันตั้งแต่ต้นจนจบ เอ็ง นี๊ด พงษ์ ออฟ เต๋ย หียี เท็น ที่ได้มอบมิตรภาพและกำลังใจให้แก่กันมาโดยตลอด นี่ก็ไม่ออกเลยหากไม่ได้สนิทสนมขนาดนี้แล้วชีวิตตลอด 4 ปีในภาควิชานี้จะอับเฉาขนาดไหน ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ คนอื่นอีกมากมายที่คอยทักทายถามไถ่ความเป็นไปอยู่เสมอ

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณครอบครัวที่ให้ความสนับสนุนและเชื่อมั่นในตัวของผู้เขียนเสมอมา ถ้าหากวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้จะมีสาระและคุณค่าคืออยู่บ้าง ผู้เขียนขออุทิศให้แก่พ่อ นายทัศนลาภสมบูรณานนท์ ผู้จากไปก่อนผู้เขียนจะสำเร็จการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	15
1.4 แนวเหตุผล ทฤษฎีสำคัญ หรือสมมติฐาน.....	15
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	15
1.6 ขอบเขตของการวิจัย.....	16
1.7 ข้อยกเว้นของการวิจัย.....	16
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	16
2. “สื่อ” : โจรภายใต้ระบบอุปถัมภ์และอำนาจท้องถิ่นก่อน พ.ศ. 2460.....	17
2.1 “สื่อ” : เส้นแบ่งที่ลางเลือนระหว่าง “โจร” กับ “นักเลง”.....	19
2.2 โจรใน กฎหมายตราสามดวง.....	23
2.2.1 ความหมายและประเภทของโจรในพระไอยการลักษณะโจร.....	24
2.2.2 แนวคิดเรื่องหลักความรับผิดชอบร่วมกันในกฎหมายลักษณะโจร ห้าเส้น.....	26
2.3 โจรใน ขุนช้างขุนแผน : ไพร์หนินายและปัญหาของระบบอุปถัมภ์.....	29
2.4 โจรในหนังสือพิมพ์ยุคแรกเริ่ม : จดหมายเหตุบางกอกกรีคอร์เดอร์ และ จดหมายเหตุสยามไสมย.....	32
2.4.1 โจรใน จดหมายเหตุบางกอกกรีคอร์เดอร์.....	33
2.4.2 โจรใน จดหมายเหตุสยามไสมย.....	35
3. การสร้างความนิยมในเรื่องเล่าเกี่ยวกับสื่อก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง พ.ศ. 2460-2484..	38
3.1 ปัญหาอาชญากรรมในปี พ.ศ. 2460-2475.....	38
3.1.1 ปัญหาจากสภาพเศรษฐกิจ.....	44

3.1.2 ปัญหาในระบบราชการ.....	48
3.1.2.1 ปัญหาเรื่องกระบวนการจับกุมไต่สวน.....	49
3.1.2.2 ปัญหาของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง.....	50
3.1.2.3 ปัญหาของเจ้าพนักงานตำรวจ.....	52
3.1.3 ปัญหาเรื่องอาวุธปืน.....	54
3.1.4 ปัญหาเรื่องการพนันและการเข้าถึงอบายมุข.....	56
3.2 ปัญหาอาชญากรรมภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475.....	57
3.3 “เสื่อ” ในสื่อมวลชนก่อนการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่สอง (พ.ศ. 2460-2488).....	61
3.3.1 ความแพร่หลายของข่าวอาชญากรรมในหน้าหนังสือพิมพ์.....	61
3.3.2 การตัดแปลงข่าว “เสื่อ” ให้กลายเป็นกลอนลำตัดอาชญากรรม.....	63
3.3.2.1 เสื่ออัน (ก่อนคดีสำคัญ พ.ศ. 2458-59).....	66
3.3.2.2 เสื่อไทย (ก่อนคดีสำคัญ พ.ศ. 2460-64).....	66
3.3.2.3 เสื่อผล (ก่อนคดีสำคัญ พ.ศ. 2468-69).....	70
3.3.2.4 เสื่อย่อย (ก่อนคดีสำคัญ พ.ศ. 2469-2471).....	71
3.3.2.5 เสื่อบุญธรรม (ก่อนคดีสำคัญ พ.ศ. 2470-73).....	73
3.3.2.6 เสื่อนาก (ก่อนคดีสำคัญ พ.ศ. 2465-71).....	74
3.3.2.7 เสื่อใบ มีนบุรี (ก่อนคดีสำคัญ พ.ศ. 2468-71).....	75
3.3.2.8 เสื่อฟ่อนจอมโจรชลบุรี (ก่อนคดีสำคัญ พ.ศ. 2470-72).....	77
3.3.3 การแต่งเรื่องเล่าประเภทใหม่เกี่ยวกับ “เสื่อ” ในนิยายและเรื่องสั้น.....	78
3.3.4 การตัดแปลงเรื่องเล่าเกี่ยวกับ “เสื่อ” ในละครร้อง.....	85
3.3.4 การแปลความเข้าใจจากควาวยอดตะวันตกในภาพยนตร์ให้กลายเป็น “เสื่อ”.....	85
4. การผลิตซ้ำและการสร้างความนิยมในเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสื่อหลังสงครามโลกครั้งที่สอง พ.ศ. 2488-2510.....	93
4.1 ปัญหาโจรผู้ร้ายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง พ.ศ. 2489-2510.....	93
4.2 ลักษณะของโจรหลังสงครามโลกครั้งที่สอง พ.ศ. 2489-2510.....	96
4.2.1 ชุมโจร.....	96
4.2.1.1 ชุมโจรของเสื่อฝ้าย.....	96
4.2.1.2 ชุมโจรบ้านกอไผ่.....	99

4.2.2 กลุ่มโจรปล้นรถเมล์.....	104
4.2.3 แก๊งค์วัยรุ่นอันธพาล.....	107
4.2.4 โจรปล้นปิดตลาด.....	112
4.3 ความแพร่หลายของสื่อมวลชนเพื่อความบันเทิงในยุครัฐบาลทหารอำนาจนิยม พ.ศ. 2490-2510.....	119
4.3.1 การควบคุมวงการสื่อสิ่งพิมพ์ของรัฐบาลทหารอำนาจนิยม.....	119
4.3.2 หนังสือพิมพ์แนวอาชญากรรมและสารคดีเบื้องหลังข่าว.....	122
4.3.3 เรื่องจริงที่อิงนิยายของ “เสื่อ” ในสารคดีเบื้องหลังข่าว.....	123
4.3.4 การดัดแปลงสารคดีเบื้องหลังข่าวเป็นสื่อบันเทิงรูปแบบอื่น.....	129
4.3.5 ความแพร่หลายของอาชญากรรมนิยาย “เสื่อ”.....	129
4.3.5.1 เสื่อใบ-เสื่อคำ ของ ป. อิศรปาไลต : โจรผู้ร้ายผู้ดี.....	129
4.3.5.2 “เสื่อ” ของอรวรรณ : นักเลงภูธร.....	142
4.3.5.3 “เสื่อ” ของมนัส จรรย์รงค์ : สปีริตของนักเลงลูกทุ่ง.....	144
4.4 ความแพร่หลายของภาพยนตร์เกี่ยวกับ “เสื่อ”.....	146
5. บทสรุป.....	155
บรรณานุกรม.....	161
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	179

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	ตารางโจรสู้ร้ายอุกฉกรรจ์ทั่วพระราชอาณาจักร (เว้นกรุงเทพฯ) พ.ศ. 2459-2463 รวมคดีอุกฉกรรจ์ 3 ประเภท.....	40
3.2	ตารางโจรสู้ร้ายอุกฉกรรจ์ทั่วพระราชอาณาจักร ปี พ.ศ. 2466-2468.....	40
3.3	ตารางโจรสู้ร้ายอุกฉกรรจ์แยกตามมณฑลทั่วพระราชอาณาจักร (เว้นกรุงเทพฯ) พ.ศ. 2459-2468.....	42
3.4	ตารางโจรสู้ร้ายอุกฉกรรจ์ทั่วพระราชอาณาจักร ปี พ.ศ. 2475-2484 รวมคดี อุกฉกรรจ์ทุกประเภท.....	58
4.1	ตารางสถิติคดีอุกฉกรรจ์ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2480-2510.....	95

ศูนย์วิทยพัทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 ภาพที่ 3.1 รูปถ่ายของชายคนหนึ่งที่นั่งถือพิมพ์สยามราษฎร์อ้างว่าเป็นเสือไทย ...	70
2 ภาพที่ 3.2 ภาพปกหนังสือลำตัดเรื่อง “อ้ายเสือผลจอมโจร” พ.ศ. 2473.....	71
3 ภาพที่ 3.3 ภาพข่าวการจับกุมผู้ร้ายเสือข้อยและพวก.....	72
4 ภาพที่ 3.4 เปรียบเทียบหน้าปกหนังสือกลอนลำตัดเรื่อง “อ้ายเสือข้อยใจยักษ์”	73
5 ภาพที่ 3.5 หน้าปกหนังสือกลอนลำตัดเรื่อง “อ้ายเสือนาคจอมโจร” พ.ศ. 2472.....	75
6 ภาพที่ 3.6 หน้าปกหนังสือกลอนลำตัด “อ้ายเสือใบ” พ.ศ. 2473.....	77
7 ภาพที่ 3.7 หน้าปกหนังสือกลอนลำตัดเรื่อง “อ้ายเสือจอมโจรชลบุรี” พ.ศ. 2472 ..	78
8 ภาพที่ 3.8 “ไอ้เสือในวรรณคดี” โดย ส.เทียนศิริ.....	79
9 ภาพที่ 3.9 ตัวอย่างรูปถ่ายสมัยเก่าแสดงให้เห็นความนิยมในการแต่งตัวแบบ ควาบอย.....	89
10 ภาพที่ 4.1 ภาพถ่าย “เสือฝ้าย” และ “นายฉันทนา พ.ศ. 2489.....	99
11 ภาพที่ 4.2 ภาพข่าวการจับกุมชุมโจรบ้านกอไผ่ พ.ศ. 2490.....	103
12 ภาพที่ 4.3 พาดหัวข่าวเรื่องของเสือหัด “โจรผู้คิด 3 ล้านแล้วขบใจ”	106
13 ภาพที่ 4.4 พาดหัวข่าววัยรุ่นอันธพาลระหว่างแก๊งค์ของปู่ ระเบิดขวด และ แดง ไบร์เลย์.....	111
14 ภาพที่ 4.5 ข่าวหนังสือพิมพ์การประหารโจรปล้นตลาดท่าเรือด้วยการยิงเป้าใน ที่สาธารณะ.....	118
15 ภาพที่ 4.6 ภาพปกนิยายชุด <i>เสือใบ</i> และ <i>เสือดำ</i> สำนักพิมพ์ดวงศีกษา.....	140
16 ภาพที่ 4.7 ภาพหน้าปกของหนังสือชุด <i>เสือดำ</i> บางเล่ม.....	141
17 ภาพที่ 4.8 ตัวอย่างความนิยมการใช้ชื่อ “เสือ” ในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ด	148
18 ภาพที่ 4.9 ตัวอย่างความนิยมการใช้ชื่อ “เสือ” ในภาพยนตร์ฮอลลีวู้ด.....	149
19 ภาพที่ 4.10 กลุ่มผู้สร้างและผู้แสดงในภาพยนตร์เรื่อง <i>สุภาพบุรุษเสือไทย</i>	150
20 ภาพที่ 4.11 ภาพจากภาพยนตร์เรื่อง <i>สุภาพบุรุษเสือไทย</i>	151
21 ภาพที่ 5.1 ใบปิดภาพยนตร์เกี่ยวกับเสือหลัง พ.ศ. 2540.....	160

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

คำว่า “เสื่อ” ที่ใช้เป็นฉายาของโจรสลัดในสังคมไทย เป็นคำที่มีบริบททางสังคมและยุคสมัยเฉพาะของช่วงเวลาหนึ่งในอดีต แม้จะยังไม่อาจเจาะจงลงไปอย่างแน่ชัดได้ว่า คำว่าเสื่อที่เป็นฉายาของคนร้ายมีที่มาอย่างไร ส่วนใหญ่พบแต่การใช้คำว่าเสื่อสำหรับการให้สัญญาแก่พวกโจรด้วยกัน เช่น อ้ายเสื่อเอวา อ้ายเสื่อถอย ในขณะที่เอกสารราชการจะเรียกโจรสลัดที่ก่อเหตุอุกฉกรรจ์ว่า “ผู้ร้ายสำคัญ” แต่ไม่พบการใช้ฉายาโจรสลัดว่า “เสื่อ” แต่อาจประมาณได้ว่าการรับรู้เรื่องเสื่อในฐานะที่เป็นฉายาของโจรมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แม้ในหมู่พวกโจรจะไม่ยอมรับ (สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ, 2514: 231) แต่คำว่าเสื่อที่เป็นฉายาโจรก็เป็นที่แพร่หลายตามหน้าหนังสือพิมพ์แล้ว เช่น อ้ายเสื่อท่อม ในหนังสือพิมพ์ *Bangkok Times* พ.ศ. 2436 ซึ่งการเรียกฉายาของผู้ร้ายว่า “เสื่อ” หรือ “อ้ายเสื่อ” นี้ น่าจะมาจากคำเรียกขานของชาวบ้านแล้วจึงแพร่ไปสู่สื่อมวลชนเป็นหลัก ดังที่ในเวลาต่อมาหนังสือพิมพ์ก็ได้มีการตั้งฉายาผู้ร้ายคนสำคัญที่มีชื่อเสียงโด่งดังให้เป็น “เสื่อ” หรือ “อ้ายเสื่อ” ต่างๆ เช่น อ้ายเสื่อดอกกรัก อ้ายเสื่อเปีย (ในสมัยรัชกาลที่ 5) อ้ายเสื่ออัน อ้ายเสื่อไทย (ในสมัยรัชกาลที่ 6) เสื่อนาก เสื่อข้อย เสื่อใบ (ในสมัยรัชกาลที่ 7) เสื่อฝ้าย เสื่อดำ เสื่อมเหศวร (ในสมัยรัชกาลที่ 8-9) จนถึงราวถึงพุทธศตวรรษที่ 25 (พ.ศ. 2500) ด้วยการปราบปรามอาชญากรรมอย่างเข้มงวดในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และจอมพลถนอม กิตติขจรในช่วงทศวรรษที่ 2500 ทำให้เสื่อต่างๆ ถูกปราบปรามไปมาก และดูเหมือนการเรียกฉายาโจรว่าเสื่อก็จะถูกทำให้กลายเป็นเรื่องที่ล้าสมัยจนสร้างชาคนิยมไป จนในปัจจุบันไม่มีการให้ฉายาโจรสลัดหรืออาชญากรว่า “เสื่อ” ในหนังสือพิมพ์อีกแล้ว

เนื่องจากการให้ฉายาโจรสลัดคนใดว่า “เสื่อ” เกิดจากการเล่าลือของชาวบ้านและการเผยแพร่ของสื่อมวลชนเป็นหลัก ดังนั้น สิ่งที่กำหนดความเป็นเสื่อหรือการตั้งฉายาให้เป็นเสื่อ จึงไม่มีการกำหนดอย่างแน่ชัดตายตัว จากการสำรวจเอกสารต่างๆ ที่มีข่าวและเหตุการณ์เกี่ยวกับเสื่อในช่วงเวลาที่ศึกษา พ.ศ. 2460-2510 การเป็นเสื่อไม่ได้อยู่ที่ประเภทของการก่ออาชญากรรม เพราะไม่เคยมีการกำหนดลักษณะโจรสลัดประเภทเสื่อไว้ในกฎหมายฉบับใด ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายตราสามดวงซึ่งเป็นกฎหมายโบราณ หรือกฎหมายลักษณะอาญาและกฎหมายลักษณะแพ่งซึ่งเป็นการปฏิรูปกฎหมายแบบใหม่ อาชญากรรมที่นับว่าเป็นพฤติกรรมของเสื่อจึงขึ้นอยู่กับการตีความ

ลักษณะของโจรสลัดที่แตกต่างไปตามยุคสมัย นับตั้งแต่ลัทธิหรือปล้นวัวควาย (เพื่อเรียกค่าไถ่หรือ ขาย) ตีเรือชิงเรือ ปล้นบ้านหรือปล้นตลาด ตีรันฟันแทง แย่งผู้หญิง จับคนไปเรียกค่าไถ่ ไป จนถึงฆ่าชาวบ้านและเจ้าพนักงาน ยิ่งเมื่อสังคมมีโภคทรัพย์ที่หลากหลายมากขึ้นเท่าไร การก่อ อาชญากรรมของเสื่อก็หลากหลายตามไปด้วย เช่น การปล้นรถขนทอง การปล้นผู้โดยสารรถยนต์ ระหว่างจังหวัด การปิดตลาดปล้น เป็นต้น

พฤติกรรมของเสื่อกี่ปรากฏตามหน้าหนังสือพิมพ์นั้นก็แตกต่างขึ้นอยู่กับคำแนะนำของผู้เขียนหนังสือพิมพ์ นับตั้งแต่เป็นโจรสลัดโหดเหี้ยมไม่มีความปรานีต่อชาวบ้าน เป็นภัยต่อรัฐ และความสงบสุขของราษฎร หรือเป็นที่นิยมนับถือของคนในชุมชนว่าช่วยปกป้องการคุกคาม ผู้ร้ายจากถิ่นอื่นหรือจากการปกครองของรัฐ มีทั้งที่เป็น “นักเลง” แบบชาวบ้านที่เป็นคนตรง กล้า ใจกล้าเสีย ไม่ยอมใคร และที่เป็น “ผู้ดี” ที่พูดจาไพเราะ ให้เกียรติผู้หญิง ซึ่งแสดงถึงลักษณะของ คนมีการศึกษา เป็นต้น ส่วนสังกัดของ “เสื่อ” นั้นก็มีต่างๆ กัน มีทั้งที่แอบแฝงอยู่ภายใต้การ อุปถัมภ์ของข้าราชการหรือผู้ใหญ่ในท้องถิ่น เป็นชาวบ้านที่ตั้งกลุ่มทำพฤติกรรมนอกกฎหมายโดยที่ ชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่นรู้เห็นเป็นใจ หรือหนีออกไปตั้งเป็นชุมชนอิสระที่อำนาจรัฐ ควบคุมไม่ถึง

ความแตกต่างของเสื่อกี่กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นผลมาจากการรับรู้เรื่องเล่าเกี่ยวกับเสื่อกี่ หลากหลายของคนหลายๆ กลุ่มซึ่งมีมุมมองและตีความการก่ออาชญากรรมของเสื่อกี่แตกต่างกัน ไปตามเวลาและเงื่อนไขของสภาพสังคม โดยสื่อมวลชนแขนงต่างๆ นี้เองที่เป็นสื่อสำคัญในการ ถ่ายทอดเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสื่อ ซึ่งไม่เพียงแต่นำเสนอเรื่องราวของเสื่อในรูปแบบของข่าวหรือคดี อาชญากรรมตามที่เกิดขึ้นจริงเท่านั้น เมื่อเรื่องราวเกี่ยวกับเสื่อเป็นที่สนใจของประชาชนผู้รับสื่อ จึงมีการดัดแปลงเรื่องราวเกี่ยวกับเสื่อให้เป็นสื่อเพื่อความบันเทิงในรูปแบบต่างๆ ทั้งวรรณกรรม นาฏกรรม หรือภาพยนตร์ เพื่อตอบสนองต่อความนิยมของประชาชน

สิ่งที่น่าสนใจที่การศึกษาชิ้นนี้ต้องการนำเสนอคือ ความนิยมในเรื่องเล่ารูปแบบต่างๆ ของ เสื่อมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน สะท้อนให้เห็นถึงความนิยมในเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสื่อ จนเกิดการ หยิบยืมข้อมูลทั้งในอดีตและร่วมสมัยมาดัดแปลงและผลิตซ้ำเพื่อตอบสนองความต้องการของ ประชาชนที่ต้องการเสพเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสื่อ ตัวอย่างเช่น การนำข่าวของเสื่อมีชื่อจากหนังสือพิมพ์ ในสมัยรัชกาลที่ 6-7 นำมาดัดแปลงเป็นหนังสือกลอนลำตัดเกี่ยวกับอาชญากรรมของเสื่อมาตีพิมพ์ ออกขายในปลายรัชกาลที่ 7 ต่อมาหนังสือกลอนลำตัดนี้ได้ถูกดัดแปลงให้เป็นสารคดีเบื้องหลังข่าว เกี่ยวกับเสื่อในอดีต ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งได้รับความนิยมจน นำเอาสารคดีข่าวซึ่งเป็นเรื่องเสื่อในอดีตนั้นมาสร้างเป็นภาพยนตร์ อย่างเรื่อง *สุภาพบุรุษเสื่อไทย* ในปีพ.ศ. 2492 ป. อินทรปาลิต ผู้เขียนนิยาย *เสื่อใบ* และ *เสื่อดำ* ที่โด่งดังในช่วงทศวรรษที่ 2490

นำเค้าโครงการปล้นต่างๆ ของ “เสือใบ” และ “เสือดำ” จากข่าวการปล้นจริงๆ ตามหน้าหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

ความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์ของเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสือในรูปแบบต่างๆ นับจากอดีตจนถึงปัจจุบันนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความนิยมในเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสือจนเกิดการหยิบยืมข้อมูลทั้งในอดีตและร่วมสมัยมาดัดแปลงและผลิตซ้ำเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนที่ต้องการเสพเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสือซึ่งมีการรื้อฟื้นขึ้นใหม่อยู่เสมอ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่า เหตุใดเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสือจึงได้รับความนิยมอย่างมากในสังคมไทย ความนิยมนั้นมีในรูปแบบใดบ้างและมีที่มาอย่างไร และการผลิตซ้ำเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสือในหลายรูปแบบดังกล่าวนี้ สะท้อนให้เห็นการยอมรับในค่านิยมใดบ้างสังคมไทย ซึ่งอาจจะยังคงฝังรากเหง้าสืบเนื่องมาอย่างยาวนาน หรือมีค่านิยมในเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสือที่เกิดการเปลี่ยนแปลง รื้อฟื้น หรือให้คุณค่าและความหมายใหม่ในปัจจุบัน

1.2 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องเกี่ยวกับ “เสือ” ในสังคมไทยนี้ ได้อาศัยแนวคิดของเอริก ฮอบสบอม (Eric Hobsbawm) จากการศึกษาเรื่องโจรในเชิงสังคมวิทยา ดังที่ปรากฏใน *Primitive Rebels: Studies in Archaic Forms of Social Movement in the 19th and 20th Centuries* ตีพิมพ์ครั้งแรกในปีพ.ศ. 2502 ในบทที่ชื่อว่า “The Social Bandit” ซึ่งต่อมาฮอบสบอมได้ขยายประเด็นในบทนี้ออกมาเป็นหนังสือชื่อ *Bandits* พิมพ์ครั้งแรกในปีพ.ศ. 2512 ฮอบสบอมได้ศึกษาเรื่องราวของโจรจากหลายพื้นที่ ซึ่งเป็นโจรที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยกย่องของมวลชนจนเกิดเป็นตำนานและเรื่องเล่าขานมากมาย ฮอบสบอมเรียกโจรที่เป็นขวัญใจประชาชนแม้ว่าจะเป็นศัตรูกับรัฐหรือผู้ปกครองนี้ว่า “social bandit” หรือ “โจรของประชาชน”¹ ซึ่งเขาถือว่าเป็นอุบัติการณ์ที่สามารถเกิดขึ้นโดยทั่วไปในสังคมชนบทที่กำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านจากระบบการจัดการชุมชนแบบชนเผ่าหรือระบบเครือญาติไปสู่การจัดระบบสังคมแบบทุนนิยมหรืออุตสาหกรรม หรือสังคมแบบเกษตรทุนนิยม ทำให้เกิดช่องว่างทางชนชั้นระหว่างกลุ่มที่ยังคงดำรงชีพด้วยวิถีเศรษฐกิจแบบเดิมไม่ว่าจะเป็นสังคมการค้าสัตว์หรือสังคมเพาะปลูก กับกลุ่มที่สามารถหาประโยชน์ได้จากเศรษฐกิจแบบเงินทุนซึ่งมีอำนาจมากกว่า (Hobsbawm, 1972: 18)

¹ การแปลคำว่า “social bandit” ว่า “โจรของประชาชน” นี้เทียบเคียงมาจากคำแปลของพรภิรมณ์ เอี่ยมธรรมและคณะ ใน *สังคมชนบทและภาคเศรษฐกิจข้าวของไทย พ.ศ. 2423-2473* (จอห์นสตัน, 2530: 91) เดวิด บรูซ จอห์นสตัน ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ในภาษาอังกฤษที่มีชื่อว่า *Rural Society and the Rice Economy in Thailand, 1880-1930* (1975) ได้อธิบายพฤติกรรมของโจรบางส่วนในชนบทไทยโดยเทียบเคียงกับแนวความคิดเรื่อง “social bandit” ของฮอบสบอมด้วย

การต่อต้านหรือการลดช่องว่างทางสังคมในช่วงเปลี่ยนผ่านนี้อาจทำได้หลายวิธี วิธีหนึ่งคือการแย่งชิงผลผลิตหรือทรัพย์สินจากผู้ที่มีมากกว่า ซึ่งก็คือพฤติกรรมของโจรทั่วไป แต่ที่ถือกันว่าเป็นพฤติกรรมของ “social bandit” หรือ “โจรของประชาชน” คือการปล้นหรือแย่งชิงแล้วนำมาแจกจ่ายในหมู่ผู้ที่มีน้อยกว่า ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำเพื่อพวกพ้องในสังคมเดียวกัน อันยังคงลักษณะสังคมที่รวมกลุ่มแบบชนเผ่าหรือเครือญาติ ตัวอย่างของโจรแบบ “social bandit” หรือ “โจรของประชาชน” ที่กลายมาเป็นต้นแบบ (prototype) ในความคิดของคนทั่วไปคือ โรบิน ฮูด (Robin Hood) นั่นเอง และเพราะเป็นการกระทำเพื่อพวกเดียวกันและเป็นการต่อต้านอำนาจที่มาจากภายนอก จึงมีตำนานเรื่องเล่าขานของโจรเหล่านี้ในเชิงวีรกรรมที่แสดงถึงความกล้าหาญ ความรักเพื่อนพ้องและท้องถิ่น ความซื่อสัตย์ (ที่ตรงข้ามกับความฉ้อฉลหรือคดโกง) การต่อสู้กับความอยุติธรรม นอกจากนี้ยังมีการให้คุณค่าที่เป็นที่ยกย่องในสังคมนั้น เช่น ความเป็นชายชาติวีร ความอยู่ยงคงกระพัน เป็นต้น โจรในลักษณะนี้มักได้รับการยกย่องให้เป็น “วีรบุรุษ” (hero)

แต่อย่างไรก็ตาม ตามความเห็นของฮอบสบอมแล้ว โจรที่ได้รับการยกย่องให้เป็นวีรบุรุษเหล่านี้ก็ไม่อาจนำการเคลื่อนไหวทางสังคมหรือนำการปฏิวัติให้กับมวลชนได้ อย่างหนึ่งนั้นเป็นเพราะการลุกขึ้นมาเป็นโจรนี้เป็นการกระทำเพื่อให้ตัวเองและพวกพ้องสามารถดำรงชีพอยู่ได้ในเงื่อนไขเดิมที่เป็นอยู่ในเวลานั้น การต่อต้านนี้จึงขาดอุดมการณ์และวิสัยทัศน์ที่จะเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ เป็นเพียงการปล้นเพื่อบรรเทาความทุกข์ยากหรือแก้ไขความอยุติธรรมเป็นครั้งคราว ในอีกกรณีหนึ่ง หากยังคงกลุ่มต่อต้านในนามของพวกโจรอยู่ได้ แต่ในระยะยาวแล้ว กองกำลังของกลุ่มโจรมักพ่ายแพ้เพราะไม่สามารถสู้กับกองทหารหรือตำรวจที่เข้ามาปราบปราม หรือไม่เช่นนั้นก็ถูกคุกคามเข้าไปอยู่ในกลุ่มของผู้บริหารเปลี่ยนแปลงที่มีวิสัยทัศน์และได้รับการยอมรับนับถือจากกลุ่มผู้นำอำนาจกลุ่มอื่นๆ ซึ่งผู้บริหารเปลี่ยนแปลงในลักษณะนั้นจะก้าวข้ามคำกล่าวหาว่าเป็น “โจร” ไปแล้ว (Hobsbawm, 1974: 26-27)² “social bandit” หรือ “โจรของประชาชน” ที่กลายเป็นวีรบุรุษในสายตาของประชาชนแล้ว อาจถูกสร้างให้กลายเป็น “สัญลักษณ์” หรือเป็น “ตำนานเรื่องเล่า”

² นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้เสนอการวิเคราะห์ในแนวทางนี้เช่นกัน ใน *การเมืองไทยสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี* (พิมพ์ครั้งแรกพ.ศ. 2529) เมื่อภายหลังกรุงศรีอยุธยาถูกทำลายในปี พ.ศ. 2310 ทำให้ภาวะการรวมศูนย์อำนาจของรัฐกลางแตกสลาย จึงเกิดการตั้งชุมนุมหรือ “ก๊ก” ต่างๆ มากมายที่บรรดานายบ้านหรือนายช่องต่างปกครองดูแลผู้คนกันเอง บางชุมนุมก็ใช้วิธีการปล้นสะดมเพื่อความอยู่รอด หากตีความในแง่นี้ ชุมนุมของพระเจ้าตากสินก็อาจนับได้ว่าเป็น “ชุมนุมโจร” แห่งหนึ่งเพราะระหว่างการเดินทางทัพที่ใช้ทั้งการเกลี้ยกล่อมนายบ้านและผู้คนให้เข้าร่วม ถ้าเจรจาไม่สำเร็จก็จำเป็นต้องบุกตีเพื่อให้ได้เสบียง ที่พัก และกำลังคน หากแต่พระเจ้าตากสินสามารถพ้นจากการถูกขนานนามว่าเป็นหัวหน้าโจรในพงศาวดารได้ เมื่อสามารถขับไล่กองกำลังทหารพม่าและปราบดาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์ได้สำเร็จ

(myth) ที่มีพลังในการปลุกเร้ามวลชนต่อต้านกับอำนาจทางการได้เช่นกัน (Hobsbawm, 1972: 24-26)

การศึกษาเรื่อง “social bandit” หรือ “โจรของประชาชน” ของฮอบสบอมถือได้ว่าเป็นแนวคิดสำคัญที่มีการนำใช้วิเคราะห์กันอย่างกว้างขวาง ตัวอย่างการนำแนวคิดเรื่อง “social bandit” ของฮอบสบอมไปใช้วิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์ได้แก่งานของเจีย บูน เคง (Cheah Boon Kheng) เรื่อง *The Peasant Robbers of Kedah 1900-1929* (1988) ซึ่งเป็นการศึกษาการรับรู้เรื่องราวของกลุ่มโจรหลายกลุ่มในรัฐเคดาห์ในช่วงกลางพุทธศตวรรษ 25 ซึ่งในช่วงเวลานั้นเป็นช่วงรอยต่อระหว่างการเป็นรัฐที่ขึ้นกับสยามและต่อมาขึ้นกับอังกฤษ โดยใช้การวิเคราะห์ทั้งหลักฐานทางประวัติศาสตร์และจากตำนานเรื่องเล่าชาวบ้าน ซึ่งต่อมาได้มีการคัดแปลงเรื่องเล่าของโจรบางกลุ่มนี้ในสื่ออื่นๆ เช่นนิยายและการ์ตูนด้วย การศึกษาของเจียทำให้เห็นถึงความซับซ้อนในการจัดกลุ่มโจรในรัฐเคดาห์ ซึ่งบอกไม่ได้ว่าแน่ชัดว่าเป็นชาวสยาม หรือชาวมลายู อำนาจในการปราบปรามก็ถกเถียงกันระหว่างอำนาจรัฐสยามและอังกฤษ และด้วยอยู่ในดินแดนรอยต่อที่ไม่แน่ชัดนี้เองจึงทำให้โจรกลุ่มนี้สามารถแฝงตัวอยู่ได้ ขณะเดียวกันโจรที่ต่อต้านอำนาจทางการกลุ่มนี้ก็เป็นที่ยกย่องของคนในพื้นที่ที่ต้องการอิสระทั้งจากอำนาจของรัฐสยามและอังกฤษ

แนวคิดเรื่อง “social bandit” หรือ “โจรของประชาชน” เป็นแนวคิดที่น่าสนใจมาก ซึ่งน่าจะมาปรับใช้ต่อการศึกษาเรื่อง “เสือ” ได้เป็นอย่างดี แต่สิ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาในเรื่องเล่าของโจรนี้คือ การผลิตซ้ำและการสร้างภาพลักษณ์ของโจรผู้ร้ายในประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์นิพนธ์ (historiography) ที่ได้รับความสนใจมากขึ้น ตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานี้คือหนังสือรวมบทความเรื่อง *Crime and Culture: An Historical Perspective* (2005) เอมี กิลแมน ชเรบนิค (Amy Gilman Srebnick) และเรอเน เลวี (Rene Levy) เป็นบรรณาธิการ บทความในหนังสือเล่มนี้เน้นศึกษาเกี่ยวกับวาทกรรม (discourse) เรื่องเล่า (narrative) ที่ส่งผลต่อการเขียนและการนำเสนอประวัติศาสตร์อาชญากรรม (crime history) ครอบคลุมการศึกษาอาชญากรรมในศตวรรษที่ 18-20 ในสหรัฐอเมริกา อิตาลี ฝรั่งเศส เยอรมัน เบลเยียม และฮังการี ทั้งอาชญากรรมในเมืองและอาชญากรรมในสังคมชนบท

ใน “คำนำ” บรรณาธิการทั้งสองเห็นว่า ประวัติศาสตร์อาชญากรรม เป็นที่สนใจทั้งในเชิงประวัติศาสตร์สังคม วัฒนธรรม นิติศาสตร์ และอาชญาวิทยา ยิ่งไปกว่านั้น เนื่องจากอาชญากรรมกลายเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่โด่งดังและเป็นที่น่าสนใจใคร่รู้ของประชาชนทั่วไป จึงมีการศึกษาประวัติศาสตร์อาชญากรรมในเชิงสื่อสารมวลชนด้วย (popular media) การศึกษาประวัติศาสตร์อาชญากรรมจึงไม่เพียงให้ความสนใจกับรายละเอียดของเหตุการณ์ แต่ศึกษาถึงวิธีการนำเสนอเหตุอาชญากรรมนั้น ไม่ว่าจะปรากฏอยู่ในเอกสารทางราชการหรือผ่านการคัดแปลงในสื่อมวลชนแล้วก็ตาม ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ของแนวความคิดและนัยยะทางสังคมของแต่ละยุคสมัยที่

ส่งผลต่อมุมมองของผู้เขียนประวัติศาสตร์อาชญากรรมในแต่ละยุคด้วย (“Introduction”, 2005: xiii-xiv)

สำหรับเรื่องเกี่ยวกับ “เสือ” ที่เป็นงานภาษาไทย เท่าที่ผู้เขียนได้สำรวจมามีการศึกษาที่เกี่ยวข้องดังนี้

“สนทนากับโจรสู้ร้ายปล้น” โดยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาธำรงราชานุภาพ (2514) เป็นการบันทึกการให้ปากคำของโจรสู้ร้ายในแถบปทุมธานี อยู่ชยา เมื่อพ.ศ. 2446 มีลักษณะเป็นการไต่สวน (ถาม-ตอบ) จำนวน 116 ข้อ ข้อเท็จจริงในการไต่สวนนี้ทำให้ได้รายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับวิธีการปล้นและการใช้ชีวิตของเหล่าโจรสู้ร้าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นโจรสู้ร้ายลักปล้นควายในแถบภาคกลาง จึงเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญที่ได้รับการอ้างอิงอยู่เสมอ และยังเป็นข้อมูลตามมุมมองของชาวบ้านที่ประพาดตัวเป็นโจร ทำให้รู้เรื่องราวของโจรจากแง่มุมอื่น เช่น ชาวบ้านที่เป็นผู้ร้ายไม่ได้เรียกตัวเองว่า “ผู้ร้าย” แต่เรียกตัวเองว่า “นักเลง” คือ คนที่เข้าใจในการปล้นสะดม หรือเป็นผู้ลักวัวควาย หรือเป็นผู้รู้เห็นเป็นใจที่ช่วยในกระบวนการลักลอบซื้อขายวัวควาย และยังมีแบ่งเหล่าแบ่งพวกตามศักดิ์ศรีกันเองอีก เช่น “นักเลง” ต้องทำงานกับพวกฟื้องจำนวนมาก ไม่ใช่พวกผู้ร้ายล้วงลักข่องเบา และไม่ลอบยิงคน เว้นแต่พวกรับสินบน (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาธำรงราชานุภาพ, 2514: 376-377) นักเลงไม่ได้เกิดจากผู้ทุจริตสุบผืนกินสุรา หรือเล่นการพนันเท่านั้น บางครั้งคน “ดีๆ” ก็เป็นนักเลงเพราะต้องการป้องกันตัว ถ้าอยู่คนเดียวก็อาจเกิดอันตรายมากหากไม่เลิก จึงต้องเข้าพวกกับนักเลง และอาจคุ้มครองญาติพี่น้องได้ด้วย (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาธำรงราชานุภาพ, 2514: 382-383) การทำโจรกรรมมีวิธีเรียกแตกต่างกัน เนื่องจากใช้วิธีต่างกันและเป้าหมายต่างกัน เช่น ลักวัวควายกับปล้นวัวควาย (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาธำรงราชานุภาพ, 2514: 410-422, 428-431) ปล้นเรือกับตีเรือ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาธำรงราชานุภาพ, 2514: 393-394) การปล้นเรือนจะเลือกเจ้าทรัพย์อย่างไร (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาธำรงราชานุภาพ, 2514: 405-408) การทำพิธีกรรมต่างๆ เช่น การทำสัตย์ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาธำรงราชานุภาพ, 2514: 398-399) วิธีการบวงสรวง (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาธำรงราชานุภาพ, 2514: 404-405)

นอกจากรายละเอียดต่างๆ ในการทำโจรกรรมและพิธีกรรมต่างๆ แล้ว ยังได้รู้ถึงการปรับตัวของพวกโจรที่ต้องเปลี่ยนวิธีการเมื่อทางราชการเข้มงวดในการกวาดล้างจับกุม เช่น เลิกวิธีการมอมหน้าเวลาปล้นเรือน เพราะถ้าผู้ใหญ่บ้านเรียกลูกบ้านตรวจอาจจะล้างหน้าไม่ทัน (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาธำรงราชานุภาพ, 2503: 403) การต้อนฝูงวัวควายที่ปล้นมาได้ ต้องเดินทางกลางคืน บุกป่า (เดินกลางทุ่งไม่ได้) และระวังเส้นทางให้หลบเลี่ยงจากโรงพักพลตระเวนและตำรวจภูธร รวมทั้ง “ผู้ใหญ่บ้านที่แข็งแรง” ในราชการด้วย (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาธำรงราชานุภาพ, 2514: 422-424) หรือการไถ่ถอนควายต้องเพิ่มกลวิธีซับซ้อนมากขึ้น เพราะทางการได้มีการออกตัวรูปพรรณสัตว์กำกับไว้ การซื้อขายหรือไถ่ถอนวัวควายอย่างง่าย ๆ อาจกลายเป็นพิธีกรรมเป็นการ

ตกลงซื้อขายได้ถอนกับคนร้าย จึงต้องมีวิธีเจรจาและรับตัวไว้หลายขั้นตอน (สมเด็จพระ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2514: 431-433)

นอกจากนี้ยังทราบถึงทัศนคติที่มีต่อการปล้นของพวกโจรผู้ร้าย ซึ่งอาจไม่ได้มีเจตนาที่ร้ายแรง เมื่อดูจากคำบวงสรวงก่อนปล้นเป็นการขอร้องต่อเทวดา เจ้าฟ้า เจ้าแผ่นดิน ว่าเหตุที่มาชุมนุมกันนั้น “จะได้คิดขบถประทุษร้ายต่อแผ่นดินนั้นห้ามมิได้” แต่เพราะยากจนเหลือประมาณ จะขอเอาทรัพย์จากบ้านนั้นๆ มาเลี้ยงชีวิต (สมเด็จพระ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2514: 404-405) หากแต่เมื่อถูกหมายบ้านเมืองเข้มงวดมากขึ้น และทำให้การโจรกรรมเหล่านี้กลายเป็นอาชญากรรมต่อรัฐ ทำให้การโจรกรรมและการปราบปรามเหล่านี้เพิ่มความรุนแรงมากขึ้น เช่น โจรผู้ร้ายจำเป็นต้องหาซื้อปืนและคำนวณว่ามีปืนมากกว่าเจ้าทรัพย์ ในขณะที่สมัยก่อนใช้แค่มีดพริกก็ใช้ปล้นเรือนได้แล้ว (สมเด็จพระ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2514: 388-389)

นิตยสาร *ศิลปวัฒนธรรม* ฉบับเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2540 ได้รวบรวมบทความเกี่ยวกับโจรในสังคมไทยไว้หลายบทความ บทความเรื่อง “บุกถ้ำเสือ เปิดตำนานโจรไทย” โดยกองบรรณาธิการนิตยสาร *ศิลปวัฒนธรรม* สำนวณภาพกว้างของโจรในสังคมไทย โดยมอง “โจร” ในที่นี้ว่าเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นที่มีอำนาจและบารมี สามารถเลี้ยงดูควบคุมชุมชนให้อยู่ภายใต้การปกครองของตนได้โดยการปล้นชิงทรัพย์สินเงินทองจากชุมชนใกล้เคียง และปฏิเสธไม่ยอมรับการควบคุมจากอำนาจรัฐ จึงทำให้ผู้คุมอำนาจรัฐมองว่าเป็นปฏิปักษ์ที่ต้องควบคุมปราบปราม ในบทความจึงได้ยกตัวอย่างชุมชนอิสระที่แข็งขันต่ออำนาจรัฐในหลายรูปแบบ เช่น ชองโจรที่เกิดขึ้นหลังการเสียกรุงศรีอยุธยา กบฏฝิ่นในภาคอีสาน ชุมโจรภาคใต้ หรือกลุ่มอั้งยี่ชองโจรในภาคตะวันออก รวมทั้งอธิบายการเปลี่ยนรูปแบบของ “โจร” หรือ “นักเลง” ซึ่งผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นที่ต่อต้านอำนาจรัฐอย่างซึ่งหน้ากลายเป็น “เจ้าพ่อ” ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นที่สามารถประสานผลประโยชน์กับทางราชการได้ (กองบรรณาธิการนิตยสารศิลปวัฒนธรรม, 2540: 83-89)

นอกจากการอธิบายภาพกว้างๆ ของโจรแล้วใน *ศิลปวัฒนธรรม* ฉบับเดียวกันยังให้รายละเอียดของโจรในท้องถิ่นต่างๆ อีกด้วย บทความเรื่อง “สุพรรณเป็นเมืองโจร เมืองคนดูจริงหรือ?” โดย มนต์ โอภากุล อธิบายถึงประวัติและสภาพของสังคมของ “เมืองสุพรรณ” ที่แม้จะตั้งอยู่ใกล้เคียงกับเมืองหลวงทั้งกรุงศรีอยุธยาและกรุงเทพฯ แต่เพราะส่วนกลางขาดความเอาใจใส่ควบคุม จึงปล่อยให้ผู้นำท้องถิ่นตั้งชุมชนปกครองกันอย่างอิสระ เมืองสุพรรณกลายเป็นแหล่งซ่องสุมผู้คนหรือมีสถานที่เล่นการพนันกันมาก ภูมิประเทศก็เป็นป่าดงรกเร็ว เมืองสุพรรณยังมีชื่อเสียงว่าเป็นเมืองโจรเมื่อเกิดชุมโจรที่โด่งดังหลังสงครามโลกครั้งที่สองคือ ชุมโจรเสือฝ้าย ผู้เขียนบทความซึ่งเป็นคนเก่าแก่ในจังหวัดสุพรรณบุรียังได้เล่าประสบการณ์เมื่อวัยหนุ่มที่ได้พบกับเสือฝ้าย เสืออมเหศวร และเสืออื่นๆ ในงานแต่งงานของเพื่อนด้วย (มนต์ โอภากุล, 2540: 90-99) บทความเรื่อง “โจรใต้ เสือร้ายทะเลน้อย” เล่าถึงวัฒนธรรมของโจรภาคใต้ ส่วนหนึ่งเป็น

วัฒนธรรมของชุมชนที่ชายหนุ่มต้องพิสูจน์ความเป็นลูกผู้ชายด้วยการขโมยควาย และเล่าประวัติชุมชนโจรของ “รุ่ง คอนทราย” (เสียดชีวิต พ.ศ. 2462) และ “คำ หัวแพร” (เสียดชีวิต พ.ศ. 2463) ซึ่งมีอนุสาวรีย์โจรปั้นเป็นตัวแทนของ “คำ หัวแพร” ที่เขาซั้งกั้ง ในโรงพยาบาลเมืองพัทลุง สันนิษฐานว่าเป็นการปั้นเพื่อประจานไม่ให้ใครเอาเยี่ยงอย่าง แต่กลับที่เป็นนับถือบูชาของชาวบ้านไป (กองบรรณาธิการนิเทศสารศิลปวัฒนธรรม, 2540: 102-06) คำสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชนที่รู้จัก “เสือ” และคนที่ถูกกล่าวหาว่าเป็น “เสือ” เช่น นายอ่อนตา สระคำ (ไม่ได้บอกว่าเป็นตัวเองมีฉายาว่าเสืออะไร) และ “เสียมเหศวร” (ไม่ได้เปิดเผยชื่อจริง) สัมภาษณ์พลตำรวจตรีขุนพันธรักษ์ราชเดช อดีตตำรวจมือปราบ “เสือ” ในภาคใต้และภาคกลาง (กองบรรณาธิการนิเทศสารศิลปวัฒนธรรม, 2540: 101, 107-09)

บทความอื่นๆ ในฉบับเป็นการสำรวจเรื่องของโจรในแง่มุมอื่นๆ บทความเรื่อง “ ‘โจร’ ในงานวรรณกรรม” โดยพินดา สงวนเสรีวานิช ยกตัวอย่างงานวรรณกรรมที่มีเรื่องโจรเข้ามาเกี่ยวข้องกับในบางตอน เช่น *พระอภัยมณี จันทโครพ* และนิยายที่เกี่ยวกับโจร เช่น *เสือใบ เสือคำ* ของ ป. อินทรปาลิต *สุภาพบุรุษภูธร* ของทัศนทรง ชมภูมิ่ง *นักเลงเมืองบน* ของรมย์ รัตติวัน *ขุนไพร* ของภิญโญ ศรีจำลอง สารคดีเกี่ยวกับโจรเช่น เรื่อง *เสือฝ่ายสิบทิศ* ของมาลัย ชูพินิจ หรือ *สนทนากับโจรผู้ร้ายปล้น* ของสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ และการดัดแปลงเรื่องของเสียมเหศวรเป็นภาพยนตร์ (พินดา สงวนเสรีวานิช, 2540: 110-12) บทความเรื่อง “เครื่องรางของโจร” กล่าวถึงความเชื่อเรื่องโชคลางของคลังในหมู่โจรที่สามารถเห็นได้ตั้งในแต่ในเสภา *ขุนช้างขุนแผน* และตัวอย่างเครื่องรางที่กลุ่มโจรหรือนักเลงนับถือเป็นพิเศษ ส่วนใหญ่นับถือกันว่ามีอิทธิฤทธิ์เรื่องอยู่ยงคงกระพัน หรือแคล้วคลาดจากภัยอันตราย เช่น ตะกรุดหลวงปู่เอี่ยม วัดสะพานสูง จ. นนทบุรี มงคลสวมหัว หลวงพ่อขัน วัดนกกระจาบ จ. อุบลราชธานี พระเครื่องที่นิยมได้แก่พระปิดตาหรือพระมหาอุดของหลวงปู่จัน วัดโมลี จ. นนทบุรี พระปิดตาเนื้อผงขาวผสมว่านยา หลวงปู่จัน วัดท่าลาด จ. ละโว้ และพิธีทางไสยศาสตร์ที่สำนักวัดเขาอ้อ จ. พัทลุง เป็นต้น (กองบรรณาธิการนิเทศสารศิลปวัฒนธรรม, 2540: 113-115) และบทความเรื่อง “วัฒนธรรม ‘อ้ายเสือ’” โดยเพทาย อรรถศิลป์ เรียบเรียงการให้ความหมายของการใช้คำว่า “เสือ” ในฐานะ “โจร” ในพจนานุกรม ตำนวนไทยที่เกี่ยวกับเสือบางสำนวน และพฤติกรรมของโจรที่ได้ชื่อว่า “เสือ” ในงานของสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (เพทาย อรรถศิลป์, 2540: 114-115)

โดยสรุปแล้ว บทความต่างๆ เกี่ยวกับโจรในสังคมไทยในนิเทศสาร *ศิลปวัฒนธรรม* ฉบับนี้สามารถเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับโจรและ “เสือ” ตัวอย่างของโจรที่มีชื่อเสียง และวัฒนธรรมของโจรในสังคมไทยไว้หลายแง่มุมที่น่าสนใจ แต่เป็นการเสนอภาพรวมกว้างๆ และชี้ให้เห็นประเด็นอย่างผิวเผินแต่ไม่มีการลงรายละเอียดในเชิงประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ

บทความเรื่อง “อ้ายเสือในประวัติศาสตร์ไทย” ของนิธิ เอียวศรีวงศ์ (2548: 90-96) ผู้เขียนบทความเล่าถึงความประทับใจในการได้ดู “เสือใบ” ตัวจริงซึ่งผู้สร้างภาพยนตร์ไทยเรื่อง *เสือ โจรพันธุ์เสือ* ในปีพ.ศ. 2541 เชิญมาเพื่อช่วยประชาสัมพันธ์ทางโทรทัศน์ จากการชิมชั้บเรื่องเสือจากนิยายของ ป. อินทรปาลิต³ นิธิเห็นว่าคนที่เป็น “เสือ” นั้น มีความเป็น “วีรบุรุษ” อยู่ตรงที่การดำรงคุณธรรมและการเป็นเสรีชนอยู่นอกระบบ ซึ่งคุณสมบัติข้อหลังนั้นเป็นประเด็นที่นิธิเห็นว่าเป็นการศึกษาที่น่าสนใจ โดยเฉพาะกับประวัติศาสตร์ของไพร่ภาคกลางที่พยายามหนีออกจากการอยู่ในระบบของรัฐ หรือเป็นความพยายามในการรักษาอำนาจท้องถิ่นเมื่ออำนาจรัฐส่วนกลางเข้าควบคุม โดยการตั้ง “ช่องโจร” หรือชุมโจรซึ่งเป็นชุมชนที่เป็นอิสระไม่ขึ้นกับอำนาจของรัฐ ชุมชนอิสระนี้จะสลายลงไปมากในช่วงปรับปรุงระบบการบริหารราชการแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่มีความพยายามรวมศูนย์อำนาจมากขึ้น ส่วนการขยายตัวของ “ชุมโจร-ช่องเสือ” ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองนั้น เป็นเพราะอำนาจรัฐบาลกลางเสื่อมลง สภาพเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ และมีอาวุธปืนต่างๆ หลั่งไหลเข้าไปสู่ชนบทมากขึ้น จึงกลายเป็นช่องโหว่ทางอำนาจหรือเปิดโอกาสให้ชาวบ้านลุกขึ้นต่อต้านอำนาจการปกครองระดับท้องถิ่นของรัฐ เช่น ต่อต้านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือเจ้าพ่อท้องถิ่น (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2548: 90-96) แต่บทความของนิธิ เอียวศรีวงศ์ชิ้นนี้ไม่ได้กล่าวถึงแง่มุมของ “เสือ” ในฐานะ “เรื่องเล่า” โดยเฉพาะที่ผ่านสื่อมวลชน ซึ่งสื่อมวลชนนี้เองที่สามารถสร้างภาพลักษณ์และสร้างคุณค่าเกี่ยวกับเสือให้ประทับอยู่ในความคิดของผู้คนได้ ดังจะเห็นได้จากตัวของผู้เขียนบทความซึ่งได้รับอิทธิพลของการรับรู้เรื่องเสือในรูปแบบนวนิยาย ทำให้เกิดความรู้สึกชื่นชอบและยกย่องในความเป็น “วีรบุรุษ” ที่ปล้นคนชั่ว-ช่วยคนดี หรือความเป็น

³ ดูเหมือนว่านิธิเองก็เป็นผู้หนึ่งซึ่งเข้าใจว่า “เสือใบ” ตัวจริง หรือนายใบ สะอาดดี อดีตโจรร้ายแห่งสุพรรณบุรีร่วมสมัยกับ “เสือฝ้าย” “เสือดำ” “เสือมเหศวร” เหล่าโจรที่มีชื่อเสียงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นที่มาของแรงบันดาลใจในการเขียน *เสือใบ* ในนิยายป. อินทรปาลิต ทั้งที่เมื่อดูจากเค้าโครงเรื่องและชีวประวัติของ “เสือใบ” ตัวจริง หรือนายใบ สะอาดดี ซึ่งเป็นชาวบ้านธรรมดาแล้ว ไม่ได้ใกล้เคียงกับ เรวัต วิชชุประภา หรือ “เสือใบ” ในนิยายเลย เพราะเรวัต เป็นลูกพระยา เรียนจบจากมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด และกลับมารับราชการในกระทรวงมหาดไทยก่อนจะหันเหไปเป็น “เสือ” อีกทั้งไม่มีบันทึกใดกล่าวไว้ว่าป. อินทรปาลิตเองได้รับแรงบันดาลใจเรื่อง “เสือใบ” มาจากโจรตัวจริงคนใด ชื่อที่พ้องกันระหว่าง “เสือใบ” ในนิยายของป. อินทรปาลิต ที่เขียนเรื่องตรงกับสมัยที่มีข่าวการปล้นของเสือฝ้าย เสือดำ เสือใบ ตัวจริงทำให้เกิดความสับสนเสมอ แม้แต่ในเว็บ wikipedia ที่เปิดโอกาสให้คนทั่วไปเข้ามาให้ความหมายและแก้ไขข้อมูลได้เอง ก็ให้ข้อมูลพื้นฐานในทำนองเดียวกันนี้ โปรด ดู วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, “เสือใบ”, แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B9%80%E0%B8%AA%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B9%83%E0%B8%9A> เข้าถึงข้อมูล 29 มีนาคม 2553.

“เสรีชน” อย่างที่กล่าวไว้ในตอนต้นบทความ ภาพลักษณ์ที่ดีของเสือจึงอาจเกิดจากการปลุกฝังจากสื่อมวลชนมากกว่าจะเป็นการรับรู้จากข้อเท็จจริง (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2548: 91-92)

บทความเรื่อง “อ้ายเสือในประวัติศาสตร์ไทย” นี้ให้แนวคิดในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงและการสืบเนื่องของ “ชุมโจร-ช่องเสือ” ในฐานะชุมชนอิสระที่พยายามต่อต้านอำนาจการปกครองของรัฐ ตั้งแต่สมัยการปกครองในระบบไพร่-มูลนายจนถึงการปกครองแบบระบบราชการ ซึ่งการวิเคราะห์เกี่ยวกับความขัดแย้งและความคลี่คลายระหว่างอำนาจท้องถิ่นและอำนาจรัฐส่วนกลาง จนทำให้เกิดชุมชนอิสระยังพบในการวิเคราะห์เรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคกลางหลายชิ้น

สังคมชนบทและภาคเศรษฐกิจข้าวของไทย พ.ศ. 2423-2473 ของเดวิด บรูซ จอห์นสัน (พรภิรมณ์ เอี่ยมธรรมและคณะ, แปล, 2530) เป็นงานวิจัยประวัติศาสตร์ชิ้นสำคัญที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมชนบทของสยามในช่วงเวลาแห่งความรุ่งเรืองของภาคเศรษฐกิจข้าวในปีพ.ศ. 2423-2473 ที่ได้รับการอ้างอิงอยู่เสมอ ในบทที่ 4 ได้กล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับอาชญากรรมและการปล้นสะดมโดยเฉพาะ จอห์นสันได้บรรยายและวิเคราะห์ความวุ่นวายทางสังคมในรูปแบบของอาชญากรรมและการปล้นในชนบท อันเป็นผลกระทบของการขยายตัวของภาคเศรษฐกิจข้าวที่มีต่อสังคม ความพยายามของรัฐบาลที่จะตั้งกฎเกณฑ์ควบคุมและจัดการกับปัญหาอาชญากรรมซึ่งปัญหาส่วนหนึ่งเกิดมาจากการปะทะกันระหว่างผู้มีอำนาจท้องถิ่นกับข้าราชการจากส่วนกลาง (จอห์นสัน, 2530: (12)) นอกเหนือไปจากการวิเคราะห์ถึงสาเหตุและพฤติกรรมของโจรในชนบทและความพยายามของรัฐบาลส่วนกลางในการแก้ปัญหาทั้งการประนีประนอมกับผู้นำในท้องถิ่นและการจัดการขั้นเด็ดขาด จอห์นสันยังได้ยกตัวอย่างของโจรที่เรียกกันว่า “เสือ” เช่น เสือท้วมและเสือดอกรัก ซึ่งจอห์นสันถือว่าเป็นตัวแทนหรือสัญลักษณ์ของการต่อต้านในระดับท้องถิ่นที่มีต่อรัฐบาลส่วนกลาง ในแง่หนึ่ง จึงทำให้ “อ้ายเสือ” นี้ได้รับการยกย่องในกลุ่มชาวบ้านและน่าจะได้รับความช่วยเหลือจากชาวบ้าน จนทำให้อ้ายเสือชื่อดังเหล่านี้สามารถหนีรอดการจับกุมได้หลายปี แม้ในที่สุดจะถูกรัฐบาลปราบไปได้ก็ตาม (จอห์นสัน, 2530: 82-91)

วิทยานิพนธ์เรื่อง “อำนาจท้องถิ่นแบบจารีตและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองท้องถิ่นในยุคเทศาภิบาล” โดยคมเนตร ญาณโสภณ (2534) ศึกษาถึงบทบาทและอำนาจของผู้นำท้องถิ่นทั้งที่เป็นทางการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และไม่เป็นทางการ เช่น นักเลงโต และพระสงฆ์ ซึ่งมีบทบาทและอำนาจในกลุ่มชุมชนอยู่มากกว่าอำนาจจากส่วนกลางของรัฐ จนกระทั่งมีการปฏิรูปการจัดการปกครองท้องถิ่นแบบใหม่ที่เรียกว่าเทศาภิบาลในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้ผู้มีอำนาจท้องถิ่นต้องมีการปรับตัวและรับมือกับอำนาจรัฐส่วนกลางที่เข้ามาควบคุมอย่างเป็นระบบและเข้มงวดขึ้นในหลายรูปแบบ เช่น การถูกคุกคามเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบอย่างสมยอม การตกลงเอื้อประโยชน์ในกลุ่มผู้นำจนทำให้ผู้นำท้องถิ่นเดิม

ยังคงมีอำนาจอยู่ได้ภายใต้การปกครองใหม่ หรือผู้นำในท้องถิ่นต่อต้านอำนาจรัฐส่วนกลางจนถูกปราบปรามอย่างเด็ดขาด คมเนตรเห็นว่า แม้ระบบเทศาภิบาลจะประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่สามารถกำจัดหรือควบคุมกลุ่มผู้กุมอำนาจท้องถิ่นได้อย่างสิ้นเชิง บางกรณีผู้นำท้องถิ่นสามารถคงอำนาจเดิมได้โดยการแอบแฝงระบบราชการ แต่บางกรณีผู้นำท้องถิ่นก็สามารถดำรงกลุ่มอำนาจเดิมของตนได้โดยไม่ได้เข้าไปมีความสัมพันธ์หรือเป็นส่วนหนึ่งของระบบราชการแต่อย่างใด

การศึกษาที่ให้ความสนใจเป็นพิเศษกับผู้มีอำนาจท้องถิ่นที่ขัดขึ้นต่อการควบคุมของอำนาจรัฐส่วนกลางโดยปรากฏในพฤติกรรมของการลักปล้นหรือขโมยควาย พบในวิทยานิพนธ์เรื่อง “โจรในบริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางยุคการปฏิรูปการปกครองรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” โดยพีรศักดิ์ ชัยได้สุข (2545) ศึกษาถึงสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดโจรขึ้นมากในบริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางยุคการปฏิรูปการปกครองรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ 2430-2440 อันเป็นผลมาจากเศรษฐกิจการค้าข้าวที่เติบโตรวดเร็ว ทำให้ปัจจัยการผลิตอย่างเงินทุนและควายขาดแคลน จึงเกิดโจรปล้นหรือขโมยควายมากตามไปด้วย รวมถึงศึกษามาตรการของรัฐในการแก้ไขปัญหาโจร พีรศักดิ์เห็นว่า แม้รัฐบาลจะมีอำนาจในการควบคุมแก้ไขปัญหาโจรผู้ร้ายได้เข้มงวดมากขึ้น โดยเฉพาะหลังการปฏิรูปการปกครองในพ.ศ. 2435 แต่เนื่องจากเงื่อนไขทางวัฒนธรรมของระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทยทำให้โจรสามารถพึ่งพิงผู้มีอำนาจ และระบบการบริหารราชการรูปแบบใหม่นี้ยังไม่มีประสิทธิภาพมากพอ ทำให้การแก้ไขปัญหาโจรในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

การศึกษาเรื่องโจรลักปล้นหรือขโมยควายในเขตภาคกลางยังพบในบทความเรื่อง “ท้องถิ่นเมืองสุพรรณกับพฤติกรรมขโมยและปล้นควายในยุคเศรษฐกิจยังชีพปลายพุทธศตวรรษที่ 24-ต้นพุทธศตวรรษที่ 25” โดยวารุณี โอสธามย์ (2546) ศึกษาถึงสภาพภูมิศาสตร์ท้องถิ่นและสภาพสังคมของเมืองสุพรรณซึ่งเอื้อให้เกิดอำนาจท้องถิ่นที่เข้มแข็งและสามารถคุ้มครองชาวบ้านได้ดีกว่าอำนาจรัฐส่วนกลาง ทำให้ชาวบ้านให้การยอมรับต่ออำนาจของผู้นำท้องถิ่นมากกว่า อีกทั้งด้วยรูปแบบของการผลิตแบบยังชีพและระบบคุณค่าทางวัฒนธรรมทำให้พฤติกรรมของนักเลงบางอย่าง เช่น การขโมยควาย เป็นเรื่องที่ชาวบ้าน “ยอมรับได้” โดยถือว่าการกระจายทรัพย์สินส่วนเกินในเศรษฐกิจแบบยังชีพเช่นนี้ แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจการค้าแบบเงินตรา การเติบโตของสังคมเมืองควบคู่กับการขยายพื้นที่เพาะปลูกในแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา และการปฏิรูปการปกครองส่วนท้องถิ่นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงจากพฤติกรรมการปล้นที่ชาวบ้านยอมรับได้กลายมาเป็นอาชญากรรมร้ายแรงที่รัฐบาลกลางต้องปราบปราม

การศึกษาอาชญากรรมในสังคมชนบทภาคกลางยังพบในวิทยานิพนธ์เรื่อง “คดีความในทุ่งรังสิต พ.ศ. 2433-2457” โดยนนทพร อยู่่มังมี (2547) ศึกษาถึงคดีความในทุ่งรังสิตระหว่างปี พ.ศ. 2433-2457 ซึ่งเกิดขึ้นอย่างมากภายหลังบริษัทขุดคลองและกุณาสยามเข้ามาพัฒนาท้องทุ่งรกร้างในทุ่งรังสิตให้กลายเป็นพื้นที่เกษตรกรรมขนาดใหญ่ พร้อมทั้งเกิดระบบการเช่านา ทำให้พื้นที่แถบนี้มีประชากรอพยพเข้ามา มาก จึงเกิดปัญหาอาชญากรรมและเกิดคดีความฟ้องร้องกันมาก โดยเฉพาะการพิพาทกรรมสิทธิ์ที่ดิน การแย่งชิงทรัพยากรน้ำ นำไปสู่ความขัดแย้งกับบริษัทผู้รับสัมปทานด้วยความขัดแย้งต่างๆ เหล่านี้มีความยุ่งยากเป็นพิเศษเนื่องจากอยู่ในสถานะที่ระบบไพร่คลายความเข้มแข็ง และสภาพเศรษฐกิจที่ขยายตัวจึงมีการให้คุณค่ากับเงินตรามากขึ้น อย่างไรก็ตาม รัฐบาลพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวเหล่านี้ผ่านมาตรการทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้คดีความเหล่านี้ยุติและคลี่คลายลงจนเป็นยอมรับ

นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับโจรใน *วารสารอักษรศาสตร์* “ฉบับโจร อันธพาล ขอทาน และอาชญากรรม” (กรกฎาคม-ธันวาคม 2547) มีบทความที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องโจรในสังคมไทยในอดีต 2 บทความ ได้แก่ บทความเรื่อง “การปล้นและลักกระบือในทุ่งรังสิต: ภาพสะท้อนการเสื่อมคลายของระบบอุปถัมภ์แบบนักเลง” โดยนนทพร อยู่่มังมี (2547: 27-79) ซึ่งตัดตอนและเรียงเรียงส่วนหนึ่งมาจากวิทยานิพนธ์ที่ได้กล่าวถึงแล้วในข้างต้น และบทความเรื่อง “โจรและอันธพาลในจิตรกรรมฝาผนังสมัยรัชกาลที่ 3: อุดมคติผ่านปลายพู่กันสู่ภาพสะท้อนสังคม” โดยคินาร์ บุญธรรม (2547: 80-144) เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่แสดงภาพโจรและอันธพาล หรือพฤติกรรมของโจรและอันธพาลจำนวนหนึ่งในพระอารามหลวงแห่งสำคัญที่ได้สร้างหรือปฏิสังขรณ์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้เขียนบทความเห็นว่าภาพโจรและอันธพาลมีความสำคัญในฐานะที่เป็นตัวละครหนึ่งในเรื่องราวทางพุทธศาสนาที่สามารถเป็นคติสอนใจ นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้เทียบเคียงภาพลักษณะของโจรและอันธพาลในจิตรกรรมฝาผนังกับวรรณกรรมร่วมสมัยที่แต่งขึ้นในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงและความวุ่นวายของสังคมสยามในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้

การศึกษาเรื่อง “เสื่อ” ผ่านสื่อและบริบททางสังคมยังพบในการศึกษานวนิยายเกี่ยวกับ “เสื่อ” หลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยเฉพาะนิยายชุด *เสื่อใบ-เสื่อดำ* ของป. อินทรปาลิต ที่โด่งดังจนอาจกล่าวได้ว่าเป็นนิยายเกี่ยวกับ “เสื่อ” ที่เป็นโจรที่คนทั่วไปรู้จักมากที่สุด ในบทความเรื่อง “วิเคราะห์ ‘เสื่อใบ-เสื่อดำ’ วรรณกรรมของป. อินทรปาลิต” โดย สมเกียรติ วันทะนะ ตีพิมพ์ในนิตยสาร *โลกหนังสือ* ฉบับเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2521 สมเกียรติต้องการ “อ่าน” นิยายชุด *เสื่อใบ-เสื่อดำ* เพื่อจะสร้างความเข้าใจสิ่งที่สมเกียรติเรียกว่า “สังกะย” หรือ “concept” กลุ่มหนึ่งที่ใช้อยู่ในวิถีชีวิตประจำวันในสังคมไทย ได้แก่ ลูกผู้ชาย ชายชาติเสือ ชายชาตินักเลง เกียรติยศ เกียรติศักดิ์

ศักดิ์ศรี เสียเกียรติ ลบเหลี่ยม ลูบคม เหยียบจมูก ดูหมิ่น เป็นต้น การวิเคราะห์ชุดความหมายดังกล่าวที่ปรากฏในเรื่อง *เสือใบ-เสือดำ* อาจทำให้เข้าใจลักษณะประจำชาติ (national character) ของคนไทยก็เป็นได้ (สมเกียรติ วันทะนะ, 2521: 42) จากการวิเคราะห์ของสมเกียรติ เห็นว่าตัวเอกในเรื่อง *เสือใบ* และ *เสือดำ* แสดงให้เห็น “บุคลิกภาพในอุดมคติ” ที่ผู้ชายในสังคมไทยอยากเป็น ได้แก่ บุคลิกภาพแบบ “ลูกผู้ชาย-ชาติเสือ-เชื่อนักเลง” ประกอบไปด้วยลักษณะของคนที่มีความเยือกเย็น ความเด็ดขาดจริงจัง ความยุติธรรม กล้าหาญ วาจาสัจย์ มีแนวคิดเป็นวิทยาศาสตร์ (ไม่เชื่อโชคลาง และไสยศาสตร์) ไม่ผูกพยาบาท และบุคลิกภาพแบบ “หยิ่งในศักดิ์-รักในเกียรติ-ไม่เหยียดหยาม” ประกอบไปด้วยลักษณะของคนที่ยึดมั่นในศักดิ์ศรีของตนเองและปกป้องศักดิ์ศรีผู้อยู่ในความรับผิดชอบของตน เช่น ญาติพี่น้อง มิตร บุตร ภรรยา เป็นคนที่ไม่เหยียดหยามหรือทำลายศักดิ์ศรีผู้อื่นโดยไม่มีสาเหตุอันสมควร และหากรักษาศักดิ์ศรีของตนเองไว้ไม่ได้ก็ต้องเปลี่ยนบทบาทไป (สมเกียรติ วันทะนะ, 2521: 57) สมเกียรติตั้งข้อสังเกตว่า แม้ว่าจะมีบุคลิกอันน่านิยมนี้อยู่ แต่ “เสือใบ” และ “เสือดำ” ก็เป็นได้เพียง “ผู้นำทางสัญลักษณ์” ที่ไม่อาจนำไปปฏิบัติได้จริง เพราะว่าเป็น “โจร” ที่สังคมไม่อาจยอมรับได้ (ดังที่ตัวเอกของเรื่องก็มีความคิดที่จะเลิกเป็นโจรหากว่ามีทางเลือกอื่น) ส่วนพฤติกรรมการเป็นโจรปล้นเหล่าผู้ทุจริตของ “เสือใบ” ก็ไม่อาจเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขสภาพความเลื่อมล้ำในสังคมหลังสงครามโลกครั้งที่สองได้ เพราะเป็นการแก้ปัญหาที่มองตัวบุคคลว่ามีพ่อค่าน้ำเลือดหรือข้าราชการฉ้อฉลอยู่จึงทำให้สังคมเดือดร้อน แต่ไม่มองถึงระบบโครงสร้างในสังคมไทยที่ไม่ยุติธรรมต่อคนส่วนใหญ่ ใน *เสือใบ-เสือดำ* จึงแทบไม่ได้พูดถึงอุดมการณ์ทางการเมืองที่อาจจะเป็นการ “ทำทนาย” รากเหง้าของระบบความคิดความเชื่อในสังคมไทย (สมเกียรติ วันทะนะ, 2521: 56)

การศึกษาอีกเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวกับนิยายเรื่อง *เสือใบ-เสือดำ* ได้แก่ นิยายชุด “เสือใบ-เสือดำ” ของป. อินทรปาลิตกับสังคมไทยยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยวิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพ็ชร เป็นการศึกษาเฉพาะนิยายชุด *เสือใบ เสือดำ* และ *ดาวโจร* ของป. อินทรปาลิต ซึ่งได้รับความนิยมนอย่างมากจากนักอ่านนับตั้งแต่ตอนแรกที่เขียนลงในนิตยสาร *ปิยะมิตรรายวัน* ในปีพ.ศ. 2491 จนกระทั่งจบชุดในราวปีพ.ศ. 2497 วิจิตวงศ์เห็นว่า นิยายชุด *เสือใบ-เสือดำ* ได้สะท้อนภาพสังคมไทยในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองไว้หลายด้าน ทั้งในด้านการเมืองซึ่งสะท้อนความไม่มีประสิทธิภาพและความไม่มีเสถียรภาพของกลุ่มการเมือง เกิดการแย่งชิงอำนาจทั้งที่เปิดเผยและปิดบังโดยไม่เป็นไปในตามกฎหมาย ด้านเศรษฐกิจที่ย่ำแย่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งประเทศไทยเกิดภาวะเงินเฟ้ออย่างรุนแรง ทำให้เกิดความเดือดร้อนอย่างมากจนทำให้เกิดอาชญากรรมปล้นชิงทรัพย์กันทั่วไป ส่งผลมายังด้านสังคมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนค่านิยมอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงฐานะเศรษฐกิจผู้เคยมีเกียรติมีสถานภาพทางสังคมตกต่ำลง เกิดค่านิยม “บูชาเงินเป็นพระเจ้า” แม้แต่ให้การยกย่องบรรดา “เศรษฐีสงคราม” ซึ่งเป็นนักฉวยโอกาสทำการค้าหากำไรในช่วงสงคราม หรือบรรดา

ข้าราชการที่ทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง ดังนั้น ผู้อ่านนิยายชุด *เสือใบ-เสือดำ* จะเห็นภาพสะท้อนของสังคมในสมัยนั้นราวกับมองภาพในเงากระจก จึงทำให้รู้สึกตื่นเต้นและสะใจไปพร้อมกันเมื่อ “เสือใบ” หรือ “เสือดำ” ไปปล้นคนทุจริตเหล่านี้ (วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพ็ชร, 2548: 14-16)

จากบทความเกี่ยวกับ *เสือใบ-เสือดำ* ทั้งสองชิ้น การศึกษาของวิชิตวงศ์ ให้แนวคิดกว้างๆ เกี่ยวกับบริบทสังคมไทยในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองที่สะท้อนผ่านในนิยายชุด *เสือใบ-เสือดำ* ของป. อินทรปาลิต ส่วนการศึกษาของสมเกียรติทำให้เห็นค่านิยมของผู้ชายที่เป็นที่ยอมรับผ่านบุคลิกของ “เสือใบ” และ “เสือดำ” ซึ่งมีทั้งค่านิยมที่สืบทอดมาแต่ดั้งเดิม เช่น ความรักศักดิ์ศรี ความเด็ดขาด ความกล้าหาญ และค่านิยมแบบใหม่ เช่น มีการศึกษา ไม่เชื่อโชคกลางและไสยศาสตร์ มีความเขื่อเขิน แต่การศึกษาทั้งสองชิ้นเป็นการวิเคราะห์เฉพาะนิยายชุด *เสือใบ-เสือดำ* ของป. อินทรปาลิตเท่านั้น ดังนั้น จึงยังขาดการวิเคราะห์นิยายเกี่ยว “เสือ” ที่เขียนโดยนักเขียนท่านอื่นๆ เช่น ไม้เมืองเดิม อรวรรณ มนต์ จรรยาภรณ์ ซึ่งมีการสะท้อนค่านิยมที่แตกต่างไปจากของป. อินทรปาลิต

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่อง “เสือ” นี้ช่วยให้ผู้เขียนเข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์และปัจจัยอื่นๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองการปกครองที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมไทยในขอบเขตของช่วงเวลาที่กว้างกว่าช่วงเวลาที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษา กล่าวคือ นับตั้งแต่ช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 24 ซึ่งสังคมไทยเริ่มก้าวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจการผลิตเพื่อการค้าอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการทำสนธิสัญญาบาวริง ทำให้เกิดการพัฒนาที่ดินเพื่อการปลูกข้าวและความเจริญในกิจการเกี่ยวกับการผลิตและการค้าข้าว การเปิดประเทศเข้าสู่ระบบการค้ากับต่างชาติและภัยคุกคามของลัทธิจักรวรรดินิยม เป็นเหตุผลหนึ่งในการปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินเพื่อให้รัฐบาลส่วนกลางมีอำนาจเด็ดขาด รัฐบาลกลางจึงต้องรับผิดชอบต่อการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและการปราบปรามโจรผู้ร้าย วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะได้นำเสนอปัญหาของอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้นในช่วงเวลาต่อมาหลังการปฏิรูปนี้ รวมทั้งมาตรการของรัฐบาลในการควบคุมอาชญากรรมและการรักษาความสงบเรียบร้อยนับตั้งแต่พ.ศ. 2460-2510 และจะได้นำเสนอบทบาทหน้าที่ของสื่อสารมวลชนประเภทต่างๆ ในการเผยแพร่เรื่องเกี่ยวกับอาชญากรรมให้แพร่หลาย โดยเฉพาะการให้ความสำคัญของโจรผู้ร้ายชื่อดังว่า “เสือ” โดยการตั้งฉายา นำเสนอ และผลิตซ้ำเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสือ การผลิตซ้ำเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสือในสื่อมวลชนนอกจากจะแสดงให้เห็นว่า เรื่องเล่านี้เป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง ดังที่มีผู้ศึกษาเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสือที่พบในนิยายหรือสื่อภาพยนตร์มาแล้วนั้น ความนิยมนั้นยังสามารถนำไปวิเคราะห์ให้เห็นค่านิยมในสังคมไทยที่อาจมีการสืบทอดหรือมีการตีความใหม่ก็ได้ ดังที่ได้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสือที่ปรากฏในนิยายชุด *เสือใบ-เสือดำ* แต่การศึกษาดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นเพียงการยกตัวอย่างโดย

ไม่มีการวิเคราะห์หรือเป็นการศึกษาเฉพาะเรื่อง ซึ่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะศึกษาและรวบรวมเรื่องเล่าเกี่ยวกับสื่อในสื่อประเภทต่างๆ อย่างเป็นระบบในเชิงประวัติศาสตร์ต่อไป

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบของเรื่องเล่าเกี่ยวกับสื่อที่ถูกนำเสนอและนำมาผลิตซ้ำในสื่อประเภทต่างๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 2460-2510
2. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่และอิทธิพลของสื่อที่ผลิตซ้ำและสร้างความนิยมเรื่องเล่าเกี่ยวกับสื่อจนเกิดเป็นภาพลักษณ์ของสื่อที่สะท้อนค่านิยมของมวลชน
3. วิเคราะห์ค่านิยมและอุดมการณ์ในสังคมไทยที่แฝงอยู่ในเรื่องเล่าเกี่ยวกับสื่อในบริบททางประวัติศาสตร์

1.4 แนวเหตุผล ทฤษฎีสำคัญ หรือสมมติฐาน

1. การผลิตซ้ำและการสร้างความนิยมในเรื่องเล่าเกี่ยวกับ “สื่อ” ในสื่อมวลชนแขนงต่างๆ เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายตั้งแต่ พ.ศ. 2460 เพื่อตอบสนองความสนใจของมวลชนที่ได้รับการศึกษาและสามารถเข้าถึงสื่อต่างๆ ได้สะดวกขึ้น เรื่องเล่าเกี่ยวกับสื่อยิ่งเฟื่องฟูมากขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เพื่อตอบสนองความสนใจและความต้องการระบายออกของมวลชนเนื่องมาจากภาวะกดดันของสภาพเศรษฐกิจและสังคมหลังสงครามโลกครั้งที่สอง
2. ความนิยมในเรื่องเล่าเกี่ยวกับสื่อ โดยเฉพาะในสื่อเพื่อความบันเทิง ทำให้ผู้ผลิตสื่อต้องนำเรื่องราวเกี่ยวกับสื่อมาผลิตซ้ำอยู่เสมอ อาจเป็นการนำข้อมูลของสื่อในอดีตกลับมาเขียนใหม่หรือดัดแปลงเรื่องราวของสื่อที่เป็นข่าวอยู่ในช่วงเวลานั้นเป็นรูปแบบใหม่ที่มีลักษณะเร้าอารมณ์มากขึ้น
3. การผลิตซ้ำเรื่องเล่าเกี่ยวกับสื่อทำให้เกิดภาพลักษณ์ของสื่อ ที่สะท้อนค่านิยมและอุดมการณ์ในสังคมไทยที่แฝงมาในเรื่องเล่าเกี่ยวกับสื่อ แต่การผลิตซ้ำภาพลักษณ์ของสื่อนี้ไม่ได้คงที่อยู่ในรูปแบบเดิม หากเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางประวัติศาสตร์ของไทย

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีวิเคราะห์จากข้อมูลเชิงเอกสารเป็นหลัก นำเสนอโดยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

1.6 ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวกับ “สื่อ” ในปี พ.ศ. 2460-2510 โดยพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับสื่อเท่าที่จะมีปรากฏในเอกสารทางราชการ เช่น จดหมายรายงาน คำสั่ง คำให้การของพยาน ใบฎีกา เรื่องของสื่อในสื่อประเภทต่างๆ เช่น ข่าวและสารคดีในหนังสือพิมพ์ นิตยสารรายวันหรือรายสัปดาห์ โฆษณาละครเวที ภาพยนตร์ หนังสือและบันทึกความทรงจำต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.7 ข้อยกเว้นของการวิจัย

เนื่องจากสื่อต่างๆ ที่เกี่ยวกับ “สื่อ” เช่น หนังสือพิมพ์ หนังสือกลอนลำตัด นิตยสารรายสัปดาห์ นิตยสารศิลปศาสตร์ มักถูกมองเป็นสื่อเพื่อความบันเทิงอย่างพื้นๆ ไม่ได้รับการยอมรับว่ามีคุณค่าทางวรรณกรรมหรือสุนทรียศาสตร์ จึงไม่มีการเก็บรักษาไว้อย่างเป็นหมวดหมู่ครบถ้วนเท่าที่มีก็ไม่ได้รับการเก็บรักษาไว้อย่างดีเท่าที่ควร หนังสือพิมพ์ที่ถ่ายเก็บเป็นไมโครฟิล์มในหอสมุดแห่งชาติก็ไม่ได้ครอบคลุมทุกฉบับ และเท่าที่มีก็เสื่อมคุณภาพลงเรื่อยๆ ทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างทั่วถึงเท่าที่ควร

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบรูปแบบของเรื่องเล่าเกี่ยวกับสื่อและภาพลักษณ์ของสื่อที่สื่อมวลชนนำเสนอและผลิตซ้ำเพื่อตอบสนองความนิยมของมวลชน
2. ทราบบทบาทและหน้าที่ของสื่อมวลชนที่จะสะท้อนภาพของสังคมไทยและมีอิทธิพลในการสร้างภาพประทับเหล่านั้นต่อมวลชนในเวลาต่อมา
3. มองเห็นค่านิยมและอุดมการณ์ที่แฝงมาในเรื่องเล่าเกี่ยวกับสื่อในสังคมไทยที่แตกต่างกันตามบริบททางประวัติศาสตร์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

“เสื่อ” : โจรภายใต้ระบบอุปถัมภ์และอำนาจท้องถิ่นก่อนพ.ศ. 2460

มีความเข้าใจทั่วไปว่า “เสื่อ” หรือ “อ้ายเสื่อ” หมายถึง โจรผู้ร้ายที่มีความดุร้ายโหดเหี้ยมหรือเป็นโจรระดับชั้นหัวหน้า แม้จะไม่มีหลักฐานแน่นอนว่าคำว่า “เสื่อ” ที่หมายถึงโจรผู้ร้ายนี้มีที่มาจากอย่างไร แต่อนุมานกันว่า “เสื่อ” ในที่นี้ มาจากคำร้องเรียกเวลาเข้าปล้นของพวกโจรที่ร้องว่า “อ้ายเสื่อเอวาว” (เทพชู ทับทอง, 2535: 201) มีการใช้คำว่า “เสื่อ” ในความหมายว่าเป็นโจรผู้ร้ายอย่างกว้างขวาง แต่เป็นโจรผู้ร้ายรุ่นเก่าในอดีตที่พ้นสมัยไปเสียแล้ว ดังที่ปรากฏอยู่ในสื่อประเภทต่างๆ ทั้งตามหนังสือพิมพ์ สารคดี นิยาย และภาพยนตร์ ดังที่มักจะมีการใช้คำว่า “เสื่อ” เป็นคำแสดงถึงโจรผู้ร้ายในอดีต เช่น *ทางเสื่อผ่าน : ย้อนรอยตำนานเลือด 5 ขุนโจรชีวิตชั้น* (สุริยัน สักดิ์ไชสง, 2544) *ย้อนรอยเสื่อกิ่งพุทธกาล* (อาทิตย์ อนันตพร, 2548) ทั้งสองเล่มเป็นหนังสือรวมข่าวอาชญากรรมในอดีต *ชาติเสื่อไว้ลาย* (พีรศักดิ์ ชัยได้สุข, 2551) เกี่ยวกับโจรในสังคมชนบทภาคกลางในสมัยรัชกาลที่ 5 *พระอาจารย์เสื่อปล้น มื้อปราบขมังเวทย์* (ยอด แผลดทิศ, 2550) กล่าวถึงประวัติของพระสงฆ์บางรูปที่โจรร้ายชื่อดังหลังสงครามโลกครั้งที่สองที่ได้ฉายาว่า “เสื่อ” ให้ความนับถือ ภาพยนตร์เรื่อง *เสื่อ โจรพันธุ์เสื่อ* (2541) เป็นเรื่องของ “เสื่อใบ” ตามบทประพันธ์ของป. อินทรปาลิต ซึ่งดำเนินเรื่องอยู่ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นต้น

แม้การเรียกฉายาของโจรชื่อดังว่า “เสื่อ” ต่างๆ จะใช้กันอย่างแพร่หลายในสังคมไทยช่วงหนึ่ง แต่ไม่ปรากฏการให้ความหมายของ “เสื่อ” ว่าหมายถึงโจรผู้ร้ายในพจนานุกรมของทางราชการเลย

ในบรรดาพจนานุกรมสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ที่มีผู้ศึกษารวบรวมนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2396 จนถึง พ.ศ. 2490 (ธีระพันธ์ ล.ทองคำ, 2535) ได้แก่ *คำถ้อย* โดยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส (ประมาณ พ.ศ. 2333-2396) *A Dictionary of Siamese Language* โดยเจ. คาสเวล (พ.ศ. 2389) *ศัพท์ พะจะนะ ภาษาไทย* โดยฉิ่ง-แบบดิสต์ ปาลเลกัวซ์ (พ.ศ. 2397) *อักษราภิธานศรรัง* โดย ดี.บี. แบริดลีย์ (พ.ศ. 2416) *ศัพท์ภาษาไทย* โดยฉอง-หลุยส์ เวย์ (พ.ศ. 2439) *พจนานุกรม (ร.ศ. 120)* ฉบับกรมศึกษาธิการ (พ.ศ. 2445) *พจนานุกรมสำหรับโรงเรียน* พ.ศ. 2463 และ *พจนานุกรมกรมตำรา* พ.ศ. 2470 โดยกรมตำรา กระทรวงศึกษาธิการ ไม่พบการให้ความหมายของ “เสื่อ” ว่าหมายถึง โจร นักเลง หรือคนดุร้าย พบแต่การให้ความหมายของ “เสื่อ” ว่าเป็นสัตว์ในตระกูลเดียวกับแมวแต่ตัวโตกว่า อาศัยอยู่ในป่ามีความดุร้าย และเป็นคำประกอบในชื่อเฉพาะของพืช สัตว์ หรือสิ่งของ เช่น เสื่อควา เสื่อปลา นกเสื่อ ปลาเสื่อ มันมือเสื่อ หางเสื่อ (เครื่องบังคับทิศทางเรือ) เสื่อตักถ้ำ (เครื่องดักหนู และการเล่นละเล่นของเด็ก) เป็นต้น และพบศัพท์ที่

ประกอบด้วย “เสื่อ” อื่นๆ อย่างเช่น เสื่อสมิง (เสื่อกินคนที่แปลงกายเป็นคนได้โดยเวทย์มนต์) หรือ เสื่อ (การรบ) เสื่อป่า (ผู้ช่วยพลรบซึ่งฝึกหัดการสอดแนมหรืออุดหนุนกองทัพ) หรือ เสื่อป่าแมวเขา-เสื่อป่าแมวมอง (กองทัพโบราณมีหน้าที่สอดแนมและซุ่มดักตีข้าศึกเพื่อตัดเสบียงอาหาร) เป็นต้น

การให้ความหมายของ “เสื่อ” ในเชิงเปรียบเทียบถึงคน พบใน *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493* เป็นต้นมา ให้ความหมายไว้ว่า “เสื่อ น. สัตว์สี่เท้าคู่ร้ายในจำพวกแมว กินสัตว์อื่นเป็นอาหาร มีหลายชนิด ถ้าเป็นขนาดใหญ่ลายพาดกลอนเรียกเสื่อโคร่ง, ถ้าตัวมีลายเป็นจุดๆ เรียกเสื่อดาว, โดยปริยายใช้เรียกคนเก่ง คนคู่ร้าย [ตัวเน้นเป็นของผู้เขียน]” (*พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493* พิมพ์ครั้งที่ 17, 2523: 929) และยังคงให้ความหมายเดียวกันนี้เรื่อยมา ทั้งใน *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525* และ *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542* เช่นเดียวกับ *พจนานุกรมฉบับมติชน พ.ศ. 2547* ตัวอย่างของการใช้คำว่า “เสื่อ” ในความหมายเชิงเปรียบเทียบว่าหมายถึงคนเก่ง หรือคนคู่ร้าย เช่น เสื่อเก่า (คนเก่งที่เคยมีอำนาจหรือความสามารถมาก่อน) เสื่อซ่อนเล็บ (ผู้ที่มีความเก่งกล้าสามารถแต่ไม่ยอมแสดงออกมา หรือผู้ที่มีเล่ห์กลอยู่ในใจหรือเก็บซ่อนความรู้สึกได้ดี) เสื่อผู้หญิง (ผู้ชายซึ่งมีความสามารถทำให้ผู้หญิงรักใคร่หลงใหล) เสื่ออากาศ (ทหารอากาศที่เก่งกาจ) เป็นต้น แต่ไม่มีการให้ความหมายของ “เสื่อ” ว่าเป็นคำที่หมายถึงโจรผู้ร้ายเลย

ในเอกสารราชการเองก็ไม่เรียกโจรผู้ร้ายว่า “เสื่อ” แต่จะเรียกโจรผู้ร้ายที่ก่อคดีอุกฉกรรจ์หรือเป็นที่รู้จักกว้างขวางว่า “ผู้ร้ายสำคัญ” หรือ “ผู้ร้ายอุกฉกรรจ์” เท่านั้น เว้นแต่จะเป็นการรายงานหรือการอ้างอิงจากปากคำชาวบ้านหรือจากหนังสือพิมพ์ จึงจะมีการอ้างอิงชื่อของผู้ร้ายสำคัญว่าเป็นคนเดียวกับที่ชาวบ้านเล่าลือกันว่าเป็น “เสื่อ” ดังในตัวอย่างจดหมายที่เสนาบดีกระทรวงนครบาลรายงานกรมราชเลขาธิการ เรื่องผู้ร้ายลอบยิงนายถึกตายและสงสัยว่าจะเป็นนายไทและพวก ลงวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2461 มีลายพระหัตถ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ลงความเห็นต่อท้ายในวันต่อมาว่า “ทราบ; ชื่อที่ปรากฏว่านายไทนั้น จะเป็นคนเดียวกับที่เสื่อซ่องกันอยู่ว่า ‘เสื่อไทย’ หรือมิใช่ ถ้าเป็นคนนั้น เจ้าน่าที่ได้เอาใจใส่อยู่อย่างใดอยากทราบ” (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ [หจช.]. ร.6 น.5.8/11 เสนาบดีกระทรวงนครบาลรายงานพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงปราจิณกิติบดี ราชเลขาธิการ วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2461)

ในจดหมายของหลวงจรบุรี นายอำเภอแสนแสบ ลงวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2469 ซึ่งแจ้งเรื่องบัตรสนเท่ห์ว่า “เวลานี้พวกเสื่อ (หรือผู้ร้ายสำคัญ) มาแอบแฝงอยู่แถวคลองแจ็กคอยปองร้ายราษฎรได้รับความเดือดร้อน นอกจากบัตรสนเท่ห์นี้ได้ทราบข่าวอยู่หนานูว่า พวกผู้ร้ายสำคัญเคยมาเที่ยวแลพักอยู่ตามบ้านราษฎรตำบลทับยาวหรือคลองแจ็กเสมอเนื่องๆ [วงเล็บคงตามต้นฉบับ]”

(พจน. ร.6 น.10.2/64 รายงานของหลวงขจรบุรีนายอำเภอแสนแสบ เรื่องผู้ร้ายที่มาแอบแฝงแถวคลองเจ๊ก วันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2469)

ในรายงานของนายพันตำรวจโทพระรามอินทรา ผู้บังคับการตำรวจภูธรมณฑลราชบุรี ลงวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2475 แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านเป็นผู้ตั้งฉายาให้ “เสื่อ” นั้นๆ เอง “การฆ่ากันตายและปล้นทรัพย์ตามปกติก็ต้องมีอยู่บ้างไม่มากก็น้อยเพราะกำลังตำรวจมีน้อย ...ฉะนั้นการสืบสวนจับกุมถ้ามีผู้ร้ายในท้องถิ่นใดซึ่งราษฎรเกรงกลัวให้ฉายาว่า อ้ายเสื่อ เกิดขึ้นอย่างหนึ่ง และเมื่อมีเหตุเกิดขึ้นอีกอย่างหนึ่ง ทั้งสองอย่างนี้ต้องพยายามจับตัวให้ได้” (พจน.สร.0201 5/1 โจรผู้ร้ายทางจังหวัดนครปฐมและอำเภอบ้านโป่งหูกชุม วันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2475)

การตั้งฉายาโจรว่า “เสื่อ” จึงเป็นภาษาปากของ “ราษฎร” เป็นการให้ความสำคัญและตั้งตำแหน่งโดยชาวบ้านทั่วไปที่ให้การยอมรับจนฉายาของ “เสื่อ” แพร่หลายปากต่อปาก และถูกนำเสนอให้กว้างไกลเกินกว่าในท้องถิ่นของตนเมื่อการสื่อสารมวลชนมีประสิทธิภาพ แม้จะไม่ได้อยู่ในบริเวณที่โจรออกปล้นแต่ผู้คนก็รู้จักตีความโหดร้ายของ “เสื่อ” ผ่านหนังสือพิมพ์ได้ ชาวบ้านจึงรู้จักผู้ร้ายสำคัญในนามของ “เสื่อ” ต่างๆ มากกว่าจะรอการขนานนามอย่างเป็นทางการ โดยนัยยะนี้ การตั้งฉายาของ “เสื่อ” จึงเป็นการการแสดงออกของชาวบ้าน เป็นการให้ความหมายจากระดับล่างขึ้นสู่ระดับบนและเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง ทั้งที่ไม่มีการบัญญัติศัพท์จากทางการเลย

บทนี้จึงต้องการสำรวจที่มาของการตั้งฉายาโจร ว่า “เสื่อ” ว่ามีการเริ่มต้นในสมัยใด และมีการสร้างความหมายนี้ขึ้นมาได้อย่างไร และด้วยความหมายของ “เสื่อ” ที่คลุมเครืออยู่ระหว่างการได้รับการยอมรับยกย่อง (ในสายตาของชาวบ้าน) และการถูกกีดกันเป็นศัตรู (ในสายตาของรัฐ) จึงทำให้ต้องพิจารณาสภาพของสังคมไทยด้วยว่าลักษณะพิเศษใดที่ทำให้ “เสื่อ” เกิดมีความหมายคลุมเครือนี้ขึ้นมา

2.1 “เสื่อ” : เส้นแบ่งที่กลางเลือนระหว่าง “โจร” กับ “นักเลง”

“เสื่อ” หรือ “อ้ายเสื่อ” เป็นชื่อที่เกี่ยวข้องกับโจรผู้ร้ายมานานแล้ว หลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดในสมัยรัตนโกสินทร์เท่าที่ค้นพบอยู่ในวรรณคดีเรื่อง *ขุนช้างขุนแผน* ซึ่งน่าจะเขียนขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 เป็นอย่างช้าที่สุด ในตอนที่นายจันศรคุมโจรปล้นบ้านขุนศรีวิชัย พ่อของขุนช้าง

..... โห้เราเข้าโถมตีเรือนผิง
อ้ายเสื่อเอาวาป้าปิ้ง อิงคะนิงชาวบ้านสะท้านกลัว

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513: 37)

ในบันทึกเกี่ยวกับการไต่สวนโจรสู้ร้ายของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เรื่อง “โจรแปลงประหลาด” และ “สนทนากับผู้ร้ายปล้น” ที่ไต่สวนโจรขโมยฝูงควายในแถบอยุธยา สุพรรณบุรี และปทุมธานี เมื่อพ.ศ. 2446 แสดงให้เห็นว่า มีความเข้าใจกันโดยทั่วไปแล้วว่า “เสือ” หมายถึงโจรสู้ร้าย แม้ตัวโจรที่ถูกซักถามไม่ยอมรับว่าตัวเองเป็นเสือ แต่เป็น “นักเลง” แต่คำว่า “อ้ายเสือ” เป็นสำนวนสำหรับเรียกพวกที่เข้าปล้นด้วยกัน เช่น เวลาจะขึ้นเรือน ร้อง “อ้ายเสือเอวาว อ้ายเสือขึ้น” ถ้าปล้นแล้วจะกลับเรียก “อ้ายเสือถอย” ถ้าปล้นแล้วไม่สำเร็จร้อง “อ้ายเสือล่า” เป็นต้น (สมเด็จพระนเรศวรมหาราช, 2514: 231, 404)

“เสือ” กับ “นักเลง” มักเป็นคำที่ใช้แทนกันเสมอ การให้ความหมายของเสือว่าหมายถึงคนเก่ง คนดุร้าย ดูจะใกล้เคียงกับความหมายของนักเลง ตาม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ให้ความหมายไว้ว่า “นักเลง น. ผู้เล่นการพนันโดยปรกติ เช่น นักเลงไพ่; คนเก่ง เช่น นักเลงโต; คนมีน้ำใจกว้างขวาง, มีใจป่า ไม่เห็นแก่ตัว เช่น ใจนักเลง; ผู้ฝึกไฟในสิ่งนั้นๆ เช่น นักเลงหนังสือ” แต่เมื่อเปรียบเทียบกับ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 และ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ทั้งสองฉบับให้ความหมายไว้ว่า “นักเลง น. ผู้ฝึกไฟในสิ่งนั้นๆ เช่น นักเลงหนังสือ นักเลงการพนัน; ผู้กะกะระราน เช่น เป็นนักเลง, นักเลงโตก็ว่า ว. มีใจกว้างขวาง กล้าได้กล้าเสีย เช่น ใจนักเลง [ตัวนี้เป็นของผู้เขียน]” สังเกตว่าความหมายของ “นักเลง” ใน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานปี พ.ศ. 2493 ยังไม่มีความหมายในเชิงลบว่า “ผู้กะกะระราน” เหมือนกับที่นิยามไว้ในสมัยหลัง

การ “กะกะระราน” ย่อมแสดงถึงฝ่ายหนึ่งรุกเข้าไปมีอิทธิพลเหนือพื้นที่ที่อีกฝ่ายหนึ่งครอบครองอยู่ จึงทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้รุกรอกกับผู้ปกป้อง เสือหรือนักเลงต้องทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ปกป้องและผู้รุกราน เสฐียรโกเศศ กล่าวถึงบทบาทของนักเลงโตในลักษณะที่คลุมเครือ เช่นนี้ว่า

ตามปรกติ คนที่เป็นนักเลงโตมักเป็นคนหนุ่มกำลังฉกรรจ์ และส่วนมากเป็นลูกหลานของพ่อบ้านในถิ่นนั้น ช้ำตัวพ่อบ้านเองเมื่อยังหนุ่มอาจจะเคยเป็นนักเลงโตมาก่อนก็ได้ เหตุนี้คนที่เป็่นนักเลงโตจึงเป็นที่นับถือและกลัวเกรงแก่คนอื่น คนเป็นนักเลงโตย่อมเป็นผู้ที่มีใจกว้างขวาง กล้าได้กล้าเสีย อย่างที่เรียกกันว่า มีใจเป็นนักเลง เพราะฉะนั้น ผู้เป็นนักเลงโตจึงมีลูกน้องเป็นบริวารและมีเพื่อนฝูงมาก ด้วยอาจไปผูกไมตรีเป็นเพื่อนน้ำมิตรติดต่อกับนักเลงโตบ้านอื่นตำบลอื่นด้วยก็ได้

นักเลงโตย่อมคุ้มครองและป้องกันหมู่บ้านของตนให้พ้นจากการรุกรานของคนพวกบ้านอื่นก็ได้ จึงจัดว่านักเลงโตเป็นคนดีได้คนหนึ่ง แต่

ความจริงไม่เป็นเช่นนั้นเสมอไป นักเลงโตกลางคนอาจเป็นคนอันธพาล ไป
เที่ยวเกาะกระรานบ้านอื่นด้วยก็ได้เพราะเข้าใจว่าตนเองเป็นคนเก่ง ถือเป็นอำนาจ
เป็นธรรมก็มี (เสฐียรโกเศศ, 2510: 131)

ดังนั้นจึงมีผู้มองว่า การเป็นนักเลง มีคุณธรรมดีกว่าเพราะเป็นผู้มีความกล้าหาญอดทน
กล้าเผชิญหน้า ไม่ลอบทำร้ายใคร มีสัจจะ ใจถึง ขอมทำเพื่อผู้อื่น ส่วนการรุกรานเพื่อรักษาและ
ขยายอิทธิพลโดยการตัดสินด้วยกำลัง มักถือกันว่าเป็นเรื่องของโจร อ้ายเสือ หรืออันธพาล แต่ไม่
ถือเป็นการแสดงออกของผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นนักเลง (อัจฉราพร กมฺพพิสมัย, 2542: 229)

การเป็น “เสือ” มีความเกี่ยวพันกับการเป็น “นักเลง” อย่างไม่ต้องสงสัย แต่ไม่ได้
หมายความว่า นักเลงทุกคนจะต้องกลายมาเป็นเสือ แต่การก้าวขึ้นมาเป็นเสือ (อย่างน้อยใน
สมัยก่อน) ต้องผ่านการยอมรับในหมู่คนก่อนว่าเป็นนักเลง เพื่อให้ได้รับความนับถือและมีพรรค
พวกเป็นกลุ่มของตัวเอง ส่วนคนที่ได้รับฉายาว่า “เสือ” นั้นจะถูกมองว่าเป็นโจรผู้ร้าย แต่ไม่ได้
หมายความว่าโจรทุกคนจะมาเป็น “เสือ” ได้ เพราะฉายา “เสือ” เป็นฉายาที่แสดงความยกย่องและ
ความน่าเกรงขาม ซึ่งน่าจะสงวนไว้สำหรับโจรชั้นหัวหน้า หรือโจรที่ก่อคดีโด่งดังมีชื่อเสียงที่คน
พากันรำลือว่าเก่งกาจ ดังนั้น คนที่จะเป็น “เสือ” ได้จึงต้องเป็นทั้ง “นักเลง” และ “โจร” ไปด้วยใน
เวลาเดียวกัน “เสือ” จึงเป็นฉายาที่เป็นทั้งการยกย่องและประณามไปพร้อมกัน

เนื่องจากลักษณะคลุมเครือนี้เอง จึงทำให้การตั้งฉายา “เสือ” เป็นเรื่องอัตวิสัย เป็นการ
ตกลงใจร่วมกันของกลุ่มคนๆ หนึ่ง ซึ่งจะมองบทบาทของเสือหรือนักเลงโตคนนั้นว่าดีหรือร้าย
การตัดสินว่าใครเป็น “เสือ” เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่คนกลุ่มนั้นจะได้รับจากการกระทำของเสือ
หรือนักเลงโตนั่นเอง การประพฤติตัวเป็นโจรในท้องที่หนึ่งอาจสร้างความเดือดร้อนให้คนใน
ชุมชนหนึ่ง แต่กลับอำนวยประโยชน์ให้คนอีกชุมชนหนึ่ง อย่างน้อยที่สุดก็ทำให้ชุมชนนั้นมีความ
เข้มแข็ง ไม่มีใครกล้าเข้ามารุกรานได้ง่ายๆ ในเมื่อการดำรงอยู่ของโจรนี้เป็นผลดีมากกว่า จึงทำให้
ชาวบ้านในชุมชนเดียวกับ “เสือ” หรือโจรนั้น ไม่ต่อต้านการแฝงตัวของเสือหรือโจรในชุมชนของ
ตน ยิ่งกว่านั้น ยังอาจให้ความช่วยเหลือหากว่าเสือหรือโจรนั้นจะถูกจับหรือได้รับความเดือดร้อน

ใน *Bandits* เरिक ฮอบสบอม (Eric Hobsbawm) เสนอแนวความคิดเรื่องโจรที่ได้รับความ
ช่วยเหลือจากคนในชุมชนของตน ที่เรียกว่า “social bandit” หรือ “โจรของประชาชน” ว่า “เป็น
กลุ่มคนนอกกฎหมายซึ่งถูกทางการมองว่าเป็นผู้ร้าย แต่เป็นคนที่ยังคงอยู่ในสังคมชนบทและได้รับ
การยกย่องจากคนในกลุ่มของตัวเองว่าเป็นวีรบุรุษ เป็นตัวแทน เป็นผู้ล้างแค้น ผู้ต่อสู้กับความ
อยุติธรรม หรือแม้กระทั่งเป็นผู้นำแห่งการปลดปล่อย เป็นคนที่ได้รับความชื่นชม ได้รับความ
ช่วยเหลือและสนับสนุน” (Hobsbawm, 1972: 17) “social bandit” หรือ “โจรของประชาชน”
แตกต่างจากโจรในสังคมชนบทรูปแบบอื่นที่เป็นกลุ่มโจรหรืออันธพาลที่หาเลี้ยงชีพจากการลัก

ขโมยหรือปล้นเพียงอย่างเดียว ซึ่ง “โจรอาชีพ” เหล่านี้จะมองชาวบ้านในทุกชุมชนเหมือนกันหมดว่าเป็น “เหยื่อ” ที่ต้องขโมยหรือปล้น ไม่สนใจเงื่อนไขความยากลำบากของชาวบ้านหรือไม่สนใจจะให้ความช่วยเหลือปกป้องคุ้มครองเพราะมุ่งแต่ประโยชน์เฉพาะตนเอง (ซึ่งเป็นกลุ่มโจร) เป็นหลัก ทำให้โจรกับชาวบ้านเป็นศัตรูและคนแปลกหน้าต่อกันอย่างสิ้นเชิง หากแต่ “social bandit” หรือ “โจรของประชาชน” อย่างน้อยที่สุด ยังคงมีสังคมหรือชุมชนที่ให้การยอมรับว่าเป็นสมาชิกในสังคมหรือชุมชนนั้นด้วย นอกเหนือไปจากคนในกลุ่มที่ร่วมกันขโมยหรือปล้น ซึ่งต่างจากกลุ่มโจรอาชีพที่ “ชุมชน” ของตนล้วนเป็น “โจร” หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำผิดด้วยกัน

พฤติกรรมการณ์การปล้นของ “social bandit” หรือ “โจรของประชาชน” ในแง่หนึ่งเป็นพฤติกรรมที่ยอมรับได้ของคนในชุมชนหรือชาวบ้านเองไม่ได้แสดงท่าทีที่เป็นปฏิปักษ์อย่างเด่นชัดด้วยเหตุผลหลายประการ อาจเป็นเพราะพฤติกรรมการณ์การขโมยหรือปล้นนี้เป็นไปเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ที่ลำบากยากแค้นกว่าให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ เป็นการโยกย้ายถ่ายโอนทรัพย์สินจากคนที่มั่งมีกว่าไปให้คนที่มั่งมีน้อยกว่า การดำรงอยู่ของ “โจร” ที่เก้งก้างในชุมชนของตนเองยังเป็นเหมือนเกราะและรั้วป้องกันชุมชน และในบางวัฒนธรรมสังคมก็ให้การยกย่องบรรดาชายหนุ่มที่สามารถประพฤติตัวเป็นโจรนี้ด้วย อย่างไรก็ตาม สอบถามยอมรับว่า คงเป็นเรื่องยากที่แยกแยะคุณลักษณะของ “social bandit” หรือ “โจรของประชาชน” ได้อย่างชัดเจนในความเป็นจริง เพราะโจรที่ได้รับการยอมรับว่าเป็น “โจรของประชาชน” ในชุมชนหนึ่ง อาจถูกชุมชนอื่นมองว่าเป็น “โจรอาชีพ” ก็ได้ (Hobsbawm, 1972: 18)

สอบถามตั้งข้อเสนอมว่า ลักษณะของ “social bandit” หรือ “โจรของประชาชน” เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้แทบจะทุกสังคม แต่พื้นที่ที่จะเกิดลักษณะโจรแบบนี้ต่างกันไปตามช่วงเวลา สถานที่ และยุคสมัย แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าจะเกิดกับสังคมที่มีระบบการแบ่งชนชั้น หรือมีการเปลี่ยนแปลงสังคมเกษตรเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ โดยเฉพาะช่วงรอยต่อของสังคมยุคก่อนระบบทุนนิยมกับระบบทุนนิยม ซึ่งเป็นลักษณะการก่อตัวทางสังคมสมัยใหม่ที่ลบล้างรูปแบบสังคมเกษตรแบบเก่า ความเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจสร้างแรงกดดันต่อคนในสังคมหลายกลุ่ม จึงทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมขึ้นมามากในทุกรูปแบบ รวมถึงปรากฏการณ์ของ “social bandit” หรือ “โจรของประชาชน” ด้วย ด้วยเหตุนี้ ปรากฏการณ์ของ “social bandit” หรือ “โจรของประชาชน” จึงขึ้นอยู่กับสภาพของแต่ละสังคมในการเคลื่อนย้ายเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ระบบทุนนิยมดังเช่นในยุโรปตะวันตก จะพบการบันทึกเรื่องราวและปรากฏการณ์ของ “โจรของประชาชน” อย่างมากนับตั้งแต่กลางพุทธศตวรรษที่ 21 ถึงกลางพุทธศตวรรษที่ 23 และพบการบันทึกปรากฏการณ์ของ “โจรของประชาชน” อย่างแพร่หลายทั่วโลกกลางพุทธศตวรรษที่ 24 และ 25 (Hobsbawm, 1969: 23-24)

ด้วยเหตุนี้ เมื่อสังคมไทยเริ่มก้าวเข้าสู่การปรับเปลี่ยนให้ก้าวเข้าสู่ระบบทุนนิยมและการผลิตเพื่อการค้า นับตั้งแต่ปลายสมัยรัชกาลที่ 3 (ปลายพุทธศตวรรษที่ 24) ที่เริ่มมีการเพาะปลูกอ้อยเพื่อการค้าและการทำน้ำตาลเป็นสินค้าส่งออก จนก้าวเข้าสู่ระบบการผลิตเพื่อการค้าได้อย่างเต็มตัว ในสมัยรัชกาลที่ 4 เมื่อได้มีการทำสนธิสัญญาบาวริง พ.ศ. 2498 ทำให้เกิดการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อการค้า ข้าวกลายมาเป็นสินค้าออกที่สำคัญ การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นไปอย่างก้าวกระโดดในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการเปิดขยายพื้นที่ทำนาภาคกลางอย่างกว้างขวางในช่วงทศวรรษที่ 2430 มีการเพิ่มปัจจัยการผลิตอย่างวัวควายจำนวนมาก ระบบเศรษฐกิจแบบเงินตราเริ่มเข้ามามีอิทธิพลต่อชาวบ้าน ในช่วงรอยต่อระหว่างสังคมเกษตรแบบยังชีพกับสังคมแบบทุนนิยมเกษตรนี้เองจึงทำให้เกิดโจรประเภทเสื้อขึ้นมามาก

ลักษณะคำนิยามที่คลุมเครือของ “เสื้อ” ในฐานะโจรที่ได้รับการยอมรับและความช่วยเหลือจากคนในชุมชนของตนเอง มีปรากฏให้เห็นในหลักฐานลายลักษณ์อักษรหลายชิ้นในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น นับตั้งแต่กฎหมายตราสามดวง พงสาวดาร ประชุมประกาศ วรรณกรรม ตลอดจนหนังสือพิมพ์ในยุคแรกๆ สามารถสะท้อนให้เห็นลักษณะของโจรในสังคมไทยที่ดำรงอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์และอำนาจท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นระหว่างชาวบ้านกับโจรที่เป็นผู้พิทักษ์ผลประโยชน์ หรือระหว่างโจรกับผู้มีอำนาจอย่างเป็นทางการเช่นข้าราชการก็ตาม

2.2 โจรใน กฎหมายตราสามดวง

กฎหมายตราสามดวง เป็นชื่อเรียกประมวลกฎหมายซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ โปรดให้นักปราชญ์ราชบัณฑิตชำระและทรงประกาศใช้เมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2348 โดยเป็นการประมวลกฎหมายที่หลงเหลือมาหลังจากเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 แก่พม่า ในปีพ.ศ. 2310 เนื่องจากกฎหมายเก่าได้สูญหายไปมากจนยากที่ระลอกการและผู้พิพากษาจะตัดสินคดีความ โดยมีเอกสารอ้างอิงที่ถูกต้องตรงกัน และยังเป็นการชำระคัดแปลงเนื้อความที่เห็นว่าวิปลาศคลาดเคลื่อนให้ชอบโดยยุติธรรม (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2547: 7) กฎหมายตราสามดวง จึงสะท้อนให้เห็นลักษณะการปกครองและสภาพสังคมไทยตั้งแต่ครั้งสมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่การชำระและรวบรวมตัวบทกฎหมายในสมัยโบราณมักจะเป็นการเสริมหรือแทรกเข้าไปในเนื้อความเดิม หรือเพิ่มเติมมาตราใหม่ต่อท้ายทำให้มีกฎหมายที่ซ้ำซ้อนกัน หรือกฎหมายที่มีลักษณะเดียวกันไม่อยู่รวมกลุ่มแต่พบกระจัดกระจายไปทั่ว อีกทั้งยังไม่มีการบันทึกวันเวลาที่มีการชำระ ทำให้ยากแก่การศึกษาว่ากฎหมายตามข้อดังกล่าวเกิดขึ้นในสมัยใด

กฎหมายเกี่ยวกับโจรผู้ร้ายที่เป็นกฎหมายฉบับลายลักษณ์อักษรที่เก่าแก่ที่สุดที่ค้นพบ คือกฎหมายอาญา (โจร) สุโขทัย ในหลักศิลาจารึกสมัยสุโขทัย แต่กฎหมายอาญา (โจร) สุโขทัยไม่ได้มีเฉพาะกฎหมายเกี่ยวกับโจรเท่านั้น แต่ยังรวมลักษณะของกฎหมายอาญาอื่นๆ อยู่ด้วย เช่น

กฎหมายลักษณะอาญาหลวง อาญาราชฎูร์ ลักษณะลักพา ประมวลกฎหมายอาญาที่มีความเก่าแก่ลำดับต่อมาจึงเป็น *กฎหมายตราสามดวง* มีกฎหมายพระไอยการลักษณะโจร (หรือลักษณะโจร) ที่เกี่ยวกับโจรหรือผู้ร้ายโดยเฉพาะ และยังพบเรื่องเกี่ยวกับโจรปะปนอยู่ในกฎหมายอื่นๆ เช่น พระไอยการลักษณะลักพา พระราชกำหนดเก่า (สุนีย์ มัลลิกะมาสและคณะ, 2525: 255)

พระไอยการลักษณะโจร ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 1903 และมีประกาศพระราชบัญญัติเพิ่มในหมวด 6 และ 7 ในพ.ศ. 1910 กฎหมายฉบับนี้ยกเลิกเมื่อ พ.ศ. 2451 โดยกฎหมายลักษณะอาญา พ.ศ. 127 นับเวลาที่ใช้กฎหมายนี้ประมาณ 548 ปี ประกอบไปด้วย 7 หมวด ได้แก่ นครบาล ลักษณะโจรที่เป็นอุกฤษฏ์โทษ มหันตโทษ มัชฌิมโทษ ลหุโทษ สมโจร และผู้กระทำความผิดทางอาญา รวมทั้งหมด 167 มาตรา (สุนีย์ มัลลิกะมาสและคณะ, 2525: 277) เมื่อดูในรายละเอียดของพระไอยการลักษณะโจรทั้ง 7 หมวด 167 มาตรา มีข้อบัญญัติถึงอำนาจหน้าที่ของนครบาล วิธีเอาตัวผู้ร้าย และการสอบสวนผู้ร้าย วิธีลงโทษผู้ร้าย ความผิดต่างๆ ฐานทำร้ายร่างกาย ฐานลักทรัพย์ ฐานวางเพลิง ฐานรับของโจร ฐานทำเงินปลอม ฐานประกอบทำให้เกิดไฟไหม้ เป็นต้น มีอยู่หลายมาตราที่มีเนื้อหาซ้ำกันหรือใกล้เคียงกัน แสดงให้เห็นว่าเป็นประเด็นปัญหาสำคัญจึงทำให้ต้องออกกฎหมายซ้ำเตือนกันอยู่หลายครั้ง

2.2.1 ความหมายและประเภทของโจรในพระไอยการลักษณะโจร

พระไอยการลักษณะโจร ให้ความหมายของโจรกรรมตามบาลีในพระธรรมศาสตร์ไว้ว่า “นำเอาซึ่งทรัพย์สรรพเหตุทั้งปวงของผู้อื่นด้วยโดยจิตพร้อมด้วยอะระหะระเจตนา จัดเป็นโจรกำม [สะกดตามต้นฉบับ]” (กฎหมายตราสามดวง เล่ม 2, 2548: 259) หมายความว่า เป็นการนำทรัพย์ทั้งปวงของผู้อื่นด้วยจิตคิดและมีเจตนาจะลักขโมย โดยแบ่งโจรออกเป็น 8 ประเภท ใน 8 ประเภทนั้นยังแยกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ องค์กร 3 ประเภท และผู้สมโจร 5 ประเภท ดังนี้

องค์กร 3

กตดา จ คือ กระทำเองลักเอง
การาปีตา จ คือ ใช้ให้ผู้อื่นลัก
นิทุทฎฐา คือ ผู้เป็นครูโจรสั่งสอนให้ลัก

สมโจร 5

สุฐานทา จ คือ ผู้ให้ที่อยู่สำนักแก่โจร
สขา จ คือ ผู้เป็นเพื่อนมิตรสหายรู้ด้วยโจร
ชานา จ คือ ผู้สมรู้ด้วยคิดด้วยโจร
ดารา จ คือ ผู้ป้องกันกำบังโจรไว้
ภุคต จ คือ ผู้กินอยู่สำมะเลกับโจร

การแบ่งตามข้างต้นมีไว้สำหรับให้ผู้พิพากษาตระลาการพิจารณาโทษ ถ้าผิดด้วยองค์โจร ให้รับโทษเต็มตามที่กฎหมายกำหนด ถ้าผิดด้วยเป็นสมโจรให้รับโทษกึ่งหนึ่ง ถ้าผิดฐานเป็นผู้สมด้วยผู้สมโจรให้รับโทษลดอีกกึ่งหนึ่งจากผู้สมโจร (กฎหมายตราสามดวง เล่ม 2, 2548: 260)

ในพระไอยการลักษณะโจร ยังได้แบ่งประเภทของโจรตามสาขาคดี ตามที่ประกาศออกเป็นพระราชบัญญัติ ในพ.ศ. 1903 ในสมัยของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ได้แบ่งโจรออกเป็น 16 ประเภท ได้แก่

1. โจรปล้น คือ โจรคบพวกเพื่อน 10-30 คน ไปปล้นบ้านเรือน กลางวัน กลางคืน ยิงปืนหรือร้องเข้าไปให้เจ้าของตกใจกลัวแล้วเก็บเอาทรัพย์ทิ้งปวงไป
2. โจรย่องสคม คือ โจรมีความรู้ทางคาถาอาคมสะกดให้เจ้าของหลับแล้วเก็บเอาทรัพย์สิ่งของไป
3. โจรภัย คือ โจรกระทำให้กลัวแล้วเก็บเอาทรัพย์สินไป
4. โจรตีชิง คือ โจรคบพวกเพื่อนไปตีหาบคอน, โคนเกวียน, ทับไธนา, สำเภา, เรือในทางบก ทางเรือ
5. โจรฉกฉวย คือ โจรที่ไม่มีอาวุธ ไปคอยที่ถนนหนทางเปลี่ยว ช่วงชิงเอาทรัพย์สิ่งของอันฉวยไป
6. โจรซุ่มซ่อน คือ โจรที่คบกันไปคอยด้อมมองที่ทับ ราวป่า ทำน้ำ หรือสถานที่ใดไม่ให้เจ้าของรู้ แล้วเก็บเอาทรัพย์, ช้าง, ม้า, เรือ, เกวียน ไป
7. โจรล้วงลัก คือ โจรล้วงเรือ, บ้านเรือน, ร้าน เอาทรัพย์สิ่งของไป
8. โจรลักเลียม คือ โจรล้วงที่เอาเรือ, เกวียน หรือสิ่งของที่ทิ้งไว้ที่ท่าหน้าหรือบ้านเรือน โดยไม่บอกเจ้าของ เจ้าของมาเห็นกลับบอกว่าหายอกขี้มไป
9. สาธารณโจร คือ เป็นโจรไปกับเขาแต่อยู่เฝ้าเรือ หรือไปด้วยแต่กลางทางกลับมาไม่ได้ทำร้ายไปกับเขา
10. นิลำกรโจร คือ เป็นโจรเพราะมีเหตุชวนให้พิรุณสงสัยติดค้างอยู่
11. วิสาสะทโจร คือ โจรที่ลักทรัพย์สิ่งของญาติพี่น้องบิดามารดาเขยสะใภ้
12. สารพะโจร คือ โจรลักสารพัดไม่เลือก
13. บัณฐทูสะกะโจร คือ โจรตีชิงเอาทรัพย์สิ่งของในทางน้ำ ทางบก
14. ทามภริกะโจร คือ กระทำโจรกรรมด้วยพวกเพื่อนเลี้ยงชีวิต
15. โจรสาระ คือ โจรลักทรัพย์อันเป็นแก่นสาร ลักพระพุทธรูปและลอกทองพระพุทธรูปพระสถูปเจดีย์

16. ดัศกรโจร คือ โจรที่คบพวกเพื่อนปล้นบ้านเรือนในขอบเขตขันหมากของพระเจ้ามหากษัตริย์ เอาเพลิงเผาบ้านเรือน พระพุทธรูป พระสถูป พระเจดีย์ วิหารการเปรียญ
(กฎหมายตราสามดวง เล่ม 2, 2548: 262-64)

สิ่งที่น่าสังเกตในการแบ่งลักษณะโจร 16 ประเภทนี้ คือ มีทั้งการเรียกประเภทโจรที่อิงจากภาษาบาลีสันสกฤต และเป็นภาษาไทยท้องถิ่น สันนิษฐานว่า เป็นการแบ่งประเภทของโจรตามลักษณะการทำผิดที่ปรากฏในมาตราต่างๆ การทำผิดนี้มีทั้งเป็นลักษณะที่อาจจัดเข้าตามบัญญัติเดิมในพระธรรมศาสตร์ จึงมีศัพท์เป็นภาษาบาลีสันสกฤต และเป็นการทำผิดลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นในสังคมไทยที่ไม่อาจหาคำนิยามในพระธรรมศาสตร์มาเทียบเคียงได้ จึงใช้คำนิยามโจรเหล่านี้ด้วยคำไทย ลักษณะโจรที่ผู้เขียนให้ความสนใจเป็นพิเศษ ได้แก่ โจรปล้น โจรย่องสอดม โจรตีชิง โจรช่มช้อน มีลักษณะร่วมกันคือเป็นโจรที่คบกลุ่มเพื่อนของตน พร้อมด้วยปืนหรืออาวุธอื่นๆ ออกปล้นตีชิง ลักทรัพย์ สิ่งของ และสัตว์พาหนะต่างๆ อันเป็นพฤติกรรมของโจรที่ใกล้เคียงกับโจรที่เรียกว่า “เสือ” กันในภายหลัง

เมื่อดูการกำหนดความผิดและการลงโทษในพระไอยการลักษณะโจรซึ่งมีบทลงโทษแก่ผู้เป็น “สมโจร” โดยระบุความผิดที่เข้าข่ายเป็นโจรด้วยการช่วยเหลือ สมรู้ร่วมคิด ปกป้องและกินอยู่กับโจร ล้วนถูกจับข้อหาเป็นโจรได้ทั้งสิ้นแม้จะไม่ได้ลงมือเป็นโจรเองก็ตาม แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของชาวบ้านที่ให้ความช่วยเหลือแก่โจรที่เป็นคนในชุมชนเดียวกัน รัฐจึงได้กำหนดโทษไว้เพื่อเป็นเงื่อนไขไม่ให้ชาวบ้านช่วยเหลือโจรผู้ร้าย ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ตั้งข้อสังเกตไว้ว่าเป็นกุศโลบายของรัฐในอดีต เมื่อรัฐไม่อาจอาศัยกลไกและเจ้าหน้าที่ของตนเองในการควบคุมปราบปรามได้ จึงต้องใช้มาตรการทางกฎหมายมากดดันให้ชาวบ้านต้องดูแลและควบคุมกันเอง โดยสร้างบทลงโทษอย่างหนักเพื่อสร้างความกลัวไม่ให้ความช่วยเหลือแก่โจรผู้ร้าย อีกทั้งยังมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ในการพิจารณาลงโทษได้อย่างกว้างขวาง ตัวอย่างเช่น การแบ่งลักษณะโจรเป็นนิติกรโจร และมีพิรุณก็สามารถถูกจับกุมขังได้แล้ว ทำให้ข้าราชการฝ่ายปกครองมีอำนาจมากและสร้างความหวาดกลัวแก่ชาวบ้านหากไม่ยอมให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐ (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ อ้างถึงในพิรศักดิ์ ชัยได้สุข, 2551: 9-10)

2.2.2 แนวคิดเรื่องหลักความรับผิดชอบร่วมกันในกฎหมายลักษณะโจรห้าเส้น

ประเด็นที่น่าสนใจเป็นพิเศษในกฎหมายตราสามดวงนี้ คือ เรื่องหลักความรับผิดชอบร่วมกันในชุมชน ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นลักษณะของโจรแบบ “เสือ” ที่ได้รับความช่วยเหลือจากคนในชุมชน และความรับผิดชอบที่รัฐต้องการเข้ามาควบคุม

ใน *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทยเล่ม 1* (2526) ร. แลงการ์ด นักประวัติศาสตร์กฎหมายไทย อธิบายหลักความรับผิดชอบร่วมกันนี้ว่า สมัยก่อนที่มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นชุมชนที่มีความแน่นแฟ้นกันมาก ทุกสิ่งที่หามาได้และนำมาใช้จะเป็นของส่วนกลางที่ทุกคนในกลุ่มได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน เมื่อบุคคลหนึ่งในสมาชิกกลุ่มหนึ่งไปทำความเสียหายให้แก่บุคคลอื่นในกลุ่มสมาชิกอื่น ความเสียหายนั้นจึงถือว่าเป็นความเสียหายที่หมู่สมาชิกหนึ่งทำกับหมู่สมาชิกของอีกกลุ่มหนึ่งด้วย จึงทำให้เกิดการแก้แค้นของคนทั้งสองกลุ่ม แทนที่จะเป็นการแก้แค้นของบุคคลที่สร้างความเสียหายกับคนที่ได้รับความเสียหายเท่านั้น ต่อมาเมื่อมีสังคมมีการพัฒนาขยายใหญ่มากขึ้น การแก้แค้นโดยตรงอย่างนี้เป็นอันตรายแก่ส่วนรวม ในจารีตของประเพณีซึ่งเป็นกฎหมายของชุมชนเดิมจึงได้มีบัญญัติให้ใช้ค่าทำขวัญหรือเงินค่าปรับแทนการแก้แค้น ซึ่งการชำระค่าสินไหมนี้เป็นภาระหน้าที่ของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม การรับผิดชอบจึงไม่ได้ตกอยู่กับผู้ทำละเมิดคนเดียว ลักษณะนี้เองที่เรียกว่า ความรับผิดชอบร่วมกันทั้งหมู่เหล่าแห่งบรรดาสมาชิกในหมู่ (แลงการ์ด, 2526: 173)

หลักความรับผิดชอบร่วมกันในสังคมไทยนี้ มีวิวัฒนาการตามสภาพสังคมคือ เริ่มจากการรับผิดชอบของสมาชิกครอบครัวเดียวกัน ต่อมาจึงเริ่มเปลี่ยนเป็นการรับผิดชอบร่วมกันของคนในชุมชนที่อยู่อาศัยในบริเวณเดียวกันกับการกระทำความผิดเกิดขึ้น เนื่องจากมีการควบคุมคนในระบบศักดินาที่มีการแบ่งกำลังคนให้อยู่ในความรับผิดชอบภายใต้สังกัดของมูลนายเป็นลำดับขั้นไป

แลงการ์ดตั้งข้อสังเกตว่า หลักการรับผิดชอบร่วมกันนี้ได้เพิ่มความสำคัญมากขึ้นตามเวลา หากดูจากเนื้อหาในส่วนที่เก่าที่สุดในพระไอยการลักษณะโจร ซึ่งระบุว่าตราขึ้นในพ.ศ. 1903 พบบทบัญญัติเกี่ยวกับการรับผิดชอบร่วมกันไม่มากนัก และยังไม่ได้ระบุหน้าที่ของหมู่คณะในการที่ต้องทดแทนความเสียหายในทางแพ่ง บทบัญญัตินี้พบอยู่ในพระไอยการลักษณะโจร มาตรา 15, 16, 114 และ 136 ซึ่งสามารถสรุปรวมได้ว่า เมื่อเกิดการปล้น การฆ่าคนตาย ทำร้ายหรือขโมยสัตว์เลี้ยงให้ถึงตาย ถ้าการกระทำผิดนี้อยู่ในอาณาเขตของหมู่สมาชิกใด ให้สมาชิกทุกคนในหมู่นั้นมีหน้าที่ร่วมกันสืบหาผู้กระทำผิดให้ได้ หน้าที่นี้จะตกเป็นพิเศษกับผู้ที่อยู่ใกล้เคียงกับผู้ถูกละเมิดเสียหาย จะต้องช่วยต่อสู้ป้องกันโจรที่มาปล้น ถ้าหากเพื่อนบ้านนั้นละเลยหน้าที่จะถือว่าเป็นผู้สมรู้ด้วยโจร และถูกลงโทษในฐานนี้ (มาตรา 136) นอกจากเพื่อนบ้านแล้ว หน้าที่ช่วยต่อสู้และติดตามโจรยังคงอยู่กับผู้ที่อยู่ในอาณาเขตระยะ 3 เส้น 15 วา (ประมาณ 150 เมตร) จากบริเวณที่มีการกระทำความผิดด้วย หากอยู่ในรัศมีดังกล่าวมิได้เข้าร่วมเสาะหาผู้ทำผิด อาจถูกทวนด้วยลวดหนังกตามจำนวนระยะทางใกล้เคียงหรือไกล (มาตรา 15) อนึ่ง กฎหมายลักษณะโจรยังบัญญัติให้ซักถามด้วยวิธีทรมานแก่บรรดาชาวบ้านซึ่งอยู่ในบริเวณเขตนั้นภายใน 3 วันนับแต่ที่เกิดเหตุการณ์ขึ้น ถ้าหากบุคคลเหล่านี้ปฏิเสธไม่ยอมรับว่ามีส่วนในการกระทำนั้น ให้ทำหนังสือเป็นทณฑ์บนไว้ก่อนจนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามิได้เป็นผู้สมรู้ในการกระทำผิดนั้น (มาตรา 14 และ 116) (แลงการ์ด, 2526: 96-97; 2548: 163; กฎหมายตราสามดวงเล่ม 2, 2548: 270-71)

กฎหมายลักษณะโจรดังกล่าวมาจากข้อสันนิษฐานเบื้องต้นกรณีสมรู้ในการกระทำความผิด ซึ่งจะบังคับใช้เอาแก่ผู้อาศัยใกล้เคียงในบริเวณนั้น ในเวลาที่ผู้กระทำผิดสามารถหลบหนีไปได้ โดยถือเอาว่า ผู้กระทำผิดไม่อาจจะเตรียมการและหลบหนีการจับกุมไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไม่อาจหนีรอดไปพร้อมกับสัตว์หรือทรัพย์สินที่ขโมยมาเหล่านั้นได้หากมิได้มีบุคคลผู้อาศัยในบริเวณใกล้เคียงสมรู้ด้วยในการนั้น

ต่อมาเริ่มมีความก้าวหน้าในแนวคิดเรื่องการรับผิดชอบร่วมกัน โดยให้มีการทดแทนความเสียหายทางแพ่งร่วมกันด้วย จะเห็นได้ในพระราชกำหนดแก้ไขแผ่นดินพระเจ้าท้ายสระ ฉบับลงวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2274 กำหนดไว้ว่า ในกรณีปล้นสะดม เมื่อไม่พบตัวผู้กระทำผิดให้ชาวบ้านพร้อมด้วยหัวหน้าของตน คือผู้รักษาเมืองหรือผู้รั้งและกรรมการ ร่วมกันใช้ค่าเสียหายให้แก่เจ้าทรัพย์ หากเจ้าทรัพย์ถูกฆ่าตายขณะปล้น บุคคลดังกล่าวข้างต้นต้องชดใช้สินไหมตามอัตรากฎหมายแก่ครอบครัวผู้ตายด้วย นับว่าเป็นกฎหมายที่มีการกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งอย่างชัดเจน ต่อมาในรัชสมัยของพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ มีการตราพระราชกำหนดลงวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2286 ที่มีการบังคับใช้ละเอียดและชัดเจนมากขึ้น โดยกฎหมายฉบับนี้ระบุชัดถึงความรับผิดชอบของผู้อยู่อาศัยในรัศมี 3 เส้น 15 วา จากที่เกิดเหตุ เมื่อประกอบเข้ากับกฎหมายที่ได้บัญญัติมาก่อนหน้านั้นแล้ว จึงได้ข้อสรุปว่า ในกรณีที่ไม่พบคนร้ายโดยความละเลยของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองและชาวบ้าน จะแบ่งการรับผิดชอบออกเป็น 3 ส่วนเท่ากัน ได้แก่ นครบาล, ผู้อยู่อาศัยในเขตนั้น และเจ้าทรัพย์ผู้เสียหาย เนื่องจากเจ้าทรัพย์ถือว่าเป็นสมาชิกคนหนึ่งในชุมชนในเขตนั้น ดังนั้น เจ้าทรัพย์จะได้รับเงินชดใช้อย่างมากที่สุดไม่เกินสองในสามของมูลค่าทรัพย์สินที่ถูกปล้น แม้จะได้เงินน้อยลงแต่ข้อบัญญัตินี้ทำให้มีบุคคลที่ต้องร่วมรับผิดชอบกว้างขึ้น (แทนที่จะเป็นแค่เพื่อนบ้านรอบรั้ว) และน่าจะเพิ่มโอกาสในการได้ตัวคนร้ายหรือได้รับเงินชดใช้แน่นอนกว่า (แลงคาส์, 2526: 97-99; 2548: 164-65; กฎหมายตราสามดวงเล่ม 3, 2548: 26-28)

หลักการว่าด้วยการรับผิดชอบร่วมกันนี้จะเห็นได้ชัดเจนและเป็นระบบมากที่สุดเมื่อเข้าสู่สมัยรัตนโกสินทร์แล้ว ในพระราชบัญญัติโจรห้าเส้น จ.ศ. 1199 ลงวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2380 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการแก้ไขประเด็นสำคัญหลายประการ เช่น ได้ขยายขอบเขตการรับผิดชอบร่วมกันออกไปจนถึงระยะ 5 เส้น (ประมาณ 200 เมตร) และกำหนดละเอียดถึงการวัดระยะหากมีสิ่งกีดขวาง เช่น มีคลองหรือกำแพงขวางกั้นอยู่ ส่วนการทดแทนค่าเสียหายนั้น กฎหมายได้ยกเลิกไม่ให้นครบาลต้องรับผิดชอบ แต่ผู้เสียหายและผู้อยู่อาศัยในบริเวณนั้นยังต้องใช้ค่าทดแทนอยู่ ส่วนวิธีการคำนวณค่าเสียหายจะเป็นไปตามฐานะของผู้รับผิดชอบ ทาสหรือไพร่ที่ยากจนอาจรับผิดชอบเป็นการเขียนแทนได้ ต่างจากเดิมที่คิดจากระยะทางใกล้ไกลและมูลค่าทรัพย์สินที่ถูกปล้น และเนื่องจากการร่วมใช้ความผิดไม่ได้คำนวณตามมูลค่าของทรัพย์สิน จำนวนเงินค่าปรับที่ร่วมกันชดใช้อาจจะน้อยหรือมากกว่ามูลค่าของทรัพย์สิน ซึ่งตราการจะจ่ายเงินของแผ่นดิน

เพิ่มในส่วนที่ขาด แต่ถ้าหากเกินก็จะส่งเข้าพระคลังหลวง และถ้ามีการพบตัวผู้กระทำผิด ตระลาการจะคืนเงินทั้งหมดแก่ผู้ที่ออกเงินใช้นั้น (แสงกาต์, 2548: 167-69; กฎหมายตราสามดวง เล่ม 3, 2548: 535-38)

วิธีการที่รัฐเข้าช่วยค่าเสียหายเพิ่มเติมให้แก่ผู้ปล้นเช่นนี้ นับได้ว่ารัฐได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทดแทนความเสียหาย ในกรณีที่จำนวนเงินรวมที่เรียกเอาจากบรรดาผู้อยู่อาศัยดังกล่าวไม่เพียงพอตามจำนวนที่ควรจะได้แก่ผู้เสียหาย บทบัญญัติดังนี้มีวัตถุประสงค์ชัดเจนที่จะคงความรับผิดชอบของบุคคลเอาไว้ในระดับอันควรแก่เหตุ และควรนับด้วยว่าเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดที่ว่าด้วยความรับผิดชอบของรัฐซึ่งจะมีพัฒนาการต่อมา และอาจเข้าไปแทนที่ในส่วนความรับผิดชอบร่วมกันของบุคคลก็เป็นได้ (แสงกาต์, 2548: 171)

แนวความคิดดังกล่าวเลิกใช้ไปนับแต่เวลาที่กระบวนการปฏิรูปได้เริ่มดำเนินการเพื่อปรับปรุงกฎหมายอาญาให้ทันสมัยยิ่งขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัฐถือเอาเป็นภาระหน้าที่เฉพาะแห่งตนในอันที่จะปราบปรามการกระทำผิดแต่เพียงผู้เดียว โดยราษฎรไม่ต้องรับผิดชอบในความบกพร่องของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองซึ่งไม่อาจจับกุมตัวผู้กระทำผิดได้อีกต่อไป นับแต่นั้นมา หลักการว่าด้วยความรับผิดชอบร่วมกันก็กลายเป็นสิ่งที่พ้นสมัย ด้วยเหตุนี้ กฎหมายฉบับลงวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2380 และฉบับอื่นๆ ที่ได้กล่าวถึงข้างต้นจึงได้ถูกยกเลิกไปโดยกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2441)

2.3 โจรใน *ขุนช้างขุนแผน* : โพรหมินายและปัญหาของระบบอุปถัมภ์

วรรณกรรมในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจะอิงกับมโนทัศน์ของโจรที่ได้รับขนบมาจากวรรณกรรมทางศาสนา เช่นตำนานหรือชาดกต่างๆ จึงมักจะใช้โจรเป็นตัวแทนของมารผจญ เพื่อให้ตัวเอกของเรื่องได้พิสูจน์คุณธรรมและบารมี หรือยกเป็นสาธกให้เห็นเป็นกลุ่มคนบาปเพื่อเป็นตัวอย่างสอนใจและเปรียบเทียบ ภาพลักษณ์ของโจรส่วนใหญ่จึงเป็นโจรที่อยู่ในป่า เป็นกลุ่มคนที่แยกตัวออกมาจากชาวบ้าน ไม่ประกอบสัมมาชีพใต่มุ้งแต่รวมกลุ่มกันดักปล้น ที่มักเรียกกันว่า “โจรห้าร้อย” มีวรรณกรรมพื้นบ้านและวรรณกรรมชาดกหลายเรื่องที่มีโจรเป็นตัวละครสำคัญ เช่น โจรในเรื่อง *จันทโครพ* ซึ่งนางโมราที่มีจิตใจกลับลอกเลือกหัวหน้าโจรป่าแทนที่จะเลือกจันทโครพ จึงส่งด้ามพระขรรค์ให้โจรป่าสังหารจันทโครพ หรือวรรณกรรมเรื่อง *อิเหนา* ในตอนที่อิเหนาปลอมตัวเป็นโจรป่าชื่อ มีสารป็นยี ออกเดินทางตามหานางบุษบา เรื่องขององคุลิมาลในพระพุทธรูประวัดก็เป็นที่รู้จักกันดีจนกลายมาเป็นวลีของ “โจรกลับใจ” แต่เนื่องจากวรรณกรรมเหล่านี้รับเค้าโครงมาจากที่อื่น เช่น สังคมอินเดีย หรือสังคมกษัตริย์ของชาว จึงไม่ได้สะท้อนลักษณะโจรดั้งเดิมในสังคมไทยอย่างเด่นชัด แต่ก็มีวรรณกรรมพื้นบ้านที่สามารถสะท้อนภาพของโจรในสังคมไทยได้เด่นชัดและสมจริงกว่า นั่นคือ *ขุนช้างขุนแผน*

กลอนเสภา *ขุนช้างขุนแผน* เป็นวรรณกรรมที่สะท้อนภาพสังคมสมัยอยุธยาตอนปลาย จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยแสดงให้เห็นวิถีชีวิตของชาวบ้านในหลายแง่มุม โดยเฉพาะเรื่องราวเกี่ยวกับการฟ้องร้องคดีความ การลงโทษจองจำ และรายละเอียดของชีวิตนักโทษ จนมีผู้กล่าวว่า เป็นวรรณกรรมของคนคุก (คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2538: 168-70) *ขุนช้างขุนแผน* มีการกล่าวถึง โจรและพฤติกรรมของโจรไว้หลายแห่ง จะขอยกตัวอย่างลักษณะของโจรผู้ร้ายในเรื่องซึ่งใกล้เคียงกับลักษณะของโจรที่ภายหลังเรียกกันว่าเสือ

ตอนแรก ได้แก่ตอนที่นายจันศรคุมโจรปล้นบ้านขุนศรีวิชัย พ่อของขุนช้าง นายจันศร เป็นหัวหน้าโจรกลุ่มใหญ่อยู่ที่โปงแดงเหนือเมืองสุพรรณขึ้นไป อาจกล่าวได้ว่า พวกนายจันศรเป็นโจรโดยอาชีพเพราะมีชื่อเสียงในทางปล้น ตั้งช่องใหญ่โตอยู่กลางป่า และยังคง “พวกเมืองกำแพง” ไว้เป็นกำลังได้อีก เมื่อคราวปล้นขุนศรีวิชัยก็มาเป็นขบวนใหญ่ถึงกับต้องปลงช้างไว้ข้างทาง ระหว่างรอกำพิธิตั้งศาลเพียงตาเสียงทวย ส่วนพฤติกรรมการปล้นของพวกนายจันศร เมื่อถึงบ้านเจ้าทรัพย์ก็ใช้วิธีโห่ร้องรุมเข้าโจมตีว่า “อ้ายเสือเอาวาป้าปึง อิงคะนิงชาวบ้านสะท้านกลัว” (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513: 37) นับเป็นตัวอย่างแรกๆ ที่มีการบันทึกว่ามีการใช้วลีว่า “อ้ายเสือเอาวา” เป็นสัญญาณในการเข้าปล้น

อีกตอนหนึ่ง ได้แก่ตอนที่ขุนแผนทูลขอพระราชทานนักโทษ 35 คน เรียกในเสภาว่า “ไพร่สามสิบห้า” เป็นทหารอาสาร่วมทัพสู้กับพระเจ้าเชียงใหม่ เมื่อคราวปล่อยตัวนักโทษได้มีการขานชื่อและความผิดที่ทำให้ติดคุก เกือบทั้งหมดเป็นชื่อทั่วไปประกอบเข้ากับภูมิลำเนา เช่น อ้ายมีบ้านยี่ล้น อ้ายคงครา บ้านหนองหวาย อ้ายมอญมือดำ บางโกลก เป็นต้น คดีส่วนใหญ่ไม่ได้ร้ายแรงมาก บทบรรยายโจรหลายคนก็ไม่ได้ร้ายจริงจังกนัก จึงอาจจะแต่งขึ้นเพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกตกขบขัน แต่มีนักโทษคนหนึ่งชื่อ อ้ายอินเสือเหลือง เมืองชัยนาท มีความผิดคือ “เที่ยวปล้นฆ่าคนลัก ร้อยปลาย ลักควายแทงกินสิ้นเป็นเบือ” (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513: 305) แม้จะยังไม่บอกไม่ได้ว่า “เสือเหลือง” ในที่นี้เป็นฉายาโจรหรือไม่ แต่จากพฤติกรรมที่ลักควายและปล้นฆ่าคนจำนวนมากนี้น่าจะนับได้ว่าเป็น “ผู้ร้ายสำคัญ” ผู้แต่งอาจจะได้ชื่อมาจากโจรร้ายที่เล่าชื่อในสมัยนั้นก็ได้

โจรที่น่าสนใจอีกคนหนึ่งคือ หมื่นหาญ หัวหน้าช่องโจร พ่อของนางบัวคลี่ ผู้หญิงที่ขุนแผนต้องการให้เกิดลูกชายกับตนเพื่อนำมาทำกุมารทอง เสภาบรรยายที่มาของหมื่นหาญไว้ว่า

จะกล่าวถึงนายเดชกระดุกใหญ่

อยู่บ้านถ้ำตั้งกองเป็นช่องใหญ่

ได้เป็นที่หมื่นหาญชายชัช

เป็นหัวไม่มีฝีมือเลื่องลือชา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513: 331)

หมื่นหาญจึงเป็นตัวอย่างของผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นที่อำนาจรัฐทางการไม่อาจปราบปรามได้ จึงดึงเข้ามาเป็นพวกโดยให้บรรดาศักดิ์แก่ตัวหัวหน้าแล้วให้ปกครองดูแลกันเอง ช่องของหมื่นหาญใหญ่โตเป็นหมู่บ้านมีผู้คนมากมาย มีเวรยามกวาดขันราวกับเป็นค่ายทหาร ผู้คนในช่องนี้มีทั้งทำไร่เลี้ยงตัวเองและมีอาชีพในทางโจร โดยการลักปล้นทั้งทรัพย์สินและสัตว์พาหนะแล้วเรียกค่าไถ่ถอน (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513: 331, 334) หมื่นหาญมีอิทธิพลอย่างยิ่งจนแม้แต่เป็น “ไพร่หนินาย” ก็สามารถมาพึ่งพิงใบบุญได้ ดังที่ขุนแผนชี้แจงเพื่อขอมาอาศัยด้วย

ขุนแผนบอกออกความไปตามแนว	ฉันชื่อแก้วอยู่กองข้างหกเหล่า
ราชการด้านทางไม่บางเบา	เหน้อยเข้าเต็มทีก็หนีชน
ทั้งพ่อแม่ภรรยาทำอะไร	ยากไร้สารพัดจะขัดสน
จึงคือคั่นดงรามเพราะความจน	กลัวจะหนีเขาไม่พ้นเที่ยวชนมา
หมายจะมาอยู่ในช่องของเจ้าคุณ	ได้พึ่งบุญคุ้มกายไปภายหน้า
ถ้าเจ้าคุณปราณีมีเมตตา	ฉันจะอยู่เป็นข้าจนบรรลัย

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513: 335)

ช่องของหมื่นหาญนี้สะท้อนให้เห็นลักษณะของการตั้งช่องแบบไพร่หนินาย ซึ่งปรากฏอยู่มากในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ การสืบทอดผู้คนในป่านั้น มีทั้งกลุ่มคนที่หนีออกจากเมืองมาตั้งชุมชนอิสระนับตั้งแต่เสียกรุงครั้งที่สองแล้ว หรือบรรดालะไพร่ที่ได้รับความลำบากยากแค้นจนต้องหลบหนีมูลนายต้นสังกัดของตนไปซ่อนตัวอยู่ในป่า หรือคนที่หนีความผิด หนีหนี้ หรือไม้ก็ได้ประโยชน์จากการแอบแฝงและพึ่งพิงผู้ใหญ่หรือผู้มีอิทธิพลตามหัวเมืองต่างๆ อัญชลี สุสาขันธ์ (2546: 101) เห็นว่า การตั้งกองสืบทอดกำลังคนในป่านั้นเป็นรูปแบบหนึ่งของการหลบเลี่ยงการเป็นไพร่ที่มีคนเข้าร่วมเป็นจำนวนมากแม้ว่าจะจะเป็นวิธีที่เสี่ยง ทั้งจากการถูกจับกุมลงโทษและจากการใช้ชีวิตในป่าที่ยากลำบาก วิธีนี้เป็นวิธีที่กระทบต่อระบบไพร่เพราะการหลบเลี่ยงนี้ทำให้เลกไพร่ส่วนหนึ่งหายไปจากระบบ จึงไม่สามารถทราบจำนวนเลกไพร่และสังกัดที่ถูกต้องได้ หลายกลุ่มก็ออกปล้นชิงทรัพย์สินชาวบ้าน โดยที่ข้าหลวงกองจับของราชการไม่สามารถจับกุมได้เพราะยากที่จะติดตาม หรือมีมูลนายเจ้าเมืองกรมการหนุนหลังอยู่

ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นอยู่เนืองๆ ตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 มีการออกพระราชกำหนดศึกเลก จ.ศ. 1172 (พ.ศ. 2353) ประกาศให้บรรดาข้าหนิเจ้าบ่าวหนินาย ไพร่หลวง ไพร่สมกำลัง ทาสเชลย ทาสสินไถ่ ที่ซุกซ่อนอยู่ในป่าให้เข้ามาหามูลนายเดิมได้โดยไม่มีความผิด หรือถ้าหากอยากเปลี่ยนมูลนายก็ได้แต่ต้องมาขึ้นทะเบียนอยู่ในสังกัดใหม่ตลอดไป ถ้าจะยังเอาป่าเป็นที่พึ่งก็จะให้เจ้าเมืองกรมการเมืองจัดกองทัพ

ไปติดตามตัวและเกาะกุมลูกเมียมาลงโทษ (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ฯ, 2505: 385) และยังมีหมายประกาศในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ว่า “ห้ามมิให้ท่านผู้ใดตั้งช่องสุ่มผู้คนเหมือนอย่างแต่ก่อนให้เล็กช่องเสีย” (อ้างถึงในอัญชลี สุสายัณห์, 2546: 123)

ภาวะไพร่หนีนาย หรือการหลบเลี่ยงจากมูลนายเดิมแล้วไปแอบแฝงกับผู้มีอิทธิพลสืบเนื่องกับการที่คนในสังกัดหรือในความคุ้มครองไปทำความผิดแล้วผู้อุปถัมภ์คอยปกป้องคุ้มภัยยังคงเป็นปัญหาสำคัญในสมัยต่อมา ใน *ชุมนุมประกาศของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4* มีประกาศหลายฉบับที่ตักเตือนการกระทำนี้ เช่น ประกาศห้ามมิให้ผู้มีอำนาจเข้าไปเกี่ยวข้องในการพิจารณาคดี (เดือน 7 ปีชาล ฉศก) พ.ศ. 2397 ประกาศว่าด้วยบ่าวไพร่ของผู้มีอำนาจออกไปอยู่หัวเมือง (ณ วันพฤหัสบดี เดือน 7 แรม 14 ค่ำ ปีเถาะ สัปตศก) วันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2398 ประกาศชำระความหัวเมืองแลบอกส่งกรุงเทพฯ (ปีมะเมีย สัมฤทธิศก) พ.ศ. 2401 ประกาศเรื่องข้าเจ้าแจ้งว่านายแรงข่มเหงราษฎร (ณ วันจันทร์ เดือน 8 ขึ้น 8 ค่ำ ปีระกา ตรีศก) วันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2404 ล้วนแต่ทรงตักเตือนมิให้เจ้านายขุนนางปกปิดหรือให้ท้ายคนในอุปถัมภ์ออกไปทำร้ายข่มเหงราษฎร หรือปกปิดยับยั้งมิให้มีการชำระไต่สวนคดีความที่ราษฎรฟ้องร้อง (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, บก., 2547: 47, 72-74, 315-16)

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนอยู่ในประกาศเรื่องคนกองนอก (ณ วันศุกร์ เดือน 7 แรมค่ำ 1 ปีเถาะ สัปตศก) วันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2398 “คนกองนอก” คือ บ่าวไพร่ที่ดูแลกองทัพพาหนะหรือดูแลเฝ้าไรนาหนองบัวให้บรรดาเจ้านายขุนนาง ส่วนใหญ่มักเป็นผู้กว้างขวางในท้องถิ่น มีโจทก์มาฟ้องว่าคนกองนอกเหล่านี้หลายครั้งออกปล้นลักขังฆ่าวัวควายราษฎรไว้ใช้หรือให้มาไถถอน หรือทำการทุจริตข่มเหงอื่นๆ ต่อผู้เจ้าภีนาชอากรหรือจัดขึ้นต่อเจ้าเมืองกรมการ เวลาขึ้นโรงขึ้นศาลก็มักได้ผู้อุปถัมภ์ที่เป็นเจ้านายคอยช่วยเหลือ สร้างความยุติธรรมทำให้ราษฎรทั่วไปเกลียดแค้นชิงชังบรรดาขุนนางเจ้านายรวมถึงตัวองค์พระมหากษัตริย์ด้วย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าการอุปถัมภ์คนกองนอกเหล่านี้ไม่มีประโยชน์แก่บ้านเมือง เพราะ “... ถึงจะให้มันเป็นใหญ่บังคับบัญชาราชการในกรุงนอกกรุงอย่างไร มันเป็นนักเลงก็อดเพลงไม่ได้” (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, บก., 2547: 287-89)

2.4 โจรในหนังสือพิมพ์ยุคแรกเริ่ม : *จดหมายเหตุบางกอกรีคอร์เดอร์* และ *จดหมายเหตุสยามไสมย*

สื่อสิ่งพิมพ์แรกเริ่มในสยาม ยังไม่อาจถือว่าเป็นสื่อสิ่งพิมพ์สำหรับวงกว้าง และยังไม่ใช่ว่าหนังสือพิมพ์เต็มรูปแบบ หลายฉบับเป็นเรื่องของราชการหรือเป็นบทความรวบรวมสารคดีความรู้ จึงไม่ได้แสดงให้เห็นสภาพของสังคมในสมัยนั้นมากนัก แต่มีสื่อสิ่งพิมพ์ที่ลงข่าวทั่วไปมากขึ้นรวมทั้งข่าวอาชญากรรมด้วย ได้แก่ *จดหมายเหตุบางกอกรีคอร์เดอร์* และ *จดหมายเหตุสยามไสมย*

2.4.1 โจริน จดหมายเหตุบางกอกรีคอร์ดเดอร์

จดหมายเหตุบางกอกรีคอร์ดเดอร์ (*The Bangkok Recorder* ต่อกันไปจะขอเรียกโดยย่อว่า *บางกอกรีคอร์ดเดอร์*) เป็นหนังสือพิมพ์ภาษาไทยฉบับแรกที่หมอบรัดเลและคณะมิชชันนารีริเริ่มจัดทำขึ้นพิมพ์โดยมีการเผยแพร่สองครั้งด้วยกัน ครั้งแรกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นรายเดือน ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2387 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2388 ก็เลิกไป และออกพิมพ์เผยแพร่อีกครั้งหนึ่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นรายปักษ์ ตั้งแต่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2408 ถึงปี พ.ศ. 2410 ก็เลิกกิจการ (“คำนำ”, หนังสือจดหมายเหตุบางกอกรีคอร์ดเดอร์ [หนังสือจดหมายเหตุฯ], 2536) *บางกอกรีคอร์ดเดอร์* ในการเผยแพร่ครั้งแรก มีลักษณะเป็นนิตยสารที่เสนอบทความและสารคดีต่างๆ โดยมากจะเป็นความรู้ทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์ ในการพิมพ์เผยแพร่ครั้งที่สองจึงมีลักษณะเป็นหนังสือพิมพ์มากขึ้น มีการลงข่าวหรือรายงานเหตุการณ์ต่างๆ ทั้งในและนอกประเทศที่น่าจะอยู่ในความสนใจของผู้อ่าน เช่น ราคาสินค้า ตารางเรือกำปั่นเทียบท่า โฆษณา รวมทั้งการลงแจ้งความเดือดร้อนขัดข้องต่างๆ ด้วย

ข่าวเกี่ยวกับโจรที่น่าสนใจใน *บางกอกรีคอร์ดเดอร์* ในระยะแรก จะมีคอลัมน์ “กองเตวน” (คือ กองตระเวน ใน *บางกอกรีคอร์ดเดอร์* เขียน “กองเตวน”) ที่ลงบัญชีจับคนผิดที่กัปตันเอมส์ นายกองตระเวนแจ้งมา โดยเริ่มฉบับที่ 5 วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2408 จนถึงฉบับที่ 10 วันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2408 ก็ไม่มีคอลัมน์นี้อีก⁴ (หนังสือจดหมายเหตุฯ, 2536: 162-63) เป็นการแจกแจงประเภทและจำนวนของการทำผิดในรอบ 15-25 วัน รายละเอียดของบัญชีนี้ทำให้เห็นหน้าที่ของกองตระเวนหรือกองโปลิสที่ต้องดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในเขตพระนคร เช่น จับขโมย จับคนถือเครื่องศาสตราวุธ จับคนเป็นหนี้อื่นๆ จับทาสหนีนายเงิน จับทะเลาะวิวาท ฟันแทง เมาสุรา จับคนที่ทำร้ายและขัดขวางการทำงานของโปลิส เป็นต้น

การลงแจ้งความเดือดร้อนคับข้องเกี่ยวกับเรื่องคนร้ายหรือการลักขโมยใน *บางกอกรีคอร์ดเดอร์* ในระยะแรกจะเป็นข่าวการปล้นตีชิงทรัพย์ของชาวต่างชาติหรือคนในสังกัดต่างชาติ น่าจะเป็นเพราะผู้เสียหายเหล่านี้คุ้นเคยกับคณะผู้พิมพ์ที่เป็นมิชชันนารี และคุ้นเคยกับการลงข่าวแจ้งความประเภทนี้มาก่อนแล้ว จึงมีการแจ้งรายละเอียดทรัพย์สินและให้สินบนนำจับผู้ร้ายด้วย ต่อมาจึงมีชาวสยามส่งข่าวแจ้งความเกี่ยวกับการขโมยหรือการปล้นนี้กันมากขึ้น ส่วนมากเป็นในเขตพระนคร แต่บางครั้งก็มีข่าวตามหัวเมือง เช่น สมุทรปราการ สมุทรสงคราม และเลยไปถึงชลบุรี

⁴ สาเหตุที่เลิกแจ้งบัญชีตามที่ชี้แจงใน “ความขบถในกรุงเทพฯ” ใน *บางกอกรีคอร์ดเดอร์* ฉบับที่ 12 วันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2408 นับตั้งแต่มีข่าวว่ารัฐบาลสยามให้เนรเทศชาวจีนผู้หนึ่งออกนอกราชอาณาจักรแต่ปิดความไม่ให้เผยแพร่ ทำให้มีข่าวลือว่ามีชาวจีนจะลุกฮือขึ้นเป็นขบถ นับจากนั้นไม่มีการส่งบัญชีมาให้อีก ซึ่งบรรณาธิการคิดว่า นายกองตระเวนถูก “เคาเวอแมนส์สยาม” ห้ามไว้ไม่ให้แจ้งบัญชีเผยแพร่

ข่าวส่วนใหญ่เป็นการปล้นหรือโจมยทรัพย์สินและสัตว์พาหนะ หรือเป็นการตีชิงฟันแทงที่เกิด ชุกชุมในท้องที่นั้นๆ คำเรียกผู้ร้ายก็เรียกว่า “อ้ายผู้ร้าย” “พวกนักเลง” หรือ “หัวไม้” บ้าง แต่ยังไม่ พบการเรียกโจรผู้ร้ายว่า “เสือ” บรรณาธิการเองก็ยินดีจะลงข่าวผู้ร้ายต่างๆ เหล่านี้ โดยเห็นว่าจะได้ เป็นการช่วยบ้านเมืองต่างพระเนตรพระกรรณ และให้คำรับรองว่าไม่ต้องกลัวว่าจะบอกชื่อผู้แจ้ง ให้พวกผู้ร้ายรู้ได้ (หนังสือจดหมายเหตุ, 2536: 211)

สิ่งที่น่าสนใจในการลงแจ้งความข่าวผู้ร้ายใน *บางกอกกรีกอร์เคอร์* นี้ ผู้ส่งเรื่องแจ้งความคุด เหมือนจะรู้ตัวผู้ร้ายเป็นอย่างดี สามารถระบุชื่อ ที่อยู่ และสังกัดของคนเหล่านั้นได้ แต่เพราะคนร้าย ส่วนมากมักเป็นข้าหรือบ่าวของผู้ใหญ่ที่มีบารมีคอยช่วยเหลือไม่ต้องรับผิดชอบ เมื่อทำความผิดก็ หลบหนีไปอยู่ในเขตของผู้อุปถัมภ์ก็ไม่ใครกล้าเกาะกุม ไม่มีใครกล้าดำเนินคดีฟ้องร้องกล่าวโทษ หรือไม่เช่นนั้น คนร้ายก็เป็นพวกของผู้มีทรัพย์ เมื่อเกิดคดีความก็ใช้เงินทองบิดเบือนเจ้าพนักงาน ตูลาการไม่ให้พวกตนต้องรับโทษ

ตัวอย่างเช่น *บางกอกกรีกอร์เคอร์* วันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2409 ใน “ข่าวมีมาแต่เมืองสมุทร สงคราม” แจ้งว่า ที่เมืองนี้มีคนร้ายหัวไม้ 3 พวก พวกหนึ่งเป็นคนไม่มีครอบครัว หัวหน้าก็ชื่อ อ้ายสิน คอยปล้นตีชิงทรัพย์สินชาวบ้านอยู่เนืองๆ เมื่อปล้นแล้วก็หนีไปต่างเมือง เจ้าเมืองกรมการ จับไม่ได้ เมื่อความเจ็บจึงคุมพวกย้อนกลับมา พวกที่สองชื่อนายเทษ ถือตัวว่าเป็นข้าเจ้าบาวนาย แข็งแรง เมื่อมีเรื่องกับใครก็พาพวกไปรุมตีฟันแทงถึงตายแล้วพาพรรคพวกลูกเมียไปแอบแฝง เจ้านาย เจ้านายก็ช่วยให้เรื่องคดีความเดินช้าจนโจทก์ระอาไปเอง ส่วนพวกที่สามเป็นคนมั่งมีใช้ พวกกรมทำร้ายชาวบ้านจนตายแล้วคิดสินบนตระลาการไม่ต้องรับผิดชอบ พวกนี้มีมาจนระบุชื่อได้ไม่ หมด (หนังสือจดหมายเหตุ, 2536: 292-93) ใน *บางกอกกรีกอร์เคอร์* วันที่ 1 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2409 ใน “การร้ายทางสี่สะกระบือ” แจ้งว่ามีผู้ร้ายตีชิงทรัพย์สิ่งของทั้งไทยจีน เขารู้จักตัวผู้ร้ายกันทั่ว มีชื่อ อ้ายแก้ว อ้ายขุนเนน อ้ายขาว อ้ายเสือ อ้ายขุนอิน บ้านอยู่ริมวัดไชร แขวงกรุงเทพฯ อ้ายปิ่นเป็น มอญบ้านอยู่ริมวัดคอก และอ้ายจิ้นโตบ้านลูกงัว โจทก์จะมาฟ้องกรมเมืองก็ไม่คุ้มกับที่เสียเงินลง แรง เพราะอ้ายผู้ร้ายติดตรวนไม่ถึงเดือนก็หลุดไป เพราะคนร้ายกำเริบมาก และชาวบ้านก็กลัวว่า เป็นคดีความกับผู้ร้ายจะยิ่งลำบากจึงพากันเฉยเสีย (หนังสือจดหมายเหตุ, 2536: 323)

ข่าวโจรผู้ร้าย และรวมถึงข่าวคดีความวิวาทอีกเป็นจำนวนมากใน *บางกอกกรีกอร์เคอร์* จึง สะท้อนให้เห็นปัญหาของระบบอุปถัมภ์แบบมูลนาย-ไพร่ ซึ่งเจ้านายขุนนางที่เป็นผู้อุปถัมภ์ใช้ บารมีของตนเองให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือแก่ผู้ที่อยู่ใต้ความอุปถัมภ์ อคินรพีพัฒน์ เห็นว่าการ อุปถัมภ์ในสังคมไทยมีความซับซ้อนเพราะสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งอย่างเป็นทางการ คือ เป็นคนอยู่ใน สังกัดมูลนายนั้นๆ ตามทะเบียน และแบบไม่เป็นทางการ คือ อยู่สังกัดอื่นแต่มาพึ่งพิงเจ้านายนั้นๆ เพราะมีบารมีดีกว่านายของตัวเอง ความช่วยเหลือของผู้อุปถัมภ์นี้รวมไปถึงการเบียดบังขัดขวาง กระบวนการยุติธรรมเพื่อให้คนของตัวเองรอดพ้นจากความผิด เมื่อราษฎรไม่ได้รับความยุติธรรมก็

เกิดความโกรธแค้น หรือไม่เช่นนั้นก็พากันแอบแฝงเข้าหามูลนายที่มีอิทธิพลกันมากขึ้นจนละเอียดต่อสังกัดที่แท้จริงของตัวเอง จึงเป็นการสร้างปัญหาให้กับสังคมในระบบไพร่โดยรวม ทั้งราษฎรที่เป็นไพร่และองค์พระมหากษัตริย์ที่เป็นมูลนายสูงสุดด้วย (อกิน รพีพัฒน์, 2518: 273-75)

อีกประเด็นที่แสดงให้เห็นใน *บางกอกกรีกอร์เคอร์* คือ ปัญหาของกิจการตำรวจในระยะเริ่มแรก แต่เดิมตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ข้าราชการที่มีตำแหน่ง “ตำรวจ” นั้น ตั้งขึ้นมาเพื่อถวายอารักขาขององค์พระมหากษัตริย์เป็นหลัก ส่วนการจับกุมคนร้ายในเขตพระนครจะเป็นหน้าที่ของข้าหลวงกองจับและกองตระเวนซึ่งเป็นกองระดมไพร่ส่วยสักเลข มาตั้งเวรยามตามกำแพงพระราชวังหรือสถานที่สำคัญต่างๆ ส่วนการปราบปรามป้องกันโจรผู้ร้ายนอกพระนครเป็นหน้าที่เจ้าเมืองกรมการตลอดจนกำนันผู้ใหญ่บ้านที่จะดูแลลูกบ้านกันเอง (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2525: 6-9) พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงเห็นว่า มีเหตุการณ์โจรผู้ร้ายก่อความสงบสุขของราษฎรและชาวต่างชาติในพระนครอยู่มาก ถ้าพึ่งข้าหลวงกองจับและกองตระเวนชาย-ขวาไม่อาจปราบปรามโจรผู้ร้ายให้สงบราบคาบได้ จึงทรงมีพระราชดำริที่จะจัดตั้งกองตำรวจตามอย่างเมืองสิงคโปร์และอินเดียที่เป็นอาณานิคมของอังกฤษ ทรงตั้งกองตำรวจซึ่งเรียกในสมัยนั้นว่า “กองโปลิศคอนสแตเบิล” เมื่อพ.ศ. 2403 โดยมีกัปตันแซมมวล โจเซฟ เอ็มส์ กลาสีเรือชาวอังกฤษ ดำรงตำแหน่งผู้บังคับการกองโปลิศ ระยะแรกยังมีกำลังคนน้อยโดยจ้างแขกมลายูและแขกอินเดียมาทำหน้าที่ เน้นการเดินตรวจเวรยามเพื่อป้องกันเหตุร้าย เวลานั้นราษฎรทั่วไปยังไม่เข้าใจว่าโปลิศมีหน้าที่อะไร เข้าใจว่าเป็นแขกยามที่แต่งตัวแปลกๆ จึงล้อเลียนกลั่นแกล้ง ประกอบกับโปลิศเหล่านี้ไม่เข้าใจภาษาไทยทำให้มีอุปสรรคต่อการทำงาน นอกจากนี้ยังมีปัญหากับคนที่อยู่ในบังคับของต่างชาติซึ่งอ้างสิทธิสภาพนอกอาณาเขตทำให้ยากต่อการจับกุมและส่งตัวดำเนินคดี (ธีรบุล จัตตาริษฐ์, 2514: 50-51)

ใน *บางกอกกรีกอร์เคอร์* เองก็สะท้อนให้เห็นปัญหานี้ ในคอลัมน์ “กองเตวน” มักจะลงข้อมูลโปลิศถูกทำร้ายหรือคนที่ขัดขวางโปลิศ และมีข่าวการจับกุมผู้ร้ายที่โปลิศถูกทำร้ายไปด้วย เช่น ในฉบับที่ 10 วันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2408 ใน “วังราวที่สำเพ็ง” เล่าถึงการไล่จับผู้ร้ายมีโปลิศกองตระเวนถูกฟันด้วยขวาน และว่ากองตระเวนนั้นเป็นคนเคราะห์ร้ายถูกฟันบ่อยครั้งก่อนที่จับผู้ร้ายก็ถูกฟันจนจมูกแหงนไปแล้ว (หนังสือจดหมายเหตุฯ, 2536: 142-143)

2.4.2 โจรใน จดหมายเหตุสยามสมัย

จดหมายเหตุสยามสมัย จัดพิมพ์โดยหมอสมิท (Sammuel Jones Smith) และคณะ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2425-2429 ออกเป็นรายเดือน ใช้วิธีการบอกวันเดือนปีตามระบบจันทรคติแบบไทยไม่มีการเทียบเป็นคริสต์ศักราชหรือพุทธศักราช ฉบับแรกหนา 4 หน้า ต่อมาเพิ่มเป็น 8 หน้าและมากกว่านั้น ความกว้างยาวประมาณ 24x34 เซนติเมตร เริ่มแรกออกเป็นรายเดือน จนปี พ.ศ. 2426

ก็ออกเป็นรายปี และปี พ.ศ. 2428 ก็ออกเป็นรายสัปดาห์จนกระทั่งเลิกไป (“คำนำ”, *จดหมายเหตุสยามไสมย* เล่มที่ 1 และ 2, 2548: 3; คณะทำงานประวัติศาสตร์พิมพ์ในประเทศไทย, 2549: 208) *จดหมายเหตุสยามไสมย* มีลักษณะเป็นหนังสือพิมพ์มากกว่า *จดหมายเหตุบางกอกริคอร์ดอร์* เนื้อหาหลักเป็นข่าวต่างๆ มีทั้งข่าวในพระนคร ข่าวจากหัวเมือง และข่าวต่างประเทศซึ่งได้รับมาจากโทรเลข ประกาศจากราชการ ตารางเรือสำเภาเทียบท่า โฆษณา และเรื่องอ่านเล่น เช่น พงสาวดาร นิทานสุภายิต นิทานศาสนาคริสต์ รวมถึงนิทานคำกลอนอย่าง “พระอะไภยมณี” ด้วย

ข่าวเกี่ยวกับโจรผู้ร้ายหรือการปล้นพบได้ตั้งแต่ฉบับแรกและเกือบทุกฉบับต่อๆ มา ส่วนมากเป็นข่าวการลักขโมย การปล้น หรือการวิวาทที่เกิดในพระนครและหัวเมืองใหญ่ ฉบับหนึ่งลงข่าวจากหลายท้องที่ ส่วนใหญ่เป็นการเขียนจดหมายแจ้งความเข้ามา บรรณาธิการก็ลงให้เต็มตามเนื้อความทำให้มีรายละเอียดมาก หลายครั้งเป็นจดหมายเข้าชื่อของผู้เดือดร้อนจำนวนมาก แต่ไม่ได้ตีพิมพ์ชื่อ จึงทำให้การแจ้งข่าวมีลักษณะเหมือนเป็นการร้องทุกข์หรือจดหมายสนทนาก็เมื่อลงข่าวไปแล้วโดยที่ไม่ได้ตรวจสอบจึงทำให้เกิดปัญหา มีการแก้ข่าวได้กันไปมาหลายครั้ง โดยเฉพาะกับฝ่ายเจ้าหน้าที่พนักงานที่มักเขียนโต้แย้งกับข้อกล่าวหาเหล่านั้นอยู่บ่อยๆ คำเรียกโจรผู้ร้ายใช้คำว่า “อ้ายผู้ร้าย” เป็นส่วนใหญ่ แต่ไม่ได้บอกชื่อของพวกผู้ร้ายออกมาตรงๆ อย่างที่เห็นใน *บางกอกริคอร์ดอร์* เว้นแต่เป็นผู้ร้ายที่ถูกจับได้แล้วหรือข่าวนักโทษประหารจึงมีการบอกชื่อนอกจากนี้ยังมีข่าวเกี่ยวกับพวกโปลิศและกองตระเวนอยู่มาก มีทั้งคำชมและคำติปะปนกัน

ตัวอย่างข่าวที่น่าสนใจใน *จดหมายเหตุสยามไสมย* เช่น ฉบับที่ 2 วันพุธเดือน 10 ขึ้นหนึ่งค่ำ จ.ศ. 1244 (27 กันยายน พ.ศ. 2425) ลงข่าวการปล้นชุกชุมในพระนคร โจรผู้ร้ายกำเริบ ราษฎรหวาดกลัวได้รับความเดือดร้อนไปทั่วจนมีผู้ร้องทุกข์มากมาย พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นภูเรศธำรงค์ศักดิ์ จึงทรงตีพิมพ์หมายประกาศแจ้งว่าจะประทานรางวัลสินบนให้ 5 ชั่งให้แก่คนที่จะสืบจับตัวผู้ร้ายได้ แม้จะมีความเกี่ยวข้องกับคนร้ายก็จะยกรางวัลให้เช่นกัน ถ้าราษฎรไม่มีกำลังนำจับเองก็ให้ไปแจ้งเจ้าพนักงานกรมพระนครบาล ในหนังสือพิมพ์ยังได้ลงหมายประกาศฉบับเต็มไว้ด้วย (*จดหมายเหตุสยามไสมย* เล่ม 1 เล่ม 2, 2548: 3) ในเล่มที่ 2 ฉบับที่ 24 วันพุธเดือน 8 แรม 2 ค่ำ จ.ศ. 1246 (9 กรกฎาคม พ.ศ. 2427) ลง “คำร้องทุกข์เมืองเพชรบุรี” ว่ามีการตั้งช้องโจรปล้นวัวควายของชาวบ้านแล้วให้ชาวบ้านมาไล่ถอน ชาวบ้านพยายามฟ้องร้องกรมการเจ้าพนักงานให้ช่วยกวาดขันเอาผิดให้ แต่กรมการบ้าง ตระลาการบ้าง ไม่ได้ใส่ใจปล่อยให้มีการขโมยต่อไปหรือทำให้คดีล่าช้า หรือไม่ก็สมรู้กับผู้ร้ายยกยกออกโคกระบือที่ไล่ถอนนั้นไปเสียเอง จะฟ้องร้องเจ้าพนักงานก็คิดขัดไปหมด จึงต้องส่งจดหมายมาฟ้องร้องให้พระเจ้าแผ่นดินทรงทราบ (*จดหมายเหตุสยามไสมย* เล่ม 1 และ 2, 2548: 192-194) ในเล่ม 4 แผ่น 11 วันพุธเดือน 11 แรม 12 ค่ำ จ.ศ. 1247 (4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2428) ใน “ว่าด้วยโปลิศ” กล่าวโทษว่าโปลิศไม่เอาใจใส่ในราชการ บางคนเข้ามาก็กดขี่ข่มเหงราษฎรเสียเอง กินเหล้าอาละวาด และบางครั้ง “กดหมายโปลิศก็มีอยู่แต่ผู้กดหมายเงินไม่ได้” พวก

โปลิศัมภรีดไถเงินพวกรถลาก หรือยอมปล่อยตัวถ้าให้เงิน (จดหมายเหตุสยามไสมยเล่ม 4, 2548: 87) ทำนองเดียวกับข่าว “ผู้ร้ายชุกชุมขึ้น” ในเล่ม 4 แผ่น 13 วันพุธเดือน 12 ขึ้น 12 ค่ำ จ.ศ. 1247 (18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2428) ชาวบ้านที่นอกกำแพงเมือง ถนนเจริญกรุง แจ้งข่าวว่า การโปลิศัมภรีดมากกว่าแต่ก่อน ผู้ร้ายกำเริบมากขึ้น เมื่อเกิดการจกชิงวิ่งราวกลางถนนบางที่โปลิศัมภรีดอื่นๆ ไม่จัดการรักษาความเรียบร้อยต่างๆ ราวกับว่า “แต่งตัวเป็นโปลิศัมภรีด ให้คนต่างประเทศเห็นว่าเมืองนี้มีโปลิศัมภรีด” และกล่าวโทษว่าที่การโปลิศัมภรีดเหล่านี้จะเป็นเพราะคนไทยที่มาเป็นรองโปลิศัมภรีดนี้แต่ปาก (จดหมายเหตุสยามไสมยเล่ม 4, 2548: 100) เป็นต้น

เมื่อเปรียบเทียบช่วงเวลาที่แตกต่างกันของ *บางกอกกรีตอร์เคอร์* (ครั้งที่สอง พ.ศ. 2408-10) และ *จดหมายเหตุสยามไสมย* (พ.ศ. 2425-29) แล้ว จะเห็นทัศนคติของผู้คนที่เปลี่ยนแปลงไป ในสมัยรัชกาลที่ 4 ผู้คนยังไม่เข้าใจว่าโปลิศัมภรีดทำหน้าที่อะไร แต่ในสมัยรัชกาลที่ 5 ราษฎรรู้ว่าโปลิศัมภรีดมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง รู้ว่ามีการตรากฎหมายโปลิศัมภรีด 53 ข้อ ในปี พ.ศ. 2418 เพื่อกำหนดหน้าที่โปลิศัมภรีดและราษฎรเพื่อช่วยกันระงับเหตุร้ายคนพาลต่างๆ ทั้งในและนอกกำแพงพระนคร จึงสามารถกล่าวร้องทุกข์เมื่อโปลิศัมภรีดทำหน้าที่ไม่ถูกต้อง ดังที่สะท้อนอยู่ใน *จดหมายเหตุสยามไสมย* หลายครั้ง ราษฎร อย่างน้อยในพระนคร เริ่มพึ่งพิงอำนาจของส่วนกลางในการจัดการกับผู้ร้ายแทนที่จะอาศัยอำนาจของมูลนายในการจัดการเหมือนแต่ก่อน แต่ราษฎรในหัวเมืองรอบนอกยังคงประสบกับปัญหาเรื่องเจ้านายขุนนางให้ความช่วยเหลือกับผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์ เช่นเดิม

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

การสร้างควมนิยมในเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสื่อก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง พ.ศ. 2460-2484

3.1 ปัญหาอาชญากรรมในช่วงพ.ศ. 2460-2475

การจัดการอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นอย่างถึงพร้อมทั่วเขตแดน เป็นความรับผิดชอบของรัฐสมัยใหม่ หากนับจาก พ.ศ. 2435 ที่เป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินเข้ามาสู่ศูนย์กลางในกรุงเทพฯ โดยเป็นการควบคุมกิจการด้านต่างๆ ของประเทศผ่านเสนาบดีเจ้ากระทรวง และมีการควบคุมบริหารส่วนภูมิภาคท้องถิ่นผ่านเทศาภิบาล ซึ่งเป็นตัวแทนต่างพระเนตรพระกรรณขององค์พระมหากษัตริย์ เมื่อมาถึง พ.ศ. 2460 ระบบนี้ได้ดำเนินการมา 25 ปีแล้วและมีความมั่นคงในระดับหนึ่ง แม้จะมีการ “สูญเสี” ดินแดนในระหว่างนี้ได้แก่ มณฑลบูรพาและดินแดนส่วนอินโดจีนให้แก่ฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2449 มณฑลไทรบุรีและรัฐกลันตัน ตรังกานูให้แก่อังกฤษในปี พ.ศ. 2450 รวมทั้งยุบมณฑลเพชรบูรณ์ เมื่อปี พ.ศ. 2458 เนื่องจากเศรษฐกิจประเทศตกต่ำ (สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ, 2545: 224) แต่เขตแดนของสยามก็เป็นที่ยอมรับของอาณาประเทศที่มีผลประโยชน์เกี่ยวพันในดินแดนแถบนี้ อีกทั้งอำนาจส่วนกลางของรัฐบาลสยามก็เข้าไปแทนที่อำนาจของผู้ปกครองท้องถิ่นได้จนเกือบหมดสิ้น ไม่มีกบฏหรือการลุกฮือของคนท้องถิ่นเพื่อต่อต้านข้าราชการปกครองที่ส่งมาจากส่วนกลางเหมือนก่อนหน้านี้ในช่วงทศวรรษที่ 2440 เช่น การเกิดกบฏผีบุญที่ภาคอีสาน (พ.ศ. 2445) กบฏเงี้ยวเมืองแพร่ (พ.ศ. 2445) และกบฏในหัวเมืองมลายู (พ.ศ. 2444) (เดช บุนนาค, 2548: 184-200) จนอาจกล่าวได้ว่าความไม่สงบเรียบร้อยที่เกิดขึ้นในสยามนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 2460 จนถึงกลางทศวรรษที่ 2480 ก่อนการมาถึงของสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นอาชญากรรมที่เกิดมาจากผลกระทบของสภาพเศรษฐกิจสังคมและความไม่ลงรอยทางความคิดของคนกลุ่มต่างๆ ภายในสังคมสยามกันเองมากกว่าจะเป็นการแทรกแซงทางการเมืองจากกลุ่มอำนาจของชาติอาณานิคมตะวันตกหรือความขัดแย้งระหว่างผู้ปกครองท้องถิ่นกับรัฐบาลกลาง

การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจที่รวดเร็วขึ้นอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 2430 อันเนื่องมาจากการส่งออกข้าวอย่างได้ผล เกิดการผลิตข้าวขึ้นอย่างมามีการขยายพื้นที่ปลูกข้าวและมีปัจจัยการผลิตอื่นๆ เช่น วัควาย เพิ่มปริมาณมากขึ้นไปด้วย มีการสร้างทางคมนาคมทั้งทางถนนและทางน้ำเพื่อการขนส่ง การขยายตัวของสังคมเมืองทำให้เกิดการขยายตัวของกาใช้เงินตรามากขึ้นตามไปด้วย อีกทั้งจำนวนประชากรก็เพิ่มขึ้นอย่างมาก จากการสำรวจประชากรครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2453 มีประชากร 8.15 ล้านคน ในการสำรวจครั้งต่อมาปี พ.ศ. 2462 มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 9.21 ล้านคน หรือมีอัตราเพิ่มของจำนวนประชากรคิดเป็น 1.4% (กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานสถิติแห่งชาติ อ้างถึงในคำจร อังโพธิ์, 2522: 271-272) แต่ความเจริญเหล่านี้ก็ทำให้เกิดอาชญากรรมมากขึ้นเป็นเงาตามตัวไปด้วย ดังแสดงให้เห็นตามสถิติคดีอุกฉกรรจ์ที่เพิ่มขึ้นมากในครึ่งหลังของรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 (พ.ศ. 2459-2468)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

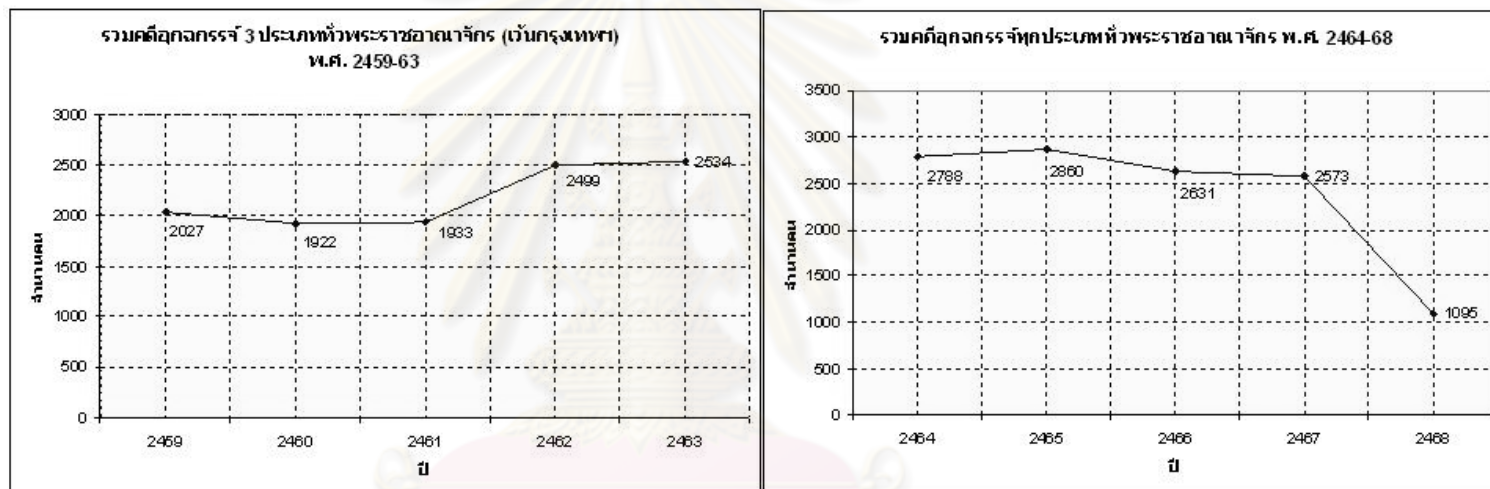
ตารางที่ 3.1 ตารางโจรสู้รายออกจากรั้วทั่วพระราชอาณาจักร (เว้นกรุงเทพฯ) ปี 2459-63 รวมคดีออกจากรั้ว 3 ประเภท

ปี	ฉ.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	รวม
2459	135	209	182	200	191	181	123	106	158	157	178	207	2027
2460	261	191	125	130	131	119	122	165	148	152	186	192	1922
2461	197	182	164	185	166	118	115	108	133	171	164	230	1933
2462	246	180	174	176	166	185	206	218	196	235	224	293	2499
2463	289	257	193	197	242	203	164	150	166	218	203	252	2534

ตารางที่ 3.2 ตารางโจรสู้รายออกจากรั้วทั่วพระราชอาณาจักรปี 2464-68

ปี	ฉ.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	รวม
2464	336	285	204	202	216	197	213	225	193	225	203	289	2788
2465	318	279	288	282	226	221	162	164	229	230	230	231	2860
2466	250	229	173	156	203	200	197	224	222	257	231	289	2631
2467	277	276	191	180	190	159	180	176	224	245	208	267	2573
2468	259	221	200	227	188								

ที่มา หจข. ร.6 ม.5.2/84. เรื่องรายงานโจรสู้รายและเหตุกษัตริย์ทั้งในกรุงและหัวเมือง (มกราคม พ.ศ. 2455 – พฤษภาคม พ.ศ. 2464); หจข. ร.6 ม.5.2/85. เรื่องรายงานโจรสู้รายและเหตุกษัตริย์ทั้งในกรุงและหัวเมือง (พ.ศ. 2465-68).
หมายเหตุ พ.ศ. 2468 เก็บสถิติได้ 5 เดือน (เมษายน-สิงหาคม)

ที่มา หจข.ร.6 ม.5.2/84 เรื่องรายงาน โจรผู้ร้ายและเหตุกบฏในรายทั้งในกรุงและหัวเมือง (มกราคม พ.ศ. 2455 — พฤษภาคม พ.ศ. 2464); หจข. ร.6 ม.5.2/85. เรื่องรายงาน โจรผู้ร้ายและเหตุกบฏในรายทั้งในกรุงและหัวเมือง (พ.ศ. 2465-68).

- หมายเหตุ
1. มีการรวมกระทรวงนครบาลและกระทรวงมหาดไทยเข้าด้วยกันเป็นกระทรวงมหาดไทยในปีพ.ศ. 2465
 2. ในปีพ.ศ.2459-66รวมจำนวนคดียุทธการ 3 ประเภท (ฆ่าคนตาย, ปล้นทรัพย์, ชิงทรัพย์) ตั้งแต่สิงหาคม 2466 เปลี่ยนเป็นรวมจำนวนคดียุทธการ 5 ประเภท (ฆ่าคนตาย, ปล้นทรัพย์, ชิงทรัพย์, วางเพลิง, โจรหนุ่จ)
 3. ในปี พ.ศ. 2468 เก็บสถิติได้ 5 เดือน (เมษายน-สิงหาคม) เท่านั้น

ตารางที่ 3.3 ตารางโจรสู้รายออกจากรั้วแยกตามมณฑลทั่วพระราชอาณาจักร (เว้นกรุงเทพฯ) พ.ศ. 2459-68

มณฑล	2459	2460	2461	2462	2463	2464	2465	2466	2467	2468	รวม
พัยัพ	52	55	64	82	66	70	82	94	77	30	672
มหาราชบุรี	58	57	51	83	78	63	63	63	60	28	604
นครไชยศรี	98	129	142	189	218	212	241	199	189	105	1722
ราชบุรี	444	390	396	452	457	572	426	381	418	200	4136
นครศรีธรรมราช	89	109	98	107	157	137	221	207	206	42	1373
ปัตตานี	32	26	57	63	62	111	77	126	107	53	714
สุราษฎร์	50	41	59	43	53	81	80	74	78	26	585
อยุธยา	172	211	229	361	327	251	305	258	226	108	2448
จันทบุรี	53	39	65	172	145	130	121	92	106	33	956
นครราชสีมา	117	112	140	213	169	79	87	53	50	37	1057
นครสวรรค์	121	120	120	147	156	155	175	189	186	85	1454
ปราจีนบุรี	223	171	181	200	206	203	189	203	164	77	1817
พิศณุโลก	214	168	113	98	142	152	146	111	132	59	1335
ภูเก็ต	53	39	34	55	45	76	98	66	82	29	577
ร้อยเอ็ด	38	22	28	64	59	38	19	30	36	13	347
อุบลราชธานี	93	105	47	58	78	45	55	55	61	22	619
อุดร	120	128	109	112	116	73	48	29	33	9	777
รวม	2027	1922	1933	2499	2534	2448	2433	2230	2211	956	

ที่มา หจข.ร.6 ม.5.2/84 เรื่องรายงานโจรสู้รายและเหตุกักขังคนร้ายทั้งในกรุงและหัวเมือง (มกราคม พ.ศ. 2455 – พฤษภาคม พ.ศ. 2464); หจข.ร.6 ม.5.2/85. เรื่องรายงานโจรสู้รายและเหตุกักขังคนร้ายทั้งในกรุงและหัวเมือง (พ.ศ. 2465-68).

หมายเหตุ เรียงลำดับมณฑลตามที่ปรากฏเอกสารดั้งเดิม

จากตารางที่ 3.1 และ 3.2 ซึ่งแจกแจงจำนวนคดีเป็นรายเดือน จะเห็นว่าช่วงที่เกิดคดีอุกฉกรรจ์มากจะเริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคมจนถึงเดือนเมษายน ซึ่งเป็นช่วงหมดฤดูเก็บเกี่ยวไปแล้วจนถึงหน้าแล้ง สอดคล้องกับข้อสังเกตที่ว่าโจรสลัดส่วนใหญ่ในสังคมเกษตรกรรมเป็นโจรตามฤดูกาล (จอห์นสตัน, 2530: 77-78) การก่ออาชญากรรมช่วงนี้มีมากเพราะหลังฤดูเก็บเกี่ยวชาวบ้านขายข้าวได้เงินทองมาแล้ว ช่วงหน้าแล้งยังสะดวกต่อการเดินทางและการหลบหนีของพวกโจร แต่ช่วงเดือนต่อมา (พฤษภาคม) ก่อนเข้าสู่ฤดูการทำนา ก็พบว่ามิดัวเลขอาชญากรรมที่สูงอยู่เช่นกัน น่าจะเป็นเพราะมีความต้องการวัวควายหรือเงินทุนในการทำนารอบต่อไป

เมื่อดูตารางที่ 3.3 ซึ่งแจกแจงจำนวนคดีในทุกมณฑลยกเว้นกรุงเทพฯ แล้วจะเห็นแนวโน้มของอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในเขตเกษตรกรรมภาคกลางได้ชัดเจน ในช่วง พ.ศ. 2459-2468 มณฑลนอกกรุงเทพฯ ที่เกิดอาชญากรรมมากที่สุด 5 อันดับเรียงตามลำดับได้แก่ 1.มณฑลราชบุรี 2.มณฑลอยุธยา 3.มณฑลปราจีนบุรี 4.มณฑลนครไชยศรี และ 5.มณฑลนครสวรรค์ เกือบทั้งหมดเป็นเขตเกษตรกรรมที่ปลูกข้าวอย่างหนาแน่นในภาคกลาง ร่วมด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสาเหตุให้มีจำนวนอาชญากรรมเกิดขึ้นมาก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มณฑลราชบุรี ซึ่งประกอบไปด้วยเมืองราชบุรี กาญจนบุรี ปรานบุรี เพชรบุรี และสมุทรสงคราม มีตัวเลขการเกิดอาชญากรรมสูงมากกว่าที่อื่นๆ ในเขตภาคกลาง เพราะในมณฑลนี้มีกิจกรรมการผลิตทางการเกษตรที่หลากหลาย เช่น ข้าว ยาสูบ น้ำตาล และมีเส้นทางคมนาคมขนส่งโดยสะดวกกับกรุงเทพฯ และมณฑลรอบนอกกรุงเทพฯ อย่างมณฑลอยุธยาและนครไชยศรี นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ที่ติดภูเขาและป่าดงสะดวกแก่พวกโจรผู้ร้ายที่จะลี้ภัยกำลังเป็นที่พักพิงและหนีการจับกุม และยังรวมพื้นที่ติดทะเลอย่างสมุทรสงคราม และเพชรบุรีที่ทำให้ผู้ร้ายมีช่องทางในการหลบหนีได้มากขึ้นอีก

ส่วนมณฑลปราจีนบุรีทางตะวันออกซึ่งประกอบไปด้วยเมืองนครนายก ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี พนมสารคาม แม้จะไม่ใช่แหล่งผลิตข้าวในภาคกลาง แต่เพราะเป็นพื้นที่อันตรายนมาแต่ก่อนแล้ว เดิมพื้นที่แถบนี้เป็นแหล่งชั่งสุ่มผู้คนเพราะเป็นรอยต่อของประเทศไทย ลาว เขมร ในเวลาต่อมาก็เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่ใกล้กับอำนาจของประเทศตะวันตกในอินโดจีน หัวเมืองชายทะเลยังมักเกิดปัญหาโจรสลัดและการลักลอบขนส่งฝิ่นเถื่อน สินค้าเถื่อน หรืออาวุธ นอกจากนี้ยังเกิดความไม่สงบจากกลุ่มแรงงานชาวจีนที่ไปอยู่เป็นจำนวนมากนับตั้งแต่มีการบุกเบิกพื้นที่เพื่อทำไร่ อ้อยเพื่อผลิตน้ำตาลในสมัยรัชกาลที่ 3 และการผลิตพืชไร่อื่นๆ จึงทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มสมาคมชาวจีนด้วยกันเอง หรือระหว่างกลุ่มคนที่แตกต่างทางเชื้อชาติ ทำให้มีกลุ่มอิทธิพลของชาวจีนหรือ “อั้งยี่” ก่อปัญหาให้รัฐบาลกลางต้องเข้าไปปราบปรามอยู่เสมอ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2545: 73-102)

ในตารางที่ 3.3 เมื่อดูในรายปี ทำให้เห็นถึงผลกระทบของสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติที่ส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรมด้วย หลังเกิดภาวะวิกฤตของน้ำท่วมในปี พ.ศ. 2460 และภาวะฝนแล้ง

ในปี พ.ศ. 2462 ทำให้ปริมาณการปลูกข้าวและผลผลิตข้าวลดลง เกิดภาวะอดอยากยากแค้น จึงทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมตามมา ดังแสดงให้เห็นจำนวนอาชญากรรมในหัวเมืองนอกกรุงเทพฯ พุ่งสูงขึ้นอย่างมากในช่วงปี พ.ศ. 2462-2465 กล่าวคือ 2499 คน, 2534 คน, 2448 คน, 2433 คน เรียงตามลำดับ ก่อนที่จะลดจำนวนลงไปปีต่อๆ มาเมื่อภาวะความอดอยากนี้คลี่คลายลงไปแล้ว

สาเหตุสำคัญของปัญหาอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วงเวลาดังกล่าวที่จะนำมาพิจารณามีดังนี้

3.1.1. ปัญหาจากสภาพเศรษฐกิจ

งานศึกษาทางประวัติศาสตร์จำนวนหนึ่ง (สุนทรี อาสะไวย์, 2533; สมภพ มานะรังสรรค์, 2437: 1-35; สมภพ มานะรังสรรค์, 2544; บัทสัน, 2543: 270-323) เสนอว่าวิกฤตเศรษฐกิจในสังคมไทยในช่วงทศวรรษที่ 2460 - 2480 ต้องประสบความยากลำบากเพราะมีปัญหาหลายด้านทั้งจากภายในและภายนอกประเทศเข้ามาในเวลาไล่เลี่ยกัน ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เกิดวิกฤตการณ์ข้าว สมทบด้วยวิกฤตการณ์ด้านการเงิน ส่งผลให้เกิดวิกฤตการณ์ด้านการคลังในประเทศ ประกอบกับวิกฤตการณ์เศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกก็โหมกระหน่ำ จนเป็นเงื่อนไขหนึ่งซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองและการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่สองแล้ว ผลกระทบของการเข้าร่วมสงครามยิ่งทำให้เศรษฐกิจทรุดตัวลงหนักอย่างไม่เคยประสบมาก่อน

เริ่มจากวิกฤตด้านการผลิตข้าว แม้ว่าข้าวจะเป็นสินค้าออกที่สำคัญและนำรายได้เข้าประเทศมากเป็นอันดับหนึ่ง แต่มีแนวโน้มว่าอัตราการขยายตัวของการส่งออกข้าวไทยลดลงจากที่เพิ่มสูงประมาณ 5.7% ต่อปีโดยเฉลี่ยในช่วงพ.ศ. 2400-2453 มาเป็น 1.2% ต่อปีในช่วงพ.ศ. 2453-2493 ทั้งที่อัตราการผลิตข้าวหลังปี พ.ศ. 2453 ได้เพิ่มขึ้น นั่นคือ ระหว่างปี พ.ศ. 2453-2493 อัตราการผลิตข้าวเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 2% ต่อปี สูงกว่าช่วง พ.ศ. 2400-2453 ซึ่งมีการขยายตัว 1.5% ต่อปี ทั้งนี้เนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นในราว 2% ต่อปีหรือมากกว่าในช่วง พ.ศ. 2453-2475 เทียบจากก่อนหน้านั้นที่อัตราการเพิ่มของประชากรไม่ถึง 1% ต่อปี จึงทำให้ผลผลิตข้าวที่เพิ่มขึ้นนำไปเลี้ยงดูประชากรในประเทศมากกว่าจะส่งออก (สมภพ มานะรังสรรค์, 2544: 62-63) และแม้จะมีการผลิตข้าวได้มากขึ้น แต่ส่วนใหญ่เป็นการเพิ่มผลผลิตโดยการขยายพื้นที่ปลูกข้าวให้มากขึ้น ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีหรือการจัดการชลประทานมาช่วย จึงทำให้การผลิตข้าวในสังคมไทยยังคงต้องพึ่งสภาวะตามธรรมชาติซึ่งไม่แน่นอน และมักก่อให้เกิดความเสียหายกับการผลิตข้าวซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจโดยรวมด้วย ปัญหาเรื่องน้ำมากหรือน้อยเกินไปทำให้เกิดผลเสียหายแก่การผลิตนี้เกิดขึ้นมาเป็นระยะๆ นับตั้งแต่ปลายสมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงต้นสมัยรัชกาลที่ 6 เช่นในปี พ.ศ. 2451, 2453, 2454 แต่ที่ก่อให้เกิดผลกระทบเศรษฐกิจอย่างหนักเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2460 ซึ่งเป็นปีที่น้ำท่วม

อย่างหนัก ตามมาด้วยปี พ.ศ. 2462 ซึ่งเกิดภาวะฝนแล้ง การเกิดภัยธรรมชาติในเวลาไล่เลี่ยกันอย่างนี้ทำให้ผลผลิตข้าวในปี พ.ศ. 2462 มีปริมาณน้อยอย่างน่าหวั่นเกรงจนถึงกับเรียกได้ว่าเป็นปีแห่งวิกฤตข้าว (สุนทรี อาสะไวย์, 2533: 109)

เมื่อมองภาพรวมในตลาดข้าวโลกหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง แม้ว่าในช่วง 2-3 ปีแรกนั้นตลาดข้าวได้กระเตื้องขึ้นเพราะประเทศต่างๆ มีอุปสงค์ต่อข้าวที่เป็นอาหารสำคัญ แต่ความตกต่ำของตลาดข้าวโลกก็เริ่มปรากฏให้เห็นมากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อเศรษฐกิจยุโรปเริ่มตกต่ำลง ตั้งแต่ พ.ศ. 2463 เมื่อประสบกับภาวะเศรษฐกิจถดถอย ทำให้ประเทศต่างๆ พากันปรับตัวในการพึ่งพาตัวเองทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้น โดยหันมาผลิตพืชัญญาหารที่สำคัญขึ้นมาเพื่อบริโภคเองในประเทศ และในกลุ่มอาณานิคม เพื่อลดความจำเป็นในการนำเข้าผลผลิตจากต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีการใช้มาตรการทางภาษีเพื่อปกป้องตลาดภายในด้วย ในกรณีของข้าว จากเดิมที่ตลาดข้าวของไทยส่งออกขายประเทศในเอเชียเป็นส่วนใหญ่ เช่น จีน ฮองกง อินเดีย มลายู ฟิลิปปินส์ ชาว ญี่ปุ่น ต่อมาประเทศเหล่านี้ได้ลดจำนวนการซื้อข้าวและหันมาผลิตเองมากขึ้น เช่น ญี่ปุ่น เมื่อสร้างอาณานิคมในไต้หวันได้แล้วก็สามารถปลูกข้าวได้มากพอจนลดการซื้อข้าว หรือชาว เมื่อประสบกับความผันผวนของราคาน้ำตาลในตลาดโลกทำให้มีการปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกจากที่ปลูกอ้อยมาเป็นปลูกข้าว ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อเกิดผลกระทบจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราทำให้ข้าวของไทยมีราคาสูงกว่าข้าวจากที่อื่น เช่นพม่า หรือเวียดนาม ทำให้ประเทศผู้ซื้อหันไปซื้อข้าวจากที่อื่นที่ราคาถูกกว่าแทน (สมภพ มานะรังสรรค์, 2537 : 11-17)

เนื่องจากข้าวเป็นสินค้าส่งออกหลัก วิกฤตข้าวจึงโยงเข้ากับการค้าระหว่างประเทศด้วย ผลจากสงครามโลกครั้งที่หนึ่งทำให้เศรษฐกิจของประเทศในยุโรปผันผวน เกิดการปรับเปลี่ยนในระบบเศรษฐกิจการแลกเปลี่ยนเงินตราอย่างขนานใหญ่ จนทำให้อังกฤษออกจากมาตรฐานทองคำ เงินปอนด์ลดลง ในขณะที่ไทยแม้จะเข้าอยู่ในมาตรฐานทองคำตามเงื่อนไขการกู้เงินจากอังกฤษเมื่อปี พ.ศ. 2445 แต่การค้าในประเทศยังคงให้ค่ากับการใช้แร่เงินมากกว่า เมื่อค่าเงินไทยต่ำลงตามเงินปอนด์ของอังกฤษแต่แร่เงินในตลาดโลกขึ้นราคา ทำให้เหรียญบาทมีค่าสูงกว่าค่าของเงินบาทจริง จนมีการนำเหรียญไปหลอมเพื่อเอาก้อนเงินไปขายกันมาก เพื่อไม่ให้เกิดความปั่นป่วนต่อระบบเศรษฐกิจ รัฐบาลจึงได้ใช้มาตรการขึ้นค่าเงินบาทเพื่อแก้ปัญหาในระบบเงินตราและเพื่อคุ้มครองกิจการส่งออก แต่เกิดความยุ่งยากยิ่งขึ้นในปี พ.ศ. 2462 เพราะวิกฤตข้าวขาดแคลนอย่างหนัก รัฐบาลสั่งห้ามส่งข้าวออกนอกประเทศ ทำให้พ่อค้าและธนาคารนำเงินบาทที่เตรียมสำหรับซื้อข้าวไปลงทุนในการซื้อเงินปอนด์แทน ทำให้ในช่วงปีพ.ศ. 2462-65 เป็นช่วงที่รัฐบาลต้องขาดทุนในอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศจำนวนมาก กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2462 รัฐบาลขาดทุนในอัตราแลกเปลี่ยนราว 51 ล้านบาท ในช่วงปี พ.ศ. 2462-64 รัฐบาลต้องใช้เงินคลังชดเชยการขาดทุนดังกล่าว 24 ล้านบาท (สมภพ มานะรังสรรค์, 2544: 90, 102-03)

ส่วนวิกฤตด้านการคลัง นอกจากวิกฤตข้าวและปัญหาการขาดทุนในอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราแล้ว ยังเกิดจากปัญหาด้านอื่นๆ ที่รุนแรงเข้ามาด้วย เช่น การกู้ยืมเงินของรัฐบาล และรายจ่ายด้านการลงทุนสาธารณะ เช่น การสร้างรถไฟ 44.75 ล้านบาท นอกจากนี้ ยังมีการตั้งเงินส่วน “ค่าให้กู้และเบิกเกินบัญชี” จำนวน 25.46 ล้านบาท เพื่อใช้ในกรณีฉุกเฉินต่างๆ เช่น ให้ราษฎรกู้ยืมกรณีน้ำท่วม ปี พ.ศ. 2460 และ ฝนแล้งปี พ.ศ. 2462 ทำให้งบประมาณเริ่มขาดดุลในปี พ.ศ. 2463 แม้ในปีต่อมาจะรักษาดุลงบประมาณได้ แต่นับจากนั้นงบประมาณก็ขาดดุลมาตลอดทำให้รัฐบาลต้องนำเอาเงินคงคลังมาเสริมงบประมาณ (สุนทรีย์ อาสะไวย์, 2533: 93-94)

ในช่วง พ.ศ. 2463-67 เป็นช่วงที่งบประมาณของรัฐบาลไทยขาดดุลเกือบตลอด ขณะที่รัฐมีรายได้เพิ่มขึ้นเพียง 6% แต่รายจ่ายเพิ่มขึ้น 11.6% โดยมีรายจ่ายที่เพิ่มขึ้นเป็นพิเศษคือ รายจ่ายป้องกันประเทศ โดยใช้งบรวมถึง 24.3% ของรายจ่ายรวมของประเทศในช่วง พ.ศ. 2453-68 และถ้ารวมงบประมาณการป้องกันประเทศและงบประมาณการรักษาความสงบภายในประเทศแล้วจะสูงถึงกว่า 40% ของงบรายจ่ายรัฐทั้งหมด ในขณะที่รายจ่ายด้านการคมนาคมและเกษตรกรรมเท่ากับ 9.3% และ 3.2% ตามลำดับ สำหรับงบรายจ่ายของราชสำนักนั้น ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2453-68 สักส่วนโดยเฉลี่ยต่อปีของรายจ่ายราชสำนักตกอยู่ที่ 12.8% ของรายจ่ายรวม ส่วนงบประมาณเงินเดือนก็ยังคงเป็นสัดส่วนที่สูงมากอีกเช่นกัน เช่น ในปี พ.ศ. 2454 สูงถึง 44% ของรายจ่ายรวมของรัฐ (สมภพ มานะรังสรรค์, 2544: 88-90)

แม้ว่ารายจ่ายส่วนค่าใช้จ่ายของราชสำนักและรายจ่ายส่วนพระองค์ จะไม่ได้เพิ่มไปจากรัชกาลก่อน แต่อยู่ในระดับสูงจนก่อให้เกิดการขาดดุลในงบประมาณทำให้ต้องนำเงินคงคลังไปชดเชยจนก่อให้เกิดความขัดแย้งในกลุ่มชนชั้นนำ เช่น ในปี พ.ศ. 2464 รัชกาลที่ 6 ทรงอนุมัติจ่ายเงิน 3 ล้านบาทเพื่อจ่ายหนี้ส่วนพระองค์ ทำให้สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงลาออกจากตำแหน่ง แม้ว่าจะได้มีการตั้งคณะกรรมการองคมนตรีตรวจจัดงบประมาณการใช้จ่ายแผ่นดินขึ้นมาแก้ปัญหาการคลังของประเทศแต่ก็แก้ปัญหาไม่สำเร็จ เพราะไม่สามารถตัดทอนรายจ่ายที่สำคัญคือ งบประมาณราชสำนักและงบประมาณการป้องกันประเทศได้สำเร็จ (สุนทรีย์ อาสะไวย์, 2533: 93-94; บัทสัน, 2543: 22-24)

ปัญหาการคลังที่สั่งสมมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 ส่งผลให้ภาวะเศรษฐกิจในช่วงรัชกาลที่ 7 ต้องเข้มแข็งเกลียวขึ้นไปอีกเมื่อต้องเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ เช่น ถึงวาระที่ต้องจ่ายหนี้เงินกู้ต่างประเทศที่รัฐบาลชดเชยก่อนๆ ได้ก่อไว้ และต้องเผชิญปัญหาเศรษฐกิจโลกตกต่ำซ้ำเติมเข้าไปอีกเมื่อในปี พ.ศ. 2472 อังกฤษออกจากระบบมาตรฐานทองคำอีกครั้งและปล่อยให้เงินปอนด์ลอยตัวในช่วง พ.ศ. 2474-2475 แต่เพราะไทยยังคงยึดกับมาตรฐานทองคำเป็นหลักทำให้เงินบาทมีราคาสูงเมื่อเทียบกับเงินปอนด์ ทำให้ไทยขายข้าวไม่ออกทั้งที่มีผลผลิตข้าวอยู่เต็ม (ต่างจากสถานการณ์ในปี พ.ศ. 2462) แม้สถานการณ์เริ่มดีขึ้นในปี พ.ศ. 2475 เมื่อไทยออกจากมาตรฐานทองคำและเงิน

บาทมีค่าลดลง ทำให้เริ่มขายข้าวได้ก็จริง แต่ราคาส่งออกข้าวในช่วง พ.ศ. 2474-75 กลับลดลงอย่างมากจนเหลือไม่ถึงครึ่งของราคาส่งออกในปีพ.ศ. 2472 จึงส่งผลกระทบต่อฐานะความเป็นอยู่ของชาวนาที่ผลิตข้าวเพื่อขายเป็นหลัก โดยเฉพาะชาวนาบางส่วนในภาคกลาง (สุนทรีย์ อาสะไวย์, 2533: 104)

อย่างไรก็ตาม ผลกระทบจากเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกและราคาข้าวตกต่ำในช่วงทศวรรษที่ 2470 จะสร้างความอึดอัดฝืดเคืองแก่ชาวนาจนนำมาสู่ปัญหาทางการเมืองในหลายประเทศ แต่สำหรับชาวนาในสังคมไทยสามารถรับมือกับปัญหานี้ได้ง่ายกว่า เนื่องจากชาวนาส่วนใหญ่เป็นชาวนาอิสระซึ่งมีที่ดินเป็นของตัวเอง (เว้นแต่ชาวนาที่เช่าที่ดินในการปลูกข้าว) อีกทั้งยังใช้วิธีผลิตแบบยังชีพมากกว่าจะเป็นการลงทุนที่ต้องใช้เงิน ทำให้คล่องตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของราคา มากกว่า เพราะเมื่อเผชิญกับปัญหาการค้าข้าวตกต่ำ ชาวนากลุ่มนี้ก็เพียงแต่ลดการผลิตข้าวลง และหันไปปลูกพืชชนิดอื่นหรือสร้างผลผลิตอย่างอื่นเพื่อเลี้ยงชีพต่อไป (สุนทรีย์ อาสะไวย์, 2533 : 109-110; สมภพ มานะรังสรรค์, 2537: 18-22)

สถานการณ์ตึงเครียดด้านการเงินที่ไทยประสบในช่วงหลังนี้จึงส่งผลกระทบต่ออย่างชัดเจนกับกลุ่มชนชั้นแรงงานกินเงินเดือน และประชาชนในเขตเมืองที่ต้องอาศัยเงินตรามากกว่า ในปี พ.ศ. 2472 รัชกาลที่ 7 ทรงเชื่อตามคำแนะนำของที่ปรึกษาทางการเงินที่เห็นว่าไม่ควรออกจากระบบมาตรฐานทองคำ เพราะจะทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อและสร้างความไม่พอใจอย่างรุนแรงจนอาจทำให้เกิดการปฏิวัติ รัฐบาลจึงเพิ่มภาษีและตัดการใช้จ่ายเพื่อสร้างสมดุลในงบประมาณระหว่างที่เศรษฐกิจกำลังซบเซา มาตรการดังกล่าวมีผลโดยตรงต่อข้าราชการและกลุ่มชนชั้นนำในเมือง ต้น พ.ศ. 2474 รัฐบาลเพิ่มภาษีขาเข้าสินค้าฟุ่มเฟือย พ.ศ. 2475 ได้นำระบบภาษีเงินเดือนเข้ามาใช้ทำให้กระทบโดยตรงต่อข้าราชการมากที่สุด แต่รัฐบาลยังหลีกเลี่ยงการเก็บภาษีกำไรจากการค้าและที่ดิน ทำให้ถูกโจมตีจากหนังสือพิมพ์ว่าหลีกเลี่ยงภาษีที่จะมีผลกระทบต่อกลุ่มขุนนาง และตั้งประเด็นว่ารัฐบาลเก็บภาษีโดยไม่ปรึกษาตัวแทนของประชาชน ต้น พ.ศ. 2474 รัฐบาลตัดเงินเดือนข้าราชการทั่วไป พ.ศ. 2475 งบประมาณกองทัพถูกตัดไปหนึ่งในสามทำให้เกิดความขัดแย้งจนเสนาบดีกระทรวงกลาโหมลาออก การคุ้ยข้าราชการออกถูกโจมตีว่าเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอย่างฉ้อฉล แต่การแก้ไขยังไม่ประสบผล เมื่อรัฐบาลยังคงโยงเศรษฐกิจกับระบบมาตรฐานทองคำทำให้ค่าเงินบาทสูงเกินควร ในที่สุดรัฐบาลต้องยอมเปลี่ยนนโยบายในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2475 ซึ่งดูเหมือนจะช้าเกินไป (ผาสุกและเบเคอร์, 2546: 320)

เมื่อรัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งปัญหาเศรษฐกิจยังก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมต่างๆ ตามมามาก รวมเข้ากับความไม่พอใจและความต้องการเปลี่ยนแปลงสภาพความเหลื่อมล้ำค่าสูงในสังคมด้วยแล้ว ทั้งหมดนี้จึงประมวลเข้าอยู่ในเหตุผลของกลุ่มผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ. 2475 ในที่สุด

3.1.2. ปัญหาในระบบราชการ

ก่อนจะเข้าสู่ทศวรรษที่ 2460 โดยรวมแล้วรูปแบบการบริหารราชการจะยังคงเป็นไปเช่นเดิมดังที่ได้มีการปฏิรูปกันมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2435 แต่ก็มีเปลี่ยนแปลงที่สำคัญซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการรวมศูนย์อำนาจการปกครองให้เข้มข้นขึ้น ภายหลังจากที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงได้รับพระบรมราชานุญาตให้ลาออกจากตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยได้ในวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2458 ระยะแรกของการเปลี่ยนแปลง กระทรวงมหาดไทยถูก “ตัดตอน” จากการควบคุมเทศบาล โดยมีประกาศการรวมมณฑลเทศาภิบาลหลายมณฑลเข้าไว้ด้วยกันเป็น “ภาค” และอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของ “อุปราช” ซึ่งขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์ (ราชกิจจานุเบกษา 32, (11 พฤศจิกายน 2458): 355) เทศาภิบาลต้องรายงานผ่านอุปราชก่อนเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยในข้อราชการสำคัญที่เป็นกฎระเบียบตั้งขึ้นใหม่ การเสนอความคิดความชอบรวมทั้งแต่งตั้งถอดถอนข้าราชการ รวมถึงการทำงานงบประมาณประจำปีสำหรับมณฑลด้วย ถือได้ว่าเป็นการดึงอำนาจกลับเข้าสู่องค์พระมหากษัตริย์โดยตรงแทนที่จะเป็นเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย อีกทั้งกระทรวงมหาดไทยยังถูกลดขนาดลงโดยโอนกรมต่างๆ ที่เคย “ฝาก” ไว้กลับคืนกระทรวงที่เกี่ยวข้อง เช่น โอนกรมป่าไม้และกรมราชโลหกิจไปขึ้นกับกระทรวงเกษตรราชการ ส่วนกรมมหาดไทยฝ่ายเหนือหรือกรมอัยการถูกโอนไปสังกัดกระทรวงยุติธรรมเมื่อ 1 เมษายน พ.ศ. 2459 (สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ, 2545: 217-18; จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ, 2545: 501-05)

แต่กระทรวงมหาดไทยก็กลับมามีอำนาจในการบริหารประเทศทั้งในกรุงเทพฯ และหัวเมือง เมื่อมีประกาศรวมการปกครองท้องที่และแบ่งปันหน้าที่ราชการระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับกระทรวงยุติธรรม และประกาศให้ตั้งเจ้าพระยายมราชเป็นเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ในวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2465 (ราชกิจจานุเบกษา 37 (2 สิงหาคม 2465): 80) ให้ยุบกระทรวงนครบาลเข้ากับกระทรวงมหาดไทย และให้กรมราชทัณฑ์โอนย้ายจากเดิมที่สังกัดกระทรวงนครบาลไปขึ้นกับกระทรวงยุติธรรม ส่วนกรมอัยการก็ให้โอนย้ายจากกระทรวงยุติธรรมไปขึ้นกับกระทรวงมหาดไทย ในการเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้กรมตำรวจภูธรและกรมตำรวจพระนครบาล ซึ่งเป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงนครบาลต้องมาขึ้นกับกระทรวงมหาดไทยด้วยโดยปริยาย

การรวมศูนย์อำนาจปกครองยังเกิดขึ้นกับหน่วยงานตำรวจด้วย เดิมนั้นแบ่งราชการตำรวจออกเป็นกรมพลตระเวน ดูแลกิจการตำรวจในมณฑลกรุงเทพฯ สังกัดกระทรวงนครบาล และกรมตำรวจภูธร ดูแลกิจการตำรวจในเขตภูมิภาคนอกกรุงเทพฯ สังกัดกระทรวงมหาดไทย ต่อมา มีประกาศรวมกรมพลตระเวนและกรมตำรวจภูธรเป็นกรมเดียวกัน เรียกว่า “กรมตำรวจภูธรและกรมพลตระเวน” สังกัดกระทรวงนครบาล (ราชกิจจานุเบกษา 32 (13 ตุลาคม 2458): 314) และโปรดเกล้าฯ ให้นายพลโทหม่อมเจ้าคำรบ อธิบดีกรมตำรวจภูธร เป็นอธิบดีกรมฯ ที่ตั้งขึ้นใหม่นี้ ในวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2458 (ราชกิจจานุเบกษา 32 (31 ตุลาคม 2458): 350) ต่อมาให้เปลี่ยนนามกรมพล

ตระเวน เป็นกรมตำรวจพระนครบาล จึงเปลี่ยนชื่อเป็น “กรมตำรวจภูธรและกรมตำรวจพระนครบาล” ในวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2458 (ราชกิจจานุเบกษา 32 (23 มกราคม 2458): 420)

แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงโดยการโอนย้ายและควรวรวมหน่วยราชการต่างๆ เหล่านี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นเพียงการปรับอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ปกครอง แต่ไม่ได้ปรับโครงสร้างการบริหารระบบราชการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามอาชญากรรมและการดำเนินคดี ทำให้ยังคงเกิดปัญหาในระบบราชการอยู่หลายด้าน ดังนี้

3.1.2.1 ปัญหาเรื่องกระบวนการจับกุมและไต่สวน

ในแง่ปฏิบัติการในการจับกุมสืบสวนผู้กระทำความผิดและส่งตัวเพื่อพิจารณาโทษนั้น ยังคงมีหลักอยู่เช่นเดิมนับตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 5 กล่าวคือ แยกปฏิบัติเป็น 2 ลักษณะตามเขตกรุงเทพฯ และหัวเมือง ถ้าเป็นในมณฑลกรุงเทพฯ จะเป็นหน้าที่ของตำรวจพระนครบาลจับกุมผู้กระทำความผิดแล้วควบคุมตัวทำสำนวนไต่สวนคดีฟ้องศาลโปริสภาได้โดยตรง ส่วนนอกเขตกรุงเทพฯ หน้าที่การจับกุมโจรผู้ร้ายเป็นหน้าที่ร่วมกันของตำรวจภูธรและเจ้าพนักงานปกครอง ได้แก่ นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แต่เมื่อจับกุมผู้กระทำความผิดได้แล้ว ให้เจ้าพนักงานปกครองทำหน้าที่ไต่สวนและส่งคดีให้อัยการทำสำนวนเป็นผู้ฟ้องศาลประจำมณฑลหรือประจำจังหวัดต่อไป

ความแตกต่างนี้เกิดขึ้นแต่สมัยการตั้งกิจการตำรวจซึ่งแยกกันระหว่างกองโปริส (ชื่อเดิมของกรมพลตระเวน) และกองตำรวจภูธร จากแนวความคิดในกระบวนการสืบสวนพิจารณาคดีอาญาที่เห็นว่า ผู้จับกุมและผู้ไต่สวนควรเป็นคนละคณะกันเพื่อให้ยุติธรรมต่อจำเลย จึงได้แยกหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายจับกุมและเจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนสอบสวนออกจากกัน กองโปริสเดิมซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กอง คือ กองจับ และกองไต่สวน ต่อมาจึงได้ยกกองไต่สวนออกไปตั้งเป็นศาลโปริสภา (หรือมีที่มาจาก “โปริสภา”) เพื่อพิจารณาคดีไต่สวนคดีไว้ชั้นหนึ่งก่อน แต่เนื่องจากมีคดีความค้างค้ำต้องเสียเวลารอการทำสำนวนอยู่มากจึงมอบอำนาจให้โปริสหรือพลตระเวนซึ่งมีหน้าที่จับกุมสามารถสอบสวนคดีและส่งให้อัยการฟ้อง (ซึ่งหากจะว่าไปแล้ว เป็นการปฏิบัติที่ผิดหลักการที่วางไว้ข้างต้น) ส่วนในเขตภูมิภาคนั้น การจับกุมเป็นหน้าที่ร่วมกันของกรมการอำเภอและตำรวจภูธร แต่การไต่สวนอยู่ในอำนาจของกรมการอำเภอโดยตรง เมื่อไต่สวนแล้วเห็นว่าจำเลยมีพิรุณควรฟ้องก็ให้ส่งสำนวนและจำเลยมายังจังหวัดเพื่อให้อัยการตรวจสำนวนและส่งฟ้องศาล จึงยังคงแยกอำนาจระหว่างผู้จับกุมและผู้สอบสวนไว้ (พ.ร.บ. ร.7 ม.26.5/24. ข่าวดัด “ปัญหาการจับกุมกับการไต่สวน” เดลิเมล์, 14 พฤษภาคม 2471)

ระเบียบปฏิบัติดังกล่าวข้างต้น แม้จะมีเจตนาที่ดีในการธำรงความยุติธรรมให้แก่จำเลย แต่ก็ทำให้กระบวนการพิจารณาคดีดำเนินคดีเป็นไปอย่างล่าช้า ดังคำชี้แจงของเจ้าพระยาอมราช เสนาบดีกระทรวงนครบาลใน “รายงานเรื่องปราบปรามโจรผู้ร้าย” ที่เสนอต่อที่ประชุมเสนาบดี (พ.ศ. 2459)

เช่น ในขั้นตอนการไต่สวนเพื่อทำสำนวนคดีนั้น ต้องเสียเวลาคู่ขังจำเลยเพื่อรอการสืบพยานหรือ การพิสูจน์ทางรูปคดีอื่นๆ เช่น การหาพยานหรือหลักฐานประกอบ เนื่องจากในกระบวนการ พิจารณาคดีจะให้น้ำหนักต่อรูปสำนวนคดีมากกว่าคำไต่สวนของเจ้าพนักงาน (เนื่องจากเกรงว่าเจ้า พนักงานอาจข่มขู่ให้ยอมรับผิด) แม้จำเลยจะยอมรับผิดในชั้นไต่สวนแล้ว แต่ถ้าฟ้องศาลแล้วจำเลย กลับปฏิเสธ อีกทั้งไม่มีหลักฐานหรือพยานมายืนยันหักล้าง ศาลก็จำเป็นต้องยกฟ้องไป ส่วนการ สืบพยานมักเป็นเรื่องยุ่งยากและไม่ได้รับความร่วมมือจากราษฎรจากสาเหตุหลายประการ เช่น เสียเวลามาให้การตั้งแต่ขั้นตอนการไต่สวนไปจนถึงการเป็นพยานในชั้นศาลต่างๆ โดยที่ไม่มี ค่าใช้จ่ายให้ พยานต้องเสียค่าใช้จ่ายส่วนตัวในการเดินทางมาให้การเอง บางคนก็กลัวหรือสับสน ต่อการถูกซักถามในศาลว่าจะทำให้ตัวเองมีความผิดไปด้วย และเหตุผลสำคัญคือ ราษฎรกลัวว่าจะ ถูกอาฆาตหรือตกเป็นเป้าการทำร้ายภายหลังของจำเลยและพรรคพวก (หจข. ร.6 น1/35 ย่อจดหมาย บันทึกรื่องปราบปรามโจรผู้ร้ายของเจ้าพระยากรมราช ลงวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2459)

เนื่องจากมีปัญหาเรื่องความล่าช้าและการใช้อำนาจเกินขอบเขตของเจ้าพนักงาน ต่อมาจึง ได้มีประกาศตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 มาตรา 101 ว่าด้วยหน้าที่และ อำนาจของกรรมการอำเภอในการที่เกี่ยวกับความอาญา ข้อ 6 ในการไต่สวนคดีชั้นต้น กำหนดให้ จำกัดเวลาไต่สวนฟ้องร้องให้เสร็จสิ้นภายใน 48 ชั่วโมงนับจากที่จับตัวจำเลยได้ (ราชกิจจานุเบกษา 31 (17 กรกฎาคม 2457): 265) ซึ่งกลับสร้างปัญหาทำให้การไต่สวนเป็นไปอย่างรีบเร่งจนทำให้ สำนวนคดีอ่อนเมื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดี จึงทำให้คนร้ายหลุดคดีได้ง่าย หรือไม่เช่นนั้นก็ ใช้วิธีต่างๆ เพื่อขัดขวางกระบวนการไต่สวนให้กินเวลานานหรือทำให้จำเลยหลุดคดีไปได้ เช่น ทำ ให้เจ้าหน้าที่หาตัวพยานมายืนยันไม่ได้ อาจจะใช้การข่มขู่หรือการฆ่า หรือมีการจ้างพยานให้ กลับคำให้การหรือจ้างโจทก์ให้แจ้งความเท็จ เป็นต้น อันที่จริงแล้ว กฎหมายเปิดโอกาสให้สามารถ คู่ขังผู้ต้องสงสัยเกิน 48 ชั่วโมงได้ หากแต่ต้องทำรายงานแสดงเหตุผลที่ล่าช้าหรือเหตุผลที่ทำให้ ประกันเกิน 48 ชั่วโมง แต่เนื่องจากเจ้าพนักงานมักจะยึดกฎตามตัวอักษรอย่างเคร่งครัดทำให้เกิด ปัญหาดังกล่าวขึ้นเสมอ (หจข. ร.6 น1/35 ย่อจดหมายบันทึกรื่องปราบปรามโจรผู้ร้ายของ เจ้าพระยากรมราช ลงวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2459; หจข.ร.7 ม.26.4/4. ข่าวดัด “การจับกุมคู่ขัง ผู้ต้องหาในคดีอาญา” หนังสือพิมพ์ไทย, 12 มิถุนายน 2469)

3.1.2.2 ปัญหาของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง

เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง ประกอบไปด้วยตั้งแต่เจ้าพนักงานในระดับสูงในตำแหน่ง เทศาภิบาล ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ เป็นตำแหน่งข้าราชการกินเงินเดือนประจำ และ ข้าราชการระดับล่างหรือระดับท้องถิ่น ได้แก่ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ทางราชการตั้งตำแหน่งให้แก่

ไม่มีเงินเดือนให้ แต่อนุญาตให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านเก็บค่าธรรมเนียมในการออกไปอนุญาตต่างๆ ได้ตามที่กำหนดไว้

ปัญหาที่พบบ่อยมากในกลุ่มราชการระดับสูงคือการเล่นพรรคพวก ซึ่งเป็นปัญหาพื้นฐานเนื่องมาจากระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย ข้าราชการชั้นผู้น้อยต้องเข้าหาผู้อุปถัมภ์เป็นข้าราชการชั้นสูงเพื่อหวังพึ่งให้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง ส่วนข้าราชการผู้ใหญ่แสวงหาพรรคพวกจากข้าราชการชั้นผู้น้อยเพื่อสร้างอำนาจและแฉะบารมี ภายในระบบราชการจึงเกิดระบบพรรคพวกกระจายอยู่ทั่วไป ทำให้ข้าราชการขาดความสามัคคี ปัญหานี้ทำให้เจ้าพระยาอมราช เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ดำริให้มีการตรวจสอบ “ลูกตุ้มถ่วงความเจริญ” ในหมู่ราชการโดยให้ทำรายงานลับส่งเข้ามาโดยตรง ไม่ต้องตามลำดับขั้นตอน แต่ก็ไม่ได้ผลนัก ข้าราชการยังเป็นช่องทางให้ข้าราชการฟ้องกล่าวหาความผิดกันเอง และกลายมาเป็นเรื่องอื้อฉาวทางหน้าหนังสือพิมพ์ในเวลาต่อมา เช่น กรณีของพระยากำจัดโสภณทวาริต ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี ซึ่งเคยมีความคิดความชอบปราบเสี้ยนหนามและอ้ายโชดินิกเลงโตชื่อดังได้ แต่กลับถูกตั้งข้อหาหนักถึง 17 ข้อ ข้อสำคัญคือใช้แรงงานนักโทษทำของไปขายส่วนตัว และการทุจริตขยอกเงิน ผู้คนกล่าวกันว่าเป็นเพราะพระยาโบราณราชธานินทร์ เทศาภิบาลมณฑลอยุธยาถือพวกฟ้อง จึงต้องการกำจัดพระยากำจัดฯ ออกไป (หจช.ร.7 ม.26.4/4. ข่าวตัด “พระยากำจัด โสภณทวาริตเจ้าเมืองลพบุรี” เกราะเหล็ก, 26 สิงหาคม 2469)

ส่วนข้าราชการระดับล่างอย่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งใกล้ชิดกับราษฎรและรู้ดีลึกหนาบงในชุมชนได้ดีกว่าข้าราชการระดับสูง จึงมีความสำคัญต่อการปราบปรามโจรผู้ร้ายให้แก่นายอำเภอและตำรวจอยู่มาก แต่เนื่องจากความใกล้ชิดนี้เองทำให้บางครั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านไม่ยอมให้ความร่วมมือกับข้าราชการจากส่วนกลางเพราะกลัวอิทธิพลของโจรผู้ร้าย หรือบางครั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านเหล่านี้ก็รู้เห็นเป็นใจกับโจรเสียเอง เช่น นายวงษ์เป็นลูกชายของหลวงบุรีนายอำเภอกลายเป็นอ้ายเสี้ยวร่วมกันอ้ายแจ้ที่เป็นลูกกำนัน ก่อคดีในจังหวัดสมุทรปราการอย่างเหี้ยมโหด นอกจากการปล้นหรือกรรโชกทรัพย์แล้ว ยังชอบทรมาณคนนำไปผูกไว้ที่คอเสมป่าชายเลนให้น้ำท่วมตาย แต่เพราะเป็นลูกหลานของเจ้าพนักงานจึงไม่มีใครกล้าจับ ทั้งที่เสี้ยวทั้งสองก็พักอยู่ที่บ้านกำนันนั่นเอง (“ความอุกฉกรรจ์ของอ้ายเสี้ยวกับอ้ายเสี้ยวแจ้” กัมมัน โด, 14 กันยายน 2470)

ปัญหาเรื่องเงินเดือนน้อย การจ่ายเบี้ยเลี้ยงที่ล่าช้าเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การปราบปรามโจรผู้ร้ายไม่ได้ผลดี มีคำร้องเรียนเรื่องการจ่ายเบี้ยเลี้ยงล่าช้าหรือไม่ครบจำนวนอยู่เสมอ ซึ่งบางครั้งเกิดมาจากการขยอกของเจ้าพนักงานในระดับสูงหรือจากเจ้าพนักงานตำรวจ การตั้งเงินสินบนเพื่อเป็นแรงจูงใจในการปราบปรามก็เป็นปัญหาเช่นกัน เมื่อมีการทำบัญชีเบิกจ่ายยับยั้งเกินจริง และยังทำให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองและฝ่ายตำรวจคิดว่าการปราบโจรเป็นความดีความชอบที่ต้องได้บำเหน็จ ทั้งที่จริงเป็นหน้าที่ที่ต้องทำอยู่แล้ว ดังนั้นจึงมีการออกกฎกระทรวง

มหาดไทย กฎข้อที่ 1 เรื่องให้ราชการผู้ใหญ่ออกไปสืบสวนผู้ร้ายด้วยตัวเอง” (ราชกิจจานุเบกษา 39 (30 สิงหาคม 2465): 114) นอกจากนี้จะเน้นย้ำกวดขันให้ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้บังคับกองตำรวจจังหวัดต้องออกไปหรือแยกกัน ไปสืบและไต่สวนในที่เกิดเหตุด้วยตนเองและทำอย่างเต็มความสามารถ ยังมีการเตือนด้วยว่าการจับกุมผู้ร้ายนี้เป็นหน้าที่ที่ต้องทำอยู่แล้ว ไม่ใช่เรื่องที่จะถืออ้างเป็นความดีความชอบ และจะถือเป็นความบกพร่องอย่างยิ่งเมื่อไม่สามารถปราบปรามโจรผู้ร้าย หรือเพราะเกิดการแตกความสามัคคีในฝ่ายหมู่เจ้าพนักงาน และให้ผู้บังคับบัญชาทุกชั้นงดการขอบำเหน็จความชอบในเรื่องเจ้าพนักงานจับผู้ร้าย นอกจากจะขอให้แก่นำนผู้ใหญ่และราษฎรที่ช่วยเจ้าพนักงาน

3.1.2.3 ปัญหาของเจ้าพนักงานตำรวจ

ปัญหาเรื่องประสิทธิภาพของผู้มาเป็นตำรวจเป็นปัญหามาตั้งแต่ต้น ในรายงานของพลตำรวจโทเอริก ลอสัน ผู้บังคับการกรมพลตระเวนพ.ศ. 2462 เสนอรายงานว่า มีปัญหาจำนวนอาชญากรเพิ่มขึ้นอย่างผิดสังเกตนับตั้งแต่ในปี พ.ศ. 2452 เป็นต้นมา หลังจากในปีก่อนเริ่มใช้คนเกณฑ์มาเข้ารับราชการในตำรวจพระนครบาลและภูธร ตามพระบรมราชโองการประกาศเรื่องให้รวมการเรียกคนรับราชการตำรวจภูธร พลตระเวน พลชาวัง เข้าในพระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร (ราชกิจจานุเบกษา 25 (3 มกราคม 2451): 1162) พลเมืองที่ถูกเกณฑ์ไม่ยอมเข้ามารับราชการเป็นตำรวจ เพราะเงินเดือนกับเงินค่าอาหารไม่พอแก่การดำรงชีพ (ยกเว้นนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร) อีกทั้งยังขาดแรงจูงใจในการรับราชการเพราะพวกที่ถูกเกณฑ์มาเป็นตำรวจส่วนใหญ่ต้องการจะอยู่รับราชการ 2 ปีแล้วปลดประจำการไป ส่วนพลตำรวจชั้น 1 ก็ได้เงินเดือนเพียง 20 บาทกับค่าอาหารซึ่งไม่พอใช้จ่ายทำให้เกิดการทุจริตได้ง่าย อีกทั้งการเกณฑ์พลตระเวนทุก 2 ปีอย่างนี้ทำให้ไม่มีลูกน้องหรือสายงานที่ต่อเนื่อง แม้ตำรวจระดับหัวหน้าจะมีความตั้งใจและทำงานได้ดี แต่ถ้าตำรวจลูกมือไม่พร้อมก็ทำการสำเร็จได้ยาก (หจช. ร.6 น.4/164 เรื่องรายงานว่าด้วยการงานในกรมตำรวจพระนครบาลกับว่าด้วยคดีอาญา พ.ศ. 2462 โดย พล.ต.ท. อี ลอสัน) แม้เวลาจะผ่านไปหลายปี แต่การรับราชการเป็นตำรวจมีชื่อเสียงเปรียบกว่าการรับราชการทหารอยู่หลายข้อดังในปี พ.ศ. 2471 มีผู้เปรียบเทียบไว้ว่า

พลตำรวจกองเกณฑ์ มีอัตราเงินเดือนๆ ละ 4 บาท กับเบี้ยเลี้ยงเดือนละ 7 บาท
50 สตางค์ ตลอดเวลา 2 ปี

พลทหารมีอัตราเงินเดือนๆ ละ 2 บาท ในปีแรกและ 4 บาทในปีที่ 2 แต่พลทหารบางกองได้เงินเดือนๆ ละ 4 บาทตลอด 2 ปี ได้เบี้ยเลี้ยงค่ากินวันละ 15 สตางค์ มีเข้าสู่ของหลวงให้กิน

พลตำรวจมีหน้าที่อยู่ยามวันละ 3 ชั่วโมง บางวันที่มีหน้าที่มากต้องอยู่ถึง 4 ชั่วโมง การอยู่ยามไม่ใช่เย็นเฉยๆ แต่ต้องดูแลทุกข์สุขของประชาชน บางครั้งก็ต้องเสี่ยงกับผู้ร้ายด้วย แต่พลทหารอยู่ยามอย่างแน่นนอนวันละ 2 ชั่วโมง ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการจับกุมผู้ร้ายเลย

ตำรวจอาสาสมัคร จัดเป็น 3 ชั้น คือ ชั้น 1 เงินเดือนๆ ละ 26 บาท ชั้น 2 เงินเดือนๆ ละ 23 บาท ชั้น 3 เงินเดือนๆ ละ 20 บาท เบี้ยเลี้ยงเดือนละ 7 บาท 50 สตางค์ ถัดไปก็นายสิบตำรวจโทและเอกเงินเดือนมากกว่ากันชั้นละ 2 บาท จะเห็นได้ว่า ขณะที่ข้าราชการให้ตำรวจมีวินัยอย่างทหาร แต่ตำรวจมีภาระหน้าที่หนักกว่ามาก แถมยังเงินเดือนน้อยแล้วจะให้ตำรวจประพฤติตัวดีอยู่ได้อย่างไร (หจช. ร.7 2.26.5/24. ข่าวตัด “สภาพของตำรวจกับทหาร,” บางกอกการเมือง, 25 พฤษภาคม 2471)

นอกเหนือจากเรื่องเงินเดือนน้อยที่เป็นแรงกระตุ้นในการทุจริตต่อหน้าที่แล้ว ตำรวจโดยทั่วไปไม่ว่าจะมาจากพลเกณฑ์หรือสมัครเองยังไม่ค่อยมีความรู้ความสามารถในการปราบโจรผู้ร้ายเท่าที่ควร โดยเฉพาะตำรวจภูธร แม้ว่าจะได้ตั้งกรมตำรวจภูธรมาตั้งแต่ พ.ศ. 2440 และมีการตั้งโรงเรียนนายร้อยตำรวจภูธร ตั้งแต่พ.ศ. 2444 ที่จังหวัดนครราชสีมา แต่กลับไม่ได้ประโยชน์ในการปราบปรามโจรผู้ร้ายหรือการรักษาความสงบเรียบร้อยในหัวเมืองได้ เป็นเพราะมีการฝึกระเบียบวินัยแบบทหารมากเกินไปแทนที่จะเน้นการไต่สวนสืบจับผู้ร้าย ดังในรายงานของพระยามหาอำมาตย์ ผู้แทนเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2457

พลตำรวจภูธรมีวินัยเคร่งครัด แข็งขัน และรักษาความสะอาดเป็นอย่างดี แต่การในส่วนหน้าที่ไปสืบค้นพร่อง จนถึงบางแห่งอาจไต่สวนใช้เป็นการไต่สวนจับกุมโจรผู้ร้ายซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญของไปตีสเพราะขาดความรู้ความชำนาญ เช่นว่า การจับกุมคนร้ายหรือการไต่สวนก็มักจะขาดพยานและหลักฐานที่จำเป็นสำหรับกฎหมาย เมื่อความมาถึงอำเภอหรือศาลก็ต้องปล่อยไปเสียมาก (หจช. ร.6 ม. 10/1 แผนกตำรวจภูธร รายงานของพระยามหาอำมาตย์ ผู้แทนเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2457)

แม้แต่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อครั้งเสด็จเยี่ยมโรงเรียนตำรวจปทุมวัน ก็ยังทรงคิดว่าตำรวจหัดออกเป็นทหารมากไป ควรฝึกหัดจับผู้ร้าย รู้จักวิธีเขียนรายงานที่โรงพัก และ

สอนให้รู้จักกฎหมายและกฎจราจรต่างๆ ด้วย (หจข. ร.7 ม26.9 ข่าวดัด “พระเจ้าอยู่หัวเสด็จจร. พล ตำรวจฯ ทอดพระเนตรการฝึกสอนโดยเลเอียด” กรุงเทพฯ เดลิเมล์, 12 กรกฎาคม 2470)

อย่างไรก็ตาม ได้มีความพยายามในการตั้งตำรวจกองพิเศษเพื่อช่วยปราบปรามปัญหาโจรผู้ร้ายอยู่บ้าง เช่น ปี พ.ศ. 2458 มีการตั้งเรตำรวจ มีหน้าที่ตรวจราชการทั่วไปแทนกรมตำรวจทั้ง นครบาลและภูธร หรือมีการตั้งกรมตำรวจภูบาล ขึ้นอยู่กับกรมตำรวจภูธร ในปี พ.ศ. 2456 ให้รวมเจ้าพนักงานทำหน้าที่การได้สวนโจรผู้ร้ายคล้ายนักสืบ ช่วยตำรวจท้องที่ในด้านการสืบสวน สอบสวน ปราบปรามและทางวิชาการ แต่ตั้งได้เพียง 2 ปีก็เลิกไป ต่อมามีการรื้อฟื้นกรมตำรวจภูบาลนี้ขึ้นอีกในปีพ.ศ. 2473 โดยจัดให้มีเจ้าหน้าที่ซึ่งรอบรู้ในวิชาการบางอย่างเป็นพิเศษขึ้นไว้เพื่อประโยชน์แก่การสืบสวนและปราบปรามผู้กระทำความผิด โดยเจ้าพนักงานมีอำนาจในการออกหมายจับหมายค้น หรือหมายเรียกพยานตามกฎหมายทั้งในและนอกกรุงเทพฯ อีกแผนกหนึ่งคือ ตำรวจภูธรกลาง ตั้งขึ้นเป็นพิเศษในปี พ.ศ. 2471 เนื่องจากเห็นว่ากำลังตำรวจไม่พอแก่การปราบปรามโจรผู้ร้าย ได้ขอกำลังนายทหารและนายสิบทหารจากกระทรวงกลาโหมมาเป็นกำลังช่วยเหลือกองตำรวจภูธรในหัวเมืองต่างๆ ในการปราบปรามโจรผู้ร้าย แต่ทั้งสองแผนกนี้ถูกยุบรวมไปอยู่ในกองตำรวจสันติบาลเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงหลังการปกครอง พ.ศ. 2475 (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2525: 22-23)

3.1.3 ปัญหาเรื่องอาวุธปืน

แต่เดิมนั้นอาวุธปืนเป็นสินค้าต้องห้ามในสังคมสยาม มีเพียงชนชั้นนำและผู้ได้รับอนุญาตแล้วเท่านั้นที่จะครอบครองและซื้อขายแลกเปลี่ยนได้ แต่เพราะปืนเป็นอาวุธที่คนทั่วไปกลัวสำหรับโจรผู้ร้ายโดยเฉพาะระดับ “เสือ” ด้วยแล้วจำเป็นต้องมีอาวุธปืนไว้ครอบครองเพื่อข่มขวัญในเวลาปล้นจำเป็นต้องยิงปืนให้มีเสียงดังข่มขวัญไว้ก่อน แม้จะไม่มีลูกกระสุนแต่เพียงแค่ออกปืนก็อาจสร้างความกลัวให้ได้มากกว่าถือแค่มีดพร้า ในการบวงสรวงก่อนปล้น ก็จะมีการวางปืนที่ใช้ปล้นพียงกัน ถ้าหากล้มจะถือกันว่าเป็นลางร้าย (สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ, 2514, 387-89; 403-05) อาวุธปืนและลูกกระสุนจึงเป็นสิ่งที่คนร้ายต้องการจะขโมยหรือยึดเอาจากเจ้าทรัพย์หรือตำรวจอยู่เสมอ เช่น เสือไทยก่อคดีแรกเพราะไปขโมยปืนของชาวบ้านมาก่อน (หจข.ร.6 น.12.3/12 เรื่องนายไทยกับพวกรวม 9 คน ขโมยปืนเครื่องหมาย ส.49 ของนายอยู่บ้านสาขลาไป 1 กระบอก วันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2460)

ความแพร่หลายของอาวุธปืนในช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นอาจจะมีไม่มากนัก แต่เมื่อเริ่มเปิดเสรีทางการค้าให้กับต่างประเทศรวมทั้งการเข้ามาประกอบกิจการการค้าของชาวตะวันตกทำให้อาวุธปืนแพร่หลายในสังคมมากขึ้นเพราะชาวตะวันตกและพ่อค้าต้องการปืนไว้ใช้ป้องกันตัวและทรัพย์สิน รวมทั้งใช้ในเกมกีฬาล่าสัตว์ซึ่งชนชั้นนำและชนชั้นที่มีฐานะในสังคมไทยพลอย

นิยมไปด้วย รัฐบาลในสมัยรัชกาลที่ 5 จึงได้ออกพระราชบัญญัติอาวูรปิ่นและเครื่องกระสุนปิ่น ร.ศ. 131 เป็นการควบคุมโดยออกใบอนุญาตแก่ผู้ต้องการครองครอง ซื่อขาย แลกเปลี่ยน ซ่อมแซม อาวูรและเครื่องกระสุนปิ่น เริ่มในเขตมณฑลกรุงเทพฯ ก่อน (ราชกิจจานุเบกษา 29 (28 กรกฎาคม 2455): 120) และขยายการใช้พระราชบัญญัตินี้ในมณฑลอื่นๆ ในปีถัดมา (ราชกิจจานุเบกษา 30 (21 กันยายน 2456): 299)

แต่ดูเหมือนว่ารัฐบาลจะไม่ได้ตระหนักถึงการควบคุม “ปิ่นเถื่อน” หรือปิ่นที่ลักลอบเข้ามาภายในประเทศ โดยเฉพาะตามชายแดนภาคตะวันออกที่ติดกับอินโดจีนของฝรั่งเศส ซึ่งอาวูรปิ่นมีปริมาณเพิ่มขึ้นมากในตลาดโลกเนื่องจากผลพวงของสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง (Chalong Soontravanich, 2002: 309) ประกาศแก้ไขเปลี่ยนแปลงพรบ. และประกาศอื่นๆ เกี่ยวกับอาวูรปิ่นที่ออกมาในสมัยรัชกาลที่ 6 ส่วนใหญ่จะว่าด้วยการเปลี่ยนอำนาจของเจ้าพนักงานจดอาวูรปิ่นระหว่างฝ่ายตำรวจกับฝ่ายมหาดไทย และการกำหนดให้ปิ่นที่ซื้อตรงกับชื่อผู้รับหรือผู้สั่ง หรือเพิ่มค่าธรรมเนียมต่างๆ น่าแปลกใจที่รัฐบาลไม่ได้จัดการควบคุมปริมาณการซื่อขายหรือครอบครองปิ่นให้รัดกุมมากไปกว่าที่เป็นอยู่ ทั้งที่ตามหน้าหนังสือพิมพ์ได้แสดงให้เห็นถึงความแพร่หลายของอาวูรปิ่น ทั้งในแบบที่ถูกกฎหมาย โดยจะพบโฆษณาอาวูรปิ่นชนิดต่างๆ ที่จำหน่ายตามห้างฝรั่ง ห้างคนจีน คนญี่ปุ่น ตามหน้าหนังสือพิมพ์ ตัวอย่างโฆษณาเช่น “โฆษณาปิ่นคอลท์ ขนาด 6.35 ปิ่นเดี่ยวและแฝดลูกของ 12 ของอเมริกัน ปิ่นพกคอลท์ตราม้า ขนาด 6.35, .380 เหล่านี้มีอยู่พร้อมที่ห้าง รวมทั้งกระสุนขนาดต่างๆ ราคาขายอย่างใจนักเลง หัวเมืองสั่งซื่อได้ที่ห้างสามเหลี่ยม จำกัด หลังวังบูรพา และห้างสามศรี ปากคลองตลาด” (ไทยเขมรรวมข่าว, 20 ตุลาคม พ.ศ. 2472 : 15) และการครอบครองอาวูรปิ่นแบบผิดกฎหมาย คงจะพบอยู่ในข่าวที่โจรสลัดส่วนใหญ่มักจะใช้ปิ่นที่ไม่มีทะเบียนเป็นอาวูรอยู่เสมอ

อย่างไรก็ตาม หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติอาวูรปิ่น เครื่องกระสุนปิ่น วัตถุระเบิดและดอกไม้เพลิง พ.ศ. 2477 (ราชกิจจานุเบกษา 51 (19 สิงหาคม 2477): 279) ผู้แทนราษฎรถวายคำปรึกษาว่าพระราชบัญญัติเดิมที่ออกในปี พ.ศ. 2455 กับพระราชบัญญัติว่าด้วยกระทำผิดอาชญาเนื่องแต่วัตถุระเบิด พ.ศ. 2465 ไม่พอที่จะตรวจตราควบคุมได้ การบัญญัติพระราชบัญญัติในเวลานี้ ส่วนหนึ่งน่าจะเป็นเพราะเหตุการณ์ความไม่สงบทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจที่ฝืดเคือง ทำให้จำนวนคดีอาชญากรรมพุ่งสูงขึ้น และอีกส่วนหนึ่งอาจเป็นข้อปฏิบัติหลังจากได้เข้าร่วมในองค์การสันนิบาตชาติ (The League of Nations) ซึ่งมีเป้าหมายหลักในหมู่ประเทศสมาชิกเพื่อป้องกันสงคราม โดยการรักษาความสงบมั่นคงร่วมกัน ปลอดอาวูร และมีการเจรจาเพื่อระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศ จึงต้องมีการออกพระราชบัญญัติเพื่อควบคุมอาวูรปิ่น อาวูรสงคราม และเคมีภัณฑ์ ซึ่งอาจจะนำไปใช้อย่างไม่ถูกต้องในการก่อสงครามระหว่างประเทศก็เป็นได้ (Chalong Soontravanich, 2002: 309)

3.1.4. ปัญหาเรื่องการพนันและการเข้าถึงอบายมุข

การขยายตัวของเศรษฐกิจและประชากรในกรุงเทพฯ ย่อมทำให้เกิดการขยายตัวของอบายมุขประเภทต่างๆ เช่น โรงยาฝิ่น โรงบ่อน โรงสุรา ซ่องโสเภณี และโรงรับจ่านำ โดยเฉพาะลูกค้าที่สำคัญคือแรงงานกูดิจินที่เพิ่มมากขึ้นอันเป็นผลพวงจากความเจริญของการส่งออกข้าวและงานก่อสร้าง ในช่วงกลางของสมัยรัชกาลที่ 5 กรุงเทพฯ มีบ่อนขนาดใหญ่ถึง 126 ตำบล และบ่อนขนาดเล็กที่เปิดเล่นเป็นระยะๆ อีก 227 ตำบล ใกล้เคียงบ่อนเหล่านี้มีโรงรับจ่านำ เป็นที่รู้จักกันว่าโรงรับจ่านำคือแหล่งรับซื้อของโจร โรงรับจ่านำมีอยู่มาก ในปี พ.ศ. 2498 มีโรงรับจ่านำในกรุงเทพฯ อยู่ถึง 432 แห่ง โดยเฉพาะในแถบอำเภอสำเพ็ง แถวตำบลตรอกพระยาอิศรานุภาพ ปากตรอกบ่อนหัวเม็ด หน้าบ่อนสะพานเหล็กและหัวลำโพง (สมภพ มานะรังสรรค์, 2544: 46-47) ความแพร่หลายของอบายมุขนี้แสดงให้เห็นว่ากรุงเทพฯ เป็นเมืองที่มีอาชญากรรมมาก

การพนันบ่อนเบี้ยและอบายมุขต่างๆ เช่น สุรา ยาฝิ่น นับเป็นรายได้สำคัญของรัฐไทย แม้จะมีการปรับปรุงการบริหารประเทศให้เข้าสู่ความทันสมัยในสมัยรัชกาลที่ 5 แต่ก็ไม่อาจเลิกล้ม “ภาษีบาป” เหล่านี้ แต่รัฐบาลก็มีความพยายามที่จะลดเลิกเท่าที่จะทำได้แม้จะต้องเสียรายได้จำนวนมากไป เนื่องจากอบายมุขเหล่านี้ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมตามมา ในปีพ.ศ. 2450 รัฐบาลยกเลิกการผูกขาดการฝิ่นของเอกชน แต่ไม่ได้ยกเลิกการค้าฝิ่นเพราะยังคงเป็นแหล่งรายได้ถึงหนึ่งในห้าของรายได้จากภาษีทั้งหมด แม้จะยกเลิกการฝิ่นไปแล้วแต่ก็ยังคงขายฝิ่นผ่านระบบการให้สัมปทาน รายได้จากการค้าฝิ่นยังคงเป็นส่วนสำคัญของรายได้รัฐบาลจนถึงทศวรรษ 2460

ส่วนบ่อนการพนันนั้น ในปี พ.ศ. 2441 กรมพระคลังเริ่มเสนอให้ปิดบ่อนการพนันและยกเลิกอากรการพนัน แต่ยังคงเลือกทำเพียงเฉพาะบางอย่างและในบางท้องที่เท่านั้น จนในปีพ.ศ. 2460 รัฐบาลสามารถปิดบ่อนการพนันที่ถูกต้องตามกฎหมายในเขตกรุงเทพฯ ได้ตามประกาศเสนาบดีกระทรวงนครบาลห้ามไม่ให้เล่นการพนันบางอย่างที่เคยเล่นในโรงบ่อน (ราชกิจจานุเบกษา 34 (26 มีนาคม 2459): 4) แม้รายได้ส่วนนี้จะลดลง แต่รัฐบาลสามารถหารายได้มาทดแทนจากภาษีที่ดินและเงินรัชชูปการ (ผาสุกและเบเคอร์, 2546: 286)

เพื่อควบคุมอาชญากรรม จึงได้มีความพยายามควบคุมโรงรับจ่านำให้มีการจดทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมายในเดือนเมษายน พ.ศ. 2458 รวมทั้งมีการออกระเบียบให้ตำรวจตรวจสอบคำร้องในร้านรับจ่านำเพื่อเปรียบเทียบกับรายชื่อของที่ถูกขโมยก่อนที่จะมีการขาย รวมทั้งมีการพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ฝากขายของจ่านำเพื่อเปรียบเทียบกับลายนิ้วมือของโจรผู้ร้ายด้วย หลังข้อกำหนดใหม่นี้มีโรงรับจ่านำอยู่เพียง 95 ร้าน (Carter, cited in Smithies, 1995: 260)

3.2 ปัญหาอาชญากรรมภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

ปัญหาอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้นนับเป็นสาเหตุหนึ่งในการยึดอำนาจของกลุ่มคณะราษฎร ในแถลงการณ์ของคณะราษฎรในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ได้ชี้ชวนให้ราษฎรพิจารณาผลเสียของการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์หลายประการทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ในนโยบายการปกครองแบบใหม่หรือที่เรียกกันว่า หลัก 6 ประการของคณะราษฎร ได้ให้ความสำคัญกับการรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศเป็นหลักข้อที่ 2 กล่าวคือ “รักษาความปลอดภัยในประเทศ ให้การประทุษร้ายต่อกันลดลงให้มาก” (ช็อนันต์ สมุทวณิชและชาติติยากรรณสูต, 2532: 259) อย่างไรก็ตาม หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ปัญหาโจรผู้ร้ายเกิดขึ้นชุกชุมก็ยังคงมีอยู่ และพุ่งสูงขึ้นอย่างมากใน 2 ปีหลังจากรัฐประหารโดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2477 จากนั้นจึงลดลง แต่ก็ทรงตัวอยู่ในระดับสูงใกล้เคียงกัน ดังแสดงให้เห็นในสถิติคดีอุกฉกรรจ์ทุกประเภทที่วราชนาจักร พ.ศ. 2474-83 ดังนี้

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.4 ตาราง โจรผู้ร้ายอุกฉกรรจ์ ที่พระราชทานอภัยโทษปี 2475-84 รวมคดีอุกฉกรรจ์ทุกประเภท

ปี	ฉ.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	รวม
2474		150	154	137	133	106	108	123	153	157	164	221	1606
2475	223	179	199	164	179	158	157	187	197	207	226	276	2352
2476	263	250	232	173	181	165	194	198	235	214	241	363	2709
2477	355	380	340	352	266	231	273	258	268	258	250	282	3513
2478	302	286	224	238	240	193	198	190	216	241	221	284	2833
2479	318	239	239	201	202	210	242	234	280	245	247	296	2953
2480	296	222	231	220	221	229	222	242	223	332	246	292	2976
2481	347	252	230	210	199	218	232	217	232	275	255	292	2959
2482	322	277	213	233	213	203	205	235	173	258	235	262	2829
2483	289	235	186	222	171	203	196	214	184	219	203	268	2590
2484	322	243	214	285	256	281	250						1851

ที่มา หจข. สร.0201.5/4 รายงานเหตุอุกฉกรรจ์ที่พระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. 2474-2484

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา หจข. สร.0201.5/4 รายงานเหตุอุกฉกรรจ์หัวพระราชอาณาจักร พ.ศ. 2475-84
หมายเหตุ กราฟแสดงผลตั้งแต่พฤษภาคม พ.ศ. 2474 - มีนาคม พ.ศ. 2483

ตัวเลขอาชญากรรมที่พุ่งขึ้นสูง โดยเฉพาะในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ๆ ส่วนหนึ่งอาจจะเป็นผลจากการต่อต้านการเข้ามายึดอำนาจของกลุ่มคณะราษฎร ซึ่งหากไม่เป็นการปะทะกันอย่างตรงๆ เช่น กรณีการเกิดกบฏบวรเดชในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2476 อีกทางหนึ่งก็เป็นการก่อวินาศกรรมเพื่อให้เห็นว่าคณะรัฐบาลใหม่ไร้ประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น เมื่อหนังสือพิมพ์ชี้ให้เห็นว่ามีโจรผู้ร้ายปล้นสดมภ์ระดับ “เสือ” ในเขตอำเภอกำแพงแสน นครปฐมมากจนผิดสังเกต มีจดหมายชี้แจงจากหลวงประดิษฐมนูธรรม ประธานคณะกรรมการราษฎรในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2475 ว่า “นับว่าการที่เป็นเช่นนี้เป็นส่วนหนึ่งแห่งการที่มุ่งให้คนเข้าใจว่าคณะราษฎรให้ความสำคัญคุ้มครองความปลอดภัยของพลเมืองไม่เพียงพอและเข้าใจว่าจะมีผู้สนับสนุนวิธีการนี้อยู่ด้วย” (หจข.สร. 0201 5/1 จดหมายจากนายประยูร ภมรมนตรี เลขาธิการคณะกรรมการคณะราษฎร เรียนเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย สิงหาคม พ.ศ. 2475, ไม่ทราบวันที่) สอดคล้องกับความเห็นตอนหนึ่งของนายพันตำรวจโทพระรามอินทรา ผู้บังคับการตำรวจภูธร มณฑลราชบุรี ในรายงานการจับกุมลงวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2475 ซึ่งเห็นว่า การปล้นในที่นี้อาจเป็นเรื่องส่วนบุคคลเพราะมีผู้ต้องการให้พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา พันราชการจากตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม ส่วนการที่มี “เสือ” ขึ้นชื่อโด่งดัง บางครั้งก็เป็นการป้ายความผิดให้พวกเสือ ทำให้สถานการณ์น่ากลัวเกินกว่าความเป็นจริง ดังความตอนหนึ่งว่า

เพราะตามธรรมดาเมื่อมีผู้ร้ายที่มีฉายาว่า อ้ายเสือ อยู่ในถิ่นใด ถ้ามีการปล้นหรือฆ่ากันตายในถิ่นนั้น หรือถิ่นที่ใกล้เคียง ทางสืบสวนถ้ายังไม่ได้หลักฐานก็มักไปให้อ้ายเสือนั้นเป็นผู้ร้ายซึ่งความจริงบางเรื่องมันไม่ได้ทำเลย เรื่องเช่นนี้มีขึ้นบ่อยๆ แล้วยอมเป็นช่องทางให้พวกที่สันดานเป็นคนพาลหากินในทางทุจริตถือโอกาสพลอยผสมโรงชักชวนกันปล้น โดยเข้าใจเสียว่าเจ้าพนักงานจะไม่สงสัยตน คงไปสงสัยว่าอ้ายเสือเป็นผู้ร้าย พวกนี้ราษฎรให้ฉายาว่าอ้ายเสือชุม (หจช.สร. 0201 5/1 รายงานของนายพันตำรวจโทพระรามอินทรา ผู้บังคับการตำรวจภูธร มณฑลราชบุรี วันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2475)

ปัญหาอาชญากรรมที่พุ่งขึ้นสูงในพ.ศ. 2477 เป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน หลวงประดิษฐ์มนูธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้เสนอต่อที่ประชุมสภาวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2477 ว่าจะตั้งกรรมการเพื่อพิจารณาหาช่องทางในการปราบโจรผู้ร้ายโดยเฉพาะ เพื่อสนองตามที่รัฐบาลได้แถลงนโยบายไว้ว่าจะปราบปรามโจรผู้ร้ายให้น้อยลง โดยจะถือว่าเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง

ถ้าท้องที่ใดจำนวนโจรผู้ร้ายได้เพิ่มขึ้นกว่าปีที่แล้วมา จะสันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าเจ้าหน้าที่นั้นหย่อนความสามารถ อันมีเหตุที่ต้องพิจารณาเอาความผิดตามพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน และมีผู้ต้องรับผิดชอบ คือ 1. กรรมการอำเภอ ท้องที่โจรผู้ร้ายเพิ่มขึ้น 2. ข้าหลวงประจำจังหวัด ปลัดจังหวัด ผู้บังคับกองตำรวจ ในจังหวัดที่โจรผู้ร้ายเพิ่มขึ้น และถ้าจังหวัดใดโจรผู้ร้ายเพิ่มขึ้นมาก ผู้ที่เป็นกรรมการจังหวัดซึ่งสังกัดกระทรวงอื่นต้องรับผิดชอบด้วย และตรงข้าม ถ้าท้องที่ใดจำนวนโจรผู้ร้ายลดลงผู้ที่ต้องรับผิดชอบในการนี้ก็จะได้รับความชอบ (หจช.สร. 0201.5/14 เรื่องนโยบายของกระทรวงมหาดไทยเรื่องการปราบปรามโจรผู้ร้าย วันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2477)

เหตุผลอีกข้อหนึ่งที่เกิดอาชญากรรมจำนวนมากในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ๆ ประชัช เปี่ยมสมบูรณ์ เห็นว่า ในระยะแรกของการยึดอำนาจ คณะราษฎรมีอำนาจมาก โดยเฉพาะได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายทหาร ทำให้บุคคลในคณะราษฎรมองไม่เห็นความสำคัญของตำรวจ นอกจากเป็นข้าราชการที่ทำหน้าที่บังคับตามกฎหมาย แต่เมื่อเกิดกบฏบวรเดช เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2476 ทำให้คณะราษฎรไม่ไว้ใจพระบรมวงศานุวงศ์ โดยเฉพาะที่กุมกำลังฝ่าย

ทหาร อีกทั้งเร่งปราบปรามผู้ต่อต้านเป็นเวลา 10 วัน ทำให้คณะราษฎรเริ่มตระหนักถึงความสำคัญ ของกรมตำรวจในฐานะที่เป็นฐานอำนาจทางการเมือง จึงมีการกำหนดหน้าที่ให้การดูแลด้าน การเมืองเป็นหน้าที่ของตำรวจสันติบาล ส่วนอาชญากรรมในกรุงเทพฯ เป็นหน้าที่ของตำรวจ นครบาล ในต่างจังหวัดเป็นของตำรวจภูธร ส่วนงานพิเศษที่กินพื้นที่หลายจังหวัดเป็นหน้าที่ของ ตำรวจกองสอบสวนกลาง (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2525: 26-27)

3.3 “เสือ” ในสื่อมวลชนก่อนการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่สอง (พ.ศ. 2460-2488)

3.3.1 ความแพร่หลายของข่าวอาชญากรรมในหน้าหนังสือพิมพ์

การเพิ่มขึ้นของอาชญากรรม อยู่ในความรับรู้ของประชาชนมากขึ้นเมื่อสื่อมวลชนอย่าง หนังสือพิมพ์แพร่หลายมากขึ้น แม้จะมีหนังสือพิมพ์รายประจำเกิดขึ้นมาตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 4 แต่ อาจกล่าวได้ว่า หนังสือพิมพ์กลายเป็นสื่อมวลชนที่เข้าถึงประชากรทั่วไปที่อ่านออกเขียนได้ใน สมัยทศวรรษที่ 2460 นี้เอง โดยมีปัจจัยประกอบหลายอย่าง

อย่างแรกนั้นเนื่องมาจากการขยายตัวของกลุ่มประชากรที่อ่านออกเขียนได้ อันเป็นผลมา จากการขยายตัวของระบบราชการและธุรกิจการค้าที่ต้องการเสมียนหรือพนักงานจำนวนมาก รวมทั้งการส่งเสริมให้ราษฎรมีการศึกษาโดยมีการออกพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 ทำให้เกิดกลุ่มคนที่มีการศึกษาและมีเงินเดือนประจำที่แน่นอน ทำให้เกิด “ตลาด” สำหรับสินค้าใหม่ๆ หลายประเภท รวมไปถึงสิ่งพิมพ์ด้วย หนังสือพิมพ์ในยุคนี้จึงสามารถหารายได้จากการโฆษณา สินค้าและบริการของห้างร้านต่างๆ ทำให้มีเงินทุนในการทำกิจการ ไม่จำเป็นต้องพึ่งการอุดหนุน จากรัฐบาลเหมือนหนังสือพิมพ์ในยุคก่อนหน้านั้น (แม้ว่าการอุดหนุนของรัฐบาลต้องการให้ผู้ทำ หนังสือพิมพ์ “เกรงใจ” จนไม่กล้าวิพากษ์วิจารณ์มากกว่า) อีกทั้งหนังสือพิมพ์ยังมีเนื้อหาที่จะ ตอบสนองต่อกลุ่มผู้อ่านเพื่อดึงดูดให้ซื้อเป็นประจำ เช่น การลงเรื่องอ่านเล่นประเภทต่างๆ ทั้งเรื่อง แปล เรื่องจีน รวมถึงเนื้อที่ในการแสดงความเห็นวิพากษ์วิจารณ์ด้วย ดังนั้น แม้หนังสือพิมพ์ ในช่วงทศวรรษ 2460 – 2480 จะเกิดง่ายตายง่ายและไม่ค่อยมีคุณภาพมากนัก จนถูกเสียดสีจาก ชาวต่างชาติว่าเป็นหนังสือพิมพ์ประเภท “คอกเห็ด” แต่ก็อาจนับได้ว่าเป็นการสร้างสังคมแห่งการ วิพากษ์วิจารณ์ให้เกิดขึ้นในเมืองไทยได้แล้ว (บทสัน, 2543: 102-03)

ปัญหาโจรผู้ร้ายมีการวิพากษ์วิจารณ์ในหน้าหนังสือพิมพ์อยู่มาก นอกจากคำหาความ ล้มเหลวของรัฐบาลที่ไม่อาจดูแลความปลอดภัยให้ราษฎรและชี้แจงข้อบกพร่องในหน้าที่ของ ข้าราชการต่างๆ แล้ว ยังมีการแสดงความเห็นเชิงสร้างสรรค์เพื่อแก้ไขปัญหาที่อยู่เป็นระยะๆ โดยเฉพาะในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีการลงบทความขนาดยาวต่อเนื่องกันหลาย วัน เนื้อหาสะท้อนให้เห็นปัญหาของระบบราชการในหลายด้าน มีส่วนที่เกี่ยวกับการปราบปราม

ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย เช่น บทความชุด “ยุคนี้เป็นยุคสำคัญเหมือนตราชูซึ่งวัยเจริญของสยาม ควรคำนึงถึงเงินก้อนปราบโจร” ในหนังสือพิมพ์ ศรีกรุง ผู้เขียนมีข้อเสนอว่าผู้ร้ายนั้นจะสงบลงได้ คือ 1. ข้าราชการต้องไม่กินสินบน เพราะทำให้ผู้ทุจริตได้ใจ และผู้สุจริตเสียใจ จะทำให้เสียทั้งระบบ 2. ต่างฝ่ายต่างต้องไม่เลี้ยงโจรไว้ปราบโจร เพราะโจรนั่นเองยิ่งทำให้เกิดการเพาะพันธุ์โจรไปเรื่อยๆ ผู้สุจริตไม่กล้าบอกความจริงหรือบอกแล้วถูกทำร้าย และหากว่าเจ้าพนักงานผู้เลี้ยงโจรนั้นถูกโยกย้ายไปที่อื่นแล้ว ก็จะไม่มีการควบคุมได้ และยังทำให้เกิดการแตกความสามัคคีในหมู่เจ้าพนักงาน นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอเรื่องเงินสินบนด้วย (หจช. ร.7 ม.26.4/21.ข่าวตัด “ยุคนี้เป็นยุคสำคัญ” ศรีกรุง, 16-21 มิถุนายน 2471)

บทความชุด “กรณีบางอย่างที่อาจเป็นทางส่งเสริมรัฐาภิบาลนโยบายของประเทศให้ก้าวหน้า” โดยผู้ใช้นามปากกาว่า 222 เสนอความเห็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับตำรวจระบุว่า ตำรวจนครหัวเมืองครึ่งสมัยพระยาवासเทพ (ครูเขา) ซึ่งเป็นทหารมาก่อนจึงมุ่งฝึกตำรวจอย่างทหารมากกว่า แม้จะยังไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนในทางปราบปรามโจรผู้ร้าย แต่ก็เป็นสง่าแก่อำนาจทางราชการ และเป็นกำลังให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองอยู่มาก เพราะมีวินัยกำกับเข้มงวด ต่อมาเมื่อหมดสมัยพระยาवासเทพ เห็นว่าตำรวจไม่จำเป็นต้องฝึกวินัยให้เคร่งครัดนักในทางทหาร แต่ตำรวจควรมีความสามารถและไหวพริบในการปราบโจรผู้ร้ายมากกว่า ซึ่งเป็นหน้าที่ของตำรวจโดยตรง ทำให้หลังๆ มานี้ตำรวจร่ยย่อวินัย ส่วนความสามารถในการปราบโจรก็ไม่อาจสู้กับโจรได้ เมื่อมาดูแลการเกณฑ์เป็นตำรวจ สมัยก่อนอาจมีความภูมิใจแต่ก็เช่นเดียวกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน สมัยนี้เมื่อได้รับเลือกจะเห็นว่าเป็นคราวเคราะห์มากกว่าเพราะต้องเสี่ยงภัยจัดการพวกทุจริต ข้อที่น่าพอใจของการถูกเกณฑ์เป็นตำรวจคือ ได้อยู่ใกล้บ้านมากกว่าเป็นทหารจึงมีคนสมัครเป็นตำรวจอยู่ แต่ในแง่ความก้าวหน้าทางราชการและวิชาการแล้ว หายากที่ผู้ที่สมัครเป็นนายสิบจะมีประสบการณ์จากการเป็นพลตำรวจ จึงเป็นอันว่า ตำรวจชั้นนายสิบ (สมัครเอง) ก็ขาดพื้นฐานการศึกษาเกี่ยวกับตำรวจ (จากชั้นพลตำรวจ) ทำให้ต้องทำงานจริงไปพร้อมๆ กับเรียนรู้ และกว่าพวกเขาเกณฑ์ที่เป็นพลตำรวจเลื่อนมาเป็นนายสิบก็ต้องใช้เวลาอย่างน้อย 3 ปีทีเดียว ทั้งเงินเดือนตำรวจยศต่างๆ ก็น้อยไม่พอกับค่าครองชีพ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อแรงจูงใจในการทำราชการตำรวจ การหมุนเวียนปลดเปลี่ยนพลตำรวจทุก 2 ปี ก็ทำให้ขาดความต่อเนื่อง และตำรวจไม่ชำนาญการพอ ส่วนปัญหาการปราบปรามโจรผู้ร้ายหัวเมืองคือ ความรับผิดชอบในการจับกุมซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายปกครองได้แก่ผู้ว่าและกรมการอำเภอ และฝ่ายตำรวจ แต่ดูเหมือนว่าตำรวจจะกลายเป็นแค่เครื่องมือในการติดตามจับกุมให้กับเจ้าพนักงานปกครอง เพราะตำรวจยังขาดความสามารถในการไต่สวน ถ้าจะให้ตำรวจมีหน้าที่ไต่สวนฟ้องร้องจับกุมในแผนกเดียวกันก็ต้องใช้เงินและปรับปรุงโครงสร้างอีกมาก ซึ่งปัญหานี้เกี่ยวข้องกับโครงสร้างการ

ปกครองท้องถิ่นด้วย (หจช. ร.7ม. 26.4/22. ข่าวตัด “กรณีบางอย่างที่อาจเป็นทางส่งเสริมรัฐาภิบาลโนบายฯ,” ไม่ทราบชื่อหนังสือพิมพ์, 21-23 มิถุนายน พ.ศ. 2471)

นอกจากความเห็นในเชิงสร้างสรรค์แล้ว หนังสือพิมพ์ยุคนี้ยังมีการลงข่าวประเภทตื่นตื่นหวือหวาเร้าใจ เช่นข่าวอาชญากรรมต่างๆ โดยมีการลงเนื้อหาข่าวอย่างละเอียด ซึ่งน่าจะนำมาจากสำนวนคดีฟ้องร้องหรือรายงานของกรมตำรวจ อีกทั้งยังมีการเสริมความน่าตื่นตาตื่นใจเช่น การจัดรูปเล่ม การลงภาพถ่าย เริ่มมีการพาดหัวข่าวเรียกความสนใจ (สุภาพันท์ บุญสะอาด, 2517: 90-91)

การนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในช่วงนี้จึงมักเน้นข่าวที่ตลกโครมและอื้อฉาวมากขึ้นกว่าแต่ก่อน มีการเสนอข่าวอาชญากรรมของโจรผู้ร้ายมากขึ้น รวมทั้งลงจดหมายร้องเรียนหรือเสนอความเห็นของชาวบ้าน ผู้เขียนข่าวประมวลและตั้งฉายาของโจรผู้ร้ายที่ก่ออาชญากรรมซ้ำๆ ว่า “เสือ” ทำให้เกิดเสือมากมายที่มีชื่อเสียงตามหน้าหนังสือพิมพ์ เช่น เสืออัน เสือไทย เสือใบ เสือนาก ซึ่งเป็นเสือหรือผู้ร้ายสำคัญที่ทางการต้องตั้งกองปราบปรามอย่างจริงจัง แต่บางทีข่าวโจรผู้ร้ายธรรมดาที่ปล้นแล้วถูกจับได้ในครั้งเดียวแต่หนังสือพิมพ์กลับเรียกเป็น “เสือ” แล้วก็มี ฉายา “เสือ” จึงไม่จำเป็นต้องเป็นฉายาของเสือที่ชาวบ้านเล่าลือกันมาก่อน จึงอาจนับได้ว่าเป็นการเริ่มต้นของการตั้งฉายาเสือโดยสื่อมวลชนเอง

ข่าวเสือชื่อดังเป็นข่าวชายดี ดึงดูดคนซื้อได้มากเพราะมีความตื่นตื่นเร้าใจผสมกับความกลัวทำให้ผู้คนสนใจใคร่รู้ ข่าวของโจรผู้ร้ายระดับเสือที่มักจะลงข่าวติดต่อกันหลายวัน ทำให้ผู้อ่านต้องซื้ออ่านอย่างต่อเนื่องตามไปด้วย เช่นข่าวของพฤติกรรมของเสือไทย จนมีการกล่าวข่าวของเสือไทยทำให้ *กรุงเทพฯ เดลิเมล์* และ *จีนโนสยามวารศัพท์* ชายดีเป็นเทน้ำเทท่า (ขรัวบัว, พิมพ์ไทย, 10 มิถุนายน 2491: ไม่ปรากฏเลขหน้า) ทั้งที่ข่าวของเสือชื่อดังในหลายครั้ง ไม่มีข้อมูลใหม่ เป็นข่าวลือ หรือเป็นความเข้าใจผิด แต่ก็มีการอ้างชื่อเสือดังๆ ไว้ก่อน เช่น *จีนโนสยามวารศัพท์* ลงข่าวพาดหัวว่า “อ้ายไทยผู้ร้ายสำคัญ ถูกตำรวจยิงตายที่บางขุนศรี” แต่ในวันต่อมากลับบอกว่าเป็น “อ้ายแสง ไม่ใช่อ้ายไทดอกท่าน” (*จีนโนสยามวารศัพท์*, 16-17 มกราคม 2464) และด้วยเรื่องราวของเสือที่ใครๆ ก็อยากรู้นี้เอง จึงได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบไปเป็นกลอนลำตัดที่สามารถเข้าถึงกลุ่มคนที่ไม่รู้หนังสือให้ได้รับรู้เรื่องราวไปด้วย

3.3.2 การดัดแปลงข่าว “เสือ” ให้กลายเป็นกลอนลำตัดอาชญากรรม

ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 6 และ 7 มีความนิยมในการเล่นลำตัดมาก เพราะการเล่นลำตัดเข้าถึงคนดูคนฟังได้ง่าย เพราะเป็นการแสดงโวหารประเภทตลกคะนองสองแง่สองง่าม หรือเสียดสีคนอื่น ซึ่งถูกกับนิสัยคนไทยที่มักไม่ค่อยเผชิญหน้ากับความขัดแย้งหรือแสดงความไม่พอใจอย่างตรงไปตรงมา (ลาวัญย์ โชตามะระ, 2522: 65) ความนิยมในการเล่นลำตัดในสมัยนี้มีทั้งที่เป็นการร้องการเล่นจริงตามงานต่างๆ ทั้งงานหลวงงานราษฎร์ และการเขียนกลอนลำตัดสำหรับอ่าน ซึ่ง

พบแพร่หลายทั่วไปทั้งตามหน้าหนังสือพิมพ์ต่างๆ และพิมพ์ขายเป็นเล่มเล็กบางแบบหนังสือวัดเกาะ (ส.บุญเสนอ, 2531: 44)

กลอนลำตัดที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์เป็นกลอนลำตัดเสียดสีล้อเลียนการเมือง โดยเฉพาะในหนังสือพิมพ์ *เกาะเหล็ก* *หลักเมือง* และ *สมานไมตรี* สามฉบับนี้ขึ้นชื่อที่สุด โดยมีนักเขียนลำตัดชื่อดัง เช่น แก่นเพชร (เสม สุมานันท์) วงศ์เวียง (เวียง เสวตทัต) และ เสือเตี้ย (โกศล โกมลจันทร์) บางเรื่องลำตัดลงเรื่องขุดคุ้ยได้ก่อนที่ตำรวจจะดำเนินคดีได้เสียด้วยซ้ำ อย่างเช่น เรื่องพระยานนทิสถกกับการ โกงลอตเตอรี่เสือป่า (ลาวัญย์ โชตามะระ, 2522: 66)

ส่วนหนังสือกลอนลำตัดพิมพ์ขายในรูปแบบหนังสือวัดเกาะ โดยโรงพิมพ์ที่มักจะพิมพ์หนังสือกลอนจกรๆ วงศ์ๆ อยู่แล้ว เช่น ราชบุรีเจริญ พานิชศุภผล เข้มพานิช ประเสริฐสมุด โดยนักเขียนประจำโรงพิมพ์ที่มีชื่อเสียง เช่น หะยีเจียด พลายนรินทร์ พลายนบัว บังสะโอด ไก่ป่า เสือเตี้ย นายบุญชัย ส่วนใหญ่นำเนื้อเรื่องมาจากข่าวอาชญากรรมที่โด่งดังอื้อฉาว พิมพ์ขายเป็นเล่มเล็ก 16 หน้ายก ความหนา 2 ยก ขายในราคาถูกตั้งแต่ 3-10 สตางค์ จำนวนพิมพ์ครั้งหนึ่งประมาณ 3,000 เล่ม แต่ถ้าได้รับความนิยมก็พิมพ์ซ้ำหลายครั้ง หน้าปกพิมพ์สอดสีบ้าง หรือพิมพ์สีเขียวบ้าง ในรุ่นแรกๆ หน้าปกยังเป็นตัวหนังสือล้วนๆ มีชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง รายละเอียดอย่างย่อๆ ราคา คำโฆษณาว่ามาจากเรื่องจริง สนุกเร้าใจ และอาจมีตัวอย่างกลอนประมาณ 2-3 บาท ตามแต่พื้นที่จะอำนวย ต่อมาจึงมีการใส่รูปที่หน้าปก อาจจะเป็นรูปถ่ายที่นำมาจากหนังสือพิมพ์หรือหรือรูปวาดซึ่งลอกแบบมาจากภาพถ่าย หรือจำลองภาพเหตุการณ์ที่บรรยายในเรื่องก็ได้ ตัวอย่างหนังสือลำตัดอาชญากรรมที่แพร่หลาย เช่น เรื่องของบุญเพ็งหีบเหล็ก สกเซ่งเจาะเพดานพระที่นั่งขโมยเครื่องเพชรหลวง นางทองเลื่อนหักคอง้องฟัว นายห้วงกิดสายลับตำรวจฆ่านางเข้าคอกสีที่โรงแรม (เอนก นาวิกมูล, 2546: 95)

นอกจากหนังสือกลอนลำตัดแล้ว ยังมีหนังสืออีกประเภทหนึ่งที่คล้ายกันคือหนังสือเพลงแหล่ ซึ่งอาจจะเป็นการเรียบเรียงมาจากเพลงแหล่ที่มีการอัดแผ่นเสียงไว้แล้ว หรือในทางกลับกันเป็นการเตรียมหนังสือบทแหล่เพื่อใช้เวลาร้องแหล่จริงก็เป็นได้ เนื่องจากสมัยก่อนเมื่อมีการแหล่เทศน์มหาชาติเรื่องเวสสันดรชาดกติดต่อกันเป็นเวลานาน พระนักเทศน์มักจะแทรกเรื่องราวข่าวสารเข้าไปเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศผู้ฟังไม่ให้เบื่อ เรียกว่า “แหล่นอก” (ส่วน “แหล่ใน” คือการแหล่เฉพาะเนื้อเรื่องในชาดก) ส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับข่าวหรือเหตุการณ์ต่างๆ ในสมัยนั้น มีการอัดแผ่นเสียงและพิมพ์หนังสือแหล่ออกมาเป็นจำนวนมาก ในหนังสือเพลงแหล่มักมีหลายเรื่องรวมอยู่ในเล่มเดียวกัน (เอนก นาวิกมูล, 2546: 37)

ในจำนวนหนังสือลำตัดอาชญากรรมมีหนังสือลำตัดและหนังสือแหล่ที่เกี่ยวกับเสือออกมาหลายเรื่อง เอนก นาวิกมูล ได้รวบรวมตัวอย่างหนังสือลำตัดและหนังสือแหล่เกี่ยวกับเสือไว้ เช่น เรื่อง *อ้ายเสือใบ* แต่งโดยหะยีเจียด (พิมพ์ครั้งที่สองพ.ศ. 2473) เป็นเรื่องของเสือแถบมินบุรีที่ออกคิ

ในพ.ศ. 2468 หน้าปกเป็นรูปถ่ายยายเสื่อใบขึ้นหันหน้าตรง ไม่สวมเสื้อ นุ่งกางเกงขาสั้น คาดผ้าขาวม้า ข้อเท้ามีโซ่ตรวน, *ยายเสื่อย้อยใจยักษ์* โดย หะยีเจียด (พ.ศ. 2472) เป็นเรื่องของเสื่อแถบสมุทรสาคร สมุทรปราการ ในช่วงพ.ศ. 2469 หน้าปกเป็นรูปตำราจกฐนั้งคุกเข้าข้างหนึ่งเรียงแถวหน้ากระดาน, *ยายเสื่อผ่อนจอมโจรชลบุรี* (พ.ศ. 2472) โดย หะยีเจียด เป็นภาพเสื่อผ่อนและลูกน้องยิงต่อสู้กับตำรวจที่ล้อมยิง, *ยายเสื่อผลกับสองเมียจอมโจรในจังหวัดราชบุรี* (พ.ศ. 2473) เป็นรูปเสื่อผลยื่นถือดาบคู่อยู่ตรงกลาง มีเมียสองคนถือปืนขนานข้างซ้ายขวา, *ยายเสื่อนาคจอมโจร* (พ.ศ. 2472) โดยหะยีเจียด เป็นรูปของเสื่อนาคยิงต่อสู้กับตำรวจในกระท่อม มีเมียของเสื่อนาคถือปืนและลูกน้อยเกาะอยู่ข้างๆ นอกจากนี้ยังมีเรื่อง *ยายเสื่อบุญธรรม* (พ.ศ. 2471) โดย หะยีเจียด, และเสื่ออื่นๆ ที่กล่าวถึงแต่ชื่อเรื่อง เช่น *ยายเสื่อนิตยจอมโจรจันทบุรี*, *ยายเสื่อไหวจอมโจรแหมสิงห์*, *สองสาวจับเสื่อ* เป็นต้น และหนังสือเพลงแหล่ที่ลงเรื่องเกี่ยวกับเสื่อ เช่น *แหล่เสื่อเปีย* (พ.ศ. 2468) และ *แหล่เสื่อเปียคือ* รวมอยู่ใน *ชุมนุมแหล่เครื่องเล่นมหาชาติ* ของจ. เปรียญ (พ.ศ. 2523) เป็นเรื่องของเสื่อเปียหรือยายเปียคือ ซึ่งเป็นโจรชื่อดังในสมัยรัชกาลที่ 5, *แหล่เสื่ออื่น* (พ.ศ. 2469) เป็นเสื่อแถบธนบุรี สมุทรปราการ ตายในปีพ.ศ. 2459 (เอนก นาวิกมูล, 2538: 49-57, 86-89; 2546 : 56-58; 2547: 175-77; 2548: 65-75; 2549: 204-211,220-225)

จากรายละเอียดในหนังสือลำตัด แสดงให้เห็นว่า หนังสือลำตัดแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับมาก เมื่อดูจากจำนวนพิมพ์ครั้งละ 3000 เล่มและพิมพ์ซ้ำหลายครั้ง คดีหนึ่งๆ มีลำตัดแต่งซ้ำกันจนมีการกล่าวหากันผ่านตัวหนังสือว่าลอกสำนวนกัน (เอนก นาวิกมูล, 2548: 66)

การเกิดขึ้นของหนังสือกลอนลำตัดเกี่ยวกับ “เสื่อ” เหล่านี้ แสดงให้เห็นว่า เรื่องราวเกี่ยวกับเสื่อที่เป็นโจรผู้ร้ายได้รับความนิยมจากประชาชนจนมีการผลิตซ้ำในสื่อรูปแบบอื่นนอกเหนือจากข่าวหนังสือพิมพ์ที่ให้ข้อเท็จจริง ซึ่งกลอนลำตัด เป็นสื่อที่ตอบสนองต่อความบันเทิงมากกว่าและเข้าถึงกลุ่มผู้เสพได้กว้างขวางกว่า ทั้งกลุ่มผู้อ่านและกลุ่มผู้ฟัง (อ่านหนังสือไม่ออกแต่จ้างวานผู้อ่านให้ฟัง) เมื่อดูจากเนื้อหาของกลอนลำตัดเหล่านี้ แม้จะมีการอ้างอิงว่ามาจากข่าวในหนังสือพิมพ์ แต่ผู้แต่งเองก็มีการบรรยายเนื้อเรื่อง ลักษณะนิสัย หรือแม้แต่เพิ่มเติมบทสนทนาที่เกินไปจากเนื้อหาที่ปรากฏในข่าวหนังสือพิมพ์ เพื่อให้สนุกสนานถูกใจผู้อ่านเป็นการสร้างลักษณะความเป็นตัวละคร (dramatization) ให้กับ “เสื่อ” ที่มีชีวิตจริง

ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างประวัติและอาชญากรรมของ “เสื่อ” ที่โด่งดังและมีแง่มุมที่น่าสนใจในช่วงปี พ.ศ. 2460 จนถึงก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ที่ปรากฏในสื่อจากหนังสือพิมพ์และหนังสือกลอนลำตัดอาชญากรรม แต่เนื่องจากเอกสารไม่ครบถ้วนและชำรุดไปมาก จึงไม่สามารถหาข้อมูลที่จะนำมาเปรียบเทียบกันให้เห็นอย่างชัดเจนได้ระหว่างเนื้อความในหนังสือพิมพ์และเนื้อความในหนังสือกลอนลำตัด การยกตัวอย่างในที่นี้จึงเป็นการประมวลเนื้อเรื่องโดยรวมและชี้ให้เห็นแง่มุมที่น่าสนใจเป็นพิเศษขึ้นมา

3.3.2.1 เสืออั้น (ก่อกดีสำคัญ พ.ศ. 2458-59)

เสืออั้น เป็นผู้ร้ายสำคัญในช่วงพ.ศ. 2458-59 แถบธนบุรีและสมุทรปราการ เนื้อเรื่องในเพลงแห่ พ.ศ. 2468 เล่าว่า เสืออั้นก่อกดีจากการยิงคนตายแล้วหนีไป ต่อมาเมื่อมีเพื่อนคู่หูชื่อเสือเปลี่ยน เป็นคนดาเสียบไปข้างหนึ่ง ชาวบ้านเรียกรวมทั้งสองคนว่า“อ้ายสามตา” ต่างพากันเป็นอาวุธออกปล้นทำให้ชาวบ้านกลัวเกรง แม้เจ้าหน้าที่จะยกขบวนตามจับถึงกับยิงต่อสู้กันแต่ก็หนีรอดไปได้หลายครั้ง จนถึงวาระสุดท้ายวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2459 เสืออั้นและเพื่อนอีกคนซึ่งไม่ใช่เสือเปลี่ยน ไปเที่ยวงานวัดจอมทอง (หรือวัดราชโอรส) บางขุนเทียน จ.ธนบุรี เจ้าหน้าที่พบเห็นจึงตามไปล้อมจับ เสืออั้นหนีเข้าไปซ่อนในกุฏิพระ มีการยิงต่อสู้กันอยู่นานจนเสืออั้นยิงนายสิบตายไปคนหนึ่ง ในที่สุดเจ้าหน้าที่จึงจุดไฟเผากุฏิ เสืออั้นหนีไม่ไหวโผล่หน้ามาที่หน้าต่างจึงถูกเจ้าหน้าที่ยิงตาย มีการถ่ายรูปศพเสืออั้นและเพื่อนไว้เป็นหลักฐานที่โรงตรวจโรควัดโลก (โรงพยาบาลตำรวจสมัยนั้น) ส่วนเสือเปลี่ยนไม่มีใครรู้ว่าหายไปไหน (“ผู้ร้ายสำคัญ” กรุงเทพฯ เดลิเมล์, 25 พฤษภาคม 2459; “เสืออั้น” กรุงเทพฯ เดลิเมล์ 4 มิถุนายน 2459: 2; “หัวอ้ายเสือ” จีนโนสยามวารศัพท์, 11 เมษายน 2460: 2; “แห่เสืออั้น”, 2468 อ้างถึงใน เอนก นาวิกมูล, 2546 : 55-58)

3.3.2.2 เสือไทย (ก่อกดีสำคัญ พ.ศ. 2460-64)

เสือไทย เป็นเสือในแถบทุ่งครุ พระประแดง สมุทรปราการ ก่อกดีอย่างครึกโครมในช่วง พ.ศ. 2460-64 มีความน่าสนใจหลายประการ ไม่เฉพาะแต่เพียงว่าเป็น “อ้ายเสือ” คนแรกๆ ที่มีข่าวลงหนังสือพิมพ์อย่างครึกโครมต่อเนื่องในสมัยรัชกาลที่ 6 จนเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป แต่เป็นยังเป็น “ผู้ร้ายสำคัญ” ที่มีหลักฐานทางราชการบันทึกอยู่มากที่สุดในช่วงเวลาเดียวกันนั้นด้วย มีบันทึกของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ระดับเสนาบดีกำชับให้จับกุมหรือบัญชาการ ดังในจดหมายที่เสนาบดีกระทรวงนครบาลรายงานกรมราชเลขาธิการ เรื่องผู้ร้ายลอบยิงนายถึกตายและสงสัยว่าจะเป็นนายไทและพวก ลงวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2460 มีลายพระหัตถ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ลงความเห็นต่อท้าย วันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2461 ว่า “ทราบ; ชื่อที่ปรากฏว่านายไทนัน จะเป็นคนเดียวกับที่เส้ซ่องกันอยู่ว่า ‘เสือไทย’ หรือมิใช่ ถ้าเป็นคนนั้น เจ้าหน้าที่ได้เอาใจใส่อยู่อย่างใดอยากทราบ” (หจข. ร.6 น.5.8/11 เสนาบดีกระทรวงนครบาลรายงานพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงปราจิณกิติบดี ราชเลขาธิการ วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2461) จากนั้นจึงได้มีรายงานการสืบสวนเรื่องของ “เสือไทย” ส่งมายังกรมราชเลขาธิการอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดชได้ทรงเอาใจใส่มาก ในรายงานของเสนาบดีกระทรวงนครบาลรายงานกรมราชเลขาธิการลงวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2461 มีลายพระหัตถ์รับทราบเรื่องของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ในวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2461 ทรงลงความเห็นกำชับมาในตอนท้ายว่า “ทราบ; ดูเจ้าหน้าที่จัดการแข็งแรงเข้ามาแล้ว, นำชม. แต่

ต้องคัดเอาตัวอ้ายไทยเสียให้จงได้” (หจข. ร.6 น.5.8/11 เสนาบดีกระทรวงนครบาลรายงานพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงปราจิณกิติบดี ราชเลขาธิการ วันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2461)

เจ้าพระยามรราช เสนาบดีกระทรวงนครบาล มีจดหมายถึงอำมาตย์เอกพระยาวรุณฤทธิ์ ศรีสมุทรปราการ นครบาลสมุทรปราการ ลงวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2461 ดำเนินข้าราชการในท้องที่ จ. สมุทรปราการ และ จ.พระประแดง ที่ปล่อยให้อ้ายไทยและพวกก่อคดีซ้ำซ้อนขึ้นมาได้โดยไม่สามารถจับกุมตัวได้เสียที

เนื่องจากคำสั่งที่ 55/899 ลงวันที่ 17 พ.ค.2461 ส่งสำเนาหนังสือกรมราชเลขาธิการต่อเรื่องจังหวัดจัดการปราบปรามอ้ายไทยกับพวกมาให้ทราบแลให้พระยาวรุณฯ กำชับเจ้าหน้าที่สืบจับอ้ายไทยให้ได้ นั้น เรื่องนี้เมื่อได้พิจารณาตลอดแล้วมีข้อควรตำหนิคือ แม้ว่าเจ้าหน้าที่คิดจะปราบปรามจับพวกอ้ายไทยได้บ้างจะเป็นการดีอยู่แต่เมื่อใคร่ครวญไปแล้ว จะเห็นได้ว่าการปกครองของเจ้าหน้าที่ตั้งแต่ต้นครบาลจังหวัดไปจนตลอดอำเภอแลตำรวจฯ ยังบกพร่องที่ปล่อยให้อ้ายไทยกับพวกมั่วสุมแล้วพากันมาข่มขู่บังคับเรียกรายลงเอาเงินแก่ราษฎรอันเป็นจำนวนมากมาย แลการที่อ้ายไทยกับพวกกระทำการลงได้เพียงนี้ ก็น่าจะต้องใช้เวลาอันยาวนานวัน อนึ่ง เรื่องอ้ายไทยกับพวกนี้ก็มิใช่ว่าผู้ร้ายที่เกิดใหม่ ที่จริงก็เป็นเรื่องเก่านั่นเอง ซึ่งได้มีคำสั่งที่ 226/3211 ลงวันที่ 28 ส.ค. พ.ศ. 2460 มาให้ทำการสืบสวนจับกุม ความแจ้งอยู่แล้วนั้น จึงเห็นว่าเป็นการบกพร่องมาก ให้พยายามสืบสวนเอาตัวให้จงได้

(หจข. ร.6 น.12.3/25 จดหมายจากเจ้าพระยามรราชถึงอำมาตย์เอกพระยาวรุณฤทธิ์ วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2461)

แม้แต่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเองก็ทรงทราบกิตติศัพท์ของอ้ายเสือไทย ไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีผู้ร้ายสำคัญระดับ “เสือ” คนอื่นใดในสมัยรัชกาลที่ 6 ที่มีลายพระหัตถ์แสดงความสนพระทัยและกำชับให้จับกุมเหมือนอย่างอ้ายไทยนี้ ดังที่ทรงแสดงความเห็นในรายงานย่อเรื่องการจับอ้ายไทย ที่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ราชเลขาธิการ ทูลเกล้าฯ ถวาย ลงวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2464 “...อ้ายไทยผู้นี้ได้ขึ้นชื่อเสียงมานานแล้ว ว่าเก่งนัก, เพราะฉะนั้นที่ได้กำชับกำชากันไปให้พยายามจับเอาตัวให้ได้นั้นเป็นการสมควรแล้ว” (หจข. ร.6 น.5.8/11 สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ราชเลขาธิการทูลฯ.6 รายงานย่อเรื่องการจับอ้ายเสือไทย วันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2464) และเท่าที่พบจากหลักฐาน เสือไทยไม่เคยถูกทางการจับตัวมาลงโทษได้เลย

อ้ายไทยและพวกก่อคดีแรกเป็นคดีกรรมโจทก์ทรัพย์นายอยู่เป็นปีน 12 นัด ที่ต.สาขลา อ.สมุทร จ.สมุทรปราการ เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2460 แต่คดีกรรมโจทก์ทรัพย์เป็นคดีเล็กที่ไม่ได้รับความสนใจมากนัก ในเวลานั้น มีเพียงใบรูปพรรณคนร้ายแจ้งจับอ้ายไทยเท่านั้น ต่อมาอีกไม่นาน อ้ายไทยและพวกก่อคดีอุกฉกรรจ์ขึ้นคดีแรกคือ หม่าจ่านายสิบตำรวจหอมและแย่งชิงปืนของหลวงไปได้ 2 กระบอก เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2460 (หจข. ร.6 น.12.3/14 เรื่องคดีนายพินสมคบกับอ้ายไทย ปล้นปืนหลวงกับคดีนายจ้อยกับพรรคพวกขัดขวางต่อสู้และฆ่าเจ้าพนักงาน (12 กรกฎาคม พ.ศ.2460 – 23 มีนาคม พ.ศ. 2463) อ้ายไทยเริ่มเป็นที่รู้จักในนามของ “เสือไทย” ผู้ร้ายสำคัญ เพราะคดีฆ่ากำนันแถมตาย ที่ต. คลองห้ำง จ. สมุทรปราการ วันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2460 เพราะกำนันแถมเป็นกำนันคนดังในท้องที่ที่เปิดบ่อนเล่นการพนันได้ (ร.6 น.12.3/25. เรื่องอ้ายเสือไทยกับพวกผู้ร้ายสำคัญยิงนายแถมตาย (19 กุมภาพันธ์ – 16 มีนาคม พ.ศ. 2460); “ไม่หมดเสือร้าย” จีนโนสยามวารศัพท์, 3 มีนาคม 2460: 2; “ใครจะปราบมันได้หนอ” จีนโนสยามวารศัพท์, 5 มีนาคม 2460: 2; “เสือไทยตัวลือ” จีนโนสยามวารศัพท์, 23 มีนาคม 2460: 2)

ต่อมาไม่ถึง 2 เดือน เกิดคดีมีผู้ร้ายลอบยิงนายถึกตายด้วยปืนที่ตำบลคลองห้ำง อ.สมุทร จ.สมุทรปราการ วันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2461 ภายหลังสืบได้ว่าเป็นฝีมือของอ้ายไทยและพวก (หจข. ร. 6 น.5.8/11 เสนาบดีกระทรวงนครบาลรายงานพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงปราจิณกิติบดี ราชเลขาธิการ วันที่ 17, 19 และ 23 เมษายน พ.ศ. 2461; “รบกับเสือที่บ้านบ่อนาเกลือ” จีนโนสยามวารศัพท์, 16 เมษายน 2561: 2; “อ้ายไทยคนร้ายสำคัญ” จีนโนสยามวารศัพท์, 18 เมษายน 2561: 2; “ถ้าทำจริงก็สำเร็จ” จีนโนสยามวารศัพท์, 25 เมษายน 2461: 2; “คนที่ยิงกำนันแถมตาย” จีนโนสยามวารศัพท์, 26 เมษายน 2461: 2) ทางเจ้าพนักงานตำรวจจังหวัดสมุทรปราการส่งกำลังไปถึง 26 นาย เพื่อล้อมจับอ้ายไทยและพวกรวม 10 คน ที่จะไปคุมหรัสพที่วัดคลองพระรามในวันสงกรานต์ 13 เมษายน พ.ศ. 2461 เกิดการยิงต่อสู้กันรุนแรงจนทำให้มีนายตำรวจบาดเจ็บอีก แต่เสือไทยและพวกหนีรอดไปได้ สืบสวนได้ว่า เสือไทยมากรรมโจทก์ทรัพย์ชาวบ้านในต.สาขลาและใกล้เคียงถึง 7,800 บาท (หจข. ร.6 น.5.8/11 บันทึกรายงานจากนครบาลที่สืบสวนฎีกาของพระศรีภวัง วันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2461)

หนังสือพิมพ์ลงข่าวการต่อสู้ล้อมจับเสือไทยอย่างครึกโครมใหญ่โต จนเสนาบดีกระทรวงนครบาลและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ให้กวาดขันเป็นพิเศษ จนกระทั่งในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2464 เสือไทยและพวกราว 15 คนได้ก่อคดีกรรมโจทก์ทรัพย์ราษฎร และฆาตกรรมผู้หญิงที่ อ.พระโขนง จ.พระประแดง แล้วหนีไป ทางกรมส่งเจ้าพนักงานไปติดตามจับเสือไทยและพวกซึ่งหนีไปตามจังหวัดต่างๆ ไล่ไปตั้งแต่ พระประแดง สมุทรสาคร ฉะเชิงเทรา ชลบุรี มีการปราบปรามอย่างกวาดขันแต่ เสือไทยและพวกก็หนีรอดได้ทุกครั้ง ทั้งยังยิงต่อสู้จนทำให้มีเจ้าพนักงานตำรวจบาดเจ็บและเสียชีวิตในที่เกิดเหตุ ที่อ. พานทอง จ.ชลบุรี เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2464 จากนั้นจึงมีการตั้ง

กองจับเสือไทยและพวกนานหลายเดือน แต่เสือไทยและพวกก็หนีรอดจากการจับกุมไปได้ทุกครั้ง (ทจข. ร.6 น.5.8/11 เรื่องอ้ายไทย ผู้ร้ายสำคัญ (17 เมษายน พ.ศ. 2461 – 2 กันยายน พ.ศ. 2464); ร.6 น.12.3/15 สำนวนอ้ายเสือไทยที่คัดสำเนาจากกรมอัยการ (25 กรกฎาคม พ.ศ. 2460 – 7 มีนาคม พ.ศ. 2464); “เหตุโจรกรรมในจังหวัดสมุทรปราการและพระประแดง-การกระทำของอ้ายเสือไทย ปล้นเอาหญิงไปเป็นภรรยากับปล้น 4 รายในคืนเดียว” จีน โนสยามวารศัพท์, 4 มิถุนายน 2464: 2; “อ้ายเสือไทยยิงคนตาย” จีน โนสยามวารศัพท์, 24 กันยายน 2464: 2; “อ้ายไทยผู้ร้ายสำคัญ” จีน โนสยามวารศัพท์, 6 ตุลาคม 2464: 7; “พวกอ้ายเสือไทย” สยามราษฎร์, 6 กรกฎาคม 2464: 4; “อ้ายไทย จะเก่งกว่าเจ้าหน้าที่หรือ” “อ้ายเสือไทยแผลงฤทธิ์อีกแล้ว” สยามราษฎร์, 23 กรกฎาคม 2464: 3, 4)

ดูเหมือนว่าเสือไทยจะไม่ได้ก่อคดีอุกฉกรรจ์ร้ายแรงขึ้นอีกนับจากนั้น แต่หนังสือพิมพ์ต่างๆ หลัง พ.ศ. 2464 มีการเล่าเรื่องของเสือไทยซ้ำอยู่บ่อยครั้ง เมื่อได้ข่าวว่าจับผู้ร้ายได้และคิดว่าอาจจะเป็นเสือไทย หรือเปรียบเทียบเสือไทยกับเสืออื่นๆ หรือมีข่าวลือว่าเสือไทยหนีไปกบดานอยู่ตามสถานที่ต่างๆ (“อ้ายไทยผู้ร้ายสำคัญ ถูกตำรวจยิงตายที่บางขุนศรี” จีน โนสยามวารศัพท์, 16 มกราคม 2465: 2; “อ้ายแสงไม่ใช่อ้ายไทย” จีน โนสยามวารศัพท์, 17 มกราคม 2465: 2; “อ้ายไทย” สยามราษฎร์, 14 มิถุนายน 2465: 6) ความสามารถของเสือไทยที่หนีรอดการจับกุมของเจ้าพนักงานไปได้ทุกครั้ง ทำให้มีคำร่ำลือเกี่ยวกับเสือไทยต่างๆ นานาโดยเฉพาะความเฉลียวฉลาด เก่งกล้าและการอยู่ยงคงกระพัน ข่าวสุดท้ายที่พบเกี่ยวกับเสือไทยคือหนีไปตั้งตัวที่อ. บางโพ จ. ตาก แล้วปลอมตัวเป็นหมอสักคงกระพันชาตรี ชาวบ้านไปจับและให้ความเชื่อถือมาก (“อ้ายไทยปลอมตัวเป็นครูสักคงกระพันชาตรี” ไทยเกษมรวมข่าว, 14 เมษายน 2472: 6)

เรื่องของ “เสือไทย” ปรากฏขึ้นอีกครั้งหนึ่งในสารคดีเบื้องหลังข่าวในหนังสือพิมพ์ *สยามนิกร* พ.ศ. 2491 ได้รับความนิยมนอกจากผู้อ่าน จนถึงขนาดผู้แต่ง คือ ขรรค์บัว ต้องเขียนพฤติกรรมของเสือไทย คิดต่อกันเป็นหลายครั้งหลายตอน จนมี ผู้สร้างภาพยนตร์นำตอนหนึ่งของเสือไทยมาสร้างเป็นภาพยนตร์เรื่อง *สุภาพบุรุษเสือไทย* ออกฉายในปี พ.ศ. 2492 ซึ่งกลายเป็นภาพยนตร์ที่ทำเงินสูงสุดในปีนั้น และนำความนิยมให้มีการสร้างภาพยนตร์เกี่ยวกับ “เสือ” นับจากนั้น (รายละเอียดในบทที่ 4)

ชายเสื้อไทย

ภาพที่ 3.1 รูปถ่ายของชายคนหนึ่งทีหนังสือพิมพ์ *สยามราษฎร์* อ้างว่าเป็นเสื้อไทย
ที่มา *สยามราษฎร์* (23 กรกฎาคม 2464): 3.

3.3.2.3 เสื้อผล (ก่อดีสำคัญ พ.ศ. 2468-69)

เสื้อผล เดิมเป็นชาวราชบุรีมีเมีย 2 คน เมื่อ พ.ศ. 2468 อ้ายผลคิดเกณฑ์ทหารแต่เพราะรักเมียมากจึงหนีทหารกลับมา ต่อมาอ้ายผลรู้จักกับอ้ายซ้อนที่เป็นโจรอยู่แล้ว ทั้งสองคนจึงสาบานกันว่าจะช่วยเหลือกันและตั้งซ่องโจรในป่ากาญจนบุรี พวกของอ้ายผลอ้ายซ้อนเริ่มออกปล้นชาวบ้านไปทั่วจนคนเรียกกันว่าเสื้อ ชื่อเสียงลือไปถึงสมุทรสาคร ทางกรมต้องส่งหลวงกล้ากลางสมร ตำรวจมือปราบพร้อมลูกน้องเดินทางรอนแรมเข้าไปในป่าจนถึงเขตกาญจนบุรีเพื่อจับพวกเสื้อผลเสื้อซ้อน และเจอพวกเสื้อในซ่องกลางป่ากำลังกินกะแช่จึงต่อสู้กัน เสื้อซ้อนถูกยิงตาย ส่วนเสื้อผลกับพวกอีก 2 คนหนีไปอยู่ที่บ้านเขาขวาก ราชบุรี ที่สองสุ่มกำลังอีกแห่ง แต่เมื่อไปถึงราชบุรี เสื้อผลคิดถึงเมียสองคนจึงแอบหลบไปหาและรับตัวมาอยู่ด้วยกันในป่า เสื้อผลยังคงปล้นต่อไปจนกลายเป็นเสื้อมีค่าหัว ทางกรมประกาศสินบนให้จับเป็น 600 บาท จับตาย 400 บาท ในวาระสุดท้ายรองอำมาตย์โทหลวงผดุงคชกิจ นายอำเภอโพธาราม พร้อมลูกน้อง 5 คน ติดตามพวกเสื้อผลเข้าไปในป่าบ้านเขาขวากเกิดการล้อมยิงต่อสู้กัน พวกลูกน้องตายแต่เสื้อผลหนีไปได้อีกครั้ง หลวงผดุงคชกิจขอกำลังตำรวจอีก 3 กองติดตามต่อทันที่จนถึงที่เสื้อผลซ่อนตัวกับเมียสองคน ตำรวจตามยิงเสื้อผลล้มลง นางเมียทั้งสองจึงหิบบีนเบรานิงมาช่วยยิงต่อสู้ด้วยแต่ก็ทานกำลังตำรวจนับสิบนาย

ไม่ได้ ในที่สุดทั้งสามคนก็ถูกยิงตาย (“อ้ายเสือผลจอมโจร”, 2473 อ้างถึงในเอนก นาวิกมูล, 2546 : 71-76)

ภาพที่ 3.2 ภาพปกหนังสือกลอนลำตัดเรื่อง “อ้ายเสือผลจอมโจร” พ.ศ. 2473
ที่มา เอนก นาวิกมูล, 2546: 71.

3.3.2.4 เสือย้อย (ก่อนค.ศ. 2469-2471)

เสือย้อย เป็นเสือร้ายปล้นชาวบ้านที่อาละวาดในแถบสมุทรสาคร สมุทรปราการ ช่วงพ.ศ. 2469-71 ชาวบ้านต่างเกรงกลัวไม่กล้ามีเรื่องเพราะเสือย้อยจิตใจโหดเหี้ยมและอาฆาตแรง เมื่อเสือย้อยกับพวกกลับมาจากปล้นที่บ้านสาขลา สมุทรปราการ นายพลอยเป็นชาวบ้านธรรมดาที่เห็นเสือย้อยกลับมาจึงไปแจ้งกับเจ้าหน้าที่ที่อำเภอสาขลา แต่เจ้าหน้าที่กลับไม่ทำอะไร เมื่อเสือย้อยรู้ก็โกรธมาก จึงหาทางลอบทำร้ายนายพลอย แต่นายพลอยต่อสู้จนแย่งปืนเบรานิงของเสือย้อยมาได้ แต่พอไปแจ้งความกับเจ้าหน้าที่พร้อมปืนของกลาง เจ้าหน้าที่ก็ไม่กล้าทำอะไรแต่อนุญาตให้นายพลอยมาอยู่ที่อำเภอแทนที่จะอยู่บ้านตัวเองเพื่อความปลอดภัย นายพลอยทนไม่ไหวจึงเดินทางไปฟ้องแก่เทศบาลมณฑลซึ่งก็ไม่มีผล คราวนี้นายพลอยจึงเดินทางเข้ากรุงเทพฯ มาฟ้องร้องกับนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่โดยตรง จึงมีคำสั่งแวงเรื่องมาให้ตำรวจสาขลาจับตัวอ้ายเสือย้อยให้ได้ แม้ขุน

ภริยา นายอำเภอขุนบุรี จะรวบรวมเจ้าหน้าที่จับ แต่ย้ายข้อยกหนีไปได้ จนวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2469 เสือข้อยและพวกพากันจับตัวนายขาบ ซึ่งเคยเป็นตำรวจและนางพวงผู้เป็นแม่ นำทั้งคู่งเรือ ตั้งใจจะเอาไปฝังทั้งเป็น ดีที่นายจันผู้เป็นพ่อติดตามไปแล้วใช้อุบายเสียงกู่ร้องทำให้เสือข้อยคิดว่ามีตำรวจมาล้อมจึงหนีไปก่อน นายขาบเมื่อรอดมาได้ก็ไปแจ้งความสารวัตรที่ทำข้าม แล้วเข้ามาแจ้งความนายตำรวจในกรุงเทพฯ พร้อมกับอาสาจับกุมเอาสินบนด้วย (ตามเรื่องในกลอนลำตัดปรากฏเท่านั้น) ต่อมาทราบจากหนังสือพิมพ์ ศรีกรุง แต่เพียงว่าเสือข้อยถูกยิงตาย และพรรคพวกถูกจับได้ที่ต. บางปูลจ. สมุทรปราการ เมื่อวันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2471 (“อ้ายเสือข้อยใจยักษ์”, 2472 อ้างถึงในอนก นาวิกมูล, 2546 : 95-100; ศรีกรุง, 17 เมษายน 2471: 4)

ภาพที่ 3.3 ภาพข่าวการจับกุมผู้ร้ายเสือข้อยและพวก

ภาพซ้ายมือเป็นรูปเจ้าหน้าที่ และชาวบ้านที่จับกุมและต่อสู้กับเสือข้อย

จากซ้ายมือ ได้แก่ พลตำรวจวงษ์ พลตำรวจสวัสดิ์ ร.ต.ต. สวัสดิ์

นายเอ็ด ราษฎร พลตำรวจปิ่น

ภาพขวามือเป็นภาพเสือข้อยและพวก ศพเสือข้อยถูกยิงนอนอยู่ตรงกลาง

ที่มา ศรีกรุง (17 เมษายน 2471): 4.

ภาพที่ 3.4 เปรียบเทียบหน้าปกหนังสือกลอนลำตัดเรื่อง “อายเสื่อย้อยโยยักซ์”
 ด้านซ้ายมือ พิมพ์พ.ศ.2470 หน้าปกเป็นภาพวาด
 ด้านขวามือ พิมพ์พ.ศ.2472 หน้าปกเป็นภาพถ่ายจากข่าว
 ที่มา เอนก นาวิกมูล, 2546: 95; 2549: 206.

3.3.2.5 เสือบุญธรรม (ก่อกติประมาณ พ.ศ. 2470-73)

เสือบุญธรรม เป็นเสือชื่อดังที่มักกล่าวถึงในยุคหลังๆ เพราะก่อกติฆ่าคนมากกว่า 40 คน และเป็นคู่ปรับคนสำคัญของหลวงกล้ำกลางสมร ซึ่งกำกับดูแลมณฑลนครสวรรค์ มีการรายงานการจับกุมอายเสือบุญธรรมเป็นตอนๆ ราวกับนิยายในหนังสือพิมพ์ *กรุงเทพฯ เดลิเมต์* มีการพาดหัวอย่างน่าตื่นเต้น เช่น “ผจญภัยตอนที่ 2 ของหลวงกล้ำฯ - อ้ายบุญธรรมผู้ร้ายสำคัญแสดงอภินิหารปล้นและฟันแขนขาเจ้าทรัพย์” เล่าเรื่องการผจญภัยอย่างน่าหวาดเสียวระหว่างนายพันตำรวจตรี หลวงกล้ำกลางสมรกับอ้ายบุญธรรม ผู้ร้ายสำคัญในมณฑลนครสวรรค์ ก่อนหน้านั้นอ้ายเสือบุญธรรมหนีขึ้นไปที่เพชรบูรณ์ ในวันที่ 18 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2470 หลวงกล้ำฯ ก็ติดตามเสือบุญธรรมซึ่งย้อนกลับไปจังหวัดนครสวรรค์และปล้นบ้านนายสุข ผู้ใหญ่บ้านมะเกลือ อำเภอบางน้ำโพ ผู้ใหญ่บ้านยังปะทะกับพวกโจรอย่างดุเดือดจนพวกโจรตายไปหนึ่งคน แต่เพื่อนโจรตัดหัวทิ้งศพไว้เพราะกลัวจะสืบได้ แต่ก็คลาดกับพวกเสือบุญธรรมที่หนีไปดงตะขบ แต่เพราะลูกน้องตำรวจที่ติดตามไปด้วยเสียขวัญ หลวงกล้ำฯ จึงต้องกลับจังหวัดนครสวรรค์กับเพื่อนคู่ทุกข์ 2 คนเท่านั้น (หจช. ร.7 ม. 26.9. ข่าวตัด “ผจญภัยตอนที่ 2 ของหลวงกล้ำฯ” กรุงเทพฯ เดลิเมต์, 19

มีนาคม 2470) และยังพบโฆษณาหนังสือลำตัดเรื่อง “อ้ายเสือนุญธรรม” โดยหะยีเยียด อ้างว่า หน้าปกเป็นรูปของอ้ายเสือนุญธรรมและหลวงกล้ำกลางสมร (ไม่มีภาพ) (ศรีกรุง, 19 เมษายน 2471) สันนิษฐานว่า เสือนุญธรรมน่าจะตายในราวปี พ.ศ. 2473 เพราะมีการสรุปประวัติอ้ายเสือนุญธรรมในปีนั้น (“ประวัติอ้ายเสือนุญธรรม” ไทยเขมมรวมข่าว, 29 มิถุนายน 2473 แต่เอกสารชำระอ่านรายละเอียดไม่ได้)

3.3.2.6 เสือนาก (ก่อนคต.พ.ศ. 2465-71)

เสือนากโด่งดังเพราะความเหี้ยมโหดและความน่าสะทือนใจ เสือนาก หรือนายนาก พลอยตาล เป็นชาวนาชาบุรี ได้เริ่มชิงทรัพย์ที่บ้านช่อง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ถูกจับและจำคุกไว้ 5 ปี ตั้งแต่พ.ศ. 2465 แต่ติดคุกได้ 2 ปีก็หนีจากเรือนจำไปเป็นพวกเสือผล ซึ่งถูกเจ้าหน้าที่ยิงตายเมื่อปี พ.ศ. 2469 ต่อมาเสือนากยังร่วมมือกับเสือก้าน เสือชื่อดังอีกคนของราชบุรี แต่เกิดขัดแย้งกันเรื่องเงิน หลังจากที่เสือก้านถูกจับได้ที่สโมสรเสือป่าราชบุรี พ.ศ. 2470 เสือนากจึงตั้งตัวเป็นหัวหน้าโจรในแถบราชบุรี

เสือนากก่อนคต.ปล้นฆ่าชิงทรัพย์ที่ลงบันทึกไว้ถึง 20 คดีในแถบราชบุรี คดีสำคัญคือ ยิงปลัดซ้ายอำเภอโพธารามตายเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2468 หลังจากยิงตำรวจแล้วเสือนากก็หนีเข้าป่าและออกปล้นในท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จนเจ้าพนักงานจังหวัดราชบุรี ต้องปิดประกาศติดสินบนจับกุมด้วยจำนวนเงิน 200 บาท ปีน 1 กระบอก แต่อ้ายนากก็ยังคุมพรรคพวกปล้นบ้าน ตีชิงวิ่งราว บางครั้งก็ขู่เชิญอย่างโหดร้ายโดยไม่เว้นแต่ละเดือน จนเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2471 อ้ายนากยังคุมพวกปล้นบ้านราษฎรกลางวันแสบๆ ที่บ้านโคก ตำบลเขาแร้ง อำเภอเมือง จ.ราชบุรี เจ้าพนักงานได้ระดมกันออกตรวจท้องที่อย่างเต็มกำลัง มีทั้งสมุหเทศาภิบาล ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอในท้องที่ใกล้เคียงจ.กาญจนบุรีและจ.ราชบุรี เพราะเจ้าพนักงานเอาใจใส่อย่างพร้อมเพรียงนี้เองทำให้ทราบที่อ้ายนากได้อพยพบุตรภรรยาไปอยู่ในป่าซุกแห่งหนึ่งต่อกับกิ่งอำเภอจอมบึง จ.ราชบุรี เจ้าพนักงานจึงระดมกำลังไปยังที่มั่นของเสือนาก เสือนากต่อสู้อย่างเต็มที่แต่ก็สู้กำลังเจ้าหน้าที่ไม่ได้ ลงท้ายอ้ายเสือนาก ภรรยา และบุตรแบเบาะ ถูกยิงตายในที่ต่อสู้ทั้งหมด หนังสือพิมพ์ ศรีกรุง เล่นข่าวนี้อยู่หลายวัน มีการบรรยายการจับกุมอย่างละเอียด ถึงขนาดบรรยายเรื่องความลำบากในป่า การผจญภัยกับสัตว์ป่าดุร้ายและสภาพความยากลำบากเมื่อฝนตกลงมาอย่างหนัก มีการบูชาพระพุทธรูปและนำพระบรมรูปของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวมาสักการะเพื่อคุ้มภัยและขอให้จับเหล่าร้ายได้ รวมทั้งบรรยายจากสะทือนใจที่เสือนากยิงต่อสู้กับเจ้าพนักงานโดยใช้เปลของลูกแบเบาะเป็นแท่นวางปืน เมื่อยิงสวนสู้กันทำให้ลูกและภรรยาตายพร้อมกับเสือนากไปด้วย (หจช. ร.7ม 26.5/16. ข่าวตัด “เจ้าพนักงานยิงอ้ายเสือนากราชบุรี แลบุตรภรรยาตายหมดแล้ว” ศรีกรุง, 13 กันยายน 2471; “รายละเอียดอ้ายเสือนากถูกยิงตายทั้งบุตรภรรยา”

ศรีกรุง, 17 กันยายน 2471; “รายละเอียดอายเสื่อนากถูกยิงตายทั้งบุตรภรรยา-ตอนที่เจ้าพนักงาน เษชัญญ์และตอนสำคัญๆ ที่ควรรนำมาเล่าสู่กันฟัง” ศรีกรุง, 18 กันยายน 2471; “รายละเอียดอายเสื่อนากถูกยิงตายทั้งบุตรภรรยา-ประวัติอายเสื่อนากตอนสำคัญที่ควรรนำมาเล่าสู่กันฟัง” ศรีกรุง, 19 กันยายน 2471; “เรื่องการกระทำของอายเสื่อนากน่าจะเกิดจากรับมฤคคบิดากระมัง?” ศรีกรุง, 21 กันยายน 2471)

ภาพที่ 3.5 หน้าปกหนังสือกลอนลำตัดเรื่อง “อายเสื่อนากจอมโจร” พ.ศ. 2472
ที่มา เอนก นาวิกมูล, 2549: 222.

3.3.2.7 เสือใบ มินบุรี (ก่อกวีสำคัญพ.ศ. 2468-71)

เสือใบ หรือนายใบ พุ่มแก้ว ผู้ร้ายสำคัญในแถบมินบุรี รัชฎ์บุรีและนครนายก เป็นหัวหน้าคุมพรรคพวกทำโจรกรรม ปล้นทรัพย์ ฆ่าคนตายต่างถิ่นมาแล้วหลายจังหวัด เสือใบมีคดีตั้งแต่วันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2468 เมื่อยังตำรวจที่ไปล้อมจับที่บ้านตำบลคลอง 12 ตาย 1 คน และเมื่อตำรวจตามไปจับอีกในวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2468 เสือใบก็พาพวกยิงต่อสู้กับตำรวจและหนีไปได้ อีก จนกระทั่งเจ้าพนักงานจังหวัดมินบุรีชื่อนายร้อยตำรวจตรีโต๊ะ พิชัยกุล จับตัวเสือใบได้ที่มินบุรี เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2471 จึงควบคุมตัวไว้เพื่อส่งฟ้องศาล มีหนังสือพิมพ์ไปทำข่าวหลาย

ฉบับ ลงสำนวนคดีพร้อมกับถ่ายรูปเสียใบไว้ด้วย ต่อมาศาลจังหวัดมินบุรีตรวจสำนวนและพิพากษาให้ประหารชีวิตวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2471 (หจข. ร.7ม.26.5/28. ข่าวตัด “อ้ายเสียใบว่าเป็นผู้ร้ายสำคัญแต่ร.ต.ท. โต๊ะสำคัญกว่า” หลักเมือง, 21 พฤศจิกายน 2471; “อ้ายเสียใบผู้ร้ายสำคัญ ถูกจับและถูกฟ้องที่มินบุรี” เดลิเมล์, 1 ธันวาคม 2471; “เรื่องฟ้องอ้ายเสียใบ” ศรีกรุง, 3 ธันวาคม 2471)

แต่หนังสือพิมพ์ไทยหนุ่มลงข่าวว่า เสียใบถูกจับด้วยไหวพริบของสิบตำรวจตรีสวด เกียนระฤก ประจำสถานีตำรวจภูธร อำเภอโพธาราม ไม่ใช่ฝีมือของร.ต.ต. เจ้าหน้าที่ตำรวจมินบุรี โดยเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2471 นายสิบตำรวจตรีสวด ที่ออกตรวจบริเวณสถานีรถไฟเวลา 7 โมงเช้า ได้สังเกตเห็นชายคนหนึ่งที่ถูกคล้ายกับเสียใบหรือบุญ ที่มีใบรูปพรรณส่งมาให้คอยสืบจับ เพราะมีข่าวว่าเสียใบหรือบุญนี้หนีจากมินบุรีมาที่ราชบุรี นายสิบตรีสวดจึงสอบถาม ชายคนนั้นตอบว่าชื่อบุญมาจากนครปฐมจะมาเยี่ยมญาติ นายสิบตรีสวดจึงขอดูใบเสร็จรับราชการ นายบุญอ้างว่ามีอยู่แต่ไม่ยอมแสดงให้ดู นายสิบตรีสวดจึงจะจับกุมตัวไปที่สถานี นายบุญจึงทำท่าเหยียบของในกระเป่าซึ่งเป็นปืนมาเซอร์ที่ขึ้นล่ากล้องไว้แล้วบ่าปืนมายังนายสิบตรีสวด แต่นายสิบตรีสวดเตะปืนพันไปแล้วปลุกปล้ำจับกุมเป็นเวลากว่า 20 นาทีจนสามารถรวบตัวได้สำเร็จ นำส่งตัวพร้อมปืนมาเซอร์ต่อค้ำและกระสุนในกระเป่ามาที่สถานีอำเภอโพธาราม แล้วจึงไปรายงานผู้บังคับบัญชาต่อไป (หจข. ร.7ม.26.5/28. ข่าวตัด “เรื่องอ้ายเสียใบถูกจับที่ตำบลไหนดและเพราะความสามารถของใครแน่” ไทยหนุ่ม, 5 ธันวาคม 2471; “เรื่องอ้ายเสียใบผู้ร้ายสำคัญ ถูกลงโทษประหารชีวิต” ไทยหนุ่ม, 2 มกราคม 2471) ในหนังสือคำตัดอ้างอิงเรื่องตามข่าวนี้ (“อ้ายเสียใบ” อ้างถึงใน เอนก นาวิกมูล, 2548: 66-75)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 3.6 หน้าปกหนังสือกลอนลำตัดเรื่อง “อ้ายเสือใบ” พ.ศ. 2473
 ที่มา เอนก นาวิกมูล, 2549: 224.

3.3.2.8 เสือพ่อจอมโจรชลบุรี (ก่อนคดีสำคัญพ.ศ. 2470-72)

เสือพ่อเป็นอันธพาล อยู่แถบชายทะเลชลบุรี จันทบุรี ระวังของ ชอบขู่กรรโชกเรียกเงินจาก เศรษฐี เคยรวบรวมคนมาปล้นชาวบ้านและยิงเจ๊กคนหนึ่งตาย ในปี พ.ศ. 2470 อ้ายพ่อยิงจำ ตำรวจคนหนึ่งตายจึงได้ชื่อเป็นเสือพ่อ ชาวบ้านกลัวมาก เสือพ่อเรียกเงินเท่าไรก็ยอมให้ เคย ปล้นของหลวงในประกาศการ แต่ตำรวจจับไม่ได้เพราะเสือพ่อหนีไปทางทะเลซ่อนตัวที่เกาะมัน ไกลี่ระยอง-จันทบุรี แม้ทางการพยายามจับตัวแต่มีกคลาดไปหลายครั้ง ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2472 เสือพ่อประกาศว่าจะจัดงานโกนจุกลูกสาว เชิญเสือชื่อดังในบริเวณใกล้เคียงมาร่วมงาน บังคับให้ ชาวบ้านมาลงขันร่วมงาน เป็นการกรรโชกเงินทองคำทำขวัญนั่นเอง แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจยกขบวน เตรียมไปล้อมจับเสียก่อน จับได้เสือบางคนที่มาร่วมงานแต่จับเสือพ่อไม่ได้ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2472 เสือพ่อรวมลูกน้องเพื่อจะปล้นเรือไประของจีนไหหลำที่จะมาเข้าท่าเมืองระยอง การ ปล้นครั้งนั้นพวกเสือพ่อฆ่าลูกเรือชาวจีนตายไป 4 คน แล้วเก็บเงินทองหนีไป ทางราชการเห็นว่าเสือ พ่อเป็นภัยร้ายแรงและตำรวจท้องที่จับตัวไม่ได้ จึงได้ตั้งสินบนนำจับ และจัดกำลังตำรวจกองปราบจากส่วนกลางรวม 32 นาย นำโดยพันโทพระอาวุธฯ ร.ต. ฟุ้ง ระงับภัย และขุนภูมิประศาสน์

ซึ่งเคยยิงเสือนิด ลูกน้องของเสือผ่นมาแล้ว เดินทางไปจับเสือผ่นถึงเมืองจันทบุรี เริ่มเดินทางตั้งแต่วันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2472 ตำรวจทำอุบายส่งสายไปหลอกเสือผ่น ทำให้เสือผ่นและพวกติดกับเข้าไปอยู่ในวงล้อมตำรวจ เกิดการยิงต่อสู้กัน ลูกน้องบางส่วนหนีไป แต่เสือผ่นถูกร้อยตรีฟุ้งยิงตายเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2471 (“อ้ายเสือจอมโจรชลบุรี”, 2472 อ้างถึงในเอนก นาวิกมูล 2546 : 80-85)

ภาพที่ 3.7 หน้าปกหนังสือกลอนลำตัดเรื่อง “อ้ายเสือจอมโจรชลบุรี” พ.ศ. 2472
ที่มา เอนก นาวิกมูล, 2549: 220.

3.3.3 การแต่งเรื่องเล่าประเภทใหม่เกี่ยวกับ “เสือ” ในนิยายและเรื่องสั้น

นอกจากการเล่าเรื่องจริงของ “เสือ” ในรูปแบบของกลอนลำตัด เพลงแห่ เป็นการดัดแปลงเรื่องราวร้อยแก้วให้กลายเป็นคำกลอนสำหรับกลุ่มคนรุ่นเก่าที่ไม่สามารถอ่านหนังสือได้ ซึ่งอาจนับได้ว่าเป็นความพยายามในการดัดแปลงสื่อเพื่อการอ่านให้กลายเป็นสื่อเพื่อการฟัง ยังพบการดัดแปลง “เรื่องจริง” ของเสือ ให้กลายเป็น “เรื่องอ่านเล่น” ตัวอย่างเช่น “ไอ้เสือในวรรณคดี” โดย ส. เทียนศิริ ในหนังสือพิมพ์ นิกร วันที่ 23 และ 24 มีนาคม พ.ศ. 2485 เป็นการเรียบเรียงเรื่องของนายจันทรใน *ขุนช้างขุนแผน* ให้เป็นในรูปแบบร้อยแก้ว ดังคำโฆษณาว่า “เรื่องของไอ้เสือในชีวิตจริงของคนเรา ท่านคงจะได้อ่านจากที่อื่นมาแล้วเป็นอันมาก เราจึงขอเสนอไอ้เสือในนิยายเสีย

บ้าง คือ เสือจันทรแห่งขุนช้างขุนแผน เราเชื่อว่าท่านต้องชอบ เพราะนอกจากจะเป็นรสใหม่แล้ว ผู้เขียนยังถนัดการเขียนเรื่องชะนิดนี้มาแล้วอย่างชำนาญ” (นิกร, 23-24 มีนาคม 2485 : 5) นับเป็น ตัวอย่างแรกๆ ของการนำเรื่องราวของ “เสือ” ที่เดิมเขียนเป็นร่องกรอนนำมาเขียนเป็นร้อยแก้ว ซึ่งต่อไปจะพบวิธีการดัดแปลงในลักษณะนี้ใน “สารคดีเบื้องหลังข่าว” ในหนังสือพิมพ์หลัง สงครามโลกครั้งที่สอง

ภาพที่ 3.8 “ไอเสือในวรรณคดี” โดย ส.เทียนศิริ
ที่มา นิกร (23 มีนาคม 2485): 5.

นอกจากนี้ยังมีการแต่งเรื่องของเสือขึ้นมาใหม่โดยไม่ต้องอิงกับเรื่องจริง พบได้ทั้งนิยาย และเรื่องสั้น เช่น โฆษณาใน *เพลนิจิตต์* เรื่อง “เสือล้างเสือ” โดย ส. วนท์สาย เป็นเรื่องของ “เสือ แห่งกองตำรวจภูธร” ที่ต้องการกำราบผู้อยู่นอกกฎหมาย กับคู่ปรับที่ถูกตราหน้าว่าเป็น “อ้ายเสือ” ที่ ต้องการรักษาอิสรภาพของตน เป็นเรื่องรูปคุดี๊ดแต่ก็มีเรื่องรักอยู่ด้วย (เพลนิจิตต์รายสัปดาห์, 28 มีนาคม 2476 : 7) เรื่องสั้นชื่อ “เสือท่าแค” โดย ค. ดวงเดือน (นิกร, 27 เมษายน 2485 : 4) นอกจากนี้ยังมีการแปลเรื่องสั้นจบใน 4-5 ตอน เช่น เรื่อง “แม่เสือนักปล้น” (นิกร, 18 มกราคม 2484) เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่าเรื่องเล่าเกี่ยวกับ “เสื่อ” เป็นเรื่องเล่าที่ทำมาเพื่อมุ่งตลาดล่าง เมื่อจากความนิยมในการคัดแปลงเป็นหนังสือกลอนลำตัดที่เข้าถึงคนส่วนมากแม้จะอ่านหนังสือไม่ออก อีกทั้งยังได้รับความนิยมเมื่อมีการเขียนเป็นนิยายราคาถูกที่เรียกว่า “นิยายสิบสตางค์” ด้วย หลายเรื่องกลายเป็นนิยายขายดีมากมีการพิมพ์ซ้ำ เช่นเรื่อง *สองเสื่อ* โดย “เฉลิมวุฒิ” สำนักพิมพ์เพลินจิตต์ พิมพ์ครั้งแรกเดือนเมษายน พ.ศ. 2473 เป็นหนังสือราคา 55 สตางค์ จำนวน 1,000 เล่ม แต่ขายดีมากจนพิมพ์ครั้งที่สองในเดือนเมษายน พ.ศ. 2476 เป็นฉบับราคาขอมเยาเล่มละ 10 สตางค์ ด้วยจำนวนพิมพ์ถึง 24,000 เล่ม เป็นเรื่องของโจร 2 กลุ่มคือช่องหัวกระโหลกและช่องกระดุกไขว้ เนื้อเรื่องพลิกผันไปมาหลายชั้นเพราะโจรสองกลุ่มแข่งกันเอง และยังซับซ้อนเมื่อหัวหน้าโจรคนหนึ่งจริงแล้วเป็นลูกเศรษฐีที่ถูกโจรลักพาตัวไปเลี้ยงด้วยความแค้น (“เฉลิมวุฒิ”, 2476 อ้างใน ชูศรี กาลวันตวานิช, 2518 : 210) *ลูกสาวเสื่อไทย* โดยศรีเสนันตร์ สำนักพิมพ์เพลินจิตต์พิมพ์ครั้งแรก 1000 เล่ม ในปี พ.ศ. 2467 ขายหมดในเวลาเดือนเศษจนต้องพิมพ์ครั้งที่สองทันที (เสถียร จันทิมาธร, 2525 : 127) น่าเสียดายที่ไม่มีรายละเอียดว่าเรื่องราวเป็นอย่างไร จึงไม่แน่ใจว่าเกี่ยวข้องกับ “เสื่อไทย” ผู้ร้ายสำคัญในช่วงต้นทศวรรษที่ 2460 หรือไม่

นักเขียนที่สร้างความนิยมและมีความสำคัญในเรื่องเล่าเรื่องแต่งเกี่ยวกับ “เสื่อ” ก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ได้แก่ ไม้ เมืองเดิม หรือชื่อจริงว่า ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา เหม เวชกร เล่าประวัติของไม้ เมืองเดิมไว้ว่า เป็นผู้มีการศึกษา เป็นนักอ่าน ู้ภาษาอังกฤษและฝรั่งเศสได้เป็นอย่างดี เคยรับราชการในกรมบัญชาการกลางมหาดเล็ก หลังจากลาออกจากการรับราชการ 9 ปี จึงได้ก้าวเข้าสู่วงการนักเขียนในปี พ.ศ. 2465 โดยเขียนเรื่อง *แผลเก่า* ให้กับเหม เวชกร ซึ่งออกมาตั้งสำนักพิมพ์ชื่อ “คณะเหม” พิมพ์เป็นหนังสือปกอ่อนเล่มเล็ก ได้รับคำติงว่าใช้ “สำนวนไพเราะ” หรือ “สำนวนจี๋ซ่า” เพราะใช้สรรพนาม “ไอ้อี้ มึง กู” ตามภาษาปากที่ชาวบ้านพูด แต่ ไม้ เมืองเดิม ไม่ยอมแก้ไข เมื่อพิมพ์ออกขายกลับเป็นที่ถูกใจของผู้อ่านและกลายเป็นนักเขียนขายดี น่าเสียดายที่เขาเสียชีวิตลงอย่างยากไร้ท่ามกลางไฟสงครามในปี พ.ศ. 2485 (เหม เวชกร, อ้างในชูศรี กาลวันตวานิช, 2518 : 207) เนื้อหาของนิยายและเรื่องสั้นของไม้ เมืองเดิม สะท้อนลักษณะชนบท ชีวิตชาวไร่ ชาวนา กลายเป็นรสชาติใหม่ที่ชักพานักอ่านให้พ้นไปจากแวดวงของชนชั้นสูง บรรยายให้เห็นภาพชีวิตและความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร แม้ว่าเนื้อเรื่องอาจจะไม่ซับซ้อนและมีลักษณะซ้ำรอยเดิมอยู่บ้าง แต่ก็ถ่ายทอดประเพณีต่างๆ วิถีความคิดความเชื่อ และการใช้ชีวิตของชาวชนบทได้อย่างสมจริง (เสถียร จันทิมาธร, 2525 : 127)

ไม้ เมืองเดิม เขียนนิยายและเรื่องสั้นประมาณ 40-50 เรื่อง หากยกเว้นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เช่น *ขุนศึก ทหารเอกพระบัณฑูร* นวนิยายชนบทเกือบทุกเรื่องมักจะแสดงลักษณะของ “ความเป็นนักเลง” ในสังคมชนบท ตัวเอกในนิยายส่วนใหญ่ของเขาเป็น “นักเลง” คนจริงที่มีเพื่อนฝูงรักใคร่และนับถือน้ำใจ แต่ต่อมาต้องกลายเป็น “เสื่อ” ส่วนใหญ่มักเกิดจากปัญหาความรัก

ที่ตัวเอกกับคู่ชีวิตไปรักสาวงามประจำหมู่บ้านคนเดียวกัน ฝ่ายคู่ชีวิตมักจะเป็นลูกหลานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีอิทธิพล และอาจเสริมความขัดแย้งด้วยเรื่องที่ดินของตัวเอกที่ฝ่ายญาติผู้ใหญ่ของ คู่ชีวิตอยากครอบครองมานานแล้ว จึงกลายเป็นกระบวนการในการกล่าวหาและป้ายความผิดว่าตัว เอกพาพวกปล้น ตีรันฟันแทง หรือฆ่าคนตาย ให้ตัวเอกต้องกลายเป็นคนนอกกฎหมาย ต้องหนี ไปจากหมู่บ้านและกลายเป็น “เสือ” ใช้ชีวิตเป็นโจรปล้น เรื่องมักขมวดคปมจบลงด้วยการล้างแค้น โดยการยกพวกเข้าชิงหญิงที่รักซึ่งถูกบังคับให้แต่งงานกับคู่ชีวิตในวันส่งตัวเข้าหอ ส่วนใหญ่มักจบ ลงด้วยความตาย มิใช่เรื่องที่ตัวเอกสามารถพาคนรักหนีไปได้ นิยายและเรื่องสั้นของไม้ เมืองเดิม ที่มีโครงเรื่องตามนี้ เช่น *เสือข้าม, ล้างบาง, เสือบาง, สาวชะโงก, บึงขุนสร้าง, คู่เงาถ่าน, กลาง เพลิง, ศาลเพียงตา, ชายสามโบสถ์, เสือทุ่ง, อ้ายขุนทอง, หนามยอกหนามบ่ง, เรือเพลง-เรือเร่* เป็นต้น (สุวรรณ เชื้อนิล อ้างถึงในสุจิตต์ วงษ์เทศ, 2546: 44)

นิยายและเรื่องสั้นของไม้ เมืองเดิม แสดงภาพสังคมและวัฒนธรรมนักเลงและเสือปล้นให้ เห็นได้อย่างเด่นชัดหลายตอน ดังจะยกตัวอย่างจากสำคัญจากหลายเรื่องมาแสดงให้เห็น เช่นการ แสดงรายละเอียดของวิธีการปล้น พฤติกรรมการปล้น วิธีการลัก-ปล้นควายและขายควาย ตัวอย่าง พบในเรื่อง *เสือทุ่ง* แสดงให้เห็นวิธีการลักควายและขายควายของ “เสือเร่” โดยลักโขมยและขาย ไปตามรายตำบล อีกทั้งยังมีการร่วมมือกับนักเลงท้องถิ่น (“ส่งคนไปขอแบ่งปันตามวิสัยโจร”) เมื่อ ขายควายได้หมดสิ้นแล้วจึงแยกย้ายกันไป

เสือเร่กลับจากขายควายหลายตำบล เปิดคอกตำบลหนึ่งแล้วก็ขายแก่อีกตำบล หนึ่งระทางไป นามของเสือเร่เป็นที่กระฉ่อนแสดงแก่ชาวบ้านพวกประพฤติ ผิดที่หากินยากแค้นก็มาปลงใจสมัครอยู่ ตั้งแต่พระงามบ้านเกิดเรือยตลอดมา หนทางนับวันนับคืนกว่าจะย่างเข้าทุ่งเมียบลวงนั้น ส่วนมากก็ส่งคนไปขอ แบ่งปันตามวิสัยโจรและก็มักสำเร็จแต่เพียงขอแล้วประสมฝูงไปขายในถิ่น ไกล แต่อ้ายเอกนั้นเป็นกระบือชนะและมีคุณอยู่หลาย ก็ปล่อยอ้ายเอกเป็น อิศระให้เป็นควายป่าเมียบลวง เงินจากลับซื้อเป็นม้าพอจี 5-6 ตัวสำหรับ ล่วงหน้าและเสือเร่เอง ส่วนผู้เดินก็แยกย้ายนัดพบกันเป็นที่เป็นแห่ง (ไม้ เมืองเดิม, 2538: 116)

ส่วนฤดูกาลการปล้นนั้น โดยปกติ “เสือ” จะปล้นหน้าแล้ง ไม่ปล้นหน้าฝนหรือหน้านา เว้นแต่มี “สาย” และรู้ว่าบ้านนั้นมีทรัพย์สินมากจนคุ้มค่าเสี่ยง การปล้นที่ผิดไปจากภาวะปกติจึงอาจ เป็นการช้อนกลหลอกลวงกันก็ได้ เช่นการถกเถียงกันของพวกโจรปล้นในเรื่อง *ศาลเพียงตา*

“...คืออย่างนี้ อ้ายเสื่อสาบโจรปล้นนะ มันก็ต้องกะเนการอยู่เหมือนกัน หน้าข้าวแล้วขายได้เงินอย่างหนึ่ง ก็มักจะมียปล้นบ่อยๆ หาไม้ก็ตั้งท้องออกรวงพอที่จะให้มันแอบแฝงสะดวก แต่ส่วนหน้านี้ไม่ค่อยจะพบเว็นเสียดมันจะปล้นแก๊งหรือว่าสี่ปู้ที่นั่นมันมีคุ้มแก่มันที่จะปล้นละก็ว่าไม่ถูก”...

“ถ้าเสื่อจะปล้นรายสำคัญก็ต้องมีสื่อสายส่งมาก่อนนะซีพ้อ หรือไม่เจ้าคนแปลกหน้านั้นมันจะเป็นเสื่อเองแล้วหลบหนีแต่ตำบลนั้นมาตำบลนี้พอให้เรื่องราวสงบเงียบนะซี” (ไม้เมืองเดิม, 2513ข: 330-31)

ตัวอย่างความเชื่อเรื่องโชคลางและการทำพิธีบวงสรวงก่อนเข้าปล้น พบในเรื่อง *ศาลเพียงตา* ซึ่งมีการบรรยายพิธีกรรมบูชาศาลและเจ้าที่อยู่หลายตอน เช่น ตอนตาเจ๊กซึ่งกลุ่มคนหนุ่มนับถือกันว่าเป็นครุมีวิชากำลังคุณุญโจร ตอนที่อ้ายร่อ หรือที่ภายหลังจะกลายเป็น “เสื่อรีว” กำลังจะปล้นเป็นครั้งแรก “...พอฟ้าร่มชั่วขณะหนึ่งด้วยลมพายุพัดจัด เมฆเคลื่อนแสงแดด ซึ่งตาเจ๊กเจ้าตำราจับเอาขณะนี้เป็นฤกษ์โจรจึงบอกต่อๆ กันไปให้เตรียมตัว” (ไม้เมืองเดิม, 2513ข: 184) อีกตอนหนึ่งตาเจ๊กคุณุญให้ก่อนจะเข้าปล้นบ้านเรไร แต่เสื่อรีวและพวกบางคน ไม่ยอมรอฤกษ์จะขอเข้าไปก่อน ซึ่งการปล้นครั้งนั้นก็ล้มเหลวและเกือบทำให้เสื่อรีวถูกยิงตาย (ไม้เมืองเดิม, 2513ข: 264-271) และเมื่อสร้อย หญิงคนรักของอ้ายร่อหรือเสื่อรีว ถูกยิงตกเรือเมื่อคราวที่เสื่อรีวบุกไปชิงเพื่อพาหนี จนทำให้ใครๆ ในบ้านเรไรเข้าใจว่าเสื่อรีวตายไปแล้ว แต่เสื่อรีวและพวกกลับมาเพื่อล้างแค้น โดยตั้งศาลเรียกวิญญาณแม่สร้อยเพื่อคุ้มครอง

เคียงคบไม้นี้ สร้อยเจ้าจงเป็นเจ้าแม่ทุ่งศรีบัวทองคอยอ้ายร่อตราบสิ้นชีพชีวิตพี่และหัวใจสร้อยที่เวียนวนจงคุ้มกันเกรงรักษาพลโจร อย่าให้ใครต้องอันตรายแล้วเมื่อสิ้นธุระ โจรอ้ายร่อนี้จักเลิกโจรจักกลับมาทำมาหากินด้วยดี เยี่ยงชาวบ้าน จักเผาผีแม่สร้อยให้เอิกเกริก ขอสร้อยจงสู่ศาลเป็นเจ้าแม่ศรีบัวทอง (ไม้เมืองเดิม, 2513ข: 429)

ตัวอย่างอีกตอนหนึ่งแสดงให้เห็นความเชื่อเรื่องโชคลางในเรื่อง *อ้ายขุนทอง* แม้จะเกิดเหตุขัดข้องเป็นลางร้าย เมื่อมีการนับจำนวนคนแล้วได้ตัวเลขไม่เป็นมงคล แต่อ้ายขุนทอง ก็ไม่ยอมเสียสัจย์ที่สัญญาไว้กับหญิงคนรักในคืนที่พาหนี

“เมื่อจากวันวานก็ว่าก่อนศึก เวลานี้มันจะมารับ เมื่อไม่สบอารมณ์มีคนขวาง ก็จะไปปล้นสิ่งสำเภาลุ่มเสียคืนนี้...แต่أيสมุน 5 คนของพ่อข้าที่ให้มาขนาด เกินดีไม่ยอมลงนิ้ว เห็นด้วยข้าพ่อเขียวซึ่งรับมาเมื่อครูแก่ห้ามปราม นับว่า เสียฤกษ์อยู่นัก แต่ก็ว่าถึงพี่จะเสียฤกษ์ หรือจะเสียชีวิต ก็เห็นจะต้องยอม ดึกว่าจะเสียแล้ว และเสียคำผู้ชาย” (ไม้เมืองเดิม, 2513 ก: 168)

ความสำนึกผิด ความเชื่อในเรื่องบุญกรรมและความศรัทธาในพุทธศาสนาโดยเฉพาะการ บวช เป็นความคาดหวังของครอบครัวที่มีต่อกุลบุตรในสังคมไทย แต่การบวชไม่ใช่เรื่องง่ายนักใน สังคมชนบท อย่างการตกเตียงกันในเรื่อง กลางเพลิง เพราะทำให้เสียแรงงานผู้ชายในครอบครัวไป ในช่วงที่บวช (อย่างน้อยหนึ่งพรรษา หรือ 3 เดือน) และต้องใช้จ่ายเงินทองในการเตรียมงานบวชอยู่ มาก ต้องอาศัยญาติพี่น้องช่วยกันลงแรงลงขันจึงจะบวชได้ บางครั้งอายุเลยบวชแล้วแต่ยังไม่ได้ บวชก็มีมาก (ไม้เมืองเดิม, 2513 ข: 207) แต่ความปรารถนาที่จะได้บวชเพื่อสร้างบุญกุศลหรือ ทดแทนบุญการก็ยังคงติดอยู่ในสำนึกของลูกผู้ชายอยู่เสมอแม้จะได้ชื่อว่าเป็นเสือ ดังคำรำพึงในช่วง สุดท้ายของชีวิต ของ“เสือเร่” ใน *เสือทุ่ง* เมื่อเขาถูกล้อมยิงกำลังจะตายได้ฝากฝังให้พุทธและแม่ นลูกน้องคนสนิทเล็กสู ให้กลับตัวกลับใจ และเลี้ยงดูลูกชายของตนเพื่อให้บวชทดแทนตัวเองด้วย

อย่า พุฒ โน่นเขาคณถูก เราชีวะพุฒที่ประพุดติไม่ควรและเอ็งจะต้องเลี้ยง ลูกพี่ ถอยเถอะ... จำไว้ว่าเสือเร่เมื่อจะสิ้นได้ฝากฝังบริวารทั้งสองไว้ และเมื่อ ใครเขาหรือว่าเอ็งทั้งสองจะคิดเลิก ประพุดติก็ยิ่งหนัก เพราะเป็นกุศลแก่ เสือเร่ พุฒเอยทั้งเจ้าแม่่น ที่เกิดมานี้เสียชาติที่มีได้บวชเรียนและเข้ามาเป็น เสือต้องป็นตาย แม่เมียหลวงคงจะซ้ำกูเพราะสตัยสาบาน พ่อแดงนะโตขึ้น ถ้าชีวิตเอ็งยังแล้ว- ขอให้ได้บวช (ไม้ เมืองเดิม, 2538: 140)

ในเรื่องสั้นเรื่อง “ค่าน้ำนม” “เสือบาง” ที่ได้ชื่อว่าเป็น “เสนิยคเมืองสุพรรณ กาญจนบุรี” (ไม้เมืองเดิม, 2513: 27) มีประกาศค่าหัว 5 ชั่ง คิดล้างแค้นนายกลั่นที่ทำให้ตัวเองมีความผิดจนต้อง หนีและกลายเป็นเสือ แต่ระหว่างทางที่ปลอมตัวเป็นชาวบ้านเข้าไปปล้นในงานบวช เกิดไต่อินคำขวัญ นาคจึงนึกสะท้อใจ “...เสือบางสะอื้นติดๆ มันระลึกถึงคำขวัญเจ้านาคพ่อนาคเอ๋ย อันกุศล บรรพชาของพ่อนั้นยังแทนคุณไม่ถึงถึงกับค่าน้ำนมแต่เพียงข้าง แต่มันนั้นชั่วช้านักที่มีได้บวชเรียน แล้วมีหน้าซ้ำจะเล่นเข้าประหารผู้มีคุณที่เลี้ยงแม่บังเกิดเกล้าของมันอีก” (ไม้ เมืองเดิม, 2513ข: 27) เนื่องจากนายกลั่นเป็นคนเลี้ยงดูแม่ของเสือบางและดูแลแหวน หูยงคนรักของเสือบาง นับตั้งแต่

เสื่อบางหนิไปจากบ้าน ในตอนจบเสื่อบางจึงยิงตัวตายเพื่อให้นำศพไปรับเงินสินบนเป็นการชดใช้ค่าน้ำนมแม่

แม่เอ๊ย เสื่อบางนั้นตายประเสริฐกว่าเสื่ออื่น มันจะสิ้นใจบนตักแม่ ตายต่อหน้าพระสักกร้อยองค์ก็ไม่เหมือนตายบนตักนี้ที่ฉันนอนมาแต่เล็กๆ แม่บอกหนทางฉันเกิด...แม่จำ พระอรหันต์ ค่าน้ำนมแม่นั้นไม่ลืม เสื่อทั้งหลายใครมันลืมค่าน้ำนมแม่จงฉิบหาย! อย่าพ่นพิษปิ่นและหอกดาบตามคำข้า โอ, พระอรหันต์ แม่ข้าเอ๊ย! ลูกใช้ค่าน้ำนมด้วยชีวิต (ไม้ เมืองเดิม, 2513 ข: 33)

การยึดมั่นวิถีลูกผู้ชาย การหยิ่งในศักดิ์ศรี ความพอใจในเชิงนักเลงที่กล้าสู้ กล้าได้กล้าเสีย รักพวกพ้อง เป็นลักษณะเด่นของตัวเอกในนิยายไม้ เมืองเดิม ตัวเอกมักถูกป้ายความผิดให้กลายเป็นผู้ร้าย โดยฝ่ายศัตรูมักมีพรรคพวกหรือญาติพี่น้องเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านที่จะรับรองความผิด แต่ตัวเอกส่วนใหญ่ก็เลือกที่จะยอมถูกป้ายลี้ลิดกว่าที่จะต้องไปร้องขอให้พรรคพวกของฝ่ายศัตรูแก้ความเข้าใจผิด หรือยอมตายเสียดีกว่ายอมรับความผิดอย่างไม่เป็นธรรม เช่น คำรำพึงของ “เสื่อบาง” ในเรื่องสั้นเรื่อง “ค่าน้ำนม”

“...แหวนเอ๊ย ใครเล่าจะไม่อยากประพடுத்தีเพื่อหาความสุข แต่ผิดของพี่มันเหลือจะหนัก โทษถึงประหาร หากจะเข้าหาเขาแต่โดยดีมันก็ต้องตายตามคนอื่นอยู่นั้น หากจะเลิกนั่งอยู่ข้างปลาเพียงชั่วมือให้อุ้มท้องนั้น จะเอาที่ไหน เพราะงั้นเลิกของพี่ก็เหลืออีกทางเดียวเมื่อวันสิ้นชีวิตนั้นแหละ”

(ไม้ เมืองเดิม, 2513 ข: 5)

อีกตัวอย่างหนึ่งแสดงให้เห็นว่าการที่ชายหนุ่มในหมู่บ้านของตนสามารถดิ้นพ้นทางชนะคนจากหมู่บ้านอื่นกลายเป็นความภาคภูมิใจของทั้งหมู่บ้าน ดังตัวอย่างในเรื่อง *กลางเพลิง*

[ในคราวที่ชาวบ้านมาชุมนุมวันแต่งงานลูกกำนันกับลูกผู้ใหญ่] แต่บรรดาผู้รู้การนี้ก็ย่อมรู้คดีสำคัญเมื่อคืนนี้เช่นกัน ต่างซุบซิบทั้งนินทาว่าขน บ้างชมอ้ายชูว่ามันน้ำใจเอก และที่เกลียดก็แข่งด่าเป็นฝ่ายพวกพ่อฉัตร แต่หากชายนักเลงชาวชีปะขาวทั้งผู้ใหญ่ตลอดเด็กรุ่นแล้วก็สมควรพะยัคยัม แม้จะได้ถูกเชิญไปในงานนี้ก็ยังซุบซิบกันด้วยความพึงใจว่า เสื่อมันตื่น อ้ายหลวงซึ่งก้มหน้าทำกิมิสูงสิงแก่หนทางนักเลงนั้น มันพลิกตัวตื่นเพราะการเหลือแค้น

น่าเห็นใจ และก็พากันสนใจที่นายาคณัคนักเลงลือทุ่ง โนนถูกฟันเสียยับเยิน
แต่นี้ตลอดไปบ้านชีปะขาวก็จะเป็นนาคุทุ่งนักเลง ซึ่งจะไม่น้อยหน้า”

(ไม้ เมืองเดิม, 2513 ข: 281)

นอกจาก “ไม้ เมืองเดิม” แล้ว ยังมีนักเขียนที่เขียนนิยายและเรื่องสั้นเกี่ยวกับชีวิตของชาว
ชนบทในช่วงเวลาเดียวกัน เช่น แกม มหรรณพ มนต์ จรรย์รงค์ ซึ่งคนหลังนี้จะมีผลงานเกี่ยวกับ
ชีวิตชนบทที่โด่งดังเกี่ยวกับเสือต่อเนื่องมาจนสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่สองด้วย

3.3.4 การดัดแปลงเรื่องเล่าเกี่ยวกับ “เสือ” ในละครเรื่อง

ละครเรื่อง เป็นละครที่น่าแบบอย่างมาจากอุปรากรของตะวันตกมาดัดแปลงให้เป็นแบบ
ไทย กล่าวกันว่ากรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์เป็นผู้ริเริ่มดัดแปลง ละครเรื่องมีลักษณะผสมผสาน
มีการร้อง การรำ โดยใช้ปี่พาทย์ประกอบแต่ใช้จารีตการแสดงแบบตะวันตก คือ เน้นความสมจริง มี
การเปลี่ยนฉากและเครื่องแต่งกาย ดำเนินเรื่องอย่างรวดเร็วไม่เยิ่นเย้อ เนื้อเรื่องการแสดงที่เคยมี
เนื้อหาเกี่ยวกับราชสำนักหรือคตินิยมจากพุทธศาสนา ก็เปลี่ยนเป็นเนื้อหาที่สะท้อนความจริงเชิง
ประสบการณ์ เช่น ความรัก หรือการหลอกลวงหลงกล ละครเรื่องเป็นที่นิยมมาตั้งแต่รัชสมัย
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องจากสามารถเชื่อมกับมหรสพแบบเดิมได้ดี การ
ดำเนินเรื่องของละครเรื่องคงใช้เพลงไทยในการร้องได้ตอบขณะที่ละครพูดใช้เจรจาเพียงอย่างเดียว
รูปแบบละครเรื่องที่สอดคล้องกับสภาพสังคม จึงทำให้ได้รับความนิยมจากคนทั่วไปแต่ก็เสื่อม
ความนิยมเมื่อเกิดละครเวทีขึ้นมาในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง (ภัทรวดี ภูษฎาภิรมย์, 2551 :
48-49)

นอกจากจะนำเรื่องจริงของ “เสือ” ไปดัดแปลงเป็นกลอนลำตัดหรือกลอนแหล่แล้ว ยังมี
การดัดแปลงเป็นละครเรื่องด้วย เช่นละครของคณะละครปราโมทย์แสดงเรื่อง “อ้ายเสืออัน” แสดง
วันเสาร์-อาทิตย์ที่ 7-8 สิงหาคม พ.ศ. 2463 วันเสาร์ตอน “ฤทธิ์เดชอ้ายเสืออัน” อาทิตย์ตอน “มันก็
เหยื่อกระสุนปืน” เนื้อเรื่องตามคำโปรยว่า “จับตั้งแต่อ้ายเสืออันยิงจินดาวร้ายขายเครื่องฆ่าตาย
ตลอดจนอ้ายเสืออันติดผู้หญิงไปคูงานที่วัดจอมทอง ถูกตำรวจยิงตาย เจ้าพนักงานจับอ้ายเปลี่ยน
(ตาบอดข้างเดียว) ได้ ฯลฯ เนื้อเรื่องทั้งคู่ทั้งขบขันทั้งหวาน” (สยามราษฎร์, 6 สิงหาคม พ.ศ. 2463:
5)

3.3.4 การแปลความเข้าใจจากควาวยตะวันตกในภาพยนตร์ให้กลายเป็น “เสือ”

ชนชั้นสูงเป็นคนกลุ่มแรกในสังคมชาวสยามที่ได้สัมผัสกับ “ภาพยนตร์” จากการเสด็จ
ประพาสสิงคโปร์ พ.ศ. 2439 และการเสด็จประพาสยุโรป พ.ศ. 2440 แต่ประชาชนทั่วไปได้สัมผัส
ในวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2440 โดยนายเอส จี มาร์คอฟสกี ได้นำภาพยนตร์ของลูมิเอร์เข้าฉายเก็บ

ค่าคู่ที่โรงละครหม่อมเจ้าอลังการ ถนนเจริญกรุง น่าจะเป็นการจัดฉายเพื่อให้ชนชั้นสูงและผู้มีรายได้อีกเพราะราคาค่าชมค่อนข้างแพง การชมภาพยนตร์กลายเป็นมหรสพของชาวบ้านทั่วไปด้วย เมื่อมีคณะกรรมการแสดงเร่เข้ามาฉายภาพยนตร์เก็บค่าเข้าชมเป็นระยะๆ จนกระทั่งเดือนตุลาคม พ.ศ. 2447 คณะของนายโทโมโยริ วาดานาเบะ ชาวญี่ปุ่นได้เข้ามาเปิดการฉายภาพยนตร์เร่ที่สถานทูตญี่ปุ่นและในงานสมโภชวัดพระแก้ว เป็นเวลา 5 วัน ภาพยนตร์ชุดที่นำมาฉายนี้มีภาพการบรรพระหว่างญี่ปุ่นกับรัสเซีย ภาพยนตร์แสดงวัฒนธรรมต่างๆ ของญี่ปุ่น และภาพยนตร์ทั่วไป มีผู้เข้าชมเต็มทุกคืนจนต้องไปฉายที่สามยอดอีกระยะหนึ่ง จากความสำเร็จนี้ทำให้นายวาดานาเบะกลับมาอีกในปีต่อมาเพื่อสร้างโรงภาพยนตร์ถาวรหลังคามุงสังกะสีที่สามยอด นับเป็นโรงภาพยนตร์แห่งแรกในประเทศไทย ซึ่งชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า “โรงหนังญี่ปุ่น” ตามชื่อเจ้าของกิจการ แต่ภาพยนตร์ที่ฉายเป็นภาพยนตร์ทั่วไปไม่ได้ฉายเฉพาะภาพยนตร์จากญี่ปุ่น ต่อมาโรงภาพยนตร์นี้ได้รับพระราชทานตราครุฑ ชาวบ้านจึงเปลี่ยนชื่อเรียกเป็น “โรงหนังญี่ปุ่นหลวง” (โยเนะโอะ อิชิอิ และโทชิฮารุ ชิภาวะ, 2530 : 186-88; จำริญลักษณ์ ชนะวังน้อย, 2544: 234)

ภาพยนตร์กลายเป็นสิ่งบันเทิงชนิดใหม่ของชาวสยาม มีเรื่องราวแปลกใหม่ทั้งใกล้และไกลตัว ไม่เหมือนสิ่งบันเทิงแบบเก่าจากนิทาน ตำนาน วรรณคดี หนังสวดสูง หุ่นกระบอก จั๋ว ลิเก ที่วนเวียนอยู่แต่เรื่องเดิมๆ และมีโอกาสชมกันได้ทั่วถึง เนื่องจากการฉายตามโรงละครหรือวิกที่กระจายกันอยู่ทั่วเมือง จนทำให้มหรสพอื่นเสื่อมความนิยม ในตอนแรกกลุ่มคนดูมักเป็นผู้ชาย เพราะผู้หญิงยังคิดละคร แต่ไม่นานผู้หญิงก็นิยมมาดูหนังมากขึ้น โดยมีหนังจากประเทศต่างๆ โดยเฉพาะฝรั่งเศส อังกฤษ อิตาลี และสหรัฐ ได้หลั่งไหลเข้ามาฉาย ทำให้คนไทยรู้จักหนังแนวต่างๆ เช่น หนังตลก หนังสือสวน หนังสือชีวิต หนังสือมหากาพย์ หนังสือควบอย และอื่นๆ การไปชมภาพยนตร์จึงกลายเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งในชีวิตคนไทย (จำริญลักษณ์ ชนะวังน้อย, 2544: 235)

ในช่วงทศวรรษที่ 2450-2460 ภาพยนตร์ที่เข้าฉายในเมืองไทยเป็นภาพยนตร์เงียบ โคมสุวงค์ (2539 : 5-7) อธิบายการจัดโปรแกรมการฉายภาพยนตร์ไว้ว่า ในโปรแกรมหนึ่งจะมีภาพยนตร์หลายแบบประกอบกัน การบอกความยาวจะบอกเป็นจำนวนม้วน ภาพยนตร์หนึ่งม้วนตามมาตรฐาน 35 มม. ยาว 1000 ฟุต ใช้เวลาฉาย 12 นาที การจัดโปรแกรม เริ่มจากตอนหัวค่ำจะเป็นหนังข่าวหรือหนังสือสารคดี 1-2 ม้วน เป็นการเปิดโรงรอดคนดู ต่อมาจะเป็นหนังเรื่องสั้น เรียกทับศัพท์ว่า ซอร์ต (short) เป็นหนังขนาดไม่เกิน 5 ม้วนจบ มักสร้างอยู่ 2 แนว คือเรื่องตลก ทำนองหนังของชาติ แซปปลิน ตลกอ้วนผอม (ลอเรล-ฮาร์ดี) หรือตลกแวนตาโต (แฮโรลด์ ลอยด์) มักยาว 2 ม้วนจบ อีกแนวคือหนังควบอย เน้นการต่อยตีและยิงปืน มักยาว 4 ม้วน บางเรื่อง 5 ม้วน

ต่อมาจะเป็นภาพยนตร์ตอนต่อหรือเรื่องชุดต่อ เรียกทับศัพท์ว่า ซีเรียล (serial) เป็นภาพยนตร์เรื่องชนิดที่ยาวมาก ต้องแบ่งฉายเป็นตอนๆ ต่อกันหลายโปรแกรมจนจบ ตอนหนึ่งมีความยาว 2 ม้วน จะฉายครั้งละ 2 ตอน ภาพยนตร์ซีเรียลนี้ปกติจะยาวราว 8-10 ตอนจบ บางเรื่อง

ยาวมากๆ อาจเป็น 20-30 ตอนจบ มักสร้างเป็นเรื่องผจญภัยโลดโผน ลึกลับ แนวเรื่องที่นิยมเช่นตามล่าขุมทรัพย์มหากภัย การล้างแค้นระหว่างตระกูล ผจญภัยในปราสาทลึกลับ ปฏิบัติการขององค์กรล้างโลก ฉากสุดท้ายของแต่ละตอนจะจบลงอย่างค้างคาน่าหวาดเสียว เช่น พระเอกห้อยโหนกำลังจะตกเหว นางเอกถูกผู้ร้ายมัดตัวมีรถไฟกำลังแล่นเข้ามา ฯลฯ เพื่อให้ติดตามต่อในโปรแกรมหน้า และโปรแกรมสุดท้าย คือ ภาพยนตร์เรื่องยาว เรียกทับศัพท์ว่า ฟีเชอร์ (feature) เป็นภาพยนตร์เรื่องยาวขนาด 6-10 ม้วน อาจมีเกินเป็น 12-15 ม้วนจบ มักสร้างเรื่องรักเรื่องชีวิต เรื่องจากวรรณกรรม ประวัติศาสตร์ ถ้าไม่เกิน 10 ม้วน โรงจะฉายจนจบโปรแกรม แต่ถ้ายาวพิเศษกว่า 10 ม้วน อาจแบ่งฉาย 2 โปรแกรม

โดยสรุป โปรแกรมหนึ่งจะเป็นหนังราว 20 ม้วน เมื่อเริ่มฉายประมาณทุ่มเศษ กว่าจะฉายจบโปรแกรมจะเป็นเวลาราวเที่ยงคืน โปรแกรมหนึ่งขึ้นโรง 3 วัน สัปดาห์หนึ่งเปลี่ยนโปรแกรม 2 ครั้ง บางโรงเปลี่ยนทุกวันเสาร์และพุธ บางโรงเปลี่ยนทุกวันศุกร์และจันทร์

ภาพยนตร์คาบอวยที่นิยมกันมากส่วนใหญ่จะเป็นตอนสั้นความยาว 5 ม้วนจบ อาจเป็นภาพยนตร์ตลกหรือบู๊ต่อสู้ แต่ก็มีบางเรื่องเป็นภาพยนตร์ตอนต่อหรือภาพยนตร์ซีเรียลความยาว 8-10 ม้วนหรือมากกว่าขึ้นไป ภาพยนตร์คาบอวยเป็นที่ชื่นชอบของคนดูโดยทั่วไปมากกว่าภาพยนตร์ประเภทอื่นๆ (โดม สุขวงศ์, 2539: 7) การโฆษณาจึงมักให้ความสำคัญกับหนังคาบอวย มักมีชื่อคาราน่าหรือเล่าเรื่องไว้ด้วย

สิ่งที่ผู้เขียนสนใจคือ การ “แปล” ความเข้าใจเรื่องของ “คาบอวย” ในภาพยนตร์จากตะวันตกให้เข้ากับโลกทัศน์ของผู้ชมชาวไทยว่าเป็น “เสื่อ” เนื่องจากเรื่องราวในภาพยนตร์มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับโจรผู้ร้ายบนหลังม้าที่ปล้นสินค้า ผุงวัว เงินทอง หรือการลักพาตัว ที่สำคัญคือต้องมีการต่อสู้โดยการยิงปืนดวลกันสนั่น องค์กรประกอบหลักๆ เหล่านี้มีลักษณะใกล้เคียงกับความคิดเกี่ยวเสื่อที่เป็นโจรในสังคมไทยอยู่แล้ว น่าจะทำให้ผู้นำเข้าภาพยนตร์สวมความคิดเรื่องเสื่อเข้าไปแทนที่ได้พอดี จึงได้ตั้งชื่อภาพยนตร์แนวคาบอวยเหล่านี้ว่า “เสื่อ” เสียเป็นส่วนมาก และในยุคหลัง ชื่อ “เสื่อ” ยังนำไปใช้กับภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับอาชญากรแนวแก๊งสเตอร์ (gangster) ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่รวมตัวกันเพื่อการปล้นอีกด้วย

ตัวอย่างภาพยนตร์แนวคาบอวยที่มีชื่อเรื่องว่า “เสื่อ” เช่น *เสื่อเก่า* 5 ม้วน นำแสดง โรเบิร์ตสัน โคล – วิลเลียม เดสมอนด์ (สยามราษฎร์, 4 กรกฎาคม 2464: 12) *ช่องอายเสื่อ* 15 ม้วน (จินโนสยามวารศัพท์, 12 ธันวาคม 2465 :8) *เสื่อแตกคอก* ตลกฟ็อกซ์ (เป็นภาพยนตร์ตลกของบริษัทภาพยนตร์ทเวนตี เซนจูรี ฟ็อกซ์) 2 ม้วน (จินโนสยามวารศัพท์, 8 มีนาคม 2465: 8) *เจ้าพ่อเสื่อ* 30 ม้วน (จินโนสยามวารศัพท์, 5 สิงหาคม 2465 :8) *เสื่อแย็ก* (จินโนสยามวารศัพท์, 17 เมษายน 2466: 8) *เสื่อเข้ากรุง* ฟ็อกซ์-ทอม มิกซ์ 5 ม้วน (ทอม มิกซ์ นักแสดงคาบอวยชื่อดังประจำบริษัททเวนตี เซนจูรี ฟ็อกซ์) (จินโนสยามวารศัพท์, 2 พฤษภาคม 2466: 8) *เสื่อจริงหรือเสื่อปลอม* 2 ม้วน (จินโน

สยามวารศัพท์, 4 มิถุนายน 2466 :8) *ชาติเสือไม่ทิ้งลาย* ฟ็อกซ์ – ทอม มิกซ์ (จิน โนสยามวารศัพท์, 31 สิงหาคม 2466: 8) เป็นต้น

ความนิยมในการตั้งชื่อ “เสือ” ให้กับภาพยนตร์แนวตะวันตกนี้ยังคงอยู่มาจนเข้าสู่ยุคภาพยนตร์เสียงในทศวรรษที่ 2470 ด้วย ดังตัวอย่างพร้อมคำโฆษณาเรื่อง *น้ำใจเสือ* จากเรื่อง *Born Reckless* พ.ศ. 2473 “ภาพยนตร์ฟ็อกซ์พูดได้ นายเอ็ดมันด์ โลว์ นางสาวมาเกอร์ริต เซอซิล ตัวแสดงสำคัญ เป็นเรื่องรักแถมช่วยวาระหว่างหัวขโมยกับสาวงาม มีทั้งการร้องเพลงและการเต้น ท่านจะได้ดูการแสดงน้ำใจของนายโจรอย่างองอาจที่สุด! มีภาพการดวลปืน ภาพการต่อสู้ที่น่าตื่นเต้น ฉายที่โรงพัฒนากรแห่งเดียว” (ไทยเกษมรวมข่าว, 12 ตุลาคม 2473 : 21) *อ้ายเสือบุรพา* จากเรื่อง *East of the River* (พ.ศ. 2484) นำแสดงโดยจอห์น การ์ฟิลด์ และเบรดา มาร์เทิล “...เสือตัวของวอเนอร์ [จอห์น การ์ฟิลด์ นักแสดงนำของบริษัทวอร์เนอร์ บราเธอร์ส] ยังรักษาลายไว้ ในเรื่องใหม่และดียิ่งกว่าของเขา” (นิกร, 5 เมษายน 2484 :9)

ภาพยนตร์ตะวันตกแนวควาบอยนี้ได้รับความนิยมจากผู้ชมชาวไทยเป็นอย่างมาก เช่น เรื่อง *เสือแย็ก* ที่ต้องพิมพ์ฟิล์มเพื่อทำก๊อปปี้เข้าในคอนเตนเดียวกัน เพื่อให้สามารถฉาย *เสือแย็ก* ตอน 9-12 พร้อมกันได้ทั้งโรงนาครเกษมและโรงหนังสิงคโปร์ ในวันจันทร์ที่ 16 และอังคารที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2466 (ซึ่งอาจเป็นโปรแกรมพิเศษฉลองวันตรุษสงกรานต์ด้วยก็ได้) เพราะโดยปกติแล้วภาพยนตร์แต่ละเรื่องจะมีเพียงก๊อปปี้เดียวแล้วฉายวนไปตามโรงต่างๆ หรือมีการให้ร่วมชมและร่วมสนุกในเรื่อง *ช่องอ้ายเสือ* ให้ทายปริศนาตัวละครในเรื่องมีเงินรางวัลสูงถึง 10 บาท (จิน โนสยามวารศัพท์, 16 มกราคม 2465: 2)

ส่วนร้านถ่ายรูปที่ในสมัยนั้นต้องเตรียมมีฉาก เครื่องประกอบฉาก และเครื่องแต่งกายแบบต่างๆ ไว้ ก็ต้องมีเครื่องแต่งกายและฉากเลียนแบบภาพยนตร์ควาบอยไว้บริการ ส. บุญเสนอ ผู้มีชีวิตอยู่ร่วมสมัยนั้นเล่าว่าเป็นยุค “ควาบอยขึ้นสมอง” เพราะคนไทยชอบหนังควาบอย ชอบดาราควาบอย เช่น เอ็ดดี โปโล สูด กีบสัน แฮรี แครีย์ บัค โจนส์ อาร์ท อะคอต แม้แต่การรับสมัครนักแสดงในภาพยนตร์ไทยเรื่องแรกของหลวงสุนทรอัศวราชในหนังสือพิมพ์ *สารานุกรม* ในปี พ.ศ. 2470 ภาพถ่ายของผู้สมัคร 90 เปอร์เซนต์ล้วนแต่งกายเลียนแบบโคบาลหรือควาบอยในภาพยนตร์ มีการวางท่าทางต่างๆ พร้อมปั้นคู้มือ ผู้คัดเลือกถึงกับหัวเราะเมื่อเห็นรูปถ่ายผู้สมัครเพราะถ้าส่งไปให้ฝรั่งที่บริษัทพาราเมทที่ต้องคิดว่า กรุงเทพฯ เป็นเท็กซัสแน่ (ส. บุญเสนอ, 2531: 75-79)

ภาพที่ 3.9 ตัวอย่างรูปถ่ายสมัยเก่าแสดงให้เห็นความนิยมในการแต่งตัวแบบคาวบอย
ที่มา เว็บไซต์ www.cokethai.com. เข้าถึงข้อมูลเมื่อ 30 มีนาคม 2553.

<http://www.cokethai.com/board/viewtopic.php?t=2344&postdays=0&postorder=asc&highlight=%A4%D2%C7%BA%CD%C2&start=15>

อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการสร้างภาพยนตร์ไทยที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับ “เสือ” อย่างชัดเจนจนสามารถนำมาตั้งเป็นชื่อเรื่องว่า “เสือ” เลยก่อนการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่สอง นับตั้งแต่มีการสร้างภาพยนตร์ที่ใช้นักแสดงชาวไทยเรื่องแรก คือเรื่อง *นางสาวสุวรรณ* (พ.ศ. 2466) ซึ่งกำกับและผลิตโดยนายเฮนรี เอ. แมคเร จากประเทศสหรัฐอเมริกา และมีการสร้างภาพยนตร์ของผู้สร้างชาวไทย ที่นำออกฉายเรื่องแรกคือ เรื่อง *โชคสองชั้น* (ฉายครั้งแรก 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2470) ของบริษัทกรุงเทพฯภาพยนตร์ (จำเริญลักษณ์ ณะวังน้อย, 2544: 236) เท่าที่จำเริญลักษณ์ ณะวังน้อย ได้ศึกษาภาพยนตร์ไทยในช่วง พ.ศ. 2470-2489 มีภาพยนตร์ไทยที่ทั้งภาพยนตร์บันเทิงและภาพยนตร์สารคดีมากกว่า 80 เรื่อง ภาพยนตร์ไทยในยุคแรกนี้มักเป็นภาพยนตร์ที่มีหลายแนวอยู่ด้วยกันในเรื่องเดียวกัน เช่นมีทั้งเรื่องรัก เรื่องตลก และฉากชกต่อย อยู่ในเรื่องเดียวกันเพื่อสร้างความพอใจให้แก่คนดูทุกกลุ่ม จนเมื่อมีการแข่งขันกันสร้างภาพยนตร์มากขึ้นจึงเริ่มมีภาพยนตร์แนวใดแนวหนึ่งอย่างชัดเจนออกมา แต่ภาพยนตร์ไทยส่วนใหญ่ก็ยังคงเป็นเรื่องราวของความรักที่มีทั้งสมหวังและผิดหวัง หรือการฝ่าฟันอุปสรรคเพื่อให้ได้ครองรักร่วมกัน อุปสรรคส่วนใหญ่คือความแตกต่างทางฐานะและชนชั้น หรือความแองอนเข้าใจผิด (จำเริญลักษณ์ ณะวังน้อย, 2544: 237-250)

แม้จะมีภาพยนตร์แนวต่อสู้ ผจญภัยลึกลับๆ อยู่ไม่มาก ในจำนวนนี้มีอยู่เรื่องหนึ่งที่น่าสนใจคือเรื่อง *แดนคนแดน* (พ.ศ. 2484) พระเอกเป็นหนุ่มลูกทุ่ง แต่ต้องกลายเป็นโจรเพราะไปฆ่าคนที่มาฆ่าพ่อของตน จึงต้องออกแสวงหาความยุติธรรมด้วยตนเอง ระหว่างที่เป็นโจรมีสมนุบริวารมากมายแต่ก็ยังช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อนกว่า แต่ผลจากกรรมชั่วที่เขาก่อไว้ทำให้เขาถูกยิงตายในที่สุด (จำเริญลักษณ์ ณะวังน้อย, 2544: 249) น่าเสียดายที่ผู้เขียนไม่ทราบรายละเอียดว่า พระเอกที่เป็นโจรในเรื่องได้ชื่อว่าเป็น “เสือ” ด้วยหรือไม่ แต่โดยบุคลิกดูจะใกล้เคียงกับลักษณะของ “โจรของประชาชน” ที่เป็นวีรบุรุษของคนยากอยู่มาก แต่ในที่สุดแล้วก็ให้พระเอกต้องตายในตอนท้ายเพื่อไม่ให้ผิดหลักของศีลธรรม

สรุป

อาจกล่าวได้ว่า เรื่องราวเกี่ยวกับ “เสือ” เริ่มปรากฏขึ้นตั้งแต่หนังสือพิมพ์ประเภทข่าวได้รับความนิยมในสังคมไทยในปลายสมัยรัชกาลที่ 5 และเจริญขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งมีการผลิตหนังสือพิมพ์ข่าวเต็มรูปแบบ มีการรายงานข่าวจากที่ต่างๆ ทั้งในและนอกกรุงเทพฯ และข่าวต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็นของเอกชน และโฆษณาต่างๆ ซึ่งแตกต่างจากสิ่งพิมพ์รายประจำอื่นๆ ก่อนหน้านี้ที่มักเน้นวรรณกรรมหรือสารคดีมากกว่าการเสนอข่าวราวความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในขณะนั้น (คณะทำงานประวัติศาสตร์พิมพ์ในประเทศไทย, 2549: 89-92) การเสนอข่าวทั่วไปของสังคมเกษตรกรรม โดยเฉพาะที่ส่งข่าวจากหัวเมืองรอบกรุงเทพฯ เช่น มณฑล

อยุธยา มณฑลราชบุรี และเขตกรุงเทพฯ ชั้นนอก เช่น สมุทรสงคราม สมุทรปราการ มีส่วนที่ทำให้ “เสื่อ” ซึ่งเป็น โจรผู้ร้ายที่มักเกิดในสังคมเกษตรกรรมเป็นที่รู้จักกว้างขวางมากขึ้น ส่วนใหญ่เป็นการเสนอเรื่องราวการก่ออาชญากรรมของโจรผู้ร้ายที่ชาวบ้านเล่าลือกันว่าเป็น “อ้ายเสื่อ” เนื่องจากมีความคู่ร้ายและก่ออาชญากรรมซ้ำซ้อนกันหลายๆ ครั้ง โดยหนึ่การจับกุมของเจ้าหน้าที่ไปได้ ตัวอย่างเสื่อที่โด่งดัง เช่น อ้ายเสื่อท้วม อ้ายเสื่อคอรัก อ้ายเสื่อเปีย (หรืออ้ายเปียคือ)

นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 2460 วัฒนธรรมการพิมพ์และการอ่านได้เจริญขึ้นมากในสังคมไทย ทั้งนี้เนื่องมาจากการปลูกฝังให้เห็นความสำคัญของการศึกษามาตั้งแต่ในปลายสมัยรัชกาลที่ 5 มีการสร้างโรงเรียนหรือสถานศึกษาในหน่วยราชการสำหรับสร้างข้าราชการ ซึ่งต่อมาได้มีการขยายการศึกษาออกไปสู่วงกว้างเพื่อให้พลเมืองทั่วไปมีความรู้อ่านออกเขียนได้ จนกระทั่งมีการออกพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 ในสมัยรัชกาลที่ 6 จึงทำให้ตลาดของผู้อ่านขยายตัวขึ้นไปตามไปด้วย ดังจะเห็นได้จากการออกสิ่งพิมพ์เป็นจำนวนมากนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 2460 เป็นต้นมา โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์และหนังสือปกอ่อนราคาถูกที่เรียกกันว่า “หนังสือวัดเกาะ”

การนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในช่วงนี้จึงมักเน้นข่าวที่ครึกโครมและอื้อฉาวมากขึ้นกว่าแต่ก่อน มีการเสนอข่าวอาชญากรรมของโจรผู้ร้ายมากขึ้น รวมทั้งลงจดหมายร้องเรียนของผู้อ่านอีกด้วย ผู้เขียนข่าวจึงประมวลและตั้งฉายาของโจรผู้ร้ายที่ก่ออาชญากรรมซ้ำๆ ว่า “เสื่อ” โดยที่ไม่จำเป็นต้องเป็นฉายาของเสื่อที่ชาวบ้านเล่าลือกันมาก่อน จึงอาจนับได้ว่าเป็นการเริ่มต้นของการตั้งฉายาเสื่อโดยสื่อมวลชนเอง ทำให้เกิดเสื่อมากมายที่มีชื่อเสียงตามหน้าหนังสือพิมพ์ เช่น เสื่อไทย เสื่อย่อย เสื่อนาก

เมื่อข่าวอาชญากรรมเริ่มแพร่หลาย ในช่วงรอยต่อระหว่างวัฒนธรรมการอ่านและวัฒนธรรมมุขปาฐะนี้ จึงมีหนังสือกลอนลำตัดซึ่งแต่งมาจากข่าวหรือคดีที่ครึกโครมโด่งดังตามหน้าหนังสือพิมพ์ ส่วนใหญ่พิมพ์ขายเป็นเล่มเล็กๆ ความหนาราว 2 ขก ขายในราคาตั้งแต่ 3-10 สตางค์ จำนวนพิมพ์ครั้งหนึ่งประมาณ 3,000 เล่ม และถ้าขายดีอาจมีการพิมพ์ซ้ำได้อีก ในหนังสือกลอนลำตัดอาชญากรรมนี้มีหนังสือลำตัดและหนังสือแปลที่เกี่ยวกับเสื่อซึ่งอาจจะเป็นเรื่องราวของเสื่อร่วมสมัย (เพิ่งก่อคดีไปได้ไม่นาน) หรือเสื่อในอดีต ก็ได้ เช่น “ลำตัดเสื่อใบ” แต่งโดยหะยีเจียด เป็นเรื่องของเสื่อแถบมีนบุรี ก่อคดีในพ.ศ. 2468 แต่มีการพิมพ์ครั้งที่ 2 ในปีพ.ศ. 2473, “อ้ายเสื่อย่อยใจยักษ์” โดยหะยีเจียด เป็นเรื่องของเสื่อในแถบสมุทรสาคร สมุทรปราการ ในช่วงพ.ศ. 2469 เขมphanิช จัดพิมพ์ เมื่อ 1 เม.ย. 2470, “แปลเสื่อเปีย” พิมพ์พ.ศ. 2468 และ “แปลเสื่อเปียคือ” รวมอยู่ใน *ชุมนุมแปลเครื่องเล่นมหาชาติ* ของ จ. เปรียญ เป็นเรื่องของ “เสื่อเปีย” หรือ “อ้ายเปียคือ” ซึ่งเป็นโจรชื่อดังในสมัยรัชกาลที่ 5 “แปลเสื่ออื่น” ซึ่งตายในปีพ.ศ. 2459 แต่ตัวหนังสือลำตัดพิมพ์ในปีพ.ศ. 2469 เป็นต้น

การเกิดขึ้นของหนังสือกลอนลำตัดเกี่ยวกับเสือเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่า เรื่องราวเกี่ยวกับเสือที่เป็นโจรผู้ร้ายได้รับความนิยมจากประชาชนจนมีการผลิตซ้ำในสื่อรูปแบบอื่น นอกเหนือจากข่าวหนังสือพิมพ์ที่ให้ข้อเท็จจริง กลอนลำตัด เป็นสื่อที่ตอบสนองต่อความบันเทิงมากกว่าและเข้าถึงกลุ่มผู้เสพได้กว้างขวางกว่า ทั้งกลุ่มผู้อ่านและกลุ่มผู้ฟัง (อ่านหนังสือไม่ออกแต่จ้างวานผู้อื่นอ่านให้ฟัง) เมื่อดูจากเนื้อหาของกลอนลำตัดเหล่านี้ แม้จะมีการอ้างอิงว่ามาจากข่าวในหนังสือพิมพ์ แต่ผู้แต่งเองก็มีการบรรยายเนื้อเรื่อง ลักษณะนิสัย หรือแรงจูงใจ หรือแม้แต่เพิ่มเติมบทสนทนาที่เกินไปจากเนื้อหาที่ปรากฏในข่าวหนังสือพิมพ์ เพื่อให้สนุกสนานถูกใจผู้อ่าน อันเป็นการสร้างลักษณะความเป็นตัวละครให้กับเสือที่มีชีวิตจริง ผู้แต่งจึงสามารถสอดแทรกความเชื่อหรือค่านิยมในเรื่องราวเกี่ยวกับเสือ ได้ เช่น ความโหดร้ายทารุณของเสือ ความเชื่อในเรื่องเครื่องรางของขลัง มีคาถาหรือเวทย์มนต์ให้ผู้หญิงติดพัน เป็นต้น

การดัดแปลงเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสือยังพบในสื่อประเภทอื่นๆ เช่น นิยาย ซึ่งเป็นลักษณะเรื่องเล่ารูปแบบใหม่ที่ได้รับอิทธิพลมาจากตะวันตก มีการเขียนนิยายเกี่ยวกับเสือที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่านเป็นอย่างสูง ในช่วงทศวรรษ 2480 ก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง จากงานประพันธ์ของไม้ เมืองเดิม เป็นการสะท้อนภาพของเสือที่เป็นนักเลงในหมู่บ้านชนบท ได้รับความนิยมจากผู้อ่านเป็นอย่างสูง นอกจากนี้ยังมีการดัดแปลงเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสือในสื่อการแสดงอื่นๆ อีก เช่น ละครร้อง และรวมไปถึงสื่อแบบใหม่อย่างภาพยนตร์ โดยมีการแปลความเข้าใจเรื่อง “ควาบอย” จากภาพยนตร์ตะวันตก ให้กลายเป็น “เสือ” แบบไทยๆ ไป จึงพบการตั้งชื่อภาพยนตร์แนวควาบอยหรือแนวการต่อสู้ผจญภัยที่มีใช้คำว่า “เสือ” ประกอบอยู่ด้วย เช่น *ช่องฮ้ายเสือ* (พ.ศ. 2465) *เสือแย็ก* (พ.ศ. 2466) *ไอ้เสือบูรพา* (พ.ศ.2484) เป็นต้น

เรื่องเล่าเกี่ยวกับเสือที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายตั้งแต่ทศวรรษที่ 2460 จนกระทั่งถึงก่อนสงครามโลกครั้งที่สองนี้เอง ส่วนหนึ่งกลายเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการดัดแปลงและผลิตซ้ำต่อมาเมื่อเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสือเฟื่องฟูที่สุดในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

การผลิตซ้ำและการสร้างความนิยมในเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสือหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

พ.ศ. 2488-2510

4.1 ปัญหาโจรผู้ร้ายหลังสงครามโลกครั้งที่สองพ.ศ. 2489-2510

ปัญหาเรื่องโจรที่ทวีมากขึ้นนับตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่สองและกลายเป็นปัญหาร้ายแรงในช่วง 2-3 ปีแรกหลังจากสงครามโลกครั้งที่สอง มีการตั้งกระทู้ถามเรื่องการปราบปรามโจรผู้ร้ายหรือปัญหาโจรผู้ร้ายชุกชุมจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในปี พ.ศ. 2489 มากถึง 10 ครั้ง, ในปี พ.ศ. 2490 3 ครั้ง, ในปี พ.ศ. 2491 6 ครั้ง จากนั้นก็ลดหลั่นกันลงในแต่ละปีมีจำนวนประมาณ 2-5 กระทู้ จนกระทั่งการประชุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไปในปี พ.ศ. 2502 จนถึงปี พ.ศ. 2512 (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, แหล่งที่มา : http://librarymb.parliament.go.th/snacm/minute_simple_search.jsp [27 มีนาคม 2553]) เมื่อดูจากการตอบกระทู้ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยที่ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษาในช่วงปีพ.ศ. 2490-2501 ประมวลได้ว่า วิธีปราบปรามโจรผู้ร้ายของกระทรวงมหาดไทยยังคงเป็นไปในลักษณะตามแก้ปัญหาในเชิงรับ ได้แก่ การเพิ่มกำลังพลเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่บ้านเมือง กวดขันให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบต่อหน้าที่และอบรมให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น สร้างแรงจูงใจโดยให้เบิกจ่ายเงินค่าปราบปรามโจรผู้ร้ายให้เป็นรางวัลความชอบได้ เพิ่มอาวุธและยานพาหนะให้แก่ฝ่ายปราบปราม รวมทั้งอาจมีการจ่ายอาวุธปืนเป็นพิเศษให้แก่กำนันผู้ใหญ่บ้าน และหากท้องถิ่นใดมีโจรชุกชุมก็จะตั้งกองปราบปรามพิเศษเพื่อแก้ปัญหาเป็นครั้งคราวไป รวมทั้งมีการส่งเสริมศีลธรรมและเร่งรัดการศึกษาของประชาชน (ราชกิจจานุเบกษา 64 (4 มีนาคม 2490): 387; 67 (30 พฤษภาคม 2493): 2307; 68 (30 มกราคม 2494): 455; 71 (19 มกราคม 2497): 294; 74 (10 กันยายน 2500): 2242; 75 (3 มิถุนายน 2501): 1667)

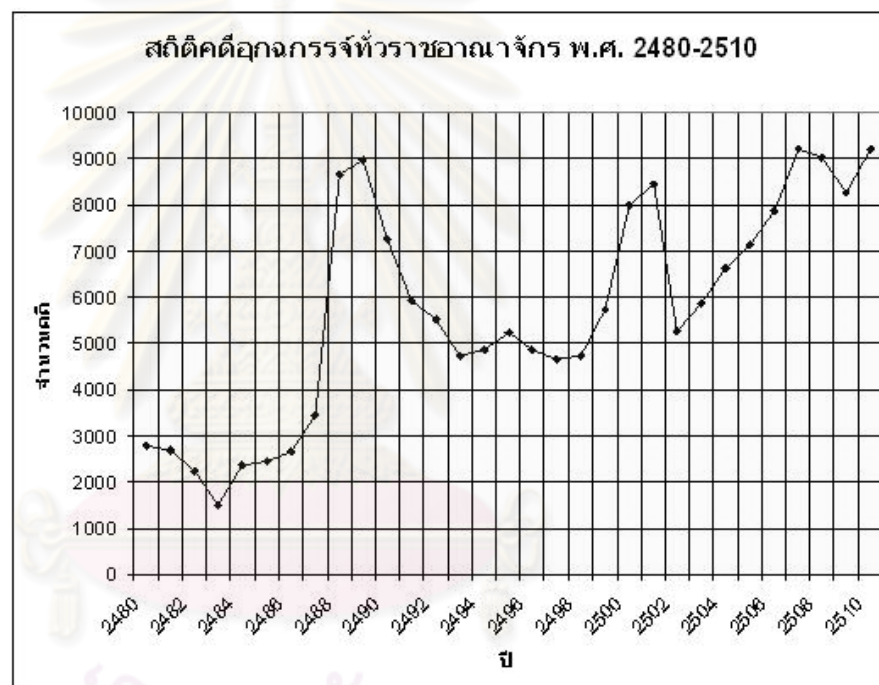
แต่ส่วนใหญ่แล้ว รัฐบาลมักแก้ไขปัญหาล่าช้าเพราะขาดงบประมาณ แม้จะตั้งงบประมาณสำหรับการปราบปรามโจรผู้ร้ายประจำปีแล้วก็ตาม แต่กระทรวงมหาดไทยมักจะทำหนังสือเสนอเพื่อของบประมาณสำหรับการปราบปรามโจรผู้ร้ายเป็นกรณีพิเศษอยู่เสมอ เช่น ตั้งแต่ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2490 กระทรวงมหาดไทยมีความคิดที่จะเพิ่มเงินสินบน ค่าเบี้ยเลี้ยง และค่าชดเชยค่าทำศพแก่เจ้าพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ใน 32 จังหวัดที่มีผู้ร้ายชุกชุม โดยเสนอขอเงินค่าปราบปรามโจรผู้ร้ายหน้าแล้ง จำนวน 1 ล้านบาท แต่ในที่สุด คณะรัฐมนตรีให้กระทรวงการคลังอนุมัติให้ 5 แสนบาทเมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2490 (สร.0201.5/14 เรื่องนโยบายของกระทรวงมหาดไทย เรื่องการปราบปรามโจรผู้ร้าย (พ.ศ. 2477-2490); “ระดมปราบโจรทั่วประเทศ,” สยามนิกร, 4

พฤษภาคม 2490: 1) ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2493 กระทรวงมหาดไทยเสนอขอเงินจากกระทรวงการคลังเพื่อซื้ออาวุธปราบปรามโจรผู้ร้ายเป็นเงินราว 20.3 ล้านบาท (“มหาดไทยเสนอเงินครั้งใหญ่ อ้างว่าเพื่อใช้ปราบปรามโจรผู้ร้าย,” สยามนิกร, 10 มีนาคม 2493: 1)

ปัญหาเกี่ยวกับอาวุธปืนเป็นปัญหาสำคัญที่มีข้อขัดแย้งและเคลือบแคลงอยู่เสมอ จากการศึกษาของกอสชา (Goscha, 1999) ซึ่งให้เห็นว่าระหว่างและหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยเป็นแหล่งตกค้างของอาวุธสงครามปริมาณมหาศาล โดยมีที่มาจาก 3 แหล่งใหญ่ ได้แก่ อาวุธจากฝ่ายสัมพันธมิตรที่ส่งมาให้กองกำลังเสรีไทยต่อสู้กับญี่ปุ่น อาวุธที่ยึดได้จากกองทัพญี่ปุ่น และอาวุธสงครามที่ส่งผ่านประเทศไทยสำหรับกองกำลังชาตินิยมของประเทศอาณานิคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เช่น ลาว เขมร อินโดนีเซีย (Goscha, 1999: 184 อ้างถึงใน Chalong Soontravanich, 2002: 311) อาวุธสงครามจำนวนมากเหล่านี้ตกอยู่กับชาวบ้านทั่วไป เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดคดีอาชญากรรมมาก รัฐบาลต้องปรับปรุงพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2477 เพื่อให้สามารถควบคุมการแพร่ขยายและครอบครองอาวุธปืนที่มาจากเสรีไทยได้ดีขึ้น จึงมีประกาศพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 ซึ่งให้อำนาจเจ้าพนักงานเรียกเก็บอาวุธปืนได้ในภาวะฉุกเฉินหรือเห็นว่าจำเป็นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และให้อำนาจในการบังคับซื้ออาวุธเหล่านี้ด้วย (ราชกิจจานุเบกษา 64 (9 กันยายน 2490): 556) หลังการยึดอำนาจในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2490 คณะผู้นำทหารต้องการกำจัดกลุ่มอำนาจทางการเมืองอื่น จึงได้มีประกาศการเรียกเก็บอาวุธปืนของประชาชน 2 ครั้ง ครั้งแรกหลังรัฐประหารวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 โดยฝ่ายทหารเป็นผู้เก็บรักษาไว้ ครั้งหลังกระทรวงมหาดไทยเรียกเก็บอาวุธปืนและวัตถุระเบิดตามประกาศกระทรวงมหาดไทยวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2492 การควบคุมอาวุธที่มาจากเสรีไทยนี้อาจเพื่อเหตุผลทางการเมืองด้วยก็เป็นได้ เนื่องจากมีการออกกฎควบคุมเป็นพิเศษในเขตภาคอีสานซึ่งเป็นพื้นที่ของส.ส. ผู้ใกล้ชิดกับนายปรีดี พนมยงค์ (Chalong Soontravanich, 2002: 316) แต่การเรียกเก็บ บังคับซื้อ และควบคุมอาวุธปืนนี้ก็ทำให้เกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์ว่าจะทำให้ชาวบ้านธรรมดาๆ ไม่มีอาวุธไว้สู้กับโจร จึงน่าจะแจกจ่ายให้เจ้าหน้าที่หรือชาวบ้านมาป้องกันตัวเองดีกว่าจะปล่อยให้มันเป็นสนิม (ราชกิจจานุเบกษา 66 (1 พฤศจิกายน 2492): 5058; 68 (30 มกราคม 2494): 455; 71 (19 มกราคม 2497): 294)

เนื่องจากสภาวะหลังสงครามและเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองทั้งในและนอกประเทศ รวมทั้งการใช้มาตรการเด็ดขาดในการเร่งปราบปรามโจรผู้ร้าย ทำให้สถิติคดีอุกฉกรรจ์ในรอบสามทศวรรษนี้มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นๆ ลงๆ ไม่คงที่ ดังแสดงให้เห็นในสถิติคดีอุกฉกรรจ์ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2480-2510 ตามตารางข้างล่างนี้

พ.ศ.	จำนวนคดี
2480	2794
2481	2672
2482	2243
2483	1496
2484	2360
2485	2449
2486	2666
2487	3451
2488	8666
2489	8972
2490	7262
2491	6309
2492	6532
2493	4750
2494	4861
2495	6239
2496	4864
2497	4666
2498	4744
2499	6728
2500	8006
2501	8458
2502	6273
2503	6880
2504	6636
2505	7144
2506	7968
2507	9219
2508	9017
2509	8257
2510	9211

ตาราง 4.1 สถิติคดีอุกฉกรรจ์ที่ราชอาณาจักร พ.ศ. 2480-2510

ที่มา คดีอุกฉกรรจ์ จากกองวิจัยและวางแผน กรมตำรวจ อ้างถึงใน โสทร วณิชเสถียร, 2519: 2-3.

4.2 ลักษณะของโจรหลังสงครามโลกครั้งที่สอง พ.ศ. 2489-2510

โจรประเภทต่างๆ ที่เกิดขึ้นจำนวนมากนับตั้งแต่ช่วงสงครามและหลังสงครามโลกครั้งที่สอง หรือประมาณ พ.ศ. 2485 จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2510 ในเวลาประมาณ 25 ปี มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะของกลุ่มโจรไปตามสภาพแวดล้อมของสังคมไทยซึ่งมีปัจจัยทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก แม้ว่าโจรผู้ร้ายหลังสงครามโลกครั้งที่สองจะมีลักษณะหรือรูปแบบแตกต่างกัน แต่ตามหน้าหนังสือพิมพ์และตามความเข้าใจของคนทั่วไป เกือบทั้งหมดยังคงเรียกฉายาโจรผู้ร้ายว่า “เสือ” โดยไม่ได้จำกัดว่าจะต้องเป็นโจรในเขตชนบทหรือเป็นโจรลักวัวควายอย่างเดียว “เสือ” กลายเป็นคำพ้องความหมายกับคำอื่นๆ ที่ใช้เรียกโจรผู้ร้าย เช่น วายร้าย คาวโจร คาวปล้น ขุนโจร เพราะไม่ว่าจะเป็นโจรผู้ร้ายที่ทำอาชญากรรมไม่ว่าแบบใด หรือแม้แต่ไม่ใช่ผู้ร้ายระดับหัวหน้าก็สามารถได้ฉายา “เสือ” กันแทบทั้งสิ้น ในช่วงเวลาดังกล่าว สามารถประมวลลักษณะโจรที่น่าสนใจไว้ดังนี้

4.2.1 ชุมโจร

อาจกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะของโจรดั้งเดิมในสังคมเกษตร เนื่องจากเป็นโจรที่ดำรงอยู่ในฐานะผู้ให้และผู้คุ้มครองภัยจากภายนอก แต่ไปรุกรานชุมชนอื่นนอกหมู่บ้านของตน ทว่าก็ได้รับการยอมรับและการช่วยเหลือจากคนในชุมชนเดียวกัน ในช่วงสงครามที่เกิดความลำบากยากแค้นในการทำมาหากิน ต้องปากกัดตีนถีบ กฎหมายย่อหย่อนเพราะขาดกำลังเจ้าหน้าที่คอยสอดส่องดูแลทั้งยังมีศัตรูรุกรานอยู่เฉพาะหน้า จึงไม่น่าแปลกที่นอกเขตตัวเมืองออกไป จะมีหัวหน้าชุมชนที่เข้มแข็งเด็ดขาดสามารถตั้งตนขึ้นเป็นใหญ่ แล้วไปรุกรานหรือปล้นชิงทรัพย์สิ่งของนำมาแบ่งให้กับคนในชุมชน คนในชุมชนก็ยอมรับเพราะเป็นผู้จัดการให้ตนอยู่ดีกินดีได้หรืออาจจะเพราะความหวาดกลัวก็ได้ ชุมโจรที่ได้ฉายาว่าเสือระหว่างและหลังสงครามโลกครั้งที่สองพบอยู่หลายแห่ง ซึ่งอาจจะถูกริบหรือสลายตัวไปในเวลาต่อมาเมื่ออำนาจรัฐกลับมาเข้มแข็งอีกครั้ง แต่ที่โด่งดังและมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักมากที่สุดน่าจะ ได้แก่ ชุมโจรของเสือฝ่าย และชุมโจรบ้านกอไผ่

4.2.1.2 ชุมโจรของเสือฝ่าย

“เสือฝ่าย” หรือนายฝ่าย เพ็ชชะ (บางแห่งเขียน เพชชะ เพชรชะ เข้าใจว่ามาจากคำอ่านว่า “เพ็ด-ชะ-นะ” ในที่นี้ยึดตามที่ “นายฉันทนา” เขียน) เป็นเสือร้ายชื่อดังมากที่สุดคนหนึ่งในสังคมไทย เสือฝ่ายมีชื่อเสียงจากการเป็นหัวหน้าโจรที่คุมลูกน้องระดับ “เสือ” เช่น เสือดำ เสือมเหศวร เสือเบน ออกปล้นในท้องที่ภาคกลาง โดยมีถิ่นพำนักอยู่ที่อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี เสือฝ่ายโด่งดังเพราะการปล้นของเขาและพรรคพวกกลายมาเป็นข่าวครึกโครมในช่วงต้นเดือนมกราคม พ.ศ. 2489 หนังสือพิมพ์หลายฉบับพากันลงข่าวพาดหัวเรื่องเสือฝ่าย เช่น “จอม

พล (ฝ้าย) ปล้นทรัพย์แจกจ่ายคนจน” (ไทยราษฎร์, 22 มกราคม 2489) “เสื่อฝ้ายมีอิทธิพลเกินข้าหลวงและตำรวจ” (ชาติไทย, 30 มกราคม 2489) “นายอำเภอสรรคบุรีร้องให้จอมพลฝ้ายช่วย” (ไทยราษฎร์, 7 กุมภาพันธ์ 2489) “คู่ปรับเสื่อฝ้ายกำลังแผ่เดชแดนสุพรรณ” (สัจจา, 9 กุมภาพันธ์ 2489) (อ้างถึงในสุธีรา สุขนิยม, 2532: 19) เสื่อฝ้ายยิ่งโด่งดังมากขึ้นเมื่อมีส.ส. กล่าวโจมตีกระทบบัณฑิตที่ไม่สามารถดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยได้โดยให้ยกย่องเสื่อฝ้ายว่า “จอมพลฝ้าย” เสียเลย (สว่าง ลานเหลือ อ้างถึงในสุกัญญา ติระวนิช, 2526: 41) จนอาจกล่าวได้ว่าเสื่อฝ้ายกลายเป็นเสื่อร้ายระดับประเทศ สร้างความหวาดหวั่นให้กับประชาชนในแถบภาคกลางร่วมสิบจังหวัด นับตั้งแต่พิจิตร พิษณุโลก ลงมาตลอดสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา นครไชยศรี กาญจนบุรี และสุพรรณบุรี จนกระทรวงมหาดไทยต้องตั้งตำรวจกองปราบพิเศษถึง 4 กองร้อยเพื่อปราบปรามขุมโจรแห่งนี้ (นายฉันทนา, 2546: 31)

มีคำร่ำลือเกี่ยวกับเสื่อฝ้ายมากมาย มีผู้เล่าถึงบุคลิกลักษณะของ “เสื่อฝ้าย” ว่ารูปร่างใหญ่ ผิวขาว เป็นผู้ใหญ่ท่าทางน่าเลื่อมใส มีอายุอยู่ในราว 50 ปี (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2537: 65) ส่วนนายฉันทนาบรรยายไว้ว่า เป็นคนรูปร่างลำสันค่อนข้างใหญ่ ผิวออกสีทองแดงกร้านแดง ผมหาวโพลน ดวงตาเล็กและแหลมคม แต่งกายสุภาพเรียบร้อยเหมือนมคทายกวัด แต่ใส่เครื่องประดับเป็นแหวนเพชร พลอย และทับทิมที่นิ้วมือข้างซ้าย สวมนาฬิกาเรือนทอง สวมสร้อยคอแขวนพระเลี่ยมทองเหน็บแหวนกระสุนพิเศษและสร้อยทองไว้ที่เข็มขัด และพกปืนพาราเบลลัมขนาด 9 มม. 1 กระบอก (นายฉันทนา, 2546: 29-30) ลักษณะอีกอย่างหนึ่งของเสื่อฝ้ายที่นายฉันทนาก็สังเกตเห็นคือ ดุดมมาก ซึ่งเป็นลักษณะนิสัยของคนไทยรุ่นเก่า เล่ากันว่าเสื่อฝ้ายมีเมียร้อยหลายคนคอยรับใช้เดินถือเชี่ยนหมากตามหลังเสมอ (ขุนพันธรักษ์ราชเดช อ้างถึงในสัมพันธ์ ก้องสมุทร, 2539: 137)

ขุนพันธรักษ์ราชเดช หนึ่งในตำรวจมือปราบที่เคยพบกับเสื่อฝ้ายมาแล้ว เล่าถึงขุมโจรของเสื่อฝ้ายว่า เสื่อฝ้ายสามารถตั้งตัวเป็นใหญ่ขึ้นมาได้ในสุพรรณ นอกจากพื้นฐานเดิมของเสื่อฝ้ายที่เป็นนักเลงและมีพรรคพวกมากอยู่แล้ว เสื่อฝ้ายยังมีอาวุธปืนดีๆ และลูกกระเบิดในครอบครองอยู่มากเพราะไปกว้านซื้ออาวุธสงครามที่ชาวบ้านเก็บได้ ซึ่งเป็นอาวุธจากพวกเสรีไทยที่ทิ้งร่มลงมาไว้ต่อต้านพวกทหารญี่ปุ่น นอกจากนี้เสื่อฝ้ายยังรู้จักกับข้าราชการที่เป็นปลัดอำเภอซึ่งเป็นเกลอเก่า

⁵ แต่ละที่จะเล่าประวัติของเสื่อฝ้ายไม่ตรงกันนัก นายฉันทนา (2546) เล่าประวัติของเสื่อฝ้ายที่น่าเห็นอกเห็นใจ ในขณะที่ประวัติของเสื่อฝ้ายที่มองผ่านสายตาของเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น ในหนังสือ *ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดสุพรรณบุรี หนังสือที่ระลึกเนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ นายเสงี่ยม เจริญศิลป์ และ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระยารามราชภักดี* (อ้างถึงในเวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2537: 65-68) จะแสดงภาพเสื่อฝ้ายเป็นโจรร้ายเจ้าเล่ห์ ส่วนประวัติของเสื่อฝ้ายที่มาจากการสัมภาษณ์ของขุนพันธรักษ์ราชเดช (อ้างถึงในสัมพันธ์ ก้องสมุทร, 2539: 168-206) จะแสดงภาพเสื่อฝ้ายที่เอาตัวรอดเก่งและรู้จักการต่อรองกับเจ้าหน้าที่รัฐ

ของเสื่อฝ้าย ทำให้เสื่อฝ้ายรอดพ้นจากการถูกปราบปรามไปได้ ในสุพรรณบุรี เสื่อฝ้ายมีกำลัง ลูกน้องกว่า 100 คน ได้แบ่งกำลังเป็นหน่วย มีเสื่อกลุ่มๆ อื่นคอยคุม เช่น เสื่อพลอยเป็นหัวหน้า คุม บริเวณปากน้ำเมืองสุพรรณ เสื่อเกลี้ยอยู่ทางสามเอก ส่วนเสื่อกลุ่มอื่นๆ เช่น เสื่อคำ หรือเสื่อเบน แม้จะไม่ได้ขึ้นตรงกับเสื่อฝ้าย แต่ก็มีพลังความกลัวเกรงเสื่อฝ้ายจึงไม่ปล้นสะดมในเขตที่เสื่อฝ้าย ควบคุมอยู่ (ขุนพันธรักษ์ราชเดช อ้างถึงในสัมพันธ์ ก้องสมุทร, 2539: 168-172)

เสื่อฝ้ายเคยดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านมาก่อน จากนั้นมีความผิดต้องติดคุกแล้วเมื่อออกจากคุกมาได้ก็มาเป็นผู้ใหญ่บ้านคนเดิมตาย จากนั้นก็ตั้งตัวเป็นเสื่อคุมสมัครพรรคพวกปล้น แต่อีกด้านหนึ่ง เสื่อฝ้ายซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “ผู้ใหญ่ฝ้าย” เป็นผู้ดูแลและตัดสินความขัดแย้งให้กับคนในชุมชน ในชุมชนของเสื่อฝ้ายดูเหมือนหมู่บ้านชนบทไทยทั่วไป แต่ก่อนทางเข้าหมู่บ้านจะมี “สาย” คอยสอดส่องผู้จะเข้ามา ซึ่งทำให้เสื่อฝ้ายสามารถหลบเลี่ยงจากการจับกุมได้ การปราบเสื่อฝ้ายนั้น ทางราชการไม่พยายามจะใช้วิธีแตกหัก เนื่องจากต้องการให้เสื่อฝ้ายควบคุมบรรดาลูกน้อง “เสื่อ” ของตัวเองด้วย ซึ่งเสื่อฝ้ายเองก็ยินดีช่วยหากมีค่า “ขอร้อง” จากผู้ใหญ่ แต่ในที่สุดเสื่อฝ้ายก็ถูกจับโดยกองกำลังตำรวจ ซึ่งนายตำรวจซึ่งนำทีมโดยนายตำรวจมือปราบร้อยตำรวจเอกยอดยิ่ง สุวรรณาคาร มีชาวบ้านเห็นว่า ขณะที่เสื่อฝ้ายซึ่งถูกนำตัวลงเรือและสวมกุญแจมืออยู่ถูกตำรวจยิงแล้วปลักตกน้ำไป เล่ากันว่า ทางการทิ้งศพเสื่อฝ้ายประจานไว้สามวันสามคืน มีชาวบ้านแห่กันมาดูทั่วสารทิศ (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2537: 65-68)

ศูนย์วิทยพัชรากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพทนายระหว่าง “เสือ” กับ เสือทอง (ซ้าย) และทนายคู่หู เสือทอง
กับ “นายจันทนา” (นายจ. ชูศักดิ์) ที่ชุมชนของ “พี่แ้ม” สุพรรณบุรี

ภาพที่ 4.1 ภาพถ่าย “เสือฝ่าย” และ “นายจันทนา พ.ศ. 2489
ที่มา นายจันทนา, 2546: 16.

4.2.1.2 ชุมโจรบ้านกอไผ่

ชุมโจรบ้านกอไผ่อยู่ในเขตรอยต่อของอำเภออัมพวา จ.สมุทรสงคราม ต่อกับอำเภอปากท่อ จ.ราชบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีโจรผู้ร้ายชุกชุมมานานแล้ว หมู่บ้านกอไผ่มีคนอยู่มาก ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงหลังสงครามเล็กใหม่ ๆ นั้น มีการตั้งชุมโจรบ้านกอไผ่ออกไปปล้นฆ่าเจ้าทรัพย์หลายราย ตั้งตัวเรียกร้อเงินทองจากชาวบ้านต่างๆ รวมถึงจับตัวเรียกค่าไถ่ โดยเป็นการร่วมมือกันของทั้งหมู่บ้านซึ่งมีคนประมาณ 200 คน (เจริญ ตันมหาพราน, 2545: 124)

ผู้ที่ตั้งตัวเป็นหัวหน้าโจรในชุมโจรบ้านกอไผ่ เป็นการร่วมมือกันระหว่าง นายแสวง คุ่มสิน หรือ “เสือแสวง” อดีตเคยเป็นครูประจำโรงเรียนและทหารเรือยศจ่าโทประจำอยู่ที่จังหวัดสมุทรสงครามอยู่ 4 ปี ต้องโทษคดีลักทรัพย์จึงหนีมาเป็นโจรปล้นในท้องที่แถบสมุทรสงครามและ

ราชบุรี นายแสวงรู้จักกับนายจิต วงษ์ไพบูลย์ หรือ “เสื่อจิต” หรือที่นิยมเรียกกันเองอย่างย่อชื่อว่า “หลวงสินวงษ์ไพบูลย์” (สิน เป็นชื่อเดิมของนายจิต) ซึ่งเป็นคนที่บ้านกอไผ่ และมีลูกน้องเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกัน เช่น นายสะอึ่ง นายเชื้อ นายทิพย์ นายจวบ เป็นต้น เวลาเข้าปล้น เสื่อแสวงและลูกน้องชอบแต่งกายคล้ายตำรวจ มีอาวุธปืนสะเต็น คาร์ไบน์ ทอมสัน ครอบมือ ปล้นด้วยความซื่อหิมนึกกลัวใคร แต่เสื่อจิต เสื่อสะอึ่ง และคนอื่นๆ มักปิดบังหน้าตาของตน เสื่อแสวงปล้นอย่างออกอวดโดยก่อคดีติดๆ กัน 6 คดีในช่วงเดือนพฤษภาคม-มิถุนายนปี พ.ศ. 2489 นอกจากนี้ยังเผาบ้านคนหนึ่งเพื่อล้างแค้นแต่ไฟลุกลามจนไหม้ตลาดบางเค็มรวมเสียหายถึง 38 หลังคาเรือน (เจริญ ตันมหาพราน, 2542: 125-35) ต่อมาในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2489 ฝ่ายเสื่อจิต เสื่อสะอึ่ง และพรรคพวกที่เป็นคนในบ้านกอไผ่วางแผนสังหารเสื่อแสวงเพราะว่าสร้างความเดือดร้อนให้กับพวกของตนมากเกินไป จึงทำให้เสื่อจิตและเสื่อสะอึ่งได้กำลังคน ทรัพย์สิน และอาวุธต่างๆ ที่เสื่อแสวงสะสมไว้ จนสามารถขึ้นครองความเป็นใหญ่ได้ในแถบจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงครามตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2489 มีนักโทษและนักเลงมาหลบซ่อนตัวและเข้าร่วมในชุมโจรบ้านกอไผ่ ที่สำคัญคือ นายใบ หรือ “เสื่อใบ” อดีตผู้ใหญ่บ้านบางกะลี้ที่เป็นนักเลงหัวไม้มาก่อน แต่ต้องโทษคดีปล้นทรัพย์และหนีมาเข้าร่วมในบ้านกอไผ่ นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่ราชการ ทั้งทหารบก ทหารเรือ และตำรวจเข้ามาสมทบอยู่ด้วย (เจริญ ตันมหาพราน, 2542: 143-46, 157)

ชุมโจรบ้านกอไผ่มีคนเข้าร่วมมาก เพราะมีอาหารการกินที่อุดมสมบูรณ์ มีโรงครัวใหญ่ที่มีอาหารที่ชาวบ้านนำมามอบให้ เงินที่ได้มาจากการปล้นหรือการเรียกค่าไถ่เสื่อจิตที่เป็นหัวหน้าโจรจะมีการแจกจ่ายให้ทุกคนตามลำดับความสามารถ ชุมโจรบ้านกอไผ่ยังมีประสิทธิภาพในการจัดการโดยมีการแบ่งลำดับชั้นของลูกน้องเป็นชั้นพิเศษ ได้แก่ พวกที่มีฝีมือและร่วมมือกันมาแต่แรกเริ่ม มีเสื่อสะอึ่ง เสื่อใบ เสื่อเถื่อน เป็นต้น ชั้นกลาง ได้แก่ พวกที่มีฝีมือปานกลางเคยทำงานได้ผลดีจนเป็นที่ไว้วางใจ มีเงินเดือนประจำให้ และชั้นต่ำ ได้แก่ พวกสมัครเข้ามาใหม่ยังไม่ชำนาญงาน ชั้นนี้ยังไม่ได้เงินเดือน แต่ได้อาหาร เสื้อผ้าและที่พัก ถ้าทำงานดีจะได้เลื่อนเป็นชั้นกลางต่อไป (เจริญ ตันมหาพราน, 2542: 152-53) นอกจากนี้ยังแบ่งงานให้ลูกน้องและคนในชุมโจรให้มีหน้าที่ต่างๆ เช่น หัวหน้าแผนกจัดหาเงิน, หัวหน้าการปราบปรามป้องกันและต่อสู้, ครูฝึกสอนการใช้อาวุธ, หน่วยจัดเวรยาม, หน่วยจัดซื้ออาวุธ, แผนกเสบียงอาหาร เป็นต้น นอกจากนี้ชุมโจรนี้ยังสามารถหาอาวุธหลังสงครามได้เป็นจำนวนมากทั้งจากการปล้นชิงและการซื้อหาด้วยเงิน การจัดเวรยามและ “สาย” ที่ดีทำให้ชุมโจรบ้านกอไผ่สามารถหลีกเลี่ยงการกวาดล้างของกองกำลังตำรวจได้เสมอ (เจริญ ตันมหาพราน, 2542: 148-152)

ในวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2470 คนในชุมโจรบ้านกอไผ่จับตัวบาทหลวงดัลมะเน เจ้าอาวาสคริสตจักรวัดเพลงไปเรียกค่าไถ่ด้วยเงิน 80,000 บาท เป็นคดีกรีกโครมจนอธิบดีตำรวจในยุคนั้นคือ พล.ต.ต. พระพิจารณ์พลกิจ มีคำสั่งให้ พ.ต.ท. หลวงจุกะรัตนากร ผู้กำกับตำรวจภูธรเขต 7

ติดตามเอาตัวบาทหลวงนาตลมะเนกลับมาให้ได้ ด้วยความสามารถของพ.ต.ท. หลวงจตุลกะรัตนกร ซึ่งเป็นผู้กองมือปราบที่เพิ่งได้รับคำสั่งย้ายมาเพื่อปราบโจรบ้านกอไผ่โดยเฉพาะ ร่วมกับ พ.ต.อ. หลวงราชขบแดน และพระบำรุงบุรีราช ข้าหลวงประจำจังหวัดราชบุรี จึงสามารถนำตัวบาทหลวงนาตลมะเนกลับมาได้โดยไม่ต้องเสียค่าไถ่ (เจริญ ตันมหาพราน, 2542: 155-56) หลังจากนั้นจึงได้มีการสืบสวนและวางแผนการปราบปรามชุมโจรบ้านกอไผ่อย่างรัดกุม

รายงานผลการสืบสวนได้ว่า คนร้ายกึ่งนี้มีกำลังประมาณ 100 คนเศษ ที่ทราบชื่อแน่ชัดมี 60 คน โดยมีนายชิต ตั้งตนเป็นหัวหน้า นายใบและนายสะอั้งเป็นรองหัวหน้า มีทหารบก ทหารเรือ กองหนุน เจ้าหน้าที่ตำรวจหน้าราชการ ตลอดจนนักโทษเรือนจำเข้าสมทบอยู่หลายคน อาวุธคนร้ายเท่าที่เห็นด้วยตาของสายสืบมีปืนสะเต็นประมาณ 4 กระบอก ปืนคาร์ไบน์ 5 กระบอก ปืนทอมสัน 2 กระบอก ปืนเล็กยาวแบบ 83 ประมาณ 20 กระบอก ปืนเล็กยาวแบบ 66 อีก 4 กระบอก ปืนเล็กยาวแบบทหารม้าญี่ปุ่นประมาณ 15 กระบอก ปืนกลชายังแบบพระราม 6 อีก 1 กระบอก นอกจากนี้ยังมีอาวุธเก็บไว้ที่บ้านของนายชิตซึ่งเป็นกองบัญชาการแต่สายสืบไม่สามารถขึ้นไปตรวจได้ ปืนพกเห็นมีประจำตัวเกือบทุกคน กระสุนปืนกับลูกระเบิดมือไม่ทราบจำนวนแน่นอน ส่วนแผนการตั้งรับและต่อสู้ในเวลาเจ้าพนักงานเข้าไปทำการปราบปราม จะยึดคูและคั่นกลางทุ่งนาเป็นแนวต้านทานชั้นที่หนึ่ง ส่วนชั้นที่สองตามบริเวณรอบๆ ชายหมู่บ้าน มีกองฟางกองไว้เป็นระยะๆ ภายใต้ออกกองฟางชุดหลุมเป็นสนามเพลาะ มีรั้วป็นกลทึงไว้หลายแห่ง มียามประจำตามจุดสำคัญ นอกจากนั้นยังมีหน่วยลาดตระเวนม้าผลัดกันออกตรวจตราจนถึงทางรถไฟซึ่งห่างจากหมู่บ้านกอไผ่ประมาณ 6 กม. นอกจากนี้มีการวางสายสืบตามที่ตั้งจังหวัด อำเภอบาง และที่ชุมชน เพื่อคอยสังเกตเจ้าหน้าที่ โดยมีการแต่งกายเลียนแบบเจ้าพนักงานทหารหรือตำรวจ ส่วนอาณัติสัญญาณการใช้ปืนถ้ายิงปืนขึ้น 1 นัด หมายถึงให้ระวังตัวว่าจะมีภัย ยิงปืน 2 นัดให้เตรียมพร้อม ยิงปืน 3 นัดให้ไปที่บ้านนายชิตพร้อมกันหมด และยังมีการใช้สัญญาณจากไฟฉายอีกด้วย (เจริญ ตันมหาพราน, 2542: 157-58)

เมื่อสืบสวนจนได้ความแน่ชัดแล้ว พ.ต.ท. หลวงจตุลกะรัตนกร จึงจัดการประชุมวางแผนปราบปรามในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2490 ได้ข้อสรุปว่าจะมีการขอคำสั่งตำรวจภูธรจังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดราชบุรี และจังหวัดนครปฐมมาช่วยจับกุมปราบปราม โดยแบ่งกำลังออกเป็น 8 หน่วย เพื่อล้อมหมู่บ้านกอไผ่พร้อมกันทุกทิศในวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2490 และจะลงมือปราบปรามในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2490 ในระหว่างวันที่ 17-21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2490 เป็นการเตรียมอาวุธยุทธโปกรณ์และกำลังพล อาวุธที่ได้รับจากคลังอาวุธกรมตำรวจมีปืนกลเบรอน ปืนไรซแมชชีน ปืนสะเต็น ปืนทอมสัน ปืนคาร์ไบน์ และลูกระเบิด เจ้าหน้าที่ทุกคนต้องแต่งเครื่องแบบครบ มีปืนเล็กยาวของหลวงประจำตัว ในการใช้ปืนกลไรซแมชชีนให้ใช้เมื่อได้รับคำสั่งจากผู้บังคับการและใช้เฉพาะทำลายที่มั่นถาวรกับรั้วป็นกลของผู้ร้ายเท่านั้น ส่วนการใช้

ระเบิดยิงและระเบิดมือใช้ได้เมื่อรับคำสั่งจากผู้กอง ห้ามบุคคลภายนอกเข้าไปในบริเวณที่ปฏิบัติการ ถ้าการปราบปรามไม่สำเร็จในเวลากลางวันให้ทุกหน่วยตรึงอยู่กับที่ตลอดคืน ห้ามบุคคลเข้าออกแนวที่ยึด การปฏิบัติการและการเคลื่อนกำลังพลให้ปกปิดเป็นความลับ (เจริญ ตันมหาพราน, 2542: 158-65)

การล้อมปราบเริ่มตั้งแต่เวลาเช้าตรู่ประมาณ 05.30 น. ของวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2490 ด้วยการระดมกำลังตำรวจถึง 3 จังหวัดเข้าล้อมที่ตั้งและเตรียมอาวุธสงครามเพื่อการปราบปรามอย่างเต็มกำลัง คนในชุมชนบ้านกอไผ่ก็พร้อมสู้ตายโดยสร้างค่าย ล้อมกองฟาง และขุดคูเพื่อรับมือฝ่ายกองโจรได้ใช้อาวุธปืนกล ปืนเล็กยาว ปืนทอมสัน ปืนคาร์ไบน์ และลูกระเบิดมือถล่มฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างหนักหน่วงโดยเฉพาะด้านจังหวัดสมุทรสงคราม แต่กองกำลังตำรวจสามารถรุกคืบหน้าได้ในทิศเหนือ ทิศตะวันตก และทิศใต้ ผลจากการใช้ปืนไรซมแมชชีนและปืนกลที่ระดมยิงใส่แนวป้องกันทำให้เกิดไฟไหม้ตามกองฟางและบ้านเรือนซึ่งโหมลุกเป็นทะเลเพลิงเมื่อลมพัดแรงขึ้น ระหว่างนั้นก็ยังคงมีการยิงปะทะกันระหว่างกองโจรและกองกำลังตำรวจอย่างไม่ลดละจนกระทั่งเวลาประมาณ 17.00 น. เสียงปืนจึงเงียบลงทุกด้านแต่การตรวจค้นยังทำได้ไม่สะดวกเพราะเป็นเวลาค่ำและไฟยังคงไหม้อยู่ เมื่อตรวจค้นในเวลาต่อมาพบศพคนร้ายนอนตายเกลื่อน ในฝั่งด้านจังหวัดสมุทรสงคราม พบศพ 22 ศพ ในจำนวนนั้นมีเสื่อชิต (นายชิต วงษ์ไพบูลย์) เสื่อใบ (นายใบ ยังมีสุข) นายประจวบ ครูฝึก และ เสื่อเคลื่อนไหว ในเขตจังหวัดราชบุรีพบ 7 ศพ ส่วนเสื่อสะอั้งหนีรอดไปได้และไปตั้งซ่องโจรขึ้นอีกที่เพชรบุรี (เจริญ ตันมหาพราน, 2542: 170-174; “เสื่อสะอั้งแสดงลวดลายเสื่อจับวัวกระเหรียงเรียกค่าไถ่,” สยามนิกร, 11 เมษายน 2490: 1)

ตัวอย่างของชุมชนโจรบ้านกอไผ่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของชุมชนโจรในสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่สองที่แตกต่างจากชุมชนโจรในอดีต เนื่องจากมีการจัดการกำลังพลอย่างเป็นระบบระเบียบคล้ายกับการจัดการของทหาร มีการฝึกอบรมและจัดลำดับชั้นของกำลังพล มีการตั้งค่ายและจัดเวรยามลาดตระเวนอย่างกวดขัน อีกทั้งครอบครองอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยจำนวนมากเป็นตัวอย่างหนึ่งที่เปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับชุมชนโจรของเสื่อแบบเดิมให้กลายเป็นชุมชนโจรที่มีความทันสมัยและเจนจัดในการต่อสู้ ความน่าทึ่งในการจัดการของชุมชนโจรบ้านกอไผ่นี้อาจเป็นแรงบันดาลใจอย่างหนึ่งให้แก่ป. อินทรปาลิต ในการสร้าง “ค่ายเจ็ดคำ” ของ “เสื่อใบ” ในนิยายเรื่อง *เสื่อใบ* ที่เขียนขึ้นในปีต่อมา พ.ศ. 2491 ก็เป็นไปได้

โจรบ้านกอไผ่

ด้วยอาวุธ ยุทโธปกรณ์ทันสมัย
ทันสมัยมีเสตน, คาโบนัดตะ
ระเบิดมีครบถ้วน กลุ่ม
ชนมีจิตใจหฤโหด กลุ่มหนึ่ง
ก็รวบรวม ชอง สม ชน เป็น
กองโจร ลอบปล้น พวก ของ
มันเป็นหัวหน้าชั้นคนหนึ่ง

แม่เสือแห่งขงโจรบ้านกอไผ่เรือ, บงก์, นิก, สัมแป้น

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★

ท้องฟ้าสีแดงฉานเมื่อแสงเพลิงพุ่ง
ขึ้นไหม้บ้านทั้งหมวอควายไปเพราะแม่พระ
เพลิง ไม่น้อโรยอกแล้วก็จะเหลือไว้ให้
เพลิงเผา ไปได้ อีกไม่มี เหลือ แม่ แต่ ซาท

ของหมู่ บ้านที่เรียกว่าบ้านกอไผ่ นอกจากพันคืนสี่ห้าที่ใหม่
เกรวมนและบริเวณป่าที่ แม่พระเพลิงหมดทุกจะเผาผลาญคือไป
อีก นเป็นวิถีการอย่างหนึ่ง ในการปราบปรามโจรลกรรจแขวง
บ้านกอไผ่ สมุทรสงคราม ซึ่งหัวหาญปล้นสดมภ์เจ้าทรัพย์
คายนามหลายราย อันมีหัวหน้าชื่อว่าเสือซัด หรือที่พวกมันเอง
นิยมขกของเรียกว่า 'หลวงสิน' และมีหัวหน้ารองกันมาเป็น
ลำดับ คือเสือใบ, เสือสองและเสือบาง เป็นมีชื่อกรมธรองลด
หล่นกันลงมา จากการปราบของเจ้าหน้าทีตำรวจหลายสายเขา
ร่วมมือกัน ปรากฏว่าไอ้เสือเตรียมสัตาบ สร้างค่ายคู่ประหอก
เตรียมสั แบบกบดแข็งเมืองเต็มที

ในท่ามกลางการ คือสั หลวงสิน เสือซัด หัวหน้าใหญ่
พร้อมด้วยมือเอกของมัน คือ เสือใบและเสือบาง ถูกกระหน่ำ
ด้วยคาโบนัดของเจ้าหน้าทีไปทั้งตัว ในขณะที่มันเองก็กระชั้น
คาโบนัดระคน นานัง เจ้าหน้าที เหมือนกัน
และกระชกเคียวกับแม่เสือหญิงภรรยาของ
โจรบ้านกอไผ่ ก็กรรอกเข้าจับอาวุธ
ป็นกระหน่ำออกมบ้าง สมคืบที่เป้นฝ
ร่วมเรียงเคียงหมอนของเสือผัว คง
ปรากฏในภาพข้างบนนี้

เสือสอง หนรอดออกไปจากบ้าน
กอไผ่ได้มันชื่อว่าไปของสมคั: ส่วนก็ใจ
ซนทาเขาอยู่จึงพวกเพชรบุรี แต่กทรง
ตาน เจ หนา คักกำลังสับหาค รอด แล้ว

ภาพที่ 4.2 ภาพข่าวการจับกุมชุมโจรบ้านกอไผ่ พ.ศ. 2490
ทีมา ภาพข่าวสยามนิกร 1, 2 (2490): ไม่ปรากฏเลขหน้า.

อย่างไรก็ตาม การเรียกกลุ่มชุมชนที่ผิดกฎหมายในสายตาของรัฐบาลว่า “ชุมชนโจร” ยังมีปรากฏในอีกความหมายหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่ชุมชนโจรของ “เสือ” ที่ปล้นฆ่าชาวบ้านที่แม่ทำผิดกฎหมายก็จริง แต่ไม่ได้มีความคิดล้มล้างรัฐบาลหรือระบอบการปกครอง แต่ชุมชนโจรที่ผิดกฎหมายในลักษณะนี้อาจเรียกได้ว่าเป็น “ชุมชนโจรทางการเมือง” ซึ่งมักได้รับข้อกล่าวหาจากรัฐบาลว่าเป็นกลุ่มผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ เป็นเรื่องเร่งด่วนที่สิ้นกลอนความมั่นคงของชาติ จึงต้องปราบปรามอย่างเร่งด่วน รวดเร็วและรุนแรง

ตัวอย่างการบุกจับชุมชนโจรทางการเมืองที่ศรีนครินทร์แห่งหนึ่งเกิดขึ้นในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2502 ในท้องที่แถบเขตบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ถึงอำเภอแกลง จังหวัดระยอง จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้อำนวยการให้มีการกวาดล้างแหล่งอิทธิพลของสุ่มผู้คนในป่าที่บึงชลบุรีซึ่งงบประมาณ 22 ล้านบาท โดยใช้กองทหารบก ทหารเรือ และตำรวจนับร้อย รวมทั้งพลร่มนาวิกโยธินช่วยบุกค้นพบอาวุธมากมายโดยใช้โรงงานน้ำตาลเป็นฉากบังหน้าในการผลิตปืนอยู่ในไร่ชื่อ “ไร่สยาม” กับโรงหีบอ้อยสยามกสิกรรมซึ่งเป็นไร่อ้อยของผู้มีอิทธิพล เดิมไร่อ้อยนี้เคยขาดทุนจนต้องเลิกกิจการไป แต่ได้ทุนใหม่ 22 ล้านบาทจากเจ้าของทุนชาวสิงคโปร์ที่ปล่อยให้คนไทยทั้ง 5 คนดูแลกิจการกันเอง เมื่อเจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปกวาดล้าง พบว่าในที่นี่มีกรรมกรชาวอีสานถึง 400 กว่าคน มีการใช้แรงงานอย่างหนักจนหนังสือพิมพ์เรียกว่า “ค่ายนรก” มีผู้ต้องหาขบวนการก่อการร้ายโจรจีนคอมมิวนิสต์รวม 92 คนพร้อมกับเอกสารภาษาจีนจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีไร่กัญชาอีกด้วย (“ชนอาวุธร้ายทางทะเล จอมพลสฤษดิ์ผู้อำนวยการกวาดล้างผู้คิดร้าย,” สารเสรี, 19 กรกฎาคม 2502: 1, “เผยแผนร้ายที่ชลฯ ไครชมแห่งแจ้งก.ก.ด่วน,” สารเสรี, 21 กรกฎาคม 2502: 1; “พลร่มล้อมป่าชลบุรี,” สารเสรี, 20 สิงหาคม 2502: 1, “ทุ่มเงิน 22 ล้าน! ก่อการในป่าลึก สั่งจากต่างประเทศ,” สารเสรี, 22 สิงหาคม 2502: 1, “พลร่มจับกำนันอิทธิพลในป่าระยอง,” สารเสรี, 25 สิงหาคม 2502: 1) หรือกรณีการปราบปราม “แดงอีสาน” ซึ่งมีหัวหน้ากลุ่มคือนายครอง จันดาวงศ์ อดีตส.ส. ครั้งแรกเป็นการรวบอาวุธของเสรีไทยและกลุ่มผู้ต้องสงสัยราว 50 คนที่จังหวัดสกลนคร รัฐบาลอ้างว่ามีการฝึกกำลังเพื่อล้มล้างรัฐบาล ส่วนครั้งหลังเป็นการกวาดล้างครั้งใหญ่ สามารถรวบตัวผู้ต้องสงสัยได้ราว 100 คนรวมทั้งครอบครัวของนายครอง จันดาวงศ์ด้วย (“จับอาวุธเสรีไทย! กวาดล้างผู้ก่อการร้าย 4 จ.ว. อีสาน,” สารเสรี, 10 พฤษภาคม 2504: 1; “นายกบัญชากวาดแดงอีสานได้เกือบร้อย รวบเมียนายครอง จันดาวงศ์กับสมุน,” ไทยรัฐ, 6 มกราคม 2506: 1)

4.2.2 กลุ่มโจรปล้นรถเมล์

เป็นลักษณะของโจรปล้นที่เกิดขึ้นชุกชุมมากนับตั้งแต่ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงราวกลางทศวรรษที่ 2510 โดยมักมักเกิดกับรถประจำทางหรือรถเมล์ที่เดินเส้นทางข้ามจังหวัด รถประจำทางเหล่านี้มีมากขึ้นเพราะเกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจระหว่างเมืองกับชนบท

มากขึ้น ในเวลาต่อมามีการพัฒนาสาธารณสุขโลกขึ้นพื้นฐานขึ้นมาหลายอย่างโดยเฉพาะการสร้างถนนเพื่อเป็นเส้นทางในการขนส่งสินค้าเกษตรจากชนบท และเป็นการเชื่อมโยงเส้นทางทั่วประเทศเพื่อป้องกันภัยจากคอมมิวนิสต์ แต่ตามถนนหนทางสมัยนั้นมักจะเปลี่ยว เพราะยังไม่มีรถพุดผ่านไปหรือมีบ้านเรือนตั้งอยู่ริมทางมากนัก จึงง่ายต่อกลุ่มโจรที่จะฉกปล้นและหนีไปได้ง่าย ชาวโจรปล้นรถเมล์จึงเกิดขึ้นแทบจะทุกวันจนผู้คนชาชิน อีกทั้งโจรปล้นรถเมล์ประสงค์แค่ทรัพย์สินไม่ต้องการทำร้ายถึงชีวิตซึ่งจะกลายเป็นข้อหาหนักทางอาญา อาจเป็นเพราะไม่มีผู้เสียชีวิตจำนวนมากนี้เอง ทำให้ทางราชการยังไม่เห็นความเร่งด่วนในการกวาดล้างปราบปรามเมื่อเทียบกับเหตุร้ายอื่นๆ ในช่วงทศวรรษที่ 2490

ข่าวโจรปล้นรถเมล์ที่น่าสนใจ มีข่าวของ “เสือหัด” ที่สงขลาในปี พ.ศ. 2490 ซึ่งได้ฉายาว่า “โจรผู้ดี” จากสื่อมวลชน เพราะปล้นได้เงินไป 3 ล้านแต่ไม่ทำอันตรายคนบนรถเมล์ พุดจาสำเนียงกรุงเทพฯ มีความสุภาพ โดยกล่าว “ขอใจ” แก่คนที่ให้ความร่วมมือด้วย สันนิษฐานกันว่าน่าจะหัวหน้าโจรน่าจะเกี่ยวข้องกับทหารเพราะคุมลูกน้องให้อยู่ในระเบียบวินัย และใช้เส้นทางหลบหนีต้องผ่านโรงทหาร แต่ในที่สุดหลังจากสู้กับการล้อมจับของตำรวจถึง 3 วัน 3 คืน เสือหัดก็ลั่นชื่อไป (“โจรผู้ดีฉก 3 ล้านแล้วขอใจ,” สยามนิกร, 5 มกราคม 2490: 1; “โจรกับตำรวจสู้กันถึง 3 คืน,” สยามนิกร 15 มกราคม 2490: 1; “ปล้น 3 ล้านเกิดใกล้โรงทหาร/ ว่าโจรผู้ดีปล้นแล้วต้องผ่านโรงทหารอยู่หลังเขาลูกช้าง,” สยามนิกร, 16 มกราคม 2490: 1) ที่น่าสนใจคือ พฤติการณ์การปล้นของเสือหัดและฉายา “โจรผู้ดี” ดูเหมือนจะมาก่อนการถือกำเนิดของ “เสือใบ” ของป. อินทรปาลิต ในนิตยสาร *ปิยะมิตร* (ปิยะมิตรฉบับปฐมฤกษ์ วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2491) ซึ่งเรื่อง *เสือใบ* เปิดฉากที่การปล้นรถเมล์เช่นกัน (แต่ยืนยันไม่ได้ว่า ป. อินทรปาลิต ได้รับแรงบันดาลใจจากข่าวนี้นี้)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 4.3 พาดหัวข่าวเรื่องของเสือหัด “โจรสลัด 3 ล้านแล้วขอใจ”
ที่มา : สยามนิกร (5 มกราคม 2490): 1

เหตุการณ์คล้ายกันนี้เกิดขึ้นอีกครั้งในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2507 เมื่อโจรราว 14 คนดักปล้นรถเมล์ จ. เพชรบูรณ์ นอกจากปล้นทรัพย์สินของคนในรถแล้วยังถอดเครื่องแบบของนายตำรวจที่อยู่บนรถไป 2 นาย จับตัวนายตำรวจและคนบนรถไปด้วยเป็นตัวประกันระหว่างหลบหนี เมื่อโจรปล่อยตัวประกันออกมาแล้ว ทุกคนรวมถึงตำรวจและนายแพทย์ที่น่าเชื่อถือต่างเล่าเหมือนกันว่าหัวหน้าโจรเป็น “โจรสลัด” พูดยาไพเราะ ให้เกียรติผู้หญิง น่าจะเป็นทหารเพราะลูกน้องพากันเรียกว่าหมวดและทำงานอย่างมีระเบียบ ก่อนปล่อยตัวประกันยังให้เงินคนละ 20 บาทเพื่อเป็นค่ารถด้วย แต่ในเวลานั้น จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีต้องการปราบปรามโจรปล้นรถเมล์ให้ราบคาบ และเมื่อมีการคาดการณ์ว่าโจรกลุ่มนี้น่าจะเป็นทหาร จึงสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นทหารเล็งไว้ที่ทุ่งแสลงหลวงมาก่อน นายกรัฐมนตรีจึงสั่งการอย่างใหญ่โต ใช้ทหารร่วมกับตำรวจปราบโจรกลุ่มนี้โดยใช้เฮลิคอปเตอร์ติดตาม จนหัวหน้าโจรจมนมพร้อมสมุน 4 คน เมื่อสัมภาษณ์แล้วปรากฏว่าหัวหน้าเป็นคนขับรถจ้างธรรมดาๆ ไม่เกี่ยวกับทหารแต่อย่างใดเลย (“10 โจรปล้นรถเมล์นี่ลง

เหว ดร. ปิดล้อมไว้ทุกด้าน/ พต. เล่าเหตุการณ์ 14 ชั่วโมงในอุ้งมือโจร,” ไทยรัฐ, 11 มิถุนายน 2507: 1; “นายกสั่งทหารร่วมตำรวจปราบ 14 โจรปล้นรถเมล์,” ไทยรัฐ, 15 มิถุนายน 2507: 1; “ตร. ตามพบ 14 โจรกินข้าวริมห้วย เกิดยิงต่อสู้กันคนเกือบหมื่น,” ไทยรัฐ, 17 มิถุนายน 2507: 1; “ตั้ง กองบัญชาการใหม่ ล่าขุนโจรปล้นรถเมล์,” ไทยรัฐ, 18 มิถุนายน 2507: 1; “นายแพทย์และเมียเล่า เหตุการณ์ถูกโจรจับเป็นเชลย,” ไทยรัฐ, 20 มิถุนายน 2507: 1, “หัวหน้าโจรปล้นรถเมล์จมนมพร้อม 4 สมุน/ เผยเบื้องหลังเป็นโจรเพราะถูกบีบคั้นจิตใจ,” ไทยรัฐ, 27 มิถุนายน 2507: 1)

4.2.3 แก๊งวัยรุ่นอันธพาล

เมื่ออุตสาหกรรมบันเทิงในประเทศไทยที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ทศวรรษที่ 2470 จนถึงทศวรรษที่ 2480 กล่าวคือ ในปีพ.ศ. 2472 มีจำนวนประชากร 11.51 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2480 มีจำนวนประชากร 14.46 ล้านคน คิดเป็นอัตราการเพิ่มของประชากร 2.9% (สำนักงานสถิติแห่งชาติ อ้างถึงในกำจร อึ้งโพธิ์, 2522: 272) ส่งผลให้เกิดจำนวนประชากรอายุต่ำกว่า 20 ปี หรือกลุ่ม “วัยรุ่น” ในช่วงปลายของทศวรรษที่ 2490 มีจำนวนมากตามไปด้วย ปัญหาที่เกิดจากวัยรุ่นอันธพาลมาพร้อมกับการขยายตัวของเศรษฐกิจ การเปิดรับวัฒนธรรมอเมริกัน และการขยายตัวของการศึกษาในระดับชั้นมัธยมและอุดมศึกษา รัฐบาลได้มีความพยายามในการควบคุมคนกลุ่มใหม่โดยการตั้งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 (ราชกิจจานุเบกษา 68 (3 กรกฎาคม 2494): 894) และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 (ราชกิจจานุเบกษา 68 (3 กรกฎาคม 2494): 916) แต่ดูเหมือนว่ากฎหมายนี้จะไม่ได้เด็ดขาดพอให้หลายจำ เมื่อรวมเข้ากับความเดือดร้อนวุ่นวายอื่นๆ ในยุคที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เป็นนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2501-06) จึงมีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 21 ให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจปราบปรามผู้ประพฤติตนเป็นอันธพาล ต้องถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมตัวเพื่อทำการสอบสวนไว้ 30 วัน (ราชกิจจานุเบกษา 75 (2 พฤษภาคม 2501):1) และประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 43 กำหนดวิธีปราบปรามและอบรมนิสัยของผู้ประพฤติตนเป็นอันธพาลให้กลับตนเป็นคนดี โดยส่งตัวอันธพาลเหล่านั้นไปฝึกอบรมอาชีพ (ราชกิจจานุเบกษา 76 (10 มกราคม 2502): 1)

สิ่งที่น่าสนใจของแก๊งอันธพาลวัยรุ่นเหล่านี้คือ เป็นเด็กวัยรุ่นในเมือง ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอเมริกันที่หลั่งไหลเข้ามา เช่น แต่งการเลียนแบบดาราดาราภาพยนตร์หรือนักร้อง ได้รับการศึกษาที่ดี ส่วนใหญ่เรียนในระดับมัธยมศึกษาหรืออาชีวศึกษา ฐานะทางบ้านค่อนข้างดี บางคนเป็นลูกหลานของผู้มีอิทธิพล ชอบเที่ยวเตร่จับกลุ่มกันตามที่ต่างๆ โดยเฉพาะย่านบางลำพู (บริเวณ 13 ห้าง) และหลังวัง (วังบูรพา) เพราะเป็นกลุ่มวัยรุ่นเล็ดร่อนทำให้เกิดอาการเขม่นหรือทะเลาะวิวาทกันได้ง่าย สมาชิกของแก๊งวัยรุ่นที่มีชื่อและฉายาดังในเวลานั้น ได้แก่ แก้ว ม้าแก๊ง, หนอง บ้านบาตร, ปู่ ระเบิดขวด, แดง ไบเล่ย์, เปี้ยก จักรวรรดิ, มัด บ้านแขก, ดำ เอสโซ่, ปู่ กรุงเกษม, จ๊อด เฮาดี

ป๊อ วัตมอย, เจตน์และแมว หลั่งวัง, พจน์ ช่างกล, เล็ก โพธิ์ดำ, อู๊ด บางกระบือ, หล่อ สะพานขาว เป็นต้น กลุ่มคนเหล่านี้ไม่ได้อยู่ร่วมแก๊งเดียวกัน บางคนก็เป็นพวกนักเรียนนักร้อง ชอบก่อการวิวาทโดยใช้อาวุธที่หาได้ทั่วไปหรืออาวุธประดิษฐ์เอง เช่น มีด ระเบิดขวด แต่ยังไม่สร้างความเดือดร้อนให้สังคมในวงกว้างมากนัก เพียงรวมกลุ่มตามร้านนมหรือร้านไอศกรีมหรือโรงภาพยนตร์ ชอบฟังเพลงร็อกอเมริกันโดยเฉพาะเอลวิส เพรสลีย์ คลั่งไคล้ดารานักแสดงอเมริกันอย่างเจมส์ ดีน แต่งตัวตามแฟชั่นที่ซัดหูซัดตาผู้ใหญ่ แต่ภายหลังเมื่อแก๊งวัยรุ่นเหล่านี้ได้พบปะวิวาทกันมากขึ้นจึงทำให้เกิดการวิวาทล้างแค้นจนเป็นเรื่องราวใหญ่โตขึ้นมา (ป๊อ กรุงเกษม, 2546: 31-76)⁶

“ป๊อ กรุงเกษม” หนึ่งในกลุ่มวัยรุ่นอันธพาลในยุคนี้ เล่าประสบการณ์การก้าวเข้ามาเป็นนักร้องของวัยรุ่นเหล่านี้ว่า

“หลังจากที่การจัดระเบียบสังคมเริ่มเป็นรูปเป็นร่างขึ้น นักร้อง ‘รุ่นใหญ่’ ถูกลี้มไปหลายราย ‘รุ่นเล็ก’ จึงมีโอกาสได้ออกโรงฉายบ้าง นักร้องรุ่นเล็กในที่นี้คือ นักเรียนเกเร ซึ่งรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เหมือนพลเมืองดีทั่วไป แต่ชอบการเที่ยวเตร่ และการตีรันฟันแทงเป็นพิเศษ ไม่ได้เป็นมืออาชีพเหมือนนักร้องรุ่นใหญ่ เพราะยังต้องเรียนหนังสืออยู่...รุ่นเล็กอย่างพวกผมมักนิยามตนเองว่า ‘จิ๊กโก๋’ มากกว่าคำว่า ‘นักร้อง’ เพราะฟังแล้วเหมือนโทษจะเบาหวิวกว่าการเป็นนักร้องหลายเท่า” (ป๊อ กรุงเกษม, 2546: 27-28)

กลุ่มวัยรุ่นอันธพาลเหล่านี้ส่วนใหญ่จึงไม่ได้ตั้งใจก่อคดีที่ร้ายแรง แต่ต่อมาเริ่มมีการใช้ความรุนแรงมากขึ้นและเป็นที่สนใจของประชาชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจมากขึ้น เมื่อการวิวาทของพวกเขาก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่สังคมในวงกว้าง ยกตัวอย่างเช่น “ป๊อ ระเบิดขวด” ซึ่งกลายมาเป็นฉายาของนายจำเริญ บุญยดิษฐ์ จากคดีที่เขาและเพื่อนนักเรียนพบระเบิดใส่ในกระเป๋านักเรียน แล้วจะฟาดกระเป๋าเพื่อจะข่มให้นักเรียนหญิงหวาดกลัว แต่กระเป๋าไปโดนขอบหน้าต่างรถเมล์จนทำให้ระเบิดออกมา ทำให้มีคนบนรถได้รับบาดเจ็บหลายคน นักเรียนหญิงหนึ่งในสองคน

⁶ ประวัติย่อของเหล่าแก๊งวัยรุ่นอันธพาลนี้ ผู้เขียนสรุปมาจากหนังสือบันทึกความทรงจำของ ป๊อ กรุงเกษม (นามแฝง) เรื่อง *เดินอย่างป๊อ* (2546) เนื่องจากให้ข้อมูลที่สอดคล้องกับข่าวที่เกิดขึ้นในหนังสือพิมพ์ในช่วงเวลาเดียวกัน ทั้งชื่อและที่มาของสมาชิกแก๊ง และวันเวลาที่เกิดเหตุของคดีสำคัญๆ ที่เป็นที่สนใจของประชาชนตั้งแต่ พ.ศ. 2501-05 เมื่อเทียบกับหนังสือเกี่ยวกับแก๊งวัยรุ่นกลุ่มเดียวกันที่เขียนโดยสุริยัน ศักดิ์ไชยสง เรื่อง *เส้นทางมาเฟีย* (พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2532) ซึ่งมีข้อมูลคลาดเคลื่อนจากข่าวอยู่หลายตอน

นั้นถูกสะกดระเบิดปากคอเสียชีวิตทันที ในวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2504 เมื่อตำรวจติดตามคนร้ายซึ่งต่างซัดทอดกันก็ได้รับความว่าเป็นการลงมือของนายจำเริญ และเพื่อนชื่อสุพัฒน์พงศ์ มีสวัสดิ์ หรือตุ้ย นายจำเริญเคยมีประวัติฐานพกระเบิด และเป็นหัวหน้าแก๊งค์พวกวัยรุ่นที่ชอบก่อความวุ่นวายบ้านอยู่แถวสะพานขาว ขณะที่ถูกจับกุมตัวนั้นนายจำเริญอายุพ้นขีดเยาวชนแล้วเพราะถูกจับตอนอายุ 19 ปี แต่นายจำเริญอ้างว่าไม่ได้เป็นคนลงมือ และคิดว่าจะหลุดคดีไปได้ เช่นเดียวกับที่เคยได้รับการปล่อยตัวมาแล้ว 4-5 คดีก่อน ส่วนนายสุพัฒน์พงศ์ยังเป็นเยาวชน จึงไม่กลัวความผิดแถมยังอ้างว่าสามารถหลุดคดีได้เพราะพ่อรวย ซึ่งต่อมาทั้งสองคนก็ถูกประกันตัวออกไป (“นร. ระเบิดมอบตัว/พาไปทำแผนประทุษกรรม,” สารเสรี, 8 มิถุนายน 2504: 1)

ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2505 เกิดการปะทะกันของอันธพาลวัยรุ่นกลายเป็นข่าวครึกโครมระหว่างแก๊งระเบิดขวด มีนายปู้ หรือจำเริญ บุญยศิษฐ์ อายุ 25 ปี เป็นหัวหน้า มีสมาชิก เช่น คำ เอสโซ่ โหล แม้นศรี แอ๊ด เสือแผ่น และตุ้ย ยังวัน และแก๊งไบร์เลย์ มีหัวหน้าคือ แดง ไบร์เลย์ หรือบัญชา ศรีสุกใส อายุ 22 ปี มีคู่หูคือ จอร์จ เฮาคี หรือสมจิตร กรองแก้ว ได้ยกพวกตีกันกลางกรุงรวมหลายสิบคน แม้จะถูกตำรวจจับกุมตัวได้บางส่วนและตั้งข้อหาแล้ว แต่สมาชิกทั้งสองแก๊งที่หลบหนีไปได้ยังคงลอบทำร้ายล้างแค้นกันไป โดยจอร์จ เฮาคี ลอบยิงปู้ แต่ไม่สำเร็จจนต้องหนีและขอมอบตัวกับตำรวจในเวลาต่อมาเพราะกลัวจะถูกฆ่าปิดปาก ส่วนแดง ไบร์เลย์ ที่หนีไปบวชที่วัดสุทัศน์ ก็ทนแรงแค้นไม่ไหวเพราะปู้ไปทำร้ายวัลภา แฟนสาว จึงหนีออกมาและถูกตำรวจรวบตัวได้ระหว่างที่หนีไปที่ชลบุรี ส่วนปู้ ระเบิดขวด หนีไปกบดานที่บ้านญาติของ คำ เอสโซ่ และถูกจับได้พร้อมกับคำ เอสโซ่ที่หัวหิน หนังสือพิมพ์เล่นข่าวนี้โดยมีการลงรายละเอียดและรูปถ่ายของหัวหน้าแก๊งค์และแฟนสาว รวมทั้งวัยรุ่นจำนวนมากที่เคยเป็นสมาชิกของแต่ละแก๊งไปให้กำลังใจเพื่อนร่วมแก๊งค์ที่อยู่ในคุกหรือระหว่างรอประกันตัวจากพ่อแม่ที่มีเงิน เป็นที่สะดุดตาของสาธารณชนมากโดยเฉพาะผู้หญิงซึ่งแต่งตัวทันสมัยใส่แว่นดำ ไม่ได้มีท่าทีสลดใจหรืออับอายแต่อย่างใด (“แก๊งค์ระเบิดขวดอาลาวดหนัก! รั้วปิ่นยังคู่อริต่อหน้าคนนับร้อย,” สารเสรี, 14 กันยายน 2505; “คู่หู ‘มือปืน’ วัยรุ่น เข้ามอบตัว/ขอตร. คู่กันเกรงถูกฆ่าปิดปาก,” สารเสรี, 17 กันยายน 2505: 1; “หัวหน้าแก๊งค์ ‘ไบร์เลย์’ แหกผ้าเหลืองคุมพวกล้างแค้น,” สารเสรี, 18 กันยายน 2505: 1; “ล้อมมือปืน ‘เฮาคี’ กลางทุ่ง/ ร้อง ‘ผมขอมให้จับครับ,’” สารเสรี, 19 กันยายน 2505: 1; “ตำรวจซัดเส้นตาย ‘แดง ไบร์เลย์’ กับ ‘ปู้’ หัวหน้าแก๊งค์ระเบิดขวด/ จะจับตัวให้ได้ใน 3 วัน,” สารเสรี, 20 กันยายน 2505: 1; “ ‘แดง ไบร์เลย์’ จนมุม/เผยไฟแค้นถูกบุกถึงกุฏิ,” สารเสรี, 21 กันยายน 2505: 1; “จับ 2 สมุนมือปืนเฮาคี,” สารเสรี, 22 กันยายน 2505: 1; “ ‘ปู้’ กบดานหลบอยู่ที่พระโขนง ตร. ล้อมล่าตัวคลาดกันหวุดหวิด,” สารเสรี, 29 กันยายน 2505: 1)

แม้เดิมความเห็นของผู้ใหญ่ในบ้านเมืองจะไม่ใส่ใจอาชญากรวัยรุ่นเหล่านี้เท่าไรนัก จอมพลสฤษดิ์ นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้นมองว่าเป็น “พวกเหลือขอ” เท่านั้น แต่การทะเลาะวิวาท

ระหว่างแก๊งที่สร้างความเดือดร้อนให้กับคนทั่วไป รวมถึงคดีอาชญากรรมที่เกิดกับวัยรุ่น เช่น คดีของน.ส. เตือนใจ ที่ถูกเหล่าวัยรุ่นรุมโทรมและฆ่าเมื่อเดือนมกราคมพ.ศ. 2504 ทำให้รัฐบาลหันมาเพ่งเล็งเรื่องของเยาวชนมากขึ้น ตำรวจได้วางแผนเตรียมปราบแก๊งเยาวชนอย่างรุนแรงและเด็ดขาด โดยเฉพาะพลเอกประภาส จารุเสถียร ที่เป็น รมว.มหาดไทยตอนนั้น ประกาศว่าจะลงโทษขั้นเด็ดขาดแม้ว่าจะใช้ ม.17 ไม่ได้ แต่จะลงโทษให้รุนแรงที่สุดเท่าที่กฎหมายจะอำนวยให้ นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ยังถูกตำหนิจาก พลเอกประภาสว่าหนังสือพิมพ์เป็นต้นเหตุ เพราะชอบเอารูป เอาเรื่องแก๊งวัยรุ่นเป็นข่าว พวกนี้อยากดังก็ก่อเรื่องเพื่อให้ได้ลงหนังสือพิมพ์ (“กวัดขันหนัง-ร้านตัดเสื้อฯ แก้ปัญหาวัยรุ่น/ตามล่า ‘จิ๊กโก๋’ ทั่วกรุง,” สารเสรี, 27 กันยายน 2505: 2)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 4.4 พาดหัวข่าววัยรุ่นอันธพาลระหว่างแก๊งค์ของปู่ ระบิคชาวด และแดง ไบร์เลย์
ที่มา สารเสรี 18, 19, 22, 27 กันยายน 2505

ศูนย์วิทยุตำรวจ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภายหลังมีข่าวอาชญากรวัยรุ่นผันตัวมาเป็นนักปล้น หรือแม้กระทั่งเป็นมือปืนหรือ
 อันธพาลรับจ้าง ส่วนใหญ่ก็มีชื่อแก็งหรือสัญลักษณ์ประจำกลุ่ม เช่น แก็งโจร “แดง โบวี” หรือ
 นายชูลิทธิ สิทธิรินทร์ ถูกจับกุมขณะวางแผนปล้นหลังจากก่อคดีปล้นและฆ่ามาแล้ว 8 ราย ได้
 พยายามตั้งแต่มิดโบวีเป็นอาวุธในการแทง (“หัวหน้าแก็งโจร ‘แดง โบวี’ จนมุม,” ไทยรัฐ, 10
 พฤษภาคม 2507: 1) แก็ง “เปี้ยกซ่า” หัวหน้าชื่อวันชัย หรือวิชัย สว่างเพชร ชอบฆ่าคนด้วยดาบ
 ซามูไร กุมแก็งวัยรุ่นที่มีระเบิดขวดและอาวุธประเภทมีด ก่อคดีในเขตกรุงเทพฯ (“ตำรวจบุกทลาย
 แก็งค์วายร้ายวัยรุ่นสมญา ‘เปี้ยกซ่า’ ทั้งหมด 5 แก็ง,” ไทยรัฐ, 31 พฤษภาคม 2507: 5) “เล็ก โปธิ
 คำ” หรือสมชาติ ธาราทรัพย์ ผู้ลักรูปใบโพธิ์ดำกลางออกก่อนไปทางขวา หนึ่งในอดีตแก็งวัยรุ่น รุ่น
 ปู้ ระเบิดขวดและแดง ไบเลย์ เขาถูกตั้งข้อหาฆ่า 50 คดี รวมถึงฆ่า 7 ศพ ขณะที่กำลังจะมาขึ้นศาล
 พิจารณาคดีเด็กและเยาวชน ก็มีพวกแก็งจักรยานยนต์มาชิงตัวไปได้โดยการชักปืนผู้คุม เล็ก โปธิ
 คำซ่อนท้ายมอเตอร์ไซค์หนีไปทั้งที่มีกุญแจมือและมีรถล้อมเขาเป็นสิบคัน กล่าวกันว่ามิดใหญ่
 เป็นเบื้องหลังออกทุนให้พวกอันธพาลชิงตัวเขาออกมาโดยมีเก๊าตี น้องชายของเก๊า ม้าแก็ง (อันธพาล
 วัยรุ่นสมัยปู้ ระเบิดขวด) เป็นคนวางแผน แต่ในที่สุด ทางการใช้เจ้าหน้าที่ตำรวจนับร้อยล้อม
 หมู่บ้านเพื่อจับกุมและใช้กำลังตำรวจอีกครั้งร้อยในการคุ้มกันตัวเล็ก โปธิคำไปส่งศาลได้สำเร็จ
 (“ชิงตัว ‘เล็ก โปธิคำ’ หน้าศาล สมุนใช้ปืนจี๊ผู้คุมขึ้นรถมอเตอร์ไซค์ 10 คันคุ้มกัน,” ไทยรัฐ, 10
 กุมภาพันธ์ 2510: 1; “จับ 3 สมุน ‘เล็ก โปธิคำ’ ชิงตัวหัวหน้า/สารภาพเผยน้องชาย ‘เก๊า ม้าแก็ง’ เป็น
 ผู้วางแผนร้าย,” ไทยรัฐ 11 กุมภาพันธ์ 2510: 1; “ส่งรูปประกาศจับ ‘เล็ก โปธิคำ’ ทั่วประเทศ พบ
 เบื้องหลังมิดใหญ่ให้ทุนชิงตัว,” ไทยรัฐ, 12 กุมภาพันธ์ 2510: 1; “จับตัวนายทุนชิงตัว ‘เล็ก โปธิ
 คำ’/เผยวันวางแผนเลี้ยงเปียร์หมด 3 ลัง,” ไทยรัฐ, 14 กุมภาพันธ์ 2510: 1; “ตั้งจับ ‘เก๊าตี’ คู่หู ‘เล็ก
 โปธิคำ’ ทั่วประเทศ,” ไทยรัฐ, 15 กุมภาพันธ์ 2510: 1; “ ‘เก๊าตี’ เตรียมปล้นร้านทอง/ตำรวจนับร้อย
 ตรึงตลาดพลู,” ไทยรัฐ, 16 กุมภาพันธ์ 2510: 1; “ควน ‘เล็ก โปธิคำ’ ‘เก๊าตี’ จนมุม/ตร.นับร้อยล้อม
 หมู่บ้านจับได้พร้อมปืนคู่มือ,” ไทยรัฐ, 23 กุมภาพันธ์ 2510: 1; “เบื้องหลัง 2 ดาวร้ายจนมุม ‘เล็ก
 โปธิคำ’ สารภาพ ‘ผมต้องการออกมาฆ่าพ่อเลี้ยง’,” ไทยรัฐ, 24 กุมภาพันธ์ 2510: 1; “ตร. ครึ่งร้อย
 ปิดถนนกั้นคลื่นมนุษย์คุ้มกัน ‘เล็ก โปธิคำ’ ‘เก๊าตี’/ชี้ที่เกิดเหตุฆ่าคู่อิหรีหน้าศาล,” ไทยรัฐ, 25
 กุมภาพันธ์ 2510: 1)

4.2.4 โจรปล้นปิดตลาด

ลักษณะของโจรปล้นปิดตลาดเป็นลักษณะการปล้นทั่วไปของ “เสือ” ที่มีพรรคพวกมาก
 เพราะตลาดเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมเศรษฐกิจในชุมชนอยู่แล้ว แต่ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่
 สอง การปล้นปิดตลาดของพวกโจรร้ายแรงมากขึ้น ออกอาจยิ่งขึ้น โดยมีการใช้อาวุธร้ายแรง
 ประกอบการปล้น เช่น ปืนกล ระเบิดมือ ทำร้ายชาวบ้านร้านค้าตลาดบาดเจ็บเสียชีวิตจำนวนมาก

สามารถเก็บกวาดทรัพย์สินโดยเฉพาะทองที่มีมูลค่าสูง ลักษณะการปล้น มีการรวมกลุ่มของเสือกักต่างๆ มาทำงานร่วมกันเป็นจำนวนมากเกินสิบคนขึ้นไป การทำงานจะร่วมงานเป็นครั้งคราว โดยมีผู้ชักนำและวางแผนการปล้น เสือกักต่างๆ ไม่จำเป็นว่าต้องรู้จักกัน แต่อาจเคยได้ยินชื่อเสียงกันและกันมาก่อน เมื่อเสร็จงานแล้วจะแบ่งทรัพย์สินและแยกย้ายกันไป จึงเป็นการรวมกลุ่มปล้นที่ไม่มีหัวหน้ากลุ่มโจรที่แท้จริง มีแต่หัวหน้าของเสือกแต่ละกัก จึงทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถรวบรวมของผู้กระทำผิดทั้งหมดได้ในคราวเดียว ต้องไล่ล่าตามจับแยกเป็นสายตามพวกเสือกักต่างๆ กินเวลาหลายปี (ตัวอย่างจากการจับเสือเข้า หรือโจรปล้นปิดตลาดท่าเรือ ตามรายละเอียดที่จะเสนอต่อไป)

หลังจากอสัญกรรมของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ใน พ.ศ. 2506 แล้ว คูเหมือนรัฐบาลของจอมพลถนอม กิตติขจร จะต้องการคงความเด็ดขาดในการปราบปรามโจรผู้ร้ายที่นอกจากจะเป็นโจรภัยที่เกิดขึ้นจากสภาพเศรษฐกิจแล้ว ยังมีโจรภัยทางการเมืองจากการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์ด้วย ดังนั้นนอกเหนือไปจากการใช้มาตรา 17 แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2502 (ม. 17) แล้ว ในวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2508 สำนักบริหารของนายกรัฐมนตรีเสนอแก้ไขปัญหาอาชญากรรมด้วยการใช้มาตรการอย่างเฉียบขาดภายใต้กฎอัยการศึก โดยจัดตั้งศาลทหารขึ้นในที่เกิดเหตุ พิจารณาและลงโทษผู้กระทำผิดในเวลาไม่กี่ชั่วโมง อาจเลือกจากคดีอุกฉกรรจ์ก่อน เช่น การปล้นรถเมล์ทางหลวง ซึ่งคณะรัฐมนตรีต่างเห็นชอบด้วย (“ให้ใช้กฎอัยการศึก-ตั้งศาลทหาร ปราบอาชญากรรมให้สิ้นซาก,” สยามนิกร, 9 เมษายน 2508: 1)

ในช่วงเวลานี้จึงมีการล้อมปราบโจรอย่างขนานใหญ่ ส่วนกักเสือกที่ปล้นตลาด ปล้นรถเมล์อย่างอุกอาจ หรือมีคดีสะสมเป็นความผิดอยู่กับตัวมากเมื่อถูกจับได้จะมีการลงโทษอย่างเด็ดขาด เช่น “เสือเข้า” หรือทองคำ เกิดสว่าง เป็นโจรลพบุรีที่ก่อคดีมากมายในแถบสิงห์บุรี อ่างทอง ชัยนาท นครสวรรค์ จนมีค่าหัว 10,000 บาท ตัวอย่างคดีของเสือเข้า เช่น คุ่มพวก 20 คนปล้นตลาดปากบาง จังหวัดสิงห์บุรี เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2508 ฝ่าวงล้อมตำรวจแล้วเอาทองเข้ามาขายในกรุงเทพฯ (“รายละเอียด 20 โจรคุ่มพลปิดตลาดปล้นได้ทรัพย์สิน 1 ล้าน,” ไทยรัฐ, 3 พฤษภาคม 2508: 1; “20 โจรปล้นตลาดฝ่าวงล้อมตำรวจจนทองมาขายในกรุง,” ไทยรัฐ, 4 พฤษภาคม 2508: 1) อีกคดีของเสือเข้าคือ การปล้นบ้านเรือนประชาชนกลางวันแสกๆ และฆ่าเศรษฐีไร่ข้าวโพด เสือเข้าสามารถหลบการจับกุมได้ เพราะชอบแต่งกายเป็นตำรวจหลอกชาวบ้านว่าเป็นตำรวจกองปราบพิเศษ (“ขุนโจรลพบุรี ประกาศปล้นตลาดโคกคุ่ม,” ไทยรัฐ, 24 สิงหาคม 2508; “เสือเข้าคุ่มสมุนปล้น 5 บ้านกลางวันแสกๆ,” ไทยรัฐ, 30 สิงหาคม 2508: 1; “เสือเข้ายิงทิ้ง 2 เศรษฐีไร่ข้าวโพด,” ไทยรัฐ, 2 กันยายน 2508: 1) แต่ในที่สุด เสือเข้าก็ถูกจับได้ในกรุงเทพฯ อีกเกือบสองปีถัดมาและถูกศาลตัดสินให้ประหารโดยการยิงเป้า (“ยิงเป้า ‘เสือเข้า’ ปิดตลาดปล้นร้านทอง,” ไทยรัฐ, 20 สิงหาคม 2510: 1)

บางกรณีก็ใช้ ม.17 เป็นคำสั่งประหารหลังจากจับตัวได้ในไม่กี่วัน เช่น “เสือนูญมี” ใช้เป็นคู่ในการปล้นร้านทองแถบตลาดพลู บางชื่อ สามเสน หน้าเจ้าของร้านตายหลายราย เสือนูญมีถูกจับได้ที่หัวหินเพราะลูกน้องทรยศไปบอกตำรวจ หลังจากที่เสือนูญมีสารภาพว่าได้ฆ่าคนตายไป 21 คน ทางการตั้งข้อหาหนักและจะใช้ ม. 17 ในการตัดสินให้ประหารชีวิตทันทีเพราะโทษเหี้ยมมาก (“เสือนูญมีจับหางยาวแหวกล้อมตำรวจ,” ไทยรัฐ, 25 เมษายน 2509: 1; “บุกหัวหินจับเป็นเสือนูญมี/สมุนคู่ใจโจรปล้นทองควลปืนสู้อำรวจจนตัวตาย,” ไทยรัฐ, 26 เมษายน 2509: 1; “เสือนูญมีเผยไม่หัวน ‘ม.17’/ สารภาพเบื้องหลังปล้น ‘ผมฆ่ามาแล้ว 21 ศพ’,” ไทยรัฐ, 27 เมษายน 2509: 1; “จับหัวหน้าแผนกสมุนเสือนูญมี/เสือนูญมีประกาศฆ่าสมุนทรยศถ้าไม่ตายเสียก่อน,” ไทยรัฐ, 28 เมษายน 2509: 1; “รับสารภาพตำรวจสั่งห้ามประกันตัว/แย่งอุปการะลูกเสือนูญมี,” ไทยรัฐ, 29 เมษายน 2509: 1; “คลื่นมนุษย์นับหมื่นเฮโลดู ‘ขุนโจร 21 ศพ’,” ไทยรัฐ, 30 เมษายน 2509: 1; “อธิบดีตำรวจยืนยัน ‘เสือนูญมี’ โทษเหี้ยมมาก/ต้องใช้ ม.17 ประหารชีวิต,” ไทยรัฐ, 3 พฤษภาคม 2509: 1)

แต่การปล้นปิดตลาดที่โด่งดังและครึกโครมมากที่สุด ได้แก่ การปล้นตลาดท่าเรือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดอยุธยา วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2508 โดยกลุ่มโจรจำนวนประมาณ 30 คน แต่งกายคล้ายทหารปิดตลาดท่าเรือ เข้าปล้นร้านทอง ร้านนาฬิกา และร้านค้าอื่นๆ นำทรัพย์สินไปได้ล้านเศษ ยิ่งเจ้าทรัพย์ตายอย่างน้อย 3 คน และมีชาวบ้านบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก จากนั้นขึ้นรถหนีพร้อมจับผู้หญิงเป็นตัวประกันก่อนปล่อยลงกลางทาง ตำรวจได้นำกำลังออกตามอย่างกระชั้นชิดจนปะทะกับกลุ่มโจร แต่พวกโจรหนีไปได้โดยบ่ายหน้าไปทางจังหวัดลพบุรี โจรที่เข้าทำการปล้นในครั้งนี้มีหลายกลุ่ม ได้แก่ ก๊กของพวกเสือเห่า ซึ่งเพิ่งจะก่อคดีปล้นตลาดเมื่อกลางปี แต่ตัวเสือเห่าไม่ได้ร่วมด้วย ก๊กของ“เสือนูญมี” หรือ นูญมี แสงสะอาด ก๊กของ “เสือนูญมี” หรือ จำเนียน สีม่วง “เสือนูญมี” สาคร และ “เสือนูญมี” มากฤทธิ์ ประวัตินูญมีทั้งสี่ เคยปล้นที่ตลาดปากบาง อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ปล้นตลาดตากลิ ปล้นตลาดช่องแค ปล้นหมู่บ้านนิคมที่ จังหวัดลพบุรี ปล้นรถเมล์สายบ้านหม้อ ยิ่งก้านดำบลคอนทอง อำเภอบ้านหม้อตาย ยิ่งนายอำเภอ จังหวัดนครนายกตาย นอกจากนี้ เสือนูญมี สีม่วง ยังแหกคุกจังหวัดอยุธยาหนีมาก่อนจะเข้าร่วมในการปล้นนี้ด้วย (“ยิงกราด 20 นาที ชาวบ้านบาดเจ็บ,” ไทยรัฐ, 6 ธันวาคม 2508: 1; “รายละเอียดปิดตลาดท่าเรือ ปล้นกวาดทรัพย์เกือบล้าน ขุนโจรวางแผนยึดโรงพักกวาดอาวุธ,” ไทยรัฐ, 7 ธันวาคม 2508:1)

เสือก๊กต่างๆ ที่เข้าร่วมปล้นกันนี้ยังมาแตกคอกันเอง บางกลุ่มเมื่อถูกรวบตัวแล้วจึงสารภาพและชี้เบาะแสเพื่อให้การเป็นประโยชน์จะได้ลดโทษ บางส่วนก็ขอมอบตัวเองเพราะกลัวข้อหาหนักแล้วจะถูกใช้ ม.17 จึงทำให้มีการฆ่าล้างแค้นและฆ่าปิดปากเพื่อไม่ให้ตำรวจสาวตัวไปถึงกลุ่มของตัวเอง เมื่อนายใบ กุนแพ อธิบดีผู้ใหญ่วินิจฉัยที่เข้าร่วมปล้นด้วยถูกตำรวจจับตัวพร้อมอาวุธได้ที่บ้าน อีกไม่กี่วันต่อมา เสือนูญมีก็พาพรรคพวกไปยังคนของนายใบตายคาที่ ส่วนเสือนูญมีก็พาสมุนไปยังหลานสิบตำรวจตรีคนหนึ่งซึ่งเป็นสายให้ตำรวจ (“จับอธิบดีผู้ใหญ่วินิจฉัยปล้นตลาดท่าเรือ

จนมุมพร้อมสมุนยึดได้ปืน 4 กระบอก กระสุนกว่าร้อยนัด,” ไทยรัฐ, 9 ธันวาคม 2508: 1; “โจรปล้นตลาดท่าเรือลำแค้นผู้ใหญ่บ้าน ยิงด้วยคาร์ไบน์ 7 กระบอกตายคาที่,” ไทยรัฐ 10 ธันวาคม 2508:1; “กลุ่มโจรปล้นตลาดท่าเรือบุกฆ่าสายสืบเป็นศพที่ 2 รองอตร. รุดปลอบขวัญราษฎร,” ไทยรัฐ, 11 ธันวาคม 2508:1) ระหว่างนี้ ตำรวจสามารถทยอยปราบปรามและจับกุมตัวพวกโจรปล้นตลาดท่าเรือได้เพิ่มขึ้นเพราะสามารถสืบจากการซัดทอดกัน แต่เสื่อขาวและพรรคพวกยังคงหนีรอดไปได้จนมีการตั้งสินบนนำจับเป็นเงินกว่า 80,000 บาท (“จับสมุนโจรปล้นตลาดท่าเรือได้อีก 3,” ไทยรัฐ, 12 ธันวาคม 2508: 1; “ตั้งสินบนนำจับเสื่อขาวกับสมุน 15 คนเป็นเงิน 8 หมื่นเศษ,” ไทยรัฐ, 14 ธันวาคม 2508: 1)

จอมพลถนอม นายกรัฐมนตรี ได้เสนอคณะรัฐมนตรีว่า โจรกลุ่มนี้ออกอาจมากกว่าใช้ ม. 17 ประหารโดยการยิงเป้า พลเอกประภาส จารุเสถียร รองนายกฯ และรมต. มหาดไทย กล่าวถึงการปล้นตลาดท่าเรือว่า ฟังข่าวการปล้นตอนแรกๆ เข้าใจว่ามีแผนการเมืองเข้าแทรกของพวกก่อการร้าย แต่ปรากฏว่าไม่ใช่การเมืองแทรก เป็นการปล้นของโจรธรรมดา โดยเฉพาะที่ท่าเรือนี้เป็นชุมโจรมีเสื่อใบและเสื่อขาวเป็นหัวหน้า เดิมทีก็มีกำลังเพียง 4-5 คนเท่านั้น แต่หัวหน้าโจรได้ใช้วิธีเอาเงินเข้าหลอกล่อพวกอันธพาลต่างๆ เป็นพวกได้ถึง 17 คน ในการปล้นก็ใช้วิธีโหดร้ายทารุณมีคนตาย 4 คน ขณะนี้เจ้าหน้าที่จับเสื่อใบได้แล้ว เสื่อใบให้การเป็นประโยชน์ทำให้สามารถสืบจับเสื่อขาวได้ แต่จะใช้ม. 17 กับโจรกลุ่มนี้หรือไม่ มีการหารือกันอยู่ แต่ถึงอย่างไรก็ต้องใช้มาตรการพิเศษ ตามความเห็นส่วนตัวของพลเอกประภาสแล้ว เห็นว่าเมื่อจับตัวโจรหัวหน้าหรือเสื่อขาวได้แล้ว ควรจะยิงกลางตลาดให้ประชาชนเห็น “...เพราะพวกนี้เรื่องติดตะรางไม่มีความหมายอะไร” (“จะยิงเป้าโจรปล้นตลาดท่าเรือ,” ไทยรัฐ, 15 ธันวาคม 2508: 1; “ตร. ล้อมดงสักยิงผู้สมุนเสื่อขาวสนั่นป่า,” ไทยรัฐ, 16 ธันวาคม 2508: 1)

การประกาศใช้ม. 17 กับพวกโจรปล้นตลาดท่าเรือ ทำให้พวกโจรกลัวกันมาก จึงเริ่มขอเจรจามอบตัว เช่น เสื่อศักดิ์ ลูกน้องของเสื่อขาว ประกอบกับการล้อมปราบอย่างเด็ดขาด นอกจากจะระดมกำลังตำรวจท้องที่จำนวนมากในเขตภาคกลาง ยังขอกำลังพลร่มป่าหวายช่วยกวาดล้างในเขตป่าที่บึงจังหวัดลพบุรี โดยเฉพาะการตามล่าเสื่อขาวที่ประกาศสู้ไม่ยอมให้จับ ในที่สุด ตำรวจราว 200 คนสามารถเข้าจับกุมผู้ต้องหาพร้อม 50 คนในแหล่งชองสุ่มที่อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ สามารถรวบโจรชั้นหัวหน้า “เสื่อ” ได้ 6 คน (“ตำรวจ 200 กวาดล้างแดนโจรครั้งใหญ่ จับผู้ต้องหาพร้อม 50/ ตำรวจโรงพักกวาดล้างครั้งวันรวบผู้ร้ายชั้นเสื่อได้ 6 คน,” ไทยรัฐ, 21 มีนาคม 2509: 1)

ในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2509 จอมพลถนอม กิตติขจร ได้นำเรื่องที่พลตำรวจเอกประเสริฐ รุจิวงศ์ อธิบดีกรมตำรวจ เสนอให้ใช้ม.17 ประหารโจรปล้นตลาดท่าเรืออยุธยา โดยมีพลตำรวจตรีประหลาด ปราการะนันท์ ผู้ช่วยผบ.ตร.ภูธรชี้แจงรายละเอียด

กรม. มิมติให้ใช้ม.17 แห่งรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรแก่คณะโจรปล้นตลาดท่าเรือ จ.อยุธยาซึ่งก่อเหตุเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2508 ด้วยความเห็นเป็นเอกฉันท์ว่า โจรคณะนี้มีพรรคพวกมาก แต่ที่เป็นตัวการมีเพียง 17 คน น่าจะมีเส้นสายอื่นคอยช่วยอีก ทำให้การจับกุมล่าช้า เพราะความเกรงกลัวอิทธิพล และชาวบ้านที่เป็นสายให้ตำรวจก็ถูกสังหารมาหลายรายแล้ว ดังรายละเอียดตอนหนึ่งว่า

...โจรก็นี้เป็นโจรหนุ่มในวัยฉกรรจ์ อ่อนการศึกษา ปฏิบัติการอย่างอุกอาจ ใช้อาวุธปืนกลร้ายแรงปล้นกลางตลาดต่างๆ ที่ยังไม่ค่ำ วางแผนโดยตั้งใจ ประหารจนท. และผู้ซัดขวางแบ่งกำลังไปยังที่ว่ากรอำเภอ สถานีตำรวจ บ้านข้าราชการฝ่ายปกครอง ร้านทองในตลาด ฯลฯ พร้อมๆ กัน เพื่อไม่ให้มีผู้ช่วยเหลือนับว่าเป็นการปล้นฆ่าที่ทารุณมาก โดยประวัติ โจรก็กนี้ทุกคนมี สันดานเป็นผู้ร้าย เป็นอันธพาล บ้างเป็นโจรปล้นอาชีพแต่แหกคุกมาร่วม การดำเนินการทางศาลต้องใช้เวลาานาน ไม่ทันเหตุการณ์ โจรก็กนี้อื่นๆ จะเอา อย่างจึงลงมติให้ยิงเป้าแก่บุคคล 6 คน ณ ตำบลเกิดเหตุเพื่อไม่ให้ เป็นเยี่ยงอย่าง และจะทำให้ขวัญของประชาชนดี ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ฝ่าย ปกครองมากขึ้น (“กรม. ลงมติใช้ม. 17 โจรปล้นตลาดท่าเรือ/สังยิงเป้าเสือใบ และสมุน 5 คน,” ไทยรัฐ, 23 มีนาคม 2509: 16)

รายชื่อโจร 7 คน ที่จะถูกยิงเป้า 6 คน ได้แก่ 1. นายใบ กุนแพ (เสือใบ) 2. นายสมบุญ มากฤทธิ์ (เสือเกาะ) 3. นายทวี เจริญสมัย 4. นายบุญเลิศ ปลอกเกิด 5. นายบักหรือมะลิ ดารามานนท์ 6. นายน้อย น้อยเจริญสุข ส่วนรายชื่อที่ 7 นายลำพอง มหาวิทยาลัย ให้จำคุก 20 ปีเพราะมีอายุน้อยและกลับใจให้การเป็นประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่ฯ ไปยังแหล่งซุกซ่อนทรัพย์สินบางส่วน และที่ซ่อนอาวุธกระสุนบางส่วน (“กรม. ลงมติใช้ม. 17 โจรปล้นตลาดท่าเรือ/สังยิงเป้าเสือใบและสมุน 5 คน,” ไทยรัฐ, 23 มีนาคม 2509: 16)

การประกาศใช้ ม. 17 ยิงเป้าเสือร้ายทั้งหกในที่สาธารณะ โดยใช้สนามหญ้าของวัดตลาดท่าเรือเป็นแดนประหาร กลายเป็นข่าวครึกโครมไปทั่วสังคมไทย เมื่อมีการอ่านคำแถลงการณ์ผ่านวิทยุกระจายเสียงด้วย ในวันประหารวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2509 จึงมีผู้คนจากทั่วสารทิศเดินทางมาดู ประมาณการตามหนังสือพิมพ์ว่าเป็นจำนวนเรือนแสน การจัดการประหารให้ผู้ต้องหาลูกอยู่ในคอกที่ปิดทึบทุกด้าน ตำรวจเพศชายยืนข้างหลังแล้วรัยเกินกว่า 60 นัด ตายทันที 3 คน และยิงซ้ำเสือใบ เสือบุญ เสือมะลิ อีกคนละ 10 นัด หลังการประหารมีการชื้อแย่งสิ่งของโดยเฉพาะผ้าที่กันจากเพื่อนำไปทำเป็นเครื่องรางด้วย (“เผยชื่อ 6 เพชรมานนายตำรวจยิงเป้าเสือใบกับ 5 สมุนวันนี้/ใช้

สนามหญ้าวัดตลาดท่าเรือเป็นแดนประหาร,” ไทยรัฐ, 24 มีนาคม 2509: 1; “คลื่นมนุษย์นับแสน
หลังไหลดู ‘นาที่สังหาร’ เสือใบกับ 5 สมุน,” ไทยรัฐ, 25 มีนาคม 2509: 1; “เรียก 6 นายตำรวจมือ
เพชรฆาตเข้ากรุง/นักมวยเอก 3 จังหวัดแย่งผ้าจากประหารเข้าพิธีปลุกเสกเสาร์ 5,” ไทยรัฐ, 27
มีนาคม 2509: 1)

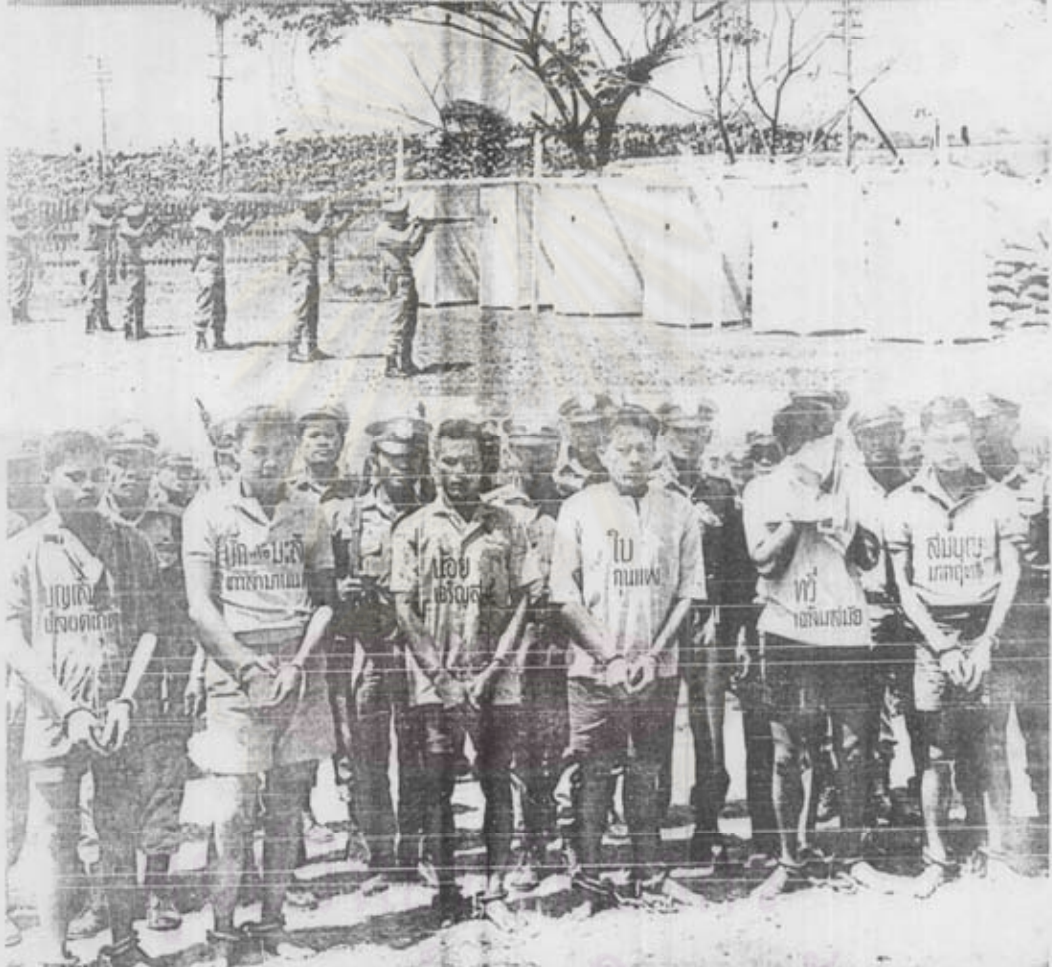
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คลื่นมนุษย์นับแสนหลังไหลดู 'บาทที่สังหาร' เสือใบกับ 5 สมุน

6 เพชฌฆาตรวยยิง 60 นัดตาย 3

ยิงซ้ำเสือใบ-เสือบุญ-เสือฉลุอีกคนละ 10 นัด

เผยคำสารภาพ 6 นักโทษประหารก่อนตรึงกางเขน

บทสัมภาษณ์นักโทษ-ซากศพประหาร

เสือใบ 6 โจร

... (transcription of the text in the small box) ...

ไม่ยอมแตะห้องอาหาร ร้องขอพึ่งพระเทคนิ
เสือใบยอมเป็นลมฟูคาหลักระหารก่อนถูกยิง

คลื่นมนุษย์นับจำนวนแสนๆ คนจากทั่วประเทศ รอคิวการประหารหมู่ 6 นักโทษปล้นเกลาคัทหรือ อ่างทองนั้น เป็นประหารครั้งแรก

25 มีนาคม 2509

ภาพที่ 4.5 ข่าวนั่งสื่อพิมพ์การประหารโจรปล้นตลาดท่าเรือด้วยการยิงเป้าในที่สาธารณะ
ที่มา : ไทยรัฐ (25 มีนาคม 2509):1.

หลังจาก “มหกรรมของการฆ่าเสือ” โดยการใช้ ม. 17 ประหารกลุ่มโจรชั้นหัวหน้าเสือ ที่ ปล้นตลาดท่าเรือ เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2509 แล้ว การให้ฉายา “เสือ” ตามหน้าหนังสือพิมพ์ เริ่มลดน้อยลงไปเรื่อยๆ หลัง พ.ศ. 2510 อาจเป็นเพราะมันดั่งที่เสื่อมคลายของเสือ เมื่อโจรผู้ร้าย ฉายาเสือในยุคหลังไม่มี “คุณธรรม” หรือ “ความเป็นนักเลง” ดังเช่นที่ผู้คนเคยเคารพนับถืออย่าง สมัยก่อนอีกต่อไปแล้ว เหลือเพียงแต่โจรกระจอกหรือโจรชั้นสวะปล้นฆ่าชิงทรัพย์เอาตัวรอดไป วันๆ ที่ไม่น่ายกย่องแต่อย่างใด ส่วนโจรผู้ร้ายที่ก่อคดีร้ายแรงตัวจริง ก็มักไม่สามารถเปิดเผยตัว หรือชื่อเสียในสาธารณะได้ เนื่องจากส่วนใหญ่จะเป็นมือปืนจึงต้องคอยหลบซ่อนตัวหลังทำ ภารกิจเสร็จ คนทั่วไปก็รู้สึกว่ามีมือปืนเหล่านี้จะนำเคารพ เหตุผลในการฆ่าไม่ได้เกิดมาจากการ รักศักดิ์ศรีตนเองและพวกพ้องแบบนักเลง แต่เพราะมีอาชีพ “รับจ้างฆ่า” ใครๆ ก็สามารถซื้อฝีมือ ได้ด้วยเงินโดยไม่สนใจคุณธรรมแต่อย่างใด

4.3 การแพร่หลายของสื่อมวลชนเพื่อความบันเทิงในยุครัฐบาลทหารอำนาจนิยม พ.ศ. 2490-2510

4.3.1 การควบคุมวงการสื่อสิ่งพิมพ์ของรัฐบาลทหารอำนาจนิยม

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 กิจกรรมอันเกี่ยวกับการพิมพ์หนังสือทุกชนิดได้ชะงักงันไป พอสมควร ด้วยเหตุผลหลายประการ เหตุผลแรกคือการขาดแคลนกระดาษ เนื่องจากการสงคราม ทำให้กิจการเรือขนส่งต้องระงับไป จึงต้องใช้แต่กระดาษเท่าที่มีสำรองอยู่ก่อนหน้าที่จะเกิด สงคราม ซึ่งมีการกักตุนและเพิ่มราคาขึ้นหลายเท่าตัว แต่ถึงอย่างไร กระดาษเหล่านั้นก็ร่อยหรอลง ไปมาก ส่วนกระดาษจากญี่ปุ่นก็คงมีมาบ้างแต่ไม่มากนัก จนตอนปลายๆ สงครามได้มีการผลิต กระดาษที่ทำเองในประเทศ หนังสือพิมพ์ที่ออกมาในช่วงนั้นจึงเป็นกระดาษที่หายากและหนา สี ค่ำๆ ออกดำปนเทา ซึ่งก็ออกได้ไม่กี่ฉบับเพราะคนไม่นิยม (วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพ็ชร, 2522: 142)

หนังสือพิมพ์ในสมัยนั้นยังได้รับความลำบากในการตีพิมพ์ข่าวต่างๆ เพราะรัฐบาลเข้มงวด ในการตรวจข่าวทุกฉบับก่อนที่จะพิมพ์ออกจำหน่าย หนังสือพิมพ์จะต้องส่งข้อความทุกข้อความที่ จะลงพิมพ์ไปให้เจ้าพนักงานตรวจเสียก่อน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าราชการประจำกระทรวงต่างๆ ต่อเมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงจะพิมพ์ออกจำหน่ายได้ จึงปรากฏว่าหนังสือพิมพ์ในสมัยนั้นมี หน้ากระดาษขาวว่างเป็นแห่งๆ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตรวจข่าวไม่อนุญาตให้ลงพิมพ์ได้ นอกจาก หนังสือพิมพ์จะถูกเซ็นเซอร์หรือตรวจข่าวอย่างเคร่งครัดแล้ว รัฐบาลยังบังคับให้หนังสือพิมพ์ลงคำ ขวัญประเภท “เชื้อผู้นำชาติพ้นภัย” ในหน้าแรกเป็นประจำทุกฉบับด้วย (สุภาพันท์ บุญสะอาด, 2517: 121)

เหตุผลอีกข้อหนึ่งของการชะงักงันของกิจการหนังสือในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 คือ การปฏิรูปภาษาไทยใหม่โดยคณะกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีจอมพลป. พิบูลสงคราม

เป็นประธาน ทำให้เกิดความปั่นป่วนและสับสนในวงการเขียนเป็นอย่างมาก เมื่อมีการประกาศ “เรื่องวางระเบียบคำแทนชื่อและคำรับ คำปฏิเสธ”(ราชกิจจานุเบกษา, 59 (23 มิถุนายน 2485): 1301) ปรับปรุงอักษรไทย งดใช้สระและพยัญชนะที่มีเสียงซ้ำกัน เช่น ใ ฤ ฎา (ลี) (ลือ) ฅ ฌ ฎ เป็นต้น กำหนดหลักการเขียนหนังสือไทยให้เป็นคำไทยแท้ เช่น พดกษา ให้เขียนเป็นพริกษา, เฒ่า เขียนเป็นเช่า, เขี่ยน เป็น เคี่ยน มีการวางระเบียบคำแทนชื่อและคำรับ คำปฏิเสธ ให้เหลือ เพียง “ฉัน” “ท่าน” “เขา” “มัน” “เรา” “ท่านทั้งหลาย” “เขาทั้งหลาย” “พวกมัน” คำรับใช้ว่า “จะ” คำปฏิเสธใช้ว่า “ไม่” อีกทั้งยังมีการเซ็นเซอร์บทประพันธ์และสิ่งพิมพ์ให้เป็นไปตามรสนิยมของผู้นำประเทศ ทำให้นักเขียนหลายคนถึงแก่เลิกการเขียนและหันไปทำอาชีพอื่น (สุกัญญา ตีระวนิช, 2526: 88-89)

นอกจากนี้ยังมีเหตุผลประกอบอื่นๆ อีก เช่น การออกระเบียบให้เจ้าของหนังสือพิมพ์ประเภทข่าวสารการเมือง มีทุนสำหรับการดำเนินการไม่ต่ำกว่า 5 หมื่นบาท โดยไม่นับราคาที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ทุนนี้ต้องเป็นเงินสดสำรองไม่ต่ำกว่า 1 หมื่นบาท ตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 และความขัดข้องในวงการหนังสือพิมพ์เอง เช่น สายส่งหนังสือพิมพ์ (หรือ “เอเยนต์”) ในเขตต่างๆ ไม่ส่งค่าหนังสือพิมพ์ให้โรงพิมพ์ ดังนั้น แม้หนังสือพิมพ์จะมีสถิติการจำหน่ายสูง ก็ต้องล้มเลิกไป (สุกัญญา ตีระวนิช, 2526: 89)

พอสงครามเล็ก อุปสรรคต่างๆ เกี่ยวกับกิจการหนังสือข้างต้นก็หมดไป กระดาษนอกเริ่มเข้ามา การตรวจข่าวก็ยกเลิกไป ภาษาก็กลับมาใช้แบบเก่าตามเดิม เมื่อประกอบกับบรรยากาศโดยทั่วไปที่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น วงการสิ่งพิมพ์จึงฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว มีการออกหนังสือพิมพ์ทั้งรายวัน รายสัปดาห์ รายปักษ์ รายเดือน ตลอดจนรายสะดวกก็เลยมอกมากันมาก ตลาดนวนิยายก็กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง เนื่องจากในช่วงระหว่างสงครามและหลังสงครามที่ผู้คนพบกับความทุกข์ยากหลายประการ ทำให้จิตใจคนท้อแท้ห่อเหี่ยว การแก่งแย่งกอบโกยเพื่อเอาตัวรอดที่ยังคงสืบเนื่องมาแม้หลังสงครามแล้ว ผู้คนละทิ้งศีลธรรมและค่านิยมดั้งเดิมที่เคยยึดถือ ด้วยภาวะเศรษฐกิจตกต่ำลงแล้ว ประชาชนบางส่วนต้องการผ่อนคลายจึงมองหาสิ่งชบชูใจให้สนุกสนานลืมความจริงที่โหดร้าย แม้ว่าจะเป็นสิ่งฉาบฉวย เหตุนี้เองส่งผลให้วงวรรณกรรมเกิดนวนิยายประเภทพาฝัน สะท้อนความใฝ่ฝันถึงชีวิตที่สุขสบาย หรือให้ความเพลิดเพลินในขณะที่อ่าน นวนิยายประเภทนี้แพร่หลายเข้าไปในหมู่ประชาชนตั้งแต่ผู้ได้รับการศึกษาสูงจนถึงชาวบ้านร้านตลาดที่ได้รับการศึกษาน้อย จึงเกิดการผลิตนิยายเพื่อตอบสนองตลาดระดับกลางถึงล่างเป็นหลัก โดยมากเป็นนิยายประโลมโลกย์สำหรับนักอ่านผู้หญิง และนิยายบู๊สำหรับนักอ่านชายและนิยายตลก (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2547: 126)

แต่หลังจากรัฐบาลของนายควง อภัยวงศ์ ถูกบังคับลาออก คณะรัฐประหารได้มีมติให้จอมพล ป. พิบูลสงครามขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีแทนในพ.ศ. 2491 ได้ออกรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ซึ่งจำกัดเสรีภาพด้านการพูด การเขียน การพิมพ์ มากกว่าเดิม และเริ่มมีการนำพระราชบัญญัติ

ปราบปรามและป้องกันคอมมิวนิสต์มาใช้ ตามแนวทางคำแนะนำของสหรัฐอเมริกาเพื่อต้องการปราบปรามการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชีย โดยในปี พ.ศ. 2493 รัฐบาลได้เริ่มนโยบายนี้ในระดับนานาชาติด้วยการประกาศส่งทหารไปร่วมรบในสงครามเกาหลี ส่วนภายในประเทศก็มีการประกาศจับผู้ต้องสงสัยในข้อหาคอมมิวนิสต์เป็นจำนวนมาก การดำเนินนโยบายปราบปรามคอมมิวนิสต์ต่อมาคือ การจัดตั้งอนุกรรมการโฆษณาปราบปรามการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์และดำเนินการเพื่อให้รัฐบาลมีอำนาจในการออกกฎอัยการศึก การกวาดล้างครั้งสำคัญซึ่งมีผลโดยตรงต่อวงการนักเขียนนักหนังสือพิมพ์ คือ การปราบปรามกบฏสันติภาพเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2495 เป็นการกวาดล้างรวบยอดทั้งนักเขียน นักหนังสือพิมพ์ นายทหารรุ่นหนุ่ม เป็นการกวาดรวมบุคคลซึ่งคณะรัฐบาลเห็นว่าเป็นภัยร่วมกันในการล้มล้างรัฐบาลและเปลี่ยนแปลงราชประเพณีการปกครองและเศรษฐกิจของไทย ทั้งที่บุคคลในจำนวนที่ถูกจับเหล่านี้หลายคนไม่เคยรู้จักกันมาก่อนเลย อีกทั้งการกระทำที่รัฐบาลเห็นว่าเป็นการ “กบฏ” ก็เป็นการวิพากษ์วิจารณ์ตามหน้าที่ของนักหนังสือพิมพ์เท่านั้น เช่น วิจารณ์เรื่องนโยบายส่งเสริมสงครามเกาหลีทำให้ประชาชนลำบากเพราะต้องถูกส่งตัวไปเกาหลี หรือความล้มเหลวในการแก้ปัญหาความอดอยากในภาคอีสาน (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2547: 179)

ยิ่งไปกว่านั้น วงการหนังสือพิมพ์ยังถูกคุกคามอย่างหนักเมื่อมีการทำร้ายและลอบฆ่านักหนังสือพิมพ์ เช่น มนัส วิจารณ์ภูธร นักหนังสือพิมพ์ *พิมพ์ไทย* ถูกคนในบ้านของรัฐมนตรีเลียง ไชยกาล รุมทำร้ายขณะที่เขากำลังสัมภาษณ์และไปเสียชีวิตที่โรงพยาบาลเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2492 นายชื่น โรจนวิภาค บรรณาธิการ *อิทธิธรรม* ถูกยิงตาย สุรีย์ ทองวานิช บรรณาธิการ *เสียงไทย* ถูกยิงทะเลชุบาก และชานนท์ พวงพยอม บรรณาธิการ *ไทยใหม่* ถูกจับที่ชลบุรี แต่ถูกปล่อยตัวออกมาได้ แต่ที่สร้างผลกระทบทางความรู้สึกเป็นอย่างมากคือ การยิงนายอารีย์ ลีวีระ ผู้อำนวยการ *สยามนิกร* และ *พิมพ์ไทย* ในที่พักส่วนตัว จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2496 ซึ่งตำรวจที่เกี่ยวข้องกับคดีฆาตกรรมนี้ถูกจับและควบคุมตัว 43 วันก่อนจะปล่อยออกมาเป็นอิสระ (คณะกรรมการบริษัทไทยพาณิชย์ จำกัด, 2506: ไม่ปรากฏเลขหน้า)

เมื่อรัฐบาลเผด็จการควบคุมเสรีภาพและสร้างความหวาดกลัวทั้งทางตรงทางอ้อมแก่นักเขียนนักหนังสือพิมพ์ ยิ่งทำให้วงการประพันธ์เก็บความคิดที่จะเสนอเรื่องแนวคุณภาพหรือแนวการเมืองไว้ แล้วหันไปหาเสนอเรื่องเล่าเพื่อความบันเทิงอย่างเต็มที่ หรือแนวหลีกเลี่ยงจากความเป็นจริงมากขึ้น ซึ่งปรากฏหลายรูปแบบตามแต่รสนิยมของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งแนวความรักหนุ่มสาว แนวผจญภัยตื่นเต้น โลกไซเบอร์ แนวอาชญากรรมผู้ร้ายฉลาด เรื่องแนวอื้อฉาวกาวโลกีย์ (เสถียร จันทิมาธร, 2525: 352)

ความเฟื่องฟูของวรรณกรรมเพื่อความบันเทิงนี้ยังสัมพันธ์กับตลาดของผู้อ่าน เมื่อสังคมไทยมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นมากอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 2470 กล่าวคือ ในปี พ.ศ.

2472 มีจำนวนประชากร 11.51 ล้านคน ในปีพ.ศ. 2480 มีจำนวนประชากร 14.46 ล้านคน คิดเป็นอัตราการเพิ่ม 2.9% ในปีพ.ศ. 2490 มีจำนวนประชากร 17.44 ล้านคน คิดเป็นอัตราการเพิ่ม 3.2% (สำนักงานสถิติแห่งชาติ อ้างถึงในกำจร อึ้งโพธิ์, 2522: 272) อีกทั้งยังเป็นกลุ่มที่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วจากการเร่งรัดการศึกษาตามนโยบายของรัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงครามในช่วงทศวรรษ 2480 และในยุคพัฒนาสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ในทศวรรษที่ 2500 ทำให้เกิดตลาดผู้อ่านที่กว้างขวางกว่าในยุคก่อน การไหลบ่าของเงินทุนและอิทธิพลจากอเมริกา ส่งผลให้เกิดการลงทุนในประเทศมากขึ้นรวมทั้งธุรกิจการพิมพ์ วัฒนธรรมอเมริกันที่ส่งผ่านมาสังคมไทย โดยเฉพาะภาพยนตร์ฮอลลีวู้ด ล้วนส่งผลให้ตลาดนักอ่านของไทยสร้างรสนิยมที่เอนเอียงไปในทางบันเทิงเรีงรมย์ และกลายเป็นรสนิยมกระแสหลัก ซึ่งผู้ผลิตสื่อ ทั้งนักเขียนและเจ้าของกิจการต่างก็ตอบสนองเป็นอย่างดีเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ (เสถียร จันทิมาธร, 2525: 255-56)

เรื่องราวอาชญากรรมของ “เสือ” จึงเป็นเรื่องเล่าที่ตอบสนองรสนิยมของตลาดผู้อ่านในช่วงนั้นได้เป็นอย่างดี เรื่องเล่าประเภทต่างๆ ของเสือจึงเฟื่องฟูเป็นอย่างมาก ซึ่งมีทั้งการผลิตซ้ำารอรูปแบบเดิม และการดัดแปลงคลี่คลายออกไปจนเกือบไม่ใช่ลักษณะของเสืออย่างที่เคยรู้จักในช่วงเวลา ก่อน

4.3.2 หนังสือพิมพ์แนวอาชญากรรมและสารคดีเบื้องหลังข่าว

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เกิดการขยายตัวของหนังสือพิมพ์ระดับล่างเพื่อกลุ่มผู้อ่านระดับชาวบ้าน หรือหนังสือพิมพ์ประเภท popular newspapers โดยจะเน้นข่าวอาชญากรรม ข่าวอุบัติเหตุ ข่าวที่กระตุ้นความอารมณ์ และข่าวคนในสังคมที่หวือหวา มากกว่าจะเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาบ้านเมืองหรือเสนอเรื่องประเทืองปัญญา โดยหนังสือพิมพ์ระดับล่างนี้จะให้ความสำคัญกับการพาดหัวข่าวที่เร้าอารมณ์ผู้อ่าน มีการเขียนข่าวอย่างใส่อารมณ์จนเกือบเหมือนนวนิยาย ภายในเล่มก็เน้นความบันเทิงเป็นส่วนมาก ลงสารคดีต่างประเทศหรือสารคดีเรื่องแปลกๆ ที่อื้อฉาว ข่าวนางงาม ดารา การแก่งม้าแข่ง และประกาศผลเลือกตั้ง (สุกัญญา ตีระวนิช, 2526: 92)

ลักษณะที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของหนังสือพิมพ์ระดับล่างที่เน้นข่าวอาชญากรรมคือ มีการเปลี่ยน “พลัด” การออกหนังสือพิมพ์ที่เน้นข่าวอาชญากรรมนี้ให้เป็นกรอบเช้า แต่เดิมหนังสือพิมพ์จะออกวางแผงในตอนบ่าย เพราะนักข่าวจะรอข่าวแจกจากกรมโฆษณาการ หรือเดินทางไปหาข่าวตามกระทรวงต่างๆ โดยเฉพาะกระทรวงมหาดไทย หรือข่าวจากศาล หรือข่าวจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หนังสือพิมพ์กรอบบ่ายมีเนื้อหาสาระไปทางด้านการเมือง โดยมักจะพาดหัวจากการให้สัมภาษณ์ของรัฐมนตรี ส.ส. หรือข้าราชการ หนังสือพิมพ์กรอบบ่ายจะปิดข่าวประมาณ 11.00 น. และวางแผงไม่เกินเวลา 16.00 น. เพื่อให้ทันเวลาที่ข้าราชการเลิกงานกลับบ้าน

ส่วนข่าวโรงพักหรือข่าวอาชญากรรมจะขึ้นหน้าหนึ่งก็เฉพาะเหตุการณ์ที่ถือเป็นข่าวใหญ่จริงๆ ซึ่งเมื่อนำมาลงหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์กรอบบ่ายก็จะเป็นเพียง “ข่าวประดับหน้า” หรือจะเรียกว่าข่าวที่มีหัวข่าวคอลัมน์เดียว แต่เมื่อมีความคิดที่จะแยกหนังสือพิมพ์เพื่อที่จะเน้นข่าวอาชญากรรมและข่าวอุบัติเหตุจึงได้มีการพิมพ์เป็นหนังสือพิมพ์กรอบเช้า และถือเป็นการแบ่งแยกในสมัยนั้นว่าหนังสือพิมพ์กรอบบ่ายเป็นหนังสือพิมพ์การเมือง และหนังสือพิมพ์กรอบเช้าเป็นหนังสือพิมพ์ข่าวชาวบ้าน (สุภาพันธุ์ บุญสะอาด, 2517: 138; ถาวร สุวรรณ, 2250: 34)

พิมพ์ไทย เป็นหนังสือพิมพ์กรอบเช้าฉบับแรกหลังสงครามโลกครั้งที่สอง วางตลาดฉบับแรกวันที่ 15 ตุลาคม 2489 เกิดจากการรวมตัวของนักหนังสือพิมพ์กลุ่มหนึ่งที่แยกตัวออกมาจาก *ประชามิตร-สุภาพบุรุษ* ค่ายบางขุนพรหมที่ปิดตัวลง เช่น มาลัย ชูพินิจ หลวงบุญยमानพ (แสงทอง) บุศรี สิมะเสถียร อิศรา อมันตกุล ลมุล อติพยัคฆ์ และชนวนต์ จาตุประยูร ภายใต้การอำนวยการของนายอารีย์ ลีวีระ ซึ่งเป็นผู้อำนวยการโรงพิมพ์ไทยพาณิชย์การ หรือ “ค่ายสีลม” ซึ่งผลิตหนังสือวางตลาดมากมาย เช่น *สยามนิกร* *สยามสมัย* *เริงรมย์* ฯลฯ หลังจากทีนายอารีย์ ได้ปลุกปั้น *สยามนิกร* ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2489 จนคิดตลาดไปแล้ว จึงคิดที่จะทำหนังสือพิมพ์กรอบเช้า *พิมพ์ไทย* โดยอาศัยกลยุทธ์คึงให้นักเขียนคิงๆ มาร่วมงาน นำเครื่องพิมพ์แบบ “คูเปอร์ซ์” มาใช้ พิมพ์ได้จำนวนมากในเวลาทีเร็วกว่าแท่นพิมพ์ฉบับกระแบบเดิม ทำให้ *พิมพ์ไทย* เป็นที่นิยมของผู้อ่านอย่างรวดเร็ว (คณะทำงานประวัติการพิมพ์ในประเทศไทย, 2549: 232) นอกจากจะเสนอข่าวอาชญากรรมได้อย่างฉับไวและนำคิ่นคิ่นแล้ว ยังมีนักเขียนประจำที่นักอ่าน “ติด” มาก่อนหน้านั้น เช่น คอลัมน์ “เปิดม่าน” และ “ระหว่างบรรทัด” ของน้อย อินทนนท์ (มาลัย ชูพินิจ) ประจำหน้า 1 ซึ่งเป็นคอลัมน์วิพากษ์วิจารณ์สังคมด้วยถ่านวนแหลมคมมีลูกเล่น น่าติดตาม ต่อมาจึงมี *เคลมล์รายวัน* เป็นหนังสือพิมพ์กรอบเช้า ออกจำหน่ายฉบับแรกเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2493 ซึ่งหนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ฉบับเป็นหนังสือพิมพ์ระดับตลาดล่างที่มียอดจำหน่ายสูงสุดในช่วงทศวรรษที่ 2490

4.3.3 เรื่องจริงที่อิงนิยายของ “เสือ” ในสารคดีเบื้องหลังข่าว

การทำ “สารคดีเบื้องหลังข่าว” ทีมีความหมายเดียวกับการทำ “ข่าวเจาะ” หรือ “ข่าวซีฟ” (exclusive scoop) แบบปัจจุบัน โดยนักข่าวเข้าไปสัมภาษณ์และหาข้อมูลเกี่ยวกับข่าวนั้นในเชิงลึก ซึ่งเป็นการเสาะหาข่าวที่นักข่าวนั้นมาเสนอได้เพียงคนเดียวแตกต่างจากข่าวอื่นๆ อาจกล่าวได้ว่า มาลัย ชูพินิจ เป็นผู้บุกเบิกในการทำเบื้องหลังข่าวประเภทนี้มาตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยมาลัยได้ผูกศัพทการเขียนประเภทนี้ว่า “สารคดีเชิงข่าว” ในคราวที่ มาลัยเดินทางไปทำข่าวปราบกบฏที่ปากช่องในปีพ.ศ. 2476 แล้วกลับมาเขียนจนคนอ่านรู้สึกราวกับว่าได้เข้าสู่สมรภูมิด้วยตัวเอง (ลาวัลย์ โชตามะระ, 2522: 70) ต่อมา มาลัยบุกเบิกวิธีทำข่าวโดยการเดินทางไปสัมภาษณ์บุคคลที่

เป็นข่าวด้วยตัวเอง จึงเป็นการนำวิธีให้สัมภาษณ์เฉพาะหนังสือพิมพ์ฉบับเดียว (exclusive interview) มาใช้ในวงการหนังสือพิมพ์ และประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับ เช่นเรื่อง *บันทึกจอมพล* (สัมภาษณ์จอมพลป. พิบูลสงคราม เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2488) ดีพิมพ์เป็นตอนๆ ลงในหนังสือพิมพ์ประชามิตร-สภาพบุรุษ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2488 และดีพิมพ์รวมเล่มครั้งแรกโดยสำนักพิมพ์อุดม พ.ศ. 2488 อ้างถึงใน นายฉันทนา, 2444: 2, 8) และ *เสือฝ้ายสิบทิศ* ซึ่งวิธีนี้เป็นต้นเ้าของการเขียนสารคดีเบื้องหลังข่าวในเวลาต่อมา (สุกัญญา ติระวานิช, 2526: 89)

เสือฝ้ายสิบทิศ เขียนโดยมาลัย ชูพินิจ ใช้นามปากกาว่า “นายฉันทนา” ดีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2489 โดยได้ลงในส่วนบทสัมภาษณ์ในหนังสือ *ประชามิตร-สภาพบุรุษ* มาแล้ว เวลานั้น “เสือฝ้าย” มีชื่อตั้งกระฉ่อนไปทั่วทั้งภาคกลาง ตั้งแต่พิจิตร พิชณุโลก กาญจนบุรี สุพรรณบุรี มาลัยได้เดินทางไปสุพรรณบุรี พร้อมด้วยช่างภาพของ *ประชามิตร* คือ นายสมบูรณ์ ณ ฤกษ์ มาลัยได้ให้เหตุผลในการเขียนเรื่องราวชีวิตของ “เสือฝ้าย” หรือ นายฝ้าย เพ็ชชะ เพื่อเป็นการเสนออีกแง่มุมหนึ่งของ อาชญากรไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นคนโหดเหี้ยมทารุณเสมอ แต่อาชญากรอาจเกิดจากความผิดพลาดของ “ความยุติธรรมของบ้านเมือง” ความผิดพลาดดังกล่าวอาจผลักดันให้ชาวบ้านธรรมดากลายเป็นคนนอกกฎหมาย ส่วนการปราบปรามอาชญากรรมนั้นควรทำอย่างไรรอบคอบไม่ใช่การตัดสินด้วยความรุนแรงอย่างการวิสามัญฆาตกรรม ซึ่งถือเป็นการลุแก่อำนาจของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง และตัวผู้สัมภาษณ์เองก็ไม่ได้พยายามที่จะยกย่องหรือเหยียดหยามเสือฝ้าย แต่พยายามเสนอเรื่องราวเพื่อให้ผู้อ่านได้ตัดสินเอง (นายฉันทนา, 2546: 5-15) (ดูรูปถ่ายของมาลัยและเสือฝ้าย หน้า 99)

เนื้อหาของ *เสือฝ้ายสิบทิศ* แบ่งเป็น 2 ภาค คือ ภาค 1 เป็นประสบการณ์และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เสือฝ้าย เทียบเคียงกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เป็นข่าวว่าเป็นการกระทำของเสือฝ้าย ซึ่งเป็นที่รำลือถึงความยิ่งใหญ่ขนาดที่มีคนเรียกว่า “จอมพลฝ้าย” จนกรมตำรวจต้องจัดกำลังหน่วยพิเศษขึ้นมาปราบปรามโดยเฉพาะ รวมทั้งการบรรยายถึงการเดินทางเข้าหาแหล่งข่าวที่มีอยู่ยากและกล่าวถึงบุคลิกลักษณะของเสือฝ้าย ซึ่งดูเป็นผู้ใหญ่ที่ใจเย็นแต่น่าเกรงขาม ส่วนภาค 2 เป็นการเรียบเรียงประวัติชีวิตของเสือฝ้าย จากคำบอกเล่าของเสือฝ้ายเอง ถึงสาเหตุที่ต้องเข้ามาเป็นโจร การควบคุมดูแลลูกน้อง และการเดินทางเร่รอนเพื่อหลบการตามล่าของเจ้าหน้าที่รัฐ

แม้มาลัย ชูพินิจ จะเป็นผู้บุกเบิกการเขียน “สารคดีเบื้องหลังข่าว” แบบข่าวเจาะที่ได้รับการยอมรับและน่าเชื่อถือ แต่การเขียนสารคดีเบื้องหลังข่าวในช่วงเวลาไล่ๆ กันมานั้นก็ไม่ได้ทำด้วยความระมัดระวังและความทุ่มเทอย่างที่มาลัยทำ ส่วนใหญ่เป็นการนำการรายงานข่าวอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น มาเขียนขยายความให้รายละเอียดมากขึ้น เพิ่ม ฉาก บทสนทนา และแรงจูงใจ ให้มีลักษณะเหมือนกันนิยาย จนมีผู้ก่อนขอความเป็น “สารคดีเบื้องขยาย” เสียมากกว่า (ลาวัลย์ โชตมาณะ, 2522: 71) โดยหนังสือพิมพ์ที่ริเริ่มคือ *พิมพ์ไทย* ในยุคของอารีย์ ลีวีระ ซึ่งในกอง

ข่าวอาชญากรรม เช่น จรัส จรรยาโพธิ์ สมบูรณ์ วิริยศิริ เป็นผู้รับผิดชอบทำข่าวที่โด่งดังอีกข่าวหลายคดี จนกระทั่งบุคคลเหล่านี้ย้ายไปอยู่หนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ก็ไปทำเบื้องหลังข่าวอาชญากรรมให้ที่อื่นด้วย (ลาวัลย์ โขตามะระ, 2522: 70-71)

เมื่อเบื้องหลังข่าวอาชญากรรมได้รับความนิยมนอย่างมาก จึงมีการรื้อฟื้นข่าวอาชญากรรมที่โด่งดังในอดีตนำกลับมาเรียบเรียงใหม่ โดยนำหนังสือลำตัดข่าวอาชญากรรมที่ออกในช่วงปลายทศวรรษที่ 2460-70 มาเป็นข้อมูลในการเขียน ถาวร สุวรรณ นักข่าวอาชญากรรมประจำ *เดลิแมต์รายวัน* เล่าไว้ว่า เมื่อได้รับมอบหมายให้เข้ามาเขียนสารคดีเบื้องหลังข่าวประจำหน้า 5 แทนศิริชัย มุญจนานนท์ ที่เสียชีวิตอย่างกะทันหัน เขาไม่มั่นใจว่าจะเขียนได้ แต่สมบูรณ์ วิริยศิริ หัวหน้าข่าวมอบต้นฉบับที่ค้างอยู่ของศิริชัยและตั้งชื่อเรื่องใหม่ให้ว่า “เสือนาก ผู้หาญปล้น 50 ครั้งเรือนรอดเดี่ยวพร้อมกันกลางวันแสบๆ” พร้อมกับให้หนังสือกลอนลำตัดเรื่องเสือนากมาอ่านประกอบ ในหนังสือกลอนลำตัดนั้นให้รายละเอียดทั้งจาก คำโครงเรื่อง และอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครทั้งหมดไว้แล้ว จนผู้เขียนมีหน้าที่ถอดกลอนให้เป็นร้อยแก้วด้วยสำนวนปัจจุบันเท่านั้น (ถาวร สุวรรณ, 2550: 90)

ในสารคดีเบื้องหลังข่าวบางเรื่องก็ลงกลอนลำตัดประกอบเสียเลย เช่น เรื่อง “มหาโจร ที่ประชาชนให้น้ำตาปรานี” โดย จกรรจ บัลลังก์รัตนลงใน *สยามนิกร* เริ่มตอนแรกในวันที่ 21 กุมภาพันธ์ - 14 มีนาคม พ.ศ. 2491 เป็นเรื่องในอดีตของ “เสือบ่อม” เมื่อ 12 ปีมาแล้ว (พ.ศ. 2479) ที่จังหวัดสิงห์บุรี ผู้เขียนเล่าว่าเรื่องของเสือบ่อมดังมากจนมีการร้องลำตัดเล่าลือกันไป จึงยกกลอนลำตัดมาแสดงให้ได้เห็นแทรกอยู่ในเนื้อหาด้วย ดังนี้ “...จะกล่าวถึงอ้ายเสือบ่อม เมียมันชื่อนางหอม บ้านอยู่โพธิ์ชนไก่ มันทำมาหากิน อยู่ในถิ่นหนองรี ชื่อเสียงมันก็ดี ไม่น่าจะเป็นคนร้าย” (สยามนิกร, 3 มีนาคม 2491:4) หรืออีกตอนหนึ่งว่า “...เมื่อยามวิบัติ มันจะพลัดลูกเมีย มันเป็นคนเสีย ไปเล่นไพ่กับอ้ายผิน ไม่เป็นอันกินอันนอน เพราะมันขำหัวใจ ฝ่ายอ้ายผินเสียทำ เขาเป็นแทนเงินตรา อ้ายป้อมเข้าไว้ พอได้ ‘อีดาวกระจาย’ อ้ายป้อมตะพายไม่ทิ้ง ไม่ชอบใจพ่อก็ยังไม่เลือกใครเป็นใคร” (สยามนิกร, 3 มีนาคม 2491:4)

แต่ในสารคดีเบื้องหลังข่าวเรื่อง “มหาโจร ที่ประชาชนให้น้ำตาปรานี” ที่เป็นเรื่องของเสือบ่อมนี้ น่าจะแต่งเรื่องให้พิสดารมากขึ้นอีก สรุปเรื่องได้ว่า หลังจากที่อ้ายป้อมพานางหอมหนีออกจากพื้นที่ไปแล้ว อ้ายป้อมโกรธเมื่อรู้ว่า แม่ของตัวเองเสียรู้และต้องตกเป็นเมียตาห่ม อ้ายป้อมโกรธจัดขนาดจับทารกขว้างทิ้ง แล้วตามไปฆ่าตาห่ม ตาหลัง ที่อยู่เหตุการณ์ ส่วนตาแหมและตาพรหมที่เคยไปแจ้งความเรื่องอ้ายป้อมก็กลัวจึงคิดจะไปดักลอบฆ่าที่บ้านแม่ของอ้ายป้อม แต่กลับยิงไปถูกลูกชายของตัวเองตาย แต่ตาแหมและตาพรหมกลับไปแจ้งความว่า อ้ายป้อมเป็นคนยิงลูกชายของตัวเอง อ้ายป้อมจึงต้องหนีและได้ชื่อว่าเป็น “เสือ” ในที่สุด อ้ายป้อมก็ถูกเจ้าหน้าที่จับได้

เมื่อย้อนกลับมาหาแม่เพื่อสำนึกผิด ชาวบ้านที่ได้อ่านเรื่องต่างก็พากันสงสาร (สยามนิกร, 21 กุมภาพันธ์ – 14 มีนาคม 2491)

ตัวอย่างสารคดีเบื้องหลังข่าวเกี่ยวกับเสือชื่อดังในอดีตที่น่าสนใจที่ลงใน *สยามนิกร* ในปี พ.ศ. 2491⁷ ได้แก่

“อ้ายเสือนครแห่งเมืองนครสวรรค์” โดย ขรรค์บัว (สยามนิกร, 23 เมษายน- 13 พฤษภาคม 2491) เป็นเรื่องของ “เสือบุญธรรม” ที่ต่อสู้กับพระกล้ากลางสมร ซึ่งเป็นข่าวเมื่อเสือบุญธรรมแหกคุกเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2470 เมื่อเสือบุญธรรมแหกคุกออกมาแล้วก็มารวมกลุ่มกับเสือแคล้ว เสือโหมและพรรคพวก เป็นกลุ่มเสือรวมตัวกันปล้นตลาด แต่ภายหลังแตกออกัน เสือแคล้ว ย้อนกลับไปตีรังเสือโหม ฆ่าข่มขืนนางกิ้งหยกซึ่งเป็นเมียของเสือโหม เสือโหมกลับมาล้างแค้น แล้วบวชเป็นพระ ส่วนเสือบุญธรรมพร้อมสมุน เช่น อ้ายแสงตาเดียวก็ยังปล้นฆ่าต่อไปจนถูกชาวบ้านรุมตายแล้วเรียกเจ้าหน้าที่มาพิสูจน์ ซึ่งบรรดาเสือถูกรุมทำร้ายได้เป็นเพราะเครื่องรางหลุดจากตัว

“เสือเหล็ก ณ หนองคาย” โดย ชูชีพ (สยามนิกร, 14- 16 พฤษภาคม 2491) เป็นเรื่องที่เมีย “เสือเหล็ก” เป็นสายให้ตำรวจ แต่ที่น่าสนใจคือ มีการบรรยายสรรพคุณพระเครื่อง “พระกริ่งฤทธิ” บนสร้อยคอ 3 บาททำให้ปืนไม่โดนตัวไปหลายดอก

“อ้ายมหาโจร” โดย อารี (สยามนิกร, 16 - 20 กรกฎาคม 2491) เป็นเรื่องเสือแห่งราชบุรี “เสือนาค” “เสือก้าน” และลูกน้องคู่ใจ ถูกปราบโดย.รต.ต. วงศ์ หมั่นชุ่ม และพวกนายสิบ 6 คน โดยมีชายชราเป็นคนชี้ทางให้

“เสือสำอางค์แห่งนาฬิกา” โดยนายปราสาท (สยามนิกร, 31 พฤษภาคม 2490-ไม่ทราบวันจบ) เป็นเรื่องของกองกำลังตำรวจที่ส่งสายไปสู่กับพวกเสือที่บริเวณชายแดนนาฬิกา

“เสือสำอางค์แห่งราชบุรี” โดย โครบาน (สยามนิกร, 22 -24 มิถุนายน 2491) เป็นเรื่องของสามพี่น้อง สุข สาย สอย ตระกูล ทั้งสด เป็นอ้ายเสือร้ายใจทมิฬ ประจันบานกับพ.ต.อ. พระกล้ากลางสมร

“อ้ายเสือไทยโจรผู้ดี” โดย ขรรค์บัว (สยามนิกร, 10 -17 มิถุนายน 2491) “เสือไทย” เป็นเสือชื่อดังที่เคยมีข่าวลงในหนังสือพิมพ์ *กรุงเทพเดลิเมล์* และ *จีนโนสยามวารศัพท์* วันที่ 3 และ 4

⁷ น่าเสียดายว่า ไมโครฟิล์มหนังสือพิมพ์ *สยามนิกร* ในปี พ.ศ. 2491-92 มีคุณภาพไม่ดี ตัวหนังสือพิมพ์ ต้นฉบับก็ขาดวันไม่ครบหน้า และไม่ครบทุกฉบับ ฟิล์มบางม้วนล้างออกมาดำมืดจนอ่านแทบไม่ได้ (overexposed) สังเกตได้แต่ตัวอักษรขนาดใหญ่ และม้วนฟิล์มก็เริ่มเสื่อมคุณภาพ มีรอยย่นและเหนียวขึ้น ผู้เขียนเก็บข้อมูลไว้ส่วนหนึ่งในปี พ.ศ. 2550 เมื่อกลับไปดูรายละเอียดอีกครั้งในปี พ.ศ. 2551 ม้วนฟิล์มเหล่านี้ก็เสื่อมคุณภาพจนเข้าเครื่องอ่านไม่ได้แล้ว

เมษายน พ.ศ. 2473 ในเบื้องหลังข่าวเล่าถึงที่มาของ “เสือไทย” ว่าเดิมเป็นคนที่ทำมาหากินอย่างสุจริต มีเมียสองคน ต่อมานางหวัง เมียคนที่สองเห็นนางแรม เมียคนที่หนึ่งแอบมีชู้จึงถูกฆ่า แต่ถูกกำนันแถมและร.ต.ท. หอม ร่วมกับนางแรมและอ้ายเหยาใส่ความว่า เสือไทยฆ่านางหวัง เมียคนที่สองตาย จึงต้องหลบหนีความผิด และยังคงตามล้างแค้นกลุ่มคนฆ่านางหวังและใส่ร้ายเขาด้วยความเป็น “ผู้ดี” ของเสือไทยที่บรรยายในเรื่อง คือการช่วยเหลือคนจน (ขอทาน) และให้เกียรติผู้หญิงแม้จะเป็นหญิงชาวบ้านแก่นแก้ว

จากเบื้องหลังข่าว “อ้ายเสือไทยโจรผู้ดี” นี้ หากเทียบเคียงกับประวัติของเสือไทย ตามที่ปรากฏในเอกสารร่วมสมัย พ.ศ. 2460-65 แล้วเค้าโครงเรื่องเป็นการแต่งขึ้นใหม่เกือบทั้งหมดมิเพียงการอ้างแหล่งที่อยู่ของเสือไทย ที่ อ.ทุ่งครุ หรือที่จ.พระประแดงเท่านั้นที่เหมือนเดิม (อาจเป็นเพราะ “เสือ” หรือผู้ร้ายมักมี “ถิ่น” ของตัวเองคอยกำกับพร้อมชื่อเสียงเสมอ) นอกจากนี้ ยังมีการนำบุคคลจริงมาดัดแปลงให้เป็น “ตัวละคร” ขึ้นมาใหม่ ตามประวัติของเสือไทยในเอกสารร่วมสมัย พ.ศ. 2460-65 แล้ว กำนันแถมและจ่านายสิบตำรวจหอม เป็นคนที่ถูกเสือไทยและพวกยิงตาย เป็นคนละคดีแต่เกิดในช่วงเวลาใกล้เคียงกันและในท้องที่ใกล้เคียงกัน (คดีนายไทยและพวกยิงจ่านายสิบตำรวจหอมตาย เหตุเกิดเมื่อ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2460 ที่ อ. ทุ่งครุ จ.ธนบุรี ที่บ้านของเสือไทย ส่วนคดียิงกำนันแถม เหตุเกิดเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2460 ที่ ต.คลองหว่าง จ. สมุทรปราการ) ทั้งสองคดีเป็นคดีที่เป็นข่าวครึกโครมตามหน้าหนังสือพิมพ์ การนำ “บุคคลในข่าว” มาประกอบในการเขียนเรื่อง “อ้ายเสือไทยโจรผู้ดี” นี้ น่าจะเป็นการทำให้เรื่องเล่าเกี่ยวกับเสือไทยเรื่องนี้ดูสมจริงน่าเชื่อถือสมกับที่เป็น “สารคดีเบื้องหลังข่าว” ทั้งที่เนื้อเรื่องไม่สอดคล้องกับเอกสารร่วมสมัยเลย (ดูรายละเอียดได้ในบทที่ 3 หน้า 66-69)

หลังจากจบตอน “อ้ายเสือไทยโจรผู้ดี” แล้ว ขรรค์บัวยังได้เขียนเรื่องของเสือไทยตอนอื่นๆ ในหนังสือพิมพ์ *สยามนิกร* ให้ชื่อว่า “สุภาพบุรุษเสือไทย” ตอน “ใต้อุ้งหัตถ์พยายม” ตีพิมพ์ใน *สยามนิกร* วันที่ 5 - 14 สิงหาคม พ.ศ. 2491 เป็นการแต่งวีรกรรมของเสือไทยต่อ เสือไทยและกรองเดินทางไปสู่จ.พระประแดง ได้พบกับนักช่าง ขุนโจรเขียวอดแหงเทือกเขาใหญ่ นักช่างหาทางที่จะช่วยล้างมลทินของเสือไทย แต่ให้เสือไทยสัญญาว่าจะไม่ฆ่าคนซึ่งเขาก็รับคำ มีการรวมกลุ่มของเสือไทย เสือเพื่อน อ้ายเที่ยง อ้ายสอน และอีกรอง รวมเป็นกลอง 5 คน เดินทางสู่ทุ่งครุด้วยกัน ระหว่างทางมีการยิงต่อสู้กับฝ่ายอำเภอลี้กน้อย แต่ก็หลบมาสร้างกระท่อมพักพิงได้ เมื่อวันที่เสือไทยและพวกทั้ง 3 คนกลับไปสำรวจถิ่นเดิมที่ทุ่งครุ กรองขอยู่ที่กระท่อม แต่เมื่อพวกเสือไทยกลับมาเห็นกระท่อมถูกเผา และกรองหายตัวไป จากนั้นจึงเป็น “สุภาพบุรุษเสือไทย” ตอน “ปองสังหาร” ใน *สยามนิกร* วันที่ 14 - 18 กันยายน พ.ศ. 2491 เล่าเรื่องต่อว่ากรองตกไปเป็นตัวประกันของภรรยา พวกเสือไทยพากันไปช่วย แต่กลับอยู่ในวงล้อมของศัตรูแทน (จบตอนนี้แต่เพียงเท่านี้)

ข้อสังเกตในเนื้อเรื่องของ “สุภาพบุรุษเสือไทย” ทั้งสองตอนนี้ ก็ยังคงมีการอ้างอิงกับเรื่องจริงของ “เสือไทย” ตามที่เล่าลือกันว่า “เสือไทย” ทำการปล้นพร้อมกับพวก 5 คนเสมอ นอกจากนั้นก็มีการเสริมแต่งเนื้อเรื่องเพื่อให้ถูกใจผู้อ่าน เช่น การเพิ่มมิติเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ที่คนเป็น “เสือ” หรือ “นักเลง” มักต้องหาอาจารย์เพื่อฝากตัว หรือหาเสาะหาเครื่องรางของขลัง

“เศษอายเสือสิทธิ์” โดยกัปตันเชาวน์ (สยามนิกร, 22-25 กันยายน 2491) เป็นพฤติกรรมของ “เสือสิทธิ์” เสือร้ายแห่งประจวบคีรีขันธ์ ปล้นรวดเดียวทั้งเกาะ แหกคุกมากกว่า 3 ครั้ง เสือสิทธิ์เป็นเสือรูปหล่อแห่งบ้านเขาน้อย มีเมียเป็นสาวขบเพาะร่วมโหล เป็นลูกคนมีเงิน ที่ต้องกลายเป็นเสือเพราะติดการพนัน เคยยกพวกปล้น 18 หลังคาเรือน ทางกรต้องใช้เรือรบสุโขทัย ออกล่ากลางทะเลลึก เมื่อติดคุกก็ทลายห้องขังสถานีตำรวจหัวหิน ยิงผู้ตำรวจในระยะเผาขน ในที่สุดก็ถูกจับตาย

สารคดีเบื้องหลังข่าวส่วนมากที่เป็นเรื่องของ “เสือ” ในอดีต นำเค้าโครงหลักมาจากหนังสือลำดับมาเรียบเรียงให้เป็นร้อยแก้วและแต่งเสริมให้ถูกอารมณ์ของคนอ่านมากขึ้น ซึ่งน่าจะง่ายต่อการทำต้นฉบับที่วิ่งวุ่น จึงพบสารคดีเบื้องหลังข่าวของเสือดังในอดีตเป็นส่วนใหญ่ในหนังสือพิมพ์พ.ศ. 2491-92 และสร้างซาไปหลังพ.ศ. 2493 เนื่องจากสารคดีเบื้องหลังข่าวเฟื่องฟูจนต้องทำงานแข่งกันนำเสนอข่าวอาชญากรรมในปัจจุบันให้ละเอียดและรวดเร็วทันใจผู้อ่านมากที่สุด ตัวอย่างสารคดีเบื้องหลังข่าวอาชญากรรมทันเหตุการณ์ปัจจุบัน เช่น สารคดีเบื้องหลังข่าวเรื่อง “พฤติกรรมเสือผ่องผู้ประหารรตท.” เขียนโดยผู้ใช้นามปากกาว่า ชีวิต วัฒนะ (พิมพ์ไทย, 8 มกราคม 2493: 5-6, 9) จากที่เป็นลูกมือ “อายเสือปืนคู่” “เสือผ่อง” ตั้งตัวเป็นหัวหน้าปล้น ออกจี้ไปทั่วกรุงเทพฯ มีคนตายไปหลายศพ เสือผ่องถูกยิงตายก่อนที่จะทำตามแผนการปล้นร้านทองในลำเพ็งได้สำเร็จ, “วิสามัญฆาตกรรมขุนโจร 3 ประเทศ” โดยชีวิต วัฒนะ มีคำโปรยว่า “อายเสือคนเดียวที่ 3 ประเทศสั่งจับ” (พิมพ์ไทย, 18 มีนาคม 2493: 5 ไมโครฟิล์มชำรุดไม่สามารถอ่านรายละเอียดได้) “จุดจบของอินทรีเหล็ก” เขียนโดยผู้ใช้นามปากกา ศูนย์เก่ามูนิ มีคำโปรยว่า “ขุนโจรเจ้าสำราญที่ถูกเมียรักตามตำรวจให้มาประหาร เพราะต้องการเงินสินบน” (พิมพ์ไทย, 3 พฤษภาคม 2493: 5 ไมโครฟิล์มชำรุดไม่สามารถอ่านรายละเอียดได้) เป็นต้น

เบื้องหลังข่าวอาชญากรรมได้รับความนิยมมากจนอาจกล่าวได้ว่าเป็นจุดขายที่คนทำหนังสือพิมพ์แนวนี้ให้ความสำคัญ หนังสือพิมพ์ เดลิเมล์รายวัน (ฉบับแรกออกเมื่อ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2493) เป็นหนังสือพิมพ์กรอบเข้าฉบับที่สองต่อจากพิมพ์ไทย เพื่อให้หนังสือติดตลาดอย่างรวดเร็วจึงให้ความสำคัญกับการเขียนเบื้องหลังข่าว หรือที่หนังสือพิมพ์นี้เรียกว่า “สารคดีจากชีวิตจริง” มีการเชิญนักเขียนดังอย่างมนัส จรรยาต์ มาเขียนในระยะแรก มนัสใช้ลีลาการเขียนข่าวราว

กับเป็นเรื่องสั้น มีการเร้าอารมณ์และจบอย่างหักมุมหรือสร้างความประหลาดใจ (ถาวร สุวรรณ, 2550: 82) ทำให้สารคดีเบื้องหลังข่าวยิ่งห่างไกลจากความเป็นข่าวขึ้นทุกที

เนื่องจากเทคโนโลยีของกล้องและการถ่ายภาพพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว จนสามารถนำกล้องถ่ายรูปติดตามไปตามที่ต่างๆ และล้างอัดรูปได้ในเวลารวดเร็วกว่าเดิม ทำให้หนังสือพิมพ์แนวอาชญากรรมยิ่งเฟื่องฟูขึ้นเพราะมีภาพประกอบมากมาย ทำให้เกิดหนังสือรวมภาพข่าวที่เป็นหนังสือพิมพ์แนวเบื้องหลังข่าวโดยเฉพาะ เช่น *พิมพ์ไทยเบื้องหลังข่าว เดลิเมล์เบื้องหลังข่าว อาชญากรรมตำรวจ หลังข่าวอาชญากรรม สันติสุขรายสัปดาห์ นครไทยหลังข่าว*

4.3.4 การตัดแปลงสารคดีเบื้องหลังข่าวเป็นสื่อบันเทิงรูปแบบอื่น

สารคดีเบื้องหลังข่าวที่ได้รับความนิยมอย่างสูง และมีการเขียนที่มีเค้าโครงเรื่องเหมือนนิยาย จึงมักได้ถูกนำไปดัดแปลงไปเป็นภาพยนตร์และละครหลายเรื่อง เรื่องที่สำคัญและโด่งดังที่สุดน่าจะ ได้แก่ “เสือไทยโจรผู้ดี” ที่เขียนโดยขรรค์บัว ตีพิมพ์ใน *สยามนิกร* วันที่ 10-17 มิถุนายน พ.ศ. 2491 ซึ่งต่อมาได้มีการพัฒนาให้เป็นภาพยนตร์เรื่อง *สุภาพบุรุษเสือไทย* โดยหนึ่งผู้สร้างภาพยนตร์คือ ม.จ. ศุกรวรรณดิศ ดิศกุล เสนอเนื้อเรื่องทีอ่านในหนังสือพิมพ์ และผู้สร้างคนอื่นๆ เห็นดีด้วย เมื่อออกฉายในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2482 ก็ทำรายได้สูงที่สุดเป็นประวัติการณ์และทำให้มีผู้สร้างเรื่อง “เสือ” อื่นๆ ตามมาอีกมาก (แท้ ประกาศวุฒิสาร, 2544: 169-171)

สารคดีเบื้องหลังข่าวเรื่องอื่นๆ ที่ได้ถูกนำไปสร้างภาพยนตร์ เช่น เบื้องหลังข่าวปล้นร้านทอง “เบิ้ลแซ” ซึ่งเสนอใน *พิมพ์ไทย* จนทำให้ผู้ทำสื่อบุคคลนี้คือ สมบูรณ์ วิริยศิริ โด่งดังขึ้นมา ส่วนผู้นำไปสร้างคือ ม.จ. ศุกรวรรณดิศ ดิศกุล ในชื่อว่า “ศาสนารักของนางโจร” ฉายที่โรงภาพยนตร์สีก๊กพระยาศรี ในปีพ.ศ. 2493 (ถาวร สุวรรณ, 2550: 91) และเป็นภาพยนตร์ที่กรมตำรวจร่วมทุนสร้างและให้ความอนุเคราะห์ในการถ่ายทำด้วย

นอกจากนี้ยังพบการโฆษณาภาพยนตร์ไทยพิเศษชื่อประวัติ “เสือเวาะเมืองชล” ของบริษัทชลบุรีภาพยนตร์ โฆษณาว่า “อิทธิพลเหนือกว่าเสือทั้งหลาย” (พิมพ์ไทย, 4 มกราคม 2493) ซึ่งอาจได้รับเค้าโครงเรื่องมาจากสารคดีเบื้องหลังข่าว “อ้ายเสือเวาะตาขาว” เขียนโดยโครบาน ซึ่งตีพิมพ์ใน *สยามนิกร* วันที่ 22 – 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2491 ก็เป็นไปได้

4.3.5 ความแพร่หลายของอาชญากรรมนิยาย “เสือ”

4.3.5.1 *เสือใบ-เสือดำ* ของป. อินทรปาลิต : โจรผู้ร้ายผู้ดี

หลังสิ้นสุดสงคราม คณะพลินจิตต์ของนายเวช กระจุกฤกษ์ ซึ่งเป็นผู้นำในการพิมพ์ “นิยายสืบสวนต่างค์” ในยุคก่อนสงคราม สามารถกลับมาพิมพ์หนังสืออีกครั้ง แต่คณะอุเทนที่เป็น

คู่แข่งหายไปจากตลาด คณะเพลินจิตต์ได้นักเขียนชายดีแห่งยุคทั้งสองคน คือ ป. อินทรปาลิตและ เสี่ยว ศรีเสวก อยู่ในสำนักเดียวกัน นายเวชได้ออก *เพลินจิตต์รายลอตเตอรี่* ลักษณะเหมือนหนังสือพิมพ์ทั่วไป ออกเดือนละ 3 ครั้งตามวันที่ออกสลากกินแบ่งรัฐบาล หน้าสุดท้ายจะแจ้งผลลอตเตอรี่ และภายในเล่มจะเป็นนิยายของนักเขียนทั้งสองคน มี *สามเกลอ* ของป. อินทรปาลิต และเรื่องอื่นๆ ใดๆ ของเสี่ยว ศรีเสวก *เพลินจิตต์รายลอตเตอรี่* ขายดีมากจนปรับเปลี่ยนเป็น *เพลินจิตต์รายวัน* ซึ่งยิ่งขายดีเข้าไปอีก ความสำเร็จนี้ทำให้นายประยูร หอมวิไล เจ้าของโรงพิมพ์อีกแห่งหนึ่งชักชวน ป. อินทรปาลิตมาทำหนังสือพิมพ์นิยายรายวันในลักษณะเดียวกันชื่อ *ปิยะมิตร* โดยมีบรรดาเจ้าของสำนักพิมพ์ในวงวนครเขมมเป็นผู้ถือหุ้น ป. อินทรปาลิต ขอมออกจากคณะเพลินจิตต์ มาเขียนให้ *ปิยะมิตร* ในปี พ.ศ. 2491 โดยต้องเริ่มเรื่องใหม่ที่จะทำให้ *ปิยะมิตร* ดิตตลาดให้ได้ นั่นคือ นิยายชุด *เสือใบ-เสือดำ* (คณะทำงานประวัติการพิมพ์ในประเทศไทย, 2549: 408)

เสือใบ-เสือดำ นี้เกิดจากจินตนาการของป. อินทรปาลิต โดยที่ไม่เคยเปิดเผยว่าได้แรงบันดาลใจมาจากบุคคลจริง แต่เขียนโดยมีการอ้างอิงสถานที่จริง และยกเหตุการณ์การปล้น ซึ่งเกิดขึ้นในเวลาเดียวกับที่เสือตัวจริงอาละวาดในหนังสือพิมพ์ ทำให้เรื่อง *เสือใบ* กับ *เสือดำ* มีความสอดคล้องกับเหตุการณ์ร่วมสมัยจนประชาชนหลายคนเข้าใจว่าเป็นเรื่องจริง *เสือใบ-เสือดำ* มีการอ้างอิงเหตุการณ์บ้านเมืองอยู่หลายตอน เช่น การปล้นรถเมล์ การชิงรถขนทองกลางถนน แก๊งมั่งกรน้ำจืด (โจรที่ขโมยสินค้าทางเรือ) และมีการอ้างอิงชื่อของเสือตัวจริงอยู่หลายคน เช่น ลูกหลานของเสือฝ่าย เสือใบ เสือดำ เสือมเหศวร เสือสะอั้ง เสือขาว เป็นต้น แต่ก็เป็นการดึงมาเฉพาะชื่อและภูมิภานาเท่านั้น เพราะพฤติกรรมและประวัติในการปล้นของเสือเหล่านี้เป็นการแต่งขึ้นใหม่เกือบทั้งสิ้น

ความ “ใกล้เคียง” กับความสมจริงของ *เสือใบ* และการสร้างเสือให้เป็นพระเอกขวัญใจประชาชน ทำให้เจ้าหน้าที่ในกรมตำรวจจับไม่ได้ จนต้องเรียกผู้เขียน ป. อินทรปาลิต มาคุยเป็นการส่วนตัวขอให้เลิกเขียนนิยายชุดนี้ เพื่อไม่ให้ภาพลักษณ์ตำรวจเสื่อมเสียเพราะเสียท่าแก่พวกโจรอยู่ร่ำไป ป. อินทรปาลิตเล่าประสบการณ์ครั้งนั้นให้แก่ปริญญา อินทรปาลิต ผู้เป็นหลานฟังว่า

“ผู้การแอบบอกคุณป. เขียนอย่างนี้ทุกตอนผมขอมไม่ได้...มีอย่างหรือครับโจรเก่งกว่าตำรวจ ใดๆ เขาจะเข้าใจว่าตำรวจไม่มีสมรรถภาพ...ปู่เลยอธิบายให้แกฟังว่า นี่มันเป็นนวนิยายที่แต่งขึ้นเพื่อความสนุกบันเทิงของคนอ่าน ไม่ได้ตั้งใจลบหลู่ฝีมือตำรวจแต่อย่างใด... (แต่ตำรวจไม่ยอมฟัง) แกยืนยันคำเดียวว่าถ้าปู่ไม่ยอมจบเรื่อง ‘เสือใบ’ แกจับแน่ๆ ปู่เลยต่อรองขอเขียนอีก 10 ตอน เพราะขณะนั้นคนอ่านกำลังคิด และอ้ายเสือตัวนี้ก็ทำเงินให้ ‘ปิยะมิตร’ มาก

พอคุณ แกก็ยอมผ่อนผันให้ตามที่ขอ แต่ไม่สายกำชับว่าถ้าเกินกว่านี้จับจริงๆ”
(ปริญญญา อินทรปาติต, 2540: 80)

เมื่อครบ 10 ตอนแล้ว ป. อินทรปาติตก็หยุดการเขียนเรื่อง *เสือใบ* ไปจริงๆ แต่ก็เพียงระยะหนึ่ง โยหันไปสร้างตัวละครใหม่คือ *หน้ากากดำ* เป็นโจรปล้นคาน้ำกาบ สวมผ้าคลุมยาว แต่เขียนได้ไม่กี่ตอน ก็กลับมาเขียนเรื่อง *เสือใบ* ต่อไป โดยเมื่อจบเรื่อง *เสือใบ* นี้แล้วก็สร้างเรื่องใหม่คือ *เสือดำ* เป็นเสือที่อาละวาดอยู่แถวสุพรรณบุรี กาญจนบุรี ซึ่งได้รับความนิยมไม่แพ้กัน

แม้จะมีลักษณะสะท้อนภาพสังคมที่เกิดขึ้นในขณะนั้น แต่นิยายชุด *เสือใบ* และ *เสือดำ* ก็ไม่ได้เป็นนิยายที่เขียนมาจากเค้าโครงจริง แต่เป็นนิยายเพื่อมุ่งสร้างความบันเทิงเพื่อฝันมากกว่าจะสะท้อนสภาพสังคมจริง

ความเป็นเรื่องแต่งในเชิงจินตนิมิตของ *เสือใบ* เห็นได้ตั้งแต่การสร้างประวัติของ “เสือใบ” หรือเรวัต วิชชุประภา เขาเป็นลูกชายของพระยาบริรักษ์ประจักษ์ราชบุรินทร์ เกิดเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2451 ที่จังหวัดลพบุรีซึ่งบิดาของเขารับราชการเป็นผู้ว่าการจังหวัดลพบุรีในขณะนั้น เขากำพร้ามารดา แต่ได้รับการอบรมเป็นอย่างดีมีกิริยามารยาทเรียบร้อย เมื่อโตขึ้นก็เป็นนักเรียนและนักกีฬาดีเด่น หลังจากจบม.8 ในปีพ.ศ. 2468 เรวัตถูกส่งตัวไปเรียนต่างประเทศเป็นเวลา 6 ปี จบการศึกษาด้านวิศวกรรมจากมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ประเทศอังกฤษ แล้วกลับมารับราชการในกระทรวงมหาดไทย เมื่ออายุได้ 34 ปี ในปี พ.ศ. 2485 เขาเข้าพิธีแต่งงานกับวัลภา ตามความประสงค์ของผู้ใหญ่ ทั้งที่ไม่ได้รักกันและนิสัยก็แตกต่างกัน จนในปีพ.ศ. 2489 เรวัตพบว่าวัลภากรรยาของเขาดักลอบมีความสัมพันธ์กับคูรักเก่าในห้องนอนของเขา เรวัตใช้ปืนพกยิงผู้รักทั้งสองตายแล้วหนีไปอยู่ที่ลพบุรี ตั้งตัวเป็นโจรที่ตั้งใจจะปล้นเงินคนที่รวยจากการทุจริตประพฤติมิชอบ เพื่อนำเงินนั้นมาแจกจ่ายให้คนจนที่ถูกข่มเหง (ป. อินทรปาติต, 2537 เล่ม 1: 1-6)

ในนิยายตอนแรกๆ มักบรรยายลักษณะของเสือใบ ว่าเป็นหนุ่มวัยกลางคนรูปร่างงาม ชอบแต่งตัวเพื่อแสดงรสนิยมที่ดี ทำทางเป็นคนมีการศึกษา ดังที่แสดงให้เห็นในการบรรยาย “เสือใบ” ครั้งแรก ซึ่งนั่งอยู่ในรถโดยสารประจำทางสายกรุงเทพฯ – ลพบุรี “...ชายกลางคนคนหนึ่ง แต่งกายภูมิฐาน เวสปอยที่ทั้งชุดสวมหมวกสักหลาดอย่างดี ใบหน้าคมคาย ไว้หนวดเส้นเล็กๆ ทำทางส่งผ่าผย นั่งอ่านหนังสือพิมพ์รายวันอยู่ตอนท้ายรถ เก้าอี้ที่เขาั่งมีคนเดียว หนังสือพิมพ์รายวันไม่ต่ำกว่า 10 ฉบับวางซ้อนอยู่บนตักเขา” (ป. อินทรปาติต, 2537 เล่ม 1: 9) ในหลายฉากยังได้บรรยายถึงความภูมิฐานร่ำรวยของเสือใบ มักขับรถรุ่นใหม่ๆ โฉบเฉี่ยวอยู่ในเมือง ใช้ชีวิตหรูหรา ไปดูภาพยนตร์ กินอาหารในภัตตาคาร และเที่ยวไนท์คลับเป็นประจำ ทั้งหมดทำให้ไม่มีใครคาดคิดว่าสุภาพบุรุษหนุ่มสังคมผู้นี้จะเป็นโจรระดับชั้น “เสือ” ดังการบรรยายลักษณะและการใช้ชีวิตของเสือใบตอนหนึ่งใน *เสือใบ* เล่ม 1 ในตอนชาติเสือ

เซฟโรเล็ทเก็งคั้นใหม่เอี่ยมแบบหลังสงครามสีดำเป็นมัน ต้องแสงไฟเป็นมันละเลื่อมตา แล่นข้ามสะพานทิพย์เสถียรไปตามถนนเจริญกรุง ตรงมาทางสี่พระยาโดยความเร็วพอประมาณ

เรวัต วิชชุประภา หรือเสื่อใบจอมโจรที่ขึ้นชื่อลือนาม นั่งเคียงคู่กับหญิงสะคราญตาคน หล่อนคือวิไลวรรณ ดวงใจของโจรนั่นเอง เสื่อใบอยู่ในเครื่องแต่งกายแบบสากลสักหลาดอ่อนชูดสีเทา แต่ไม่ได้สวมหมวก เรือนผมหวีเรียบ ใบหน้าที่เคยเคร่งขรึม เอาการเอางาน ยิ้มแย้มแจ่มใสตลอดเวลา ส่วนวิไลวรรณ เจ้าหญิงแห่งนครจำปาศักดิ์ แต่งชุดสีฟ้าอ่อนเย็นตา

เสื่อใบพาแม่ยอดหญิงของเขานั่งรถยนต์ท่องเที่ยวไปตามถนนสายต่างๆ ตั้งแต่เย็น เขากลับพาวิไลวรรณไปกินอาหารเย็นกับเขาที่ราชวงศ์ โดยไม่ได้นึกหวาดเกรงตำรวจเลย ทั้งนี้ก็เพราะความแข็งแกร่งกำลังใจและความเยือกเย็นของเขาที่สามารถเผชิญกับเหตุการณ์อันคับขันได้ทุกเมื่อ

(ป. อินทรปาลิต, 2537 เล่ม 1: 121-22)

ตัวอย่างตอนหนึ่งใน *เสื่อใบ* เล่ม 1 ตอนเสื่อพบสิงห์ แสดงให้เห็นการใช้ชีวิตอันทันสมัยของเสื่อใบ

เสื่อใบหลอกล่อตำรวจให้หวั่นไปตามกัน จอมโจรโทรศัพท์ไปถึงผู้บังคับการกองปราบพิเศษแจ้งว่า เขาโดนหนวดแล้ว เขาคุณภาพยนตร์ทุกวันที่โอเดียน ศาลาเฉลิมกรุง ศรีอยุธยา หรือพัฒนากร เสื่อใบเรียนให้ท่านผู้บังคับการกองปราบทราบว่าควรจะอบรมตำรวจให้มีไหวพริบและปฏิภาณดีขึ้น เพราะเขาเคยนั่งคุณภาพยนตร์กับนายตำรวจบ่อยๆ บางครั้งเขายังเคยขอต่อบุหรี่และสนทนากัน การยั่วเย้าหยาบหน้าเช่นนี้ ทำให้ผู้บังคับการกองปราบเดือดดาลมาก ท่านสั่งให้ตำรวจจับตาย (ป. อินทรปาลิต, 2537 เล่ม 1: 82-83)

เสื่อใบยังใช้วิธีการปล้นที่ไม่เน้นการบุกปะทะ แต่เน้นการใช้ไหวพริบที่เหนือชั้น เช่น การปลอมตัวย้อนรอยหลอกตำรวจ และมักทิ้ง “การ์ด” ในการสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นการเตือนล่วงหน้าให้แก่เจ้าทุกข์ หรือทำทายกับตำรวจเสมอ ดังตัวอย่างการปล้น “หลอก” ครั้งหนึ่ง ในตอนเสื่อพบสิงห์

ร้านจำหน่ายสินค้าและเครื่องสำอางแห่งหนึ่งซึ่งอยู่ตรงข้ามกับสถานี ตำรวจนครบาล ถูกปล้นเมื่อเช้าวานนี้ การปล้นแทบไม่มีใครรู้ คนร้ายปราดเข้าไปในร้านขณะที่ลูกจ้างเปิดประตูบานแรกออก คนในร้านถูกขู่ด้วยปืน ซุปเปอร์คอลลท์ และเจ้าของร้านต้องมอบเงินสด 1000 บาทให้ไปโดยดี คนร้ายได้กล่าวคำขอโทษเจ้าของทรัพย์สินและยื่นนามบัตรก่อนจะออกจากร้านไป

เรวัต วิชชุประภา

(เสื่อใบ)

การปล้นของเสื่อใบ ต้องการเหยียบจมูกตำรวจเล่นเท่านั้น เพราะหลังจากเกิดเหตุ 3 ชั่วโมงเท่านั้นก็มีชายแปลกหน้าคนหนึ่งนำเงิน 1000 บาท มาคืนให้เจ้าทรัพย์สินซึ่งห่อกระดาษเรียบร้อย มีนามบัตรของเสื่อใบอีก 1 ฉบับ ด้านหลังปรากฏข้อความว่า

ข้าพเจ้าขอโทษที่ทำให้ท่านตกใจ

ใบ

(ป. อินทรปาลิต, 2537 เล่ม 1: 83)

ทั้งหมดนี้ ทำให้เสื่อใบคูจะมีลักษณะคล้ายกับตัวเอกที่เป็นโจรชั้นสูง หรือเป็นอาชญากร ในมาดผู้ดีที่ต้องปกปิดตัวเอง ซึ่งเป็นแนวเรื่องแบบ “ผู้ร้ายผู้ดี” อันเป็นเรื่องแปลแนวสืบสวน อาชญากรรมที่ได้รับความนิยมมาตั้งแต่ทศวรรษที่ 2460 เป็นต้นมา อย่างเช่น *อาร์เชน ลูแปง* ของมอริซ เลอบลัง หรือนิยายชุด *ผู้ร้ายผู้ดี* ของเอ็ดการ์ วอลเลซ มีการแปลเรื่องแนวนี้เป็นตอนๆ ลง นิตยสารและหนังสือพิมพ์ รวมทั้งมีการพิมพ์รวมเล่มหลายสำนวนแปล เช่น *สำนวนของสมุท ศิริ ไซ* *สำนวนของ “มาดสิริ”* (อ้างถึงใน “บุคคลลึกลับขอแรง : โครงการรวบรวมงานเขียนของ Edgar Wallace ในพากย์ไทย”. เว็บบอร์ด

www.bangkokbookclub.com/webboard.php?pn=0&id=396110&cat_w=2834 เข้าถึงข้อมูลเมื่อ 16 เมษายน 2553)

หลังจากที่ เสื่อใบถูกจับและหนีออกจากเรือนจำด้วยความฉลาดและการปลอมตัวได้แล้ว เสื่อใบหนีไปสร้าง “ค่ายเซ็ดคำ” ในป่าที่ลพบุรี โครงเรื่องของ “เสื่อใบ” ก็ขยายแนวรบจากแค่การใช้ไหวพริบลักขโมยทรัพย์สินของพวกเศรษฐีสังคมและข้าราชการทุจริต มาเป็นการทำสงคราม เพื่อสู้กับกองทัพของทหารและตำรวจ มีการปล้นชิงตัวผู้ต้องหา และต่อสู้กับกลุ่มกบฏและผู้ก่อการร้ายแบ่งแยกดินแดนหรือโจรคณาอื่น เนื้อเรื่องนับจากนี้จะวนอยู่กับการตั้งอยู่ ล้มสลาย และรื้อฟื้นค่ายเซ็ดคำ โดยเสื่อใบร่วมกับลูกน้องมือขวา ที่มักจะเป็นนายทหารอาชีพมาก่อนเช่น

เสื่อเสริม อดีตร้อยโททหารราบที่ภายหลังทรยศเสื่อใบ หรือเสื่อเกา อดีตเป็นนายทหารม้า นครราชสีมาศรีอ้อยเอ้อ ด้วยความสามารถของเสื่อใบและลูกน้องนายทหารของเขาจึงสามารถตั้งค่ายรบที่มีกำลังพลจำนวนไม่ต่ำกว่า 100-300 คน เรียกกันว่า “กองโจรเข็ดดำ” หรือ “กองพลเข็ดดำ” เสื่อใบสะสมอาวุธยุทธโศปกรณ์จำนวนมาก จากการซื้ออาวุธที่หลงเหลือตกค้างจากช่วงสงครามโลกครั้งที่สองไม่ว่าจะเป็นอาวุธของกองทัพญี่ปุ่นหรือของฝ่ายเสรีไทย ภายหลังจะมีอาวุธรุ่นใหม่ๆ เข้ามาในประเทศเนื่องจากสงครามอินโดจีน ในนิยายจะมีการบรรยายรุ่นและจำนวนของอาวุธต่างๆ อย่างละเอียด ยุทธวิธีการรบต่างๆ ฯลฯ ดังตัวอย่าง ใน *เสื่อใบ* เล่ม 4 ตอนลบเหลี่ยม มีการบรรยายห้องเก็บอาวุธของค่ายเข็ดดำแห่งหนึ่งที่อยู่ในกรุงเทพฯ

มันเป็นห้องเก็บอาวุธยุทธภัณฑ์ของเข็ดดำ ถึงแม้จะมีอาวุธอยู่ 3-4 ชั้นก็ล้วนแต่เป็นเครื่องประหารอย่างร้ายแรง ร.ต.อ.อรรถแลเห็นปืนกลเบาแบบเลวิส 2 กระบอก ซิลอน้ำมันใหม่เอี่ยม ปืนกลหนักแบบวิกเกอร์ 1 กระบอก ถึงแม้จะล้าสมัยไปบ้างก็ยังใหม่อยู่ ผนังตึกทั้งสองด้านมีราวปืนทอมสัน สะเต็น และเอ็ม.ที. วางอยู่อย่างมีระเบียบเรียบร้อย จำนวนอาวุธทั้งหมดนี้เท่ากับอาวุธของทหารประมาณ 1 กองร้อยในยามปกติ (ป. อินทรปาลิต, 2537 เล่ม 4: 1687-88)

อีกตอนหนึ่งอยู่ใน *เสื่อใบ* เล่ม 2 ตอนผจญรัก เป็นการสู้รบระหว่างกองโจรเข็ดดำและกองโจรจีนคอมมิวนิสต์ในป่า จ. ยะลา แสดงให้เห็นถึงการวางแผนยุทธวิธีในการรบของ “เสื่อใบ” และนิวัฒน์ ผู้ช่วยเอกคนหนึ่งของเขา อย่างละเอียดคลุมเครือน่าเชื่อถือ

หน่วยลาดตระเวนวังกระทิงหืดกระทิงหอบกลับมารายงานให้ขุนโจรทราบ ว่า พวกโจรจีนคอมมิวนิสต์ประมาณ 100 คนเศษพร้อมด้วยอาวุธยุทธภัณฑ์ กำลังเคลื่อนขบวนบาย โคมหน้าตรงเข้ามา
 นิวัฒน์กล่าวถามสมุนโจรคนหนึ่ง ซึ่งทำหน้าที่เป็นแมวมอง
 “เท่าที่แกสังเกตเห็นพวกมันมีอาวุธอะไรบ้าง?”
 สมุนโจรนิ่งสักครู่จึงตอบเขาอย่างนอบน้อม
 “แทบทุกคนมีปืนยิงเร็วประจำตัวครับ แต่มีอาวุธบรรทุกบนหลังม้ามาด้วย
 ซึ่งผมเข้าใจว่าคงเป็นเครื่องยิงระเบิด”
 นิวัฒน์ยิ้มปากแน่น เขากำลังใช้ความคิดอย่างสุขุม

“แล้วแกพอจะนึกออกไหมว่า บนหลังม้าต่างของมันนั่น มีลูกล้อบรรทุกด้วย หรือเปล่า จำนวนม้าบรรทุกเครื่องรมมีกี่ตัว?”

ผู้บังคับหมู่ลาดตระเวนตอบทันที

“ไม่มีลูกล้อบรรทุกมาด้วยครับ จำนวนม้ามีสามตัว”

นิวัฒน์หันมาพูดกับขุนโจร

“ผมเข้าใจว่าคงเป็นปืนกลหนักแบบวิกเก้ออาร์มสตรองรุ่นเก่า เพราะพวกโจรคอมมิวนิสต์ชอบใช้ปืนกลแบบนี้ แต่ถึงแม้จะเก่าและล้าสมัยก็ยังคงทรงประสิทธิภาพในการรบ”

เสื่อใบยิ้มให้ผู้ช่วยของเขา ซึ่งเป็นหัวใจของโจรเซ็ดคำ

“เอาซึ่งใจดีนิวัฒน์ ผมเห็นว่าเราควรจะต้องรับมันแบบกองโจร เพราะกำลังของเราน้อยกว่ามันมาก”

เสนาธิการแห่งเซ็ดคำเห็นพ้องด้วย

“ถูกแล้วครับพี่ใบ นอกจากข้าศึกมีกำลังมากกว่าเราแล้ว อาจจะมีอาวุธเหนือกว่าเราด้วย ยุทธวิธีตั้งรับแบบกองโจรย่อมดีที่สุด แต่ว่าการติดต่อประสานงานระหว่างพวกเราคงจะลำบากสักหน่อย เพราะเราไม่มีเครื่องมือสื่อสารและขาดความชำนาญในภูมิประเทศ”

“ตกลงนิวัฒน์ คุณสั่งงานได้ ผมประจำปืนกลเบาเอง ถ้าหากข้าศึกมีเครื่องยิงระเบิด พวกเราจะต้องเสี่ยงชีวิตเสี่ยงภัยเข้าไปเอาลูกระเบิดมือ ทำลายมันให้ได้” (ป. อินทรปาลิต, 2537 เล่ม 2: 684-685)

ตัวอย่างที่น่าสนใจอีกตัวอย่างหนึ่ง พบใน *เสื่อใบ* เล่ม 5 ตอนค่ายแตก ซึ่งเป็นการรบครั้งสุดท้ายก่อนจะจบชุด *เสื่อใบ* กรมตำรวจต้องการปราบปราม “เสื่อใบ” และค่ายเซ็ดคำของเขาอย่างราบคาบ จึงมีการวางแผนการรุกขึ้นแตกหักราวกับทำสงคราม นอกจากจะใช้กำลังตำรวจส่วนกลาง กำลังตำรวจภูธรจากจังหวัดใกล้เคียงจังหวัดสระบุรี ที่ “เสื่อใบ” ตั้งค่ายเซ็ดคำครั้งสุดท้ายแล้ว ยังมีการขอกำลังจากกองทัพอากาศใช้เครื่องบินลาดตระเวนและช่วยในการรบเพื่อถล่มค่ายเซ็ดคำด้วย ดังคำบรรยายว่า

เพราะเสื่อใบมีกำลังพลและกำลังอาวุธเช่นเดียวกับกองทหาร มีกองม้า มีปืนกลหนักเบา เครื่องยิงระเบิดและปืนใหญ่ทหารราบ ทางราชการจึงถือว่าเสื่อใบกับบริวารของเขาเป็นคณะก่อการจลาจลต่อบ้านเมือง ดังนั้นทางการจึงสั่งให้จับตาย...

ทางกองตำรวจได้ใช้เวลาเกือบ 1 เดือนวางแผนการปราบเช็ดดำเป็นการใหญ่ โดยใช้กำลังกองปราบพิเศษ 1 กองร้อย เปรียบพร้อมด้วยอาวุธยุทโธปกรณ์อันทันสมัยเดินทางไปสระบุรีบุกเข้าป่า และในเวลาเดียวกันกองตำรวจภูธรจังหวัดลพบุรี สระบุรี และนครราชสีมา ก็จะเคลื่อนเข้าป่าเช่นเดียวกัน ตำรวจใช้วิทยุประสานงานกันตลอดเวลา ทั้งนี้พ.ต.อ. คุณิต คุณยาธิกรณ์ เสือเก่าแห่งสันติบาลจะกระทำหน้าที่เป็นผู้บังคับการ มีอำนาจเด็ดขาดควบคุมบังคับบัญชาเจ้าหน้าที่กองปราบพิเศษ และตำรวจภูธรทั้งสามจังหวัด

คำสั่งของกรมตำรวจปรากฏว่า ให้กองตำรวจที่กล่าวนี้สืบหาตำแหน่งแห่งที่ของเสือใบให้ได้ และทำการโจมตีให้แตกหักด้วยวิธีจับตายทางกรมตำรวจได้ติดต่อเป็นทางการไปยังกองทัพอากาศ เพื่อขอความช่วยเหลือให้ฝูงบินน้อยที่โคกกระเทียม และฝูงบินที่นครราชสีมาช่วยทำหน้าที่ลาดตระเวน ช่วยรบ และช่วยส่งเสบียงอาหาร ยา และเครื่องเวชภัณฑ์ทางอากาศ

นับเป็นประวัติการณ์อันสำคัญยิ่งของกรมตำรวจที่จะต้องใช้กำลังอย่างมากมายในการปราบกองโจรเช็ดดำ กรมตำรวจได้ปิดบังข่าวนี้เป็นความลับ การเตรียมพร้อมของตำรวจไม่มีบุคคลภายนอกล่วงรู้เลย

(ป. อินทรปาลิต, 2537 เล่ม 5: 2264-66)

ทั้งหมดนี้ ทำให้ “เสือใบ” ในจินตนาการของป. อินทรปาลิต จะเป็นนักการทหารหรือผู้ก่อการร้ายระดับชาติ ซึ่งไปไกลเกินกว่าเสือที่เป็นโจรชาวบ้านที่มีอยู่ในสังคมไทยจริงๆ

“เสือด่า” อาจดูสมจริงกว่า “เสือใบ” แต่ก็ยังคงลักษณะเรื่องแต่งแบบจินตนิมิตไปในอีกแนวทางหนึ่ง ประวัติของเสือด่า หรือ ระพินทร์ ระวีวงศ์ เป็นชาวสุพรรณบุรี เป็นลูกชายของอดีตกำนันดวงกับนางแย้ม กำนันดวง หรืออดีตเป็นที่รู้จักกันในชื่อ “สอน มหาอุด” เป็นนักเลงลือชื่อคนหนึ่ง เคยเที่ยวไปถึงดงกระเหรียงในจังหวัดราชบุรีจนมีลูกชายคนหนึ่งคือ พงษ์ หรือ “เสือขาว” เหตุนี้เมื่อเสือด่าซึ่งเมื่อรู้แล้วว่าเสือขาวเป็นน้องชายของเขา ทำให้เสือด่ามีที่มั่นอยู่ในดงกระเหรียงได้ (ป. อินทรปาลิต, 2538 เล่ม 3: 1034-71) ระพินทร์เองก็มีการศึกษาที่ดี เรียนจบโรงเรียนฝึกหัดครูจากพระนคร และเคยทำงานเป็นนายตรวจสรรพสามิต (ป. อินทรปาลิต, 2538 เล่ม 1: 174) ในนิยายไม่ได้กล่าวถึงสาเหตุอย่างชัดเจนที่ระพินทร์ กลายมาเป็น “เสือด่า” แต่นิยายเริ่มต้นโดยเล่าว่าระพินทร์ขึ้นชื่อว่าเป็น “เสือ” คนหนึ่งท่ามกลางดงเสือร้ายภาคกลาง อย่าง เสือฝ้าย เสือมเหศวร ที่คุมอาณาเขตตั้งแต่สุพรรณบุรี อ่างทอง สิงห์บุรี กาญจนบุรี ราชบุรี นครปฐม ระพินทร์สามารถ

สร้างชื่อ “เสือด้า” ให้ครั้นคร้ามได้ทั้งชาวบ้าน ตำรวจ และพรรคพวกเสือด้าด้วยกันในปี พ.ศ. 2491 เนื่องจากการสังหารเสือด้าและลูกน้อง รวมทั้งเผาค่ายบางกระเจาของเสือด้าจนไม่เหลือซาก เพื่อต้องการล้างแค้นให้ครอบครัวที่พ่อ พี่สาว พี่เขย และน้องสาวถูกเสือด้าปล้นฆ่าอย่างทารุณ (ป. อินทรปาลิต, 2538 เล่ม 1: 5-19)

แต่ชีวิตของเสือด้าจะสะท้อนอารมณ์มากกว่าของเสือด้า ปมความขัดแย้งของเสือด้าเกี่ยวข้องกับความรัก ความสูญเสีย และการทรยศหักหลังอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว พี่น้อง คนรัก เพื่อนน้ำมิตรที่นับถือกันด้วยใจทั้งฝ่ายเสือด้าและตำรวจ เช่น เรื่องระหว่างเสือด้าและเสือด้ามเหศวร ซึ่งเคยขัดแย้งกันเรื่องที่เสือด้ามเหศวรจะแต่งงานกับเรียม หญิงคนรักของเสือด้า จนเสือด้าบุกเข้าไปทำลายพิธีแต่งงานระหว่างเสือด้ามเหศวรและเรียมเพื่อพิสูจน์ศักดิ์ศรีของเขา (ป. อินทรปาลิต, 2538 เล่ม 1: 38-76) แต่ต่อมา เสือด้ามเหศวรและเสือด้ากลับเป็นเพื่อนสนิทกันเนื่องมาจากการช่วยเหลือกันในยามคับขันที่ถูกตำรวจปราบปราม (ป. อินทรปาลิต, 2538 เล่ม 1: 125-142) หรือความรักระหว่างเสือด้ากับทัศนีย์ที่ไม่อาจครองคู่อยู่ด้วยกันได้ ทั้งที่ได้ฟันฝ่าการล้อมปราบของตำรวจและกองโจรกลุ่มอื่น จนเสียดู๊กชายท่ามกลางการล้อมปราบไปหนึ่งคน และมีลูกสาวเกิดด้วยกันอีกคนหนึ่งแต่เสือด้าไม่มีโอกาสใกล้ชิดแสดงความเป็นพ่อได้ เพราะเสือด้ายอมเสียสละให้ทัศนีย์และลูกได้อยู่ในสังคมที่ดีกว่ามาลาบไปกับเขา (ป. อินทรปาลิต, 2538 เล่ม 5: 2139-3169) หรือเรื่องบุญคุณและความขัดแย้งระหว่างเสือด้าและมนตรี มาณวิสุทธิ์ เด็กหนุ่มที่เป็นลูกบุญธรรมของเสือด้าอุปการะส่งเสียให้เรียนหนังสือ ซึ่งมนตรีเลือกที่จะเป็นนายตำรวจและได้รับมอบหมายให้มาปราบเสือด้า (ป.อินทรปาลิต, 2538 เล่ม 5: 2090-2128; 2297-2356)

การปล้นของเสือด้า ไม่ได้มีอุดมการณ์ว่าจะปล้นเฉพาะพ่อค้าหน้าเลือดหรือข้าราชการทุจริตอย่างเสือด้า แต่เลือกปล้นเศรษฐีหรือคนหบดีผู้มั่งคั่งในชนบท ซึ่งมักจะร่ำรวยจากการค้าขาย เอากำไรเงินกู้ออกเงินกู้ รับจ้างนองที่คืนที่เอาเปรียบชาวบ้านและคนจน บางครั้งเสือด้าก็ลักพาตัวเรียกค่าไถ่ เสือด้ามีวิถีจัดการกับลูกน้องที่ไม่เชื่อฟังหรือเหยื่อที่ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของเขาอย่างเด็ดขาดจนอาจมองว่าโหดร้าย แต่เสือด้ามีคุณความดีตรงที่เป็นคนที่กล้าหาญเด็ดเดี่ยว รักพวกพ้องไม่ข่มเหงผู้หญิง ให้เกียรติศัตรู เสือด้าพยายามที่จะกลับตัวเป็นคนดีเสมอโดยการรับจ้างทำงาน สุจริตเป็นคนงานคุมบาร์ ร้านอาหาร หรือเป็นกรรมกร แต่มักเกิดเหตุให้อยู่อย่างสงบไม่ได้นาน เพราะถูกกลั่นแกล้งหรือได้รับการกดขี่ข่มเหงจนทนไม่ไหว ช่วงเวลาที่เสือด้ามีบทบาทอย่างมากคือระหว่าง ปีพ.ศ. 2491-92 จากนั้นเขาหยุดการปล้นและใช้ชีวิตแบบชาวบ้านธรรมดาในดงกะเหรี่ยงใกล้ชายแดนพม่า จนกระทั่งยอมมอบตัวและถูกพิพากษาจำคุกตลอดชีวิตประมาณ พ.ศ. 2496 (วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพ็ชร, 2548: 106)

ในเรื่อง *เสือด้า* จะสะท้อนความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับการปราบปรามโจรผู้ร้ายมากกว่าที่พบใน *เสือด้า* บางตอนก็สะท้อนให้เห็นปัญหาของการปราบปรามโจรผู้ร้ายที่น่าจะตรงกับสภาพความ

เป็นจริง ตัวอย่างใน *เสียดำ* เล่ม 1 ตอนฝ่าลูกปืน พวกของเสียดำและเสียมเหศวรถูกตำรวจกองปราบล้อมยิงต่อสู้ วนิดา หญิงสาวที่ถูกจับตัวมาเรียกค่าไถ่แต่กลับมาหลงรักเสียดำ ขอร้องให้เสียดำถอยฉากไป แต่เสียดำตอบว่า

“ถ้าผมสั่งถอนตัวจากที่มันเราก็เป็นฝ่ายเสียเปรียบเจ้าหน้าที่ทันที ตั้งรับอยู่อย่างนี้แหละครับ ผมเชื่อว่าตำรวจคงจะมีกระสุนปืนมาไม่เท่าไรหมดกระสุนแล้วก็คงจะล่าถอยไปเอง เพราะหลายครั้งแล้วที่ผมปะทะตำรวจกระสุนปืนของตำรวจหมดก่อนพวกเราเสมอ ไปได้ความว่า การเบิกกระสุนมักจะขัดข้อง บางทีตำรวจหมู่หนึ่งมีคาโบนักระบอกเดียว นอกนั้นก็ใช้ปืนเล็กแบบโบราณ นี่แหละครับทำให้พวกโจรหลบเลี่ยงการจับกุมของเจ้าหน้าที่ได้เสมอ” (ป. อินทรปาลิต, 2538 เล่ม 1: 249-50)

ในเรื่องยังพบการแสดงความคิดของเสียดำหลายตอน ที่ต้องการให้ทางราชการออกกฎหมายนิรโทษกรรมพวก “เสือ” เพื่อเปิดทางให้พวกเขามีหนทางกลับมาทำมาหากินเป็นคนสุจริต ตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดคือ คำสัมภาษณ์ของเสียดำกับผู้แทนหนังสือพิมพ์ในคราวที่เสียดำถูกตัดสินให้จำคุกตลอดชีวิต

“ไม่มีขุนโจรคนใดที่จะครองความเป็นโจรของตนไว้ได้ตลอดไป...ชีวิตของนายโจรจะต้องสิ้นสุดด้วยน้ำมือกฎหมายไม่วันใดก็วันหนึ่ง ผมเองได้พยายามทุกประการที่จะกลับเนื้อกลับตัวเป็นคนดี แต่สิ่งแวดล้อมทำให้ผมเป็นคนดีกับเขาไม่ได้ ในที่สุดผมก็ยอมให้ลูกบุญธรรมของผมจับกุมผม ซึ่งได้ตัดสินใจเด็ดขาดแล้วที่จะรับความผิดตามโทษานุโทษ ผมได้ปิดฉากความเป็นโจรของผมแต่เพียงนี้แล้ว ขอให้คุณช่วยนำคำพูดของผมไปลงหนังสือพิมพ์ของคุณด้วยนะครับ บรรดานายโจรทั้งหลาย ไม่มีใครเลยที่หวังยึดอาชีพเป็นโจรตลอดไป แต่เนื่องจากความผิดของเขายังติดตัวอยู่ เขาก็จำเป็นต้องเป็นโจรอยู่เรื่อยไป ถ้าหากว่ารัฐบาลจะออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม อภัยโทษให้แก่โจรผู้ร้ายที่เคยทำความผิดมาแล้ว บรรดานายโจรต่างๆ ก็คงจะเข้าหาเจ้าพนักงานและกลับเนื้อกลับตัวเป็นพลเมืองดีทันที เราสร้างความชั่วมาากแล้ว เราก็ควรจะสร้างความดีสร้างกุศลผลบุญให้แก่ตัวเราบ้าง” (ป. อินทรปาลิต, 2538 เล่ม 5: 2366-67)

อย่างไรก็ตาม ในชุด *เสียดำ* ก็มีฉากที่เป็นจินตนาการอยู่มาก เช่น การ “ล่องไพร” ต่างๆ โดยเฉพาะในป่าดงกะเหรี่ยง ซึ่งอาจเป็นการทำตามคำแนะนำของเพื่อนนักเขียน ให้เติมสีสันเรื่องราวแบบป่าดงพงไพรที่ผู้อ่านกำลังนิยมอยู่ในขณะนั้นก็ได้ (เลียว ศรีเสวก อ้างถึงในวิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพ็ชร, 2549: 57-8)

จนถึงปลายปี พ.ศ. 2497 ป. อินทรปาลิต ได้จับให้เสือทั้งสองมาอยู่ด้วยกัน โดยให้เสือใบกับเสียดำได้มาร่วมรบด้วยกันในชุด *ควาโจร* เมื่อเสียดำแหกคุกออกมาล้างแค้นให้แก่ทัศนีย์และลูกสาวของเขาซึ่งถูกยิงโดยเสืออินลูกน้องของเสือใบ ส่วนเสือใบที่หนีไปอยู่ที่ลาว ก็ย้อนกลับมาประเทศไทยอีกครั้งหลังจากที่วัลลภา ภรรยาคนสุดท้ายเสียชีวิต เมื่อเสียดำกับเสือใบได้มาพบกันก็นับถือเป็นพี่น้องและร่วมกันก่อตั้งกองโจรเจ็ดคำอีกครั้ง กองโจรเจ็ดคำได้มีโอกาสร่วมรบกับกองทัพไทยเพื่อปราบปรามกองโจรคอมมิวนิสต์พม่า และได้มีความพยายามของผู้บัญชาการทหารบกเพื่อขอภัยโทษให้แก่ขุนโจรทั้งสอง แต่คณะรัฐมนตรีไม่อนุมัติ ทั้งคู่จึงดำรงชีวิตอย่างโจรต่อไป และในที่สุดกองโจรเจ็ดคำก็สิ้นชื่อ เมื่อถูกกองทัพตำรวจนครบาลและภูธรหลายจังหวัดล้อมปราบในจังหวัดกาญจนบุรี เสียดำถูกยิงตายเพราะนอนชมเป็นมาเลเรีย ส่วนเสือใบหนีไปได้ อีกระยะหนึ่งก่อนจะถูกล้อมปราบ เขาสั่งให้ลูกน้องที่เหลือไม่กี่คนมอบตัว แต่ตัวเสือใบเองกลับสู้ตายจนเหลือกระสุนนัดสุดท้ายที่เขาเก็บไว้สังหารตัวเอง (วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพ็ชร, 2548: 141-52)

จากนั้นจึงมีเรื่อง *ลูกควาโจร* เป็นการพบกับของรุ่ง ลูกเสือใบ และพร ลูกเสียดำ พร้อมด้วยบรรดาสมุนร่วมใจของเสือใบและเสียดำที่พยายามคืนชีพกองโจรเจ็ดคำขึ้นอีก แต่นิยายชุดนี้เขียนได้ไม่นานก็เลิกไป เป็นอันหมดยุคการเขียนนิยายชุด “เสือ” ของป. อินทรปาลิต ในราวปี พ.ศ. 2497 (วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพ็ชร, 2548: 13)

เสือใบ จากจินตนาการของป. อินทรปาลิต มีอิทธิพลมากจนกลายเป็นที่เลื่องลือกล่าวขวัญ โดยเฉพาะคนรุ่นหนุ่ม จึงนิยมแต่งกายด้วยชุดดำเพื่อจะเลียนแบบ “กองโจรเจ็ดคำ” ของเสือใบ สำหรับผู้ที่มิฐานะดีก็หาซื้อเสื้อกางเกงสีดำนี้มาสวมใส่ ส่วนผู้ที่ไม่ค่อยมีฐานะก็นำเสื้อสีพื้นที่มีอยู่ไปย้อมสีดำใส่ประชันได้เหมือนกัน ป. อินทรปาลิตเล่าให้ฟังว่า

“...ตอนนั้นหันไปหันมาไปก็เห็นแต่คนใส่เสื้อดำกางเกงดำ...นี่หมายถึงพวก
รุ่นหนุ่มเท่านั้นนะ บางทีพวกชุดดำติดกับคู่อริ บังเอิญไอ้ที่แต่งดำเหมือนกัน
ผ่านมาเห็นก็รีบเข้าช่วยทันทีที่ต่างๆ ที่ไม่รู้จักกันมาก่อนเลย ยิงงานฉลอง
รัฐธรรมนูญละก็...หนุ่มๆ ไม่ยอมแต่งสีอื่น เพราะมันไม่เทหรืออย่างไรไม่รู้
เห็นแต่งดำกันเกือบทั้งนั้น ทำให้เสื้อกางเกงสีนี้ขายดิบขายดีไปตามกัน...”
(ปริญญญา อินทรปาลิต, 2540: 77)

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ เป็นผู้หนึ่งที่เติบโตร่วมสมัยกับนิยายของป. อินทรปาลิต เล่าว่าตั้งแต่เด็กจนถึงวัยรุ่นจะนำเงินค่าอาหารกลางวันมาซื้อหนังสือนิยายเล่มละ 1-2 บาท ในจำนวนนั้นมีนิยายที่แต่งโดยป. อินทรปาลิต เกือบ 500 เล่ม เขาเลิกอ่านหนังสือของป. อินทรปาลิตเมื่อเข้าเรียนต่อในกรุงเทพฯ “อวสานต์เสือใบ” และ “อวสานต์เสือดำ” ฉบับปี พ.ศ. 2498 น่าจะเป็นฉบับสุดท้ายที่ซื้อ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2551: 128-9) ชาญวิทย์เห็นว่า คุณสมบัติพิเศษในงานประพันธ์ของป. อินทรปาลิต ที่ทำให้ได้รับความนิยมอย่างสูง คือ ความร่วมสมัย (contemporary) ป. อินทรปาลิตใช้ประสบการณ์และเรื่องราวที่แวดล้อมที่กำลังเกิดต่อหน้าต่อตาของผู้คนในเวลานั้นมาเป็นบริบทของเรื่อง โดยเฉพาะภาพสะท้อนที่เกิดขึ้นในทัศนคติของคนกรุง ตัวอย่างเรื่อง “เสือๆ” ของ ป. อินทรปาลิตก็แสดงลักษณะของ “ผู้ร้าย-ผู้ดี” และอิทธิพลความทันสมัยต่างๆ ที่กำลังหลั่งไหลเข้ามาพร้อมกับวัฒนธรรมอเมริกัน รวมไปถึงภาพปกที่ได้อิทธิพลของภาพยนตร์ควาบอยฮอลลีวูดที่กำลังแพร่หลายอย่างมากในขณะนั้น (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2551: 130-31)

ภาพที่ 4.6 ภาพปกนิยายชุด *เสือใบ* และ *เสือดำ* สำนักพิมพ์ผดุงศึกษา (*เสือใบ* พิมพ์ปี พ.ศ. 2537 และ *เสือดำ* พิมพ์ปี พ.ศ. 2538)
ที่มา ป. อินทรปาลิต (นามแฝง), 2537; 2538.

สองสาวชิงเสื่อ

เสื่อต่อเสื่อ

เสื่อตำจมนม

อวสานมเหศวร

เสื่อตำจอมตราง

เสื่อตำปะทะเสื่อวงศ์

ภาพที่ 4.7 ภาพหน้าปกของหนังสือชุด *เสื่อตำ* บางเล่ม (ไม่ทราบปีพิมพ์)
 ที่มา คณะทำงานประวัติศาสตร์พิมพ์ในประเทศไทย, 2549: 529.

4.3.5.2 “เลี้ยว” ของอรวรรณ : นักเลงภูธร

เลี้ยว ศรีเสวก เป็นนักเขียนชายดี ผลงานเขียนได้เป็นจำนวนมากเพราะเขียนเรื่องได้เกือบทุกแนวโดยใช้นามปากกาต่างๆ กัน เป็นนักเขียนประจำคณะอุเทน ของนายอุเทน พูล โภคา เจ้าของโรงพิมพ์ซึ่งออกหนังสือเล่มเล็กราคา 10-20 สตางค์ แข่งกับคณะเพลินจิตต์ ของนายเวช กระตุกฤกษ์ ที่เป็นเจ้าตลาดในขณะนั้น เลี้ยวเป็นคนเขียนหนังสือเร็วมาก เป็นนักเขียนไทยคนแรกๆ เช่นเดียวกับป. อินทรปาลิตที่ใช้เครื่องพิมพ์ดีดในการแต่งเรื่องแทนการเขียนด้วยลายมือ เขามีประสบการณ์ชีวิตมาก เพราะชอบเที่ยวเตร่ตามที่ต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ เป็นคนกว้างขวางคบคนหลายกลุ่ม ทั้งคนระดับล่างในสังคม ไปจนถึงชนชั้นสูงเนื่องจากเขาเป็นพระสหายสนิทของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพร และพระองค์เจ้าอนุสรณมงคลการ เหตุนี้จึงทำให้เลี้ยวสามารถเขียนเรื่องได้หลายแนวและเขียนได้เป็นจำนวนมาก และเพื่อไม่ให้ผู้อ่านจับได้ว่าเขียนคนเดียวทั้งเล่มจึงต้องใช้หลายนามปากกาเช่น สุกัญญา ซอลิลลี พรึมเพรา ไซ้เมื่อแต่งนิยายผู้หญิง นามปากกาชุด “สี่เรื่อง” ได้แก่ เรื่องฤทธิ์-เรื่องเดช-เรื่องยศ-เรื่องศักดิ์ ใช้เขียนเรื่องนู้ ส่วน เทพวิวรรณ เขียนเรื่องเบื้องหลังสังคมแนวอิโรติก (วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพ็ชร, 2549: 43-45; คริส สารคาม, 2539: 17-18)

หลังสงครามโลกครั้งที่สองเลิกไม่นาน เมื่อคณะอุเทนล้มเลิกกิจการไป เลี้ยว ศรีเสวก จึงได้มาอยู่กับคณะเพลินจิตต์ได้ชัชวาลเดียวกับป. อินทรปาลิต ใน *เพลินจิตต์ลือตเตอร์* ขณะที่ป. อินทรปาลิตเขียนเรื่อง *ตลกสามเกลอ* พล นิกร กิมหงวน เลี้ยวในนามปากกา กุลปราณี เขียนเรื่อง *กุลปราโมทย์* เป็นเรื่องรักหวานซึ่งสำหรับผู้หญิง ซึ่งโด่งดังมากจนทำให้สาวไทยแต่งตัวและไว้ผมทรง “กุลปราโมทย์” กันทั้งเมือง และยังมีเรื่องสำหรับนักอ่านผู้หญิงอีกหลายเรื่องเช่น *ค่าแห่งความรัก*, *สาวในเรือนทาส*, *ในฝัน*, *เดี๋ยวคอย* (คริส สารคาม, 2539: 17-18) แต่แนวนิยายและนามปากกาที่สร้างชื่อให้เลี้ยว ศรีเสวก มากที่สุดนับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมาได้แก่นิยายแนวนู้ล้างผลาญ โดยนามปากกา “อรวรรณ” เช่น *อกสามศอก*, *ลูกเหลือขอ*, *ชาติอาชาไนย*, *ไพร่กว้าง*, *เลือดลูกทุ่ง*, *จอมราวี*, *กำนันทมิฬ*, *ศึกประจันตคาม*, *เลือดพเนจร*, *ชาติเสือ*, *กระทิงโทน*, *ล่าฟ้า*, *ไพร่คนอง*, *ยอดคน*, *นู้ล้างผลาญ*, *มังกรแดง*, *จิ้งเหลนไฟ*, *รอยเสือ*, *ลูกยอด*, *เชิดเดี่ยว* ฯลฯ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของกลุ่มคนหนุ่มเลือดร้อนที่ต่อสู้กับผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น (คริส สารคาม, 2539: 156)

คริส สารคาม (นามแฝงของณรงค์ จันทรเรือง) แบ่งเรื่องนู้ล้างผลาญของ “อรวรรณ” ออกกว้างๆ เป็น 2 ประเภท คือ “นู้ภูธร” และ “นู้นครบาล” ซึ่งบางเรื่องอาจคาบเกี่ยวทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด พระเอกแบบ “นู้ภูธร” เป็นพระเอกท่าทางนักเลงเต็มตัวแต่สุภาพอ่อนโยน มักช่วยเหลือคนดีหรือนางเอกที่ถูกผู้ร้ายรังแก ถนัดทั้งการชกต่อยและปืนพาดหน้าไม้ ตัวอย่างพระเอกแนวนี้เช่น มิตร เมืองแมน, แสน สุรศักดิ์, ปลิว ปานทอง, กรด แก้วสามสี, วิง ไกรลาศ, ไพร เมือง

ทอง ส่วนพระเอก “ขุนกระบิล” ก็อีกแบบหนึ่ง พวกนี้นอกจากจะมีประสบการณ์เรื่องการต่อสู้ คืบคลานกับอาวุธแทบจะทุกชนิดแบบนักบู๊ยุทธทุกอย่างแล้ว พระเอกขุนกระบิลจะมีไหวพริบ ประเภทหักเหลี่ยมเฉือนคมมากกว่า เพราะศัตรูในเรื่องจะเป็นระดับเจ้าพ่อหรือมาเฟียไม่ใช่แค่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระเอกจะมีความทันสมัยชัดเจนกว่า แต่งตัวหล่อ ขับรถเก่ง มีเสน่ห์ร้อนแรงต่อ เพศหญิง เช่น รณ ฤทธิชัย ใน *รอยเสือ* รักเร่ นรสิงห์ ใน *จอมรวี* หรือเพลิง ไกวัลย์ ใน *มังกรแดง* (คริส สารคาม, 2539: 161)

แนวเรื่องบู๊ของอรวรรณได้รับความนิยมและกลายมาเป็นขนบของนิยายประเภทนี้ อันเป็น แนวนิยมของนิยายและภาพยนตร์แนวต่อสู้แบบไทยๆ นับตั้งแต่ถึงพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ โครงเรื่องประเภทพระเอกที่มาจากต่างถิ่น หรือเป็นคนในท้องถิ่นเดิมที่ย้อนกลับมาแล้วต่อสู้กับผู้มี อิทธิพล ซึ่งมักจะเป็นเจ้าหน้าที่รัฐที่ร่วมกับนายทุนท้องถิ่นกอบโกยผลประโยชน์หรือข่มเหง ชาวบ้าน หลายเรื่องก็เป็นการต่อสู้ของกับของตำรวจ-ผู้ร้าย โดยอาจจะเป็นการตรวจสอบปลอมตัวมา ปราบปราม หรือเป็นพระเอกที่ถูกกล่าวหาจากเจ้าหน้าที่ว่าเป็นผู้ร้ายและต้องพิสูจน์ตัวเอง หรือ เป็นเรื่องการพิสูจน์ศักดิ์ศรีของนักเลงต่างกลุ่มต่างหมู่ ขนบนิยมอีกอย่างหนึ่ง คือการสร้าง เอกฉันทน์ให้ตัวละคร เช่น ชื่อพระเอกที่ฟังแล้วคมเข้มสมกับความเป็นชาย เช่น มิตร เมืองแมน, แสน สุรศักดิ์, ปลิว ปานทอง, วิง ไกรลาส, กรด แก้วสามสี, รณ ฤทธิชัย ฯลฯ หรือมีตัวละครตาม พระซึ่งเป็นตัวละครที่คอยแทรกมุขและคอยช่วยเหลือพระเอกนางเอก เรื่องราวทำนองนี้ ต่อมา มี ผู้เขียนขึ้นอีกหลากหลายรูปแบบ ซึ่งเป็นโครงเรื่องที่นิยมมากในช่วงทศวรรษที่ 2500 เป็นต้นมา ทั้งชนิด “ธรรมปราบอธรรม” อย่างชัดเจนอย่าง *เสือ กลิ่นสัก* ใน *ร้อยป่า* ของ อรรถ และ พันธุ์ บางกอก จนถึง *เพิก ชุมแพ* ใน *ชุมแพ* ของ ศักดิ์ สุริยา เป็นต้น (คริส สารคาม, 2539: 73, 162)

“เสือ” ของ “อรวรรณ” ดูจะเป็นคำเปรียบเปรยถึงคนกล้ามากกว่าจะเป็น “เสือ” ที่เป็นโจร จริงๆ แต่ก็สะท้อนให้เห็นสภาวะการเปลี่ยนแปลงของเสือหรือนักเลงตามบ้านนอกที่ถูกคุกคามจาก อิทธิพลของเจ้าหน้าที่หรือผู้ทุจริตที่มีอำนาจเงิน เช่น ไวย ศักดา ตัวเอกในเรื่อง *ชาติเสือ* ขอมเป็น “อ้ายเสือ” เสียดีกว่าที่จะทนกับคนเลวร้ายที่เอาอำนาจเจ้าหน้าที่มาข่มขู่ (อรวรรณ, 2513: 72) นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมในท้องถิ่น เมื่อ “นักเลง” รุ่นใหม่เข้าฝาก ตัวหาผู้คุ้มครอง ไม่ยื่นหยัดต่อสู้เพื่อคนในท้องถิ่น ส่วนคนในท้องถิ่นเองก็ละทิ้งนักเลงเหล่านี้ เพราะไม่อาจสู้พวกอิทธิพลต่างถิ่นได้ ดังที่ไวย ศักดา ได้พูดไว้ว่า

ฉันมีความรู้สึกว่าหนุ่มบ้านเรา กำลังนิยมความระยำแบบนักเลงที่ผิดกฎหมาย หลายชั่วหลายช่อนัก... แต่ก่อนเรื่องผี เรื่องต๋อยดีกันมันไม่คู่ร้ายขนาด เดียวนี้ ... หลายคนกลายเป็นคนเดินผี หลายคนกลายเป็นนักลอบฆ่าฟันคน อิทธิพลของคนต่างบ้านเข้ามาครอบงำคนบ้านเราเสียหมด คนที่สู้คนก็พากัน

ล้มตายไป คนที่รักถิ่นฐานรักบ้านเกิดของตัว ต้องเอาหูไปนาเอาตาไปไร่
 จำยอมให้ลูกบ้านเดียวกันพากันเดินทางลงนรกไปหมด (อรวรรณ, 2513: 156)

และอีกตอนหนึ่งว่า

อ้ายเตี๋ยรุ่นหนุ่มโตขึ้นมา มองเห็นแต่ว่าเป็นนักเลงตีเป็นของวิเศษ ไม่เป็นก็
 ไม่ได้ ขึ้นสู้นักก็มีคนคอยรังไปเข้ากลุ่มร้าย นิสัยสันดานเด็กที่รีเป็นนักเลง
 ต้องหันเข้าหาลูกพี่มือซันดีก่อน ลูกพี่ชอบนักเลง ค้าขายและดำเนินการนอก
 กฎหมาย แต่มีอิทธิพลคุ้มครอง อ้ายเตี๋ยรุ่นหนุ่มก็เห็นดีเห็นงามเพราะว่ามีคน
 คุ้มครอง (อรวรรณ, 2513: 158)

บรรดาเรื่องปู้ล่างผลาญของ “อรวรรณ” มักจะแฝงคติไว้ว่าคนที่มีทั้งอำนาจและเงิน ไม่ควร
 จะรังแกหรือเอาไรต์เอาเปรียบคนที่ต่ำต้อยยากจน ใครที่คดโกง ชูครีตประชาชน จะต้องพบกับ
 ความวิบัติ พระเอกของ “อรวรรณ” มักออกมาเป็นหัวหอกในการโค่นล้ม ทำให้คนอ่อนแออื่นๆ
 กล้าต่อสู้ กล้าร่วมมือกับพระเอกจนสามารถปราบผู้ร้ายได้ ถ้าไม่กลับตัวกลับใจก็ต้องตายหรือติด
 คุก อย่างไรก็ตาม ข้ออ่อนของนิยายเหล่านี้คือตรงที่ว่า เชิดชู “วีรบุรุษ” เกินไปขนาดที่เห็นว่าความ
 เก่งกล้าสามารถของพระเอกเพียงคนเดียวสามารถเอาชนะอิทธิพลอันยิ่งใหญ่ของเจ้าพ่อประจำ
 ท้องถิ่นได้ ซึ่งในชีวิตเป็นไปได้ยากหรือเป็นไปได้ไม่ได้เลยด้วยซ้ำ (เสถียร จันทิมาธร, 2525: 260-61)

4.3.5.3 “เสือ” ของมณัส จรรย์รงค์ : สปีริตของนักเลงลูกทุ่ง

นอกจากนี้ยังมีเรื่องเกี่ยวกับ “เสือ” และนักเลงลูกทุ่งปรากฏอยู่ในเรื่องสั้นจำนวนมากของ
 มณัส จรรย์รงค์ ซึ่งเป็นนักเขียนรุ่นเดียวกับ ป. อินทรปาลิต และเลียว ศรีเสวก มณัส จรรย์รงค์เริ่ม
 สร้างผลงานในช่วงทศวรรษที่ 2470 เป็นนักเขียน-นักหนังสือพิมพ์ที่ดำรงชีพด้วยการเขียนเรื่องสั้น
 และนิยายเป็นส่วนใหญ่ และจัดเป็นกลุ่ม “นักเขียนสิบสตางค์” ด้วยเช่นกัน

ในหนังสือ *อนุสรณ์มณัส จรรย์รงค์* (2550) เล่าประวัติไว้ว่า มณัส จรรย์รงค์ เริ่มทำงานเป็น
 นักเขียน-นักหนังสือพิมพ์อาชีพเต็มตัว ในช่วงทศวรรษที่ 2470 และ 2480 ในหนังสือพิมพ์หลาย
 ฉบับ เช่น *หลักเมือง 24 มิถุนา ประมวลวัน ศิวเหลือง ประชามิตร สุภาพบุรุษ* โดยทำงานเป็นทั้ง
 นักข่าวและนักเขียนเรื่องสั้น และยังเป็นนักเขียนสารคดีเชิงข่าวและชีวประวัติคนแรกๆ ที่ไม่ใช่การ
 แปลมาจากภาษาต่างประเทศ บางช่วงที่ลาออกจากการทำงานในสังกัดของหนังสือพิมพ์ เขาก็มา
 เป็นนักเขียนและร่วมทำหนังสือเล่มกับคณะเพลินิจิตต์ ซึ่งนิยายและเรื่องสั้นที่เขาเขียนขายดีมา
 ตั้งแต่เวลานั้น

จากนั้นประมาณปี พ.ศ. 2480 มนต์รับคำชวนให้เป็นผู้จัดการร้านค้าสหกรณ์ที่พัฒนากรม จังหวัดยะลา ประมาณ 2 ปี ทำให้เขามีวัตถุประสงค์ที่เข้มข้นในการเขียนเรื่องเกี่ยวกับป่าและคนคุก เช่น เรื่อง “จับตาย” “มือเสือ” “หุ่นผี” “ซาเก๊ะ” จากนั้นจึงกลับเข้ากรุงมาเขียนหนังสือลงใน *ประชามิตร-สุภาพบุรุษ* ช่วงที่หลบจากภัยสงครามในกรุง เขาและครอบครัวไปทำสวนมะพร้าวที่เกาะกระดาศ ทำให้ได้ประสบการณ์เกี่ยวกับชีวิตชาวทะเล เช่น “เสือฉลาม” “ทะเลวน” “จมวกเหล็ก” “มือเสือ” ฯลฯ นำมาเขียนลงใน *ประชามิตร-สุภาพบุรุษ* ในปี พ.ศ. 2488 จากนั้นก็ทำงานให้กับ *นิกร* และ *สยามนิกร* (ที่ขายกิจการให้อารีย์ ลีวีระแล้ว) หลังจากออกจาก *สยามนิกร* แล้ว มนต์ จึงออกมาเขียนหนังสือเป็นอาชีพอย่างเดียว ตลอดชีวิตการประพันธ์ของมนต์ จรรยาต์ กล่าวกันว่า เขาเขียนเรื่องสั้นมากกว่า 1000 เรื่อง นิยายอีกประมาณ 20 เรื่อง และสารคดีต่างๆ ด้วยความโดดเด่นทั้งปริมาณและคุณภาพทำให้มนต์ จรรยาต์ ได้รับฉายาว่า “ราชาเรื่องสั้นของเมืองไทย” (อนุสรณ์มนต์ จรรยาต์, 2550: 19-25)

เรื่องสั้นของมนต์ จรรยาต์ เป็นที่นิยมของนักอ่านมาก ชื่อของมนต์ จรรยาต์ เป็นตัวขึ้นของนิตยสารวรรณกรรมเสมอ เจ้าของโรงพิมพ์หรือเจ้าของนิตยสารยินดีที่จะรับซื้อเรื่องของมนต์ไว้โดยไม่เกี่ยงเรื่องราคาหรือให้เงินค่าเรื่องล่วงหน้าไว้ด้วย เรื่องสั้นของมนต์ จรรยาต์ นั้นได้รับการตีพิมพ์รวมเล่มซ้ำหลายครั้งโดยเฉพาะในช่วงที่หนังสือปกอ่อนขนาดพ็อกเก็ตบู๊ตครองตลาดช่วงทศวรรษที่ 2510 หนังสือรวมเรื่องสั้นของเขามักแบ่งหลวมๆ ตามฉากหรือตัวละครในเรื่อง เช่น ชุด “เต่า” ต่างๆ ชุดจับตายและเรื่องนักโทษ ชุดซาเก๊ะและเรื่องชีวิตของภาคใต้ ชุดลูกทะเล เป็นต้น แต่การพิมพ์รวมเล่มเรื่องสั้นเหล่านี้ไม่ได้บันทึกเวลาตีพิมพ์ครั้งแรกไว้ จึงทำให้ยากแก่การสืบประวัติว่า มนต์ จรรยาต์ เขียนเรื่องสั้นแต่ละเรื่องในปีใดบ้าง อย่างไรก็ตาม มนุ จรรยาต์ ลูกชายของมนต์ เล่าไว้ว่าเรื่องสั้นที่รวมอยู่ในหนังสือชุด *ป่าราบ* และ *เสือเก่า* เรื่องสั้นซึ่งเกี่ยวกับป่าหรือพรานป่านั้น น่าจะเขียนขึ้นในระหว่างปีพ.ศ. 2480-2490 ขณะที่มนต์มีอายุราว 30 ปีเศษ จากประสบการณ์ที่ได้เข้าไปทำงานอยู่ในป่าที่พัฒนากรม จังหวัดยะลาอยู่ 2 ปี รวมทั้งการท่องเที่ยวทั้งในภาคใต้และภาคกลางโดยเฉพาะในจังหวัดเพชรบุรีบ้านเกิดหรือปราจีนบุรี ส่วนชุดเกี่ยวกับ “เสือ” เข้าใจว่าน่าจะเขียนขึ้นในระหว่างปีพ.ศ. 2490 เศษๆ ช่วงนั้นมนต์ชอบเดินทางไปอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นบ้านญาติผู้ใหญ่ของมนต์ จรรยาต์ จึงน่าจะได้พล็อตเรื่องเกี่ยวกับไอ้เสือที่ชอบปล้นฆ่าคนมาตอนนั้น (“ค่าน้ำ” ในมนต์ จรรยาต์, 2546: ไม่ปรากฏหน้า)

เมื่อลองสำรวจเนื้อเรื่อง เรื่อง “เสือ” ของมนต์ จรรยาต์ จะมัลักษณะคล้ายกับเสือของไม้เมืองเดิม อยู่มาก กล่าวคือ ถ่ายทอดชีวิตของนักเลงลูกทุ่งชนบท เป็นเสือแบบโจรชาวบ้านออกปล้น มีเรื่องแย่งสาวคนรักกับหนุ่มลูกทุ่งคนอื่นที่มักมีฐานะดีกว่าหรือเป็นลูกหลานกำนันผู้ใหญ่บ้าน การจับโจรผู้ร้ายก็ยังคงเป็นหน้าที่ของกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านมากกว่าตำรวจ แต่เพราะเป็นเรื่องสั้นจึงทำให้ประเด็นที่น่าเสนอแหลมคมกว่า มีจุดหักมุมสร้างความประหลาดใจ และแสดงสภาวะเปลี่ยน

ผ่านของชีวิตเสียหลังสงครามด้วย (ในขณะที่ ไม้ เมืองเดิม เสียชีวิตไปตั้งแต่ช่วงสงครามแล้ว) เรื่องเสียของ มนต์ จรรยาค์ จึงดูเข้าเค้าสมจริงและสะท้อนภาพเสียในสังคมไทยมากกว่า *เสือใบ-เสือดำ* ของป. อินทรปาลิต แต่เรื่องเสีย ของมนต์ จรรยาค์ ก็จำกัดฉากอยู่ในชนบทและยังคงมี “สปิริต” แบบนักเลงลูกทุ่งเดิมๆ จึงไม่ได้เสนองานของเสียที่กลายเป็นนักเลงรับจ้างให้กับเสียหรือเจ้าพ่อ อย่างที่ปรากฏในข่าวยุคเดียวกัน หรือในงานของเลียว ศรีเสวก

ตัวอย่างเรื่องสั้นเกี่ยวกับเสียของมนต์ จรรยาค์ที่น่าสนใจ เช่น “อ้ายแสนเป็นโจร” แสน ตัวเอกของเรื่องถูกนวล คนรักเข้าใจผิดว่าเป็นเสียปล้นรถโดยสารประจำทาง (ที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ช่วงสงครามและหลังสงคราม) ถึงกับขโมยแหวนของเจ้าสาวในรถเมล์มามอบให้ แต่ที่จริงแสนหนีไปเป็นโจรค้ำของเถื่อน ขนข้าวเถื่อน ไม่ได้ปล้นหรือเล่นการพนันเพื่อให้ได้เงินมาแต่งงาน (มนต์ จรรยาค์, 2546: 41-58), เรื่อง “ชาติทรหด” เสียผ่อนเป็นหนุ่มสะโอดสะองคมขำจนไม่มีใครเชื่อว่าเป็นเสีย เขาถูกจับมาพร้อมกับคนล้วงกระเป๋าที่ทำทางหยาบกร้าน ชาวบ้านรุมประชาทัณฑ์คนล้วงกระเป๋าเพราะเข้าใจผิดว่าเป็นเสีย ฝ่ายกำนันที่จับมาจึงปล่อยเสียผ่อนไปเพราะไม่ยอมให้อำเภอหาว่าบกพร่องในหน้าที่ปล่อยให้ชาวบ้านทำร้ายผู้ต้องหา แต่เมื่อเสียผ่อนจะกลับไปปล้นมีแต่คนดูถูกเพราะคิดว่าเป็นโจรกระจอกไม่ใช่เสียจริง รวมทั้งเมียเสียผ่อนเองด้วย เขาจึงต้องพิสูจน์ตัวเองว่าเป็น “เสีย” แม้จะว่าต้องตาย (มนต์ จรรยาค์, 2546: 61-78), เรื่อง “เครื่องเช่น” เสียอันถูกหลวงพ่อร้องให้มา “นั่งงาน” หรือมานั่งเป็นประธานในงานวัดเพื่อไม่ให้เกิดการวิวาทของนักเลงในงาน ในเรื่องจะแสดงถึงความน่าเกรงขามของพวก “เสีย” ที่ชาวบ้านกลัวจนตัวสั่น อยากรได้อะไรยอมได้ และคำสั่งของเสียเป็นประกาศิตเหมือนกับที่ “เสียอัน” ลั่นวาจาไว้ว่า จะต้องสังเวทเครื่องเช่นเป็นหัวคน 5 คน (มนต์ จรรยาค์, 2546: 233-256) และอีกเรื่องหนึ่ง “จอมขวาน” เป็นเรื่องของเรณู โจรปล้นที่ใช้ขวานฟันเรือนจนเลื่องชื่อจนได้ฉายาว่า “เรณูขวาน” แต่กำลังจะถูกหลบเหลี่ยมลงทุกที เรื่องนี้จะล้อเลียนภาพของ “เสีย” ว่าเป็นนักเลงแบบเก่า “ไม่ใช่โจรสมัยใหม่” เป็นโจรที่ต้องรอฤกษ์ยามก่อนปล้นจนเกือบเสียนาน ต้องแบ่งเงินส่วนหนึ่งไว้ทำบุญ หรือใช้วิธีวิ่งตีไม้รอบเรือนเพื่อหลอกว่ามีพวกมาก ไปดักปล้นเสียที่ว่าจ้างโดยไม่รู้ตัว แถม “เรณูขวาน” ที่คู่กันยังกลัวเมียอีกด้วย (มนต์ จรรยาค์, 2546: 259-278)

4.4 ความแพร่หลายของภาพยนตร์เกี่ยวกับ “เสีย”

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อประเทศไทยทำสัญญาเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นและประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตร ผลจากการตัดสินใจนี้ส่งผลต่อกิจการโรงภาพยนตร์ทั่วประเทศอย่างมาก เพราะภาพยนตร์ที่ครองตลาดทั่วโลกเป็นภาพยนตร์จากฮอลลีวูด สหรัฐอเมริกา ซึ่งประกาศเข้าร่วมกับฝ่ายพันธมิตร เมื่อไทยอยู่ในฐานะคู่สงครามจึงไม่สามารถนำเข้าภาพยนตร์ได้อีกต่อไป โรงภาพยนตร์เกิดภาวะขาดแคลนภาพยนตร์จนทำให้ต้องนำฟิล์มภาพยนตร์เก่าที่มีออกมาฉายซ้ำ

เพื่อดึงดูดผู้ชมและสร้างความแปลกใหม่ จึงมีผู้ริเริ่มการพากย์เสียงทับทำให้เกิดเป็นยุคเฟื่องฟูของนักพากย์ และมีการแสดงหน้าม่านก่อนการฉายภาพยนตร์ อย่างไรก็ตาม กิจการโรงภาพยนตร์ก็ซบเซาลงไปมาก จนปลายสงครามปี พ.ศ. 2486-87 กรุงเทพฯ ถูกโจมตีทางอากาศหนักขึ้น โรงภาพยนตร์บางแห่งถูกระเบิดและไฟฟ้าขาดแคลน ผู้คนเริ่มอพยพออกนอกกรุงเทพฯ เมื่อไม่มีภาพยนตร์ ผู้จัดการโรงภาพยนตร์จึงต้องปรับมาเป็นโรงละครเวทีแทนและได้รับความนิยมจนกระทั่งหลังสงคราม 2-3 ปี (ชนาทิพ ฉัตรภูติ, 2547 : 26-27)

เมื่อสงครามสงบลงแล้ว ทำให้กิจการภาพยนตร์เริ่มกลับมาเฟื่องฟูอีกครั้ง เริ่มจากภาพยนตร์ไทยเรื่อง *สุภาพบุรุษเสือไทย* ที่โรงหนังเฉลิมกรุง ปี พ.ศ. 2492 เป็นหนัง 16 มม. พากย์ไทย ที่ประสบความสำเร็จด้านรายได้เป็นอย่างมาก จึงทำให้เกิดความนิยมในการสร้างภาพยนตร์ไทย 16 มม. พากย์ไทยเพราะทำได้ง่าย การฟื้นตัวของกิจการภาพยนตร์ในยุคนี้ดำเนินไปพร้อมความช่วยเหลือและการลงทุนจากสหรัฐอเมริกา จึงมีตัวแทนจำหน่ายหนังจากฮอลลีวูด และตัวแทนจำหน่ายภาพยนตร์จากประเทศอื่นๆ ทั้งญี่ปุ่น ไต้หวัน ฮองกง อินเดีย กิจการโรงภาพยนตร์ก็ฟื้นคืนชีพ พร้อมกับการสร้างโรงภาพยนตร์ใหม่ๆ เช่น ศาลาเฉลิมไทย (เดิมเป็นโรงละครมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2492 และดัดแปลงเป็นโรงภาพยนตร์ พ.ศ. 2496) เกิดโรงภาพยนตร์ย่านวังบูรพาอย่างเช่น คิงส์ ควีนส์ แกรนด์ เฉลิมเขตร์ นิวโอเดียน เอ็มไพร์ (ชนาทิพ ฉัตรภูติ, 2547 : 26-28)

ภาพยนตร์ฮอลลีวูดจากอเมริกาที่ได้รับความนิยมในไทยก็ยังคงเป็นภาพยนตร์ควาบอยและภาพยนตร์แนวบู๊ตึ้นเต็นผจญภัย แต่คราวนี้มาเป็นภาพยนตร์พูดเรื่องยาว และส่วนใหญ่ก็ยังนิยมตั้งชื่อภาพยนตร์เหล่านี้โดยมีคำประกอบว่า “เสือ” โดยไม่จำเป็นว่าต้องเป็นเรื่องของโจร เพียงแต่เป็นหนังที่มีโคบาล หรือมีฉากเกิดในดินแดนตะวันตกหรือดินแดนทางใต้ โดยรวมแล้วคือเรื่องการต่อสู้ของผู้ชายที่มีฉากยิงปืน ี่มีม้า หรือฟันดาบก็นับว่าใช้ชื่อ “เสือ” ได้ทั้งนั้น

ตัวอย่างเช่น *เหยียบถีนเสือ (Oklahoma Raider)* โฆษณาว่า “มาแล้ว! โคบาลหลังสงคราม” แต่ที่จริงเป็นเรื่องของทหารที่รักษาดินแดนทางใต้ (จอเงิน, กันยายน 2490: ไม่ปรากฏเลขหน้า) หรือ *สองเสือฝ่าฝัด (The Corsican Raider)* แสดงโดยดักลาส แฟร์แบงก์ เป็นเรื่องของกองโจรทางใต้ที่ฟันดาบสู้กัน ดาราบางคนอย่าง เจมส์ แคนนีย์ ซึ่งรับเล่นภาพยนตร์ควาบอยมากจนได้ฉายาว่า “อ้ายเสือ” ในหมู่นักดูภาพยนตร์ชาวไทย และใช้คำว่า “เสือ” ประกอบชื่อภาพยนตร์ของเขาเกือบทุกเรื่องทั้งที่บางเรื่องก็ไม่ใช่นักควาบอยเลย เช่นเรื่อง *เสือทะเลตายกรู (Angel with Dirty Faces)* ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับโจรในเมืองประเภทแก๊งสเตอร์ ทั้งที่มีหนังเกี่ยวกับโจรปล้นธนาคารประเภทแก๊งสเตอร์เรื่องอื่นก็ไม่ใช้คำว่า “เสือ” อย่างเรื่อง *จอมโจรคิลลิงเยอร์ (Dillinger)* (จอเงิน, มิถุนายน 2490: ไม่ปรากฏเลขหน้า) หรือเรื่อง *ล่าอ้ายเสือ (The Great Man Hunt)* คำโฆษณาว่า “ประวัติอ้ายเสือผู้มีนามลือกระฉ่อน 10 ทิศ” (สยามนิกร, 4 กุมภาพันธ์ 2493:9)

ที่น่าสนใจคือ ในหนังสือภาพยนตร์ยังมีการเรียบเรียงประวัติของอาชญากรตัวจริงที่ถูกนำมาทำเป็นภาพยนตร์ควบอย โดยเรียกเขาเหล่านี้ว่า “เสือ” ด้วย เช่น บทความเรื่อง “เสือตะวันตกในประวัติศาสตร์” โดย ช.ศ. กล่าวถึงประวัติของวิลเลียม เฟรดเดริก โคดี หรือ “บัฟฟาโลบิล” (จอเงิน, มิถุนายน 2490) หรือ ชีวิตของ “อ้ายเสือ บิลลี เดอะคิต” ประกอบความเข้าใจเรื่อง *The Outlaw* ที่กำลังจะนำมาฉาย (จอเงิน, กรกฎาคม 2491)

ความนิยมตั้งชื่อภาพยนตร์ควบอยหรือหนังต่อสู้ด้วยคำว่า “เสือ” ก็ยังคงได้รับความนิยมต่อมาอีกหลายปี อย่างเช่น *ไอ้เสือเซ็ดน้ำเงิน* (*Gunsmoke in Tucson*) (สารเสรี, 9 มิถุนายน 2502: 15) *เสือนักเลง* (*Face of a Fugitive*) คำโฆษณาว่า “ท่ามกลางกระสุนและการล้อมจับในฐานะเป็น ‘อ้ายเสือ’ ระหว่างความกลัวและความรัก แต่เขาก็หาญสู้อย่างชายชาตินักเลง เข้าผจญกับศัตรู” (สารเสรี, 9 มิถุนายน 2502: 15) *เสือพรานผจญศึก* (*Mission of Danger*) “พฤติกรรมตอนหนึ่งของเหล่าเสือพรานกล้าตายที่มีชื่อเสียงบุกตะลุยค่ายทหารฝรั่งเศส ครั้งฝรั่งเศสครองแคนาดา” (สารเสรี, 7 มกราคม 2503: 15) หรือ *7 สิงห์แดนเสือ* (*The Magnificent Seven*) (สารเสรี, 18 พฤษภาคม 2505: 16) เป็นต้น

ภาพที่ 4.8 ตัวอย่างความนิยมการใช้ชื่อ “เสือ” ในภาพยนตร์ฮอลลีวูด
ที่มา : จอเงิน 4, 7 (22 พฤศจิกายน 2491): 8, 9.

ภาพที่ 4.9 ตัวอย่างความนิยมการใช้ชื่อ “เสือ” ในภาพยนตร์ฮอลลีวูด
ที่มา : ภาพข่าวสยามนิกร (พ.ศ. 2495)

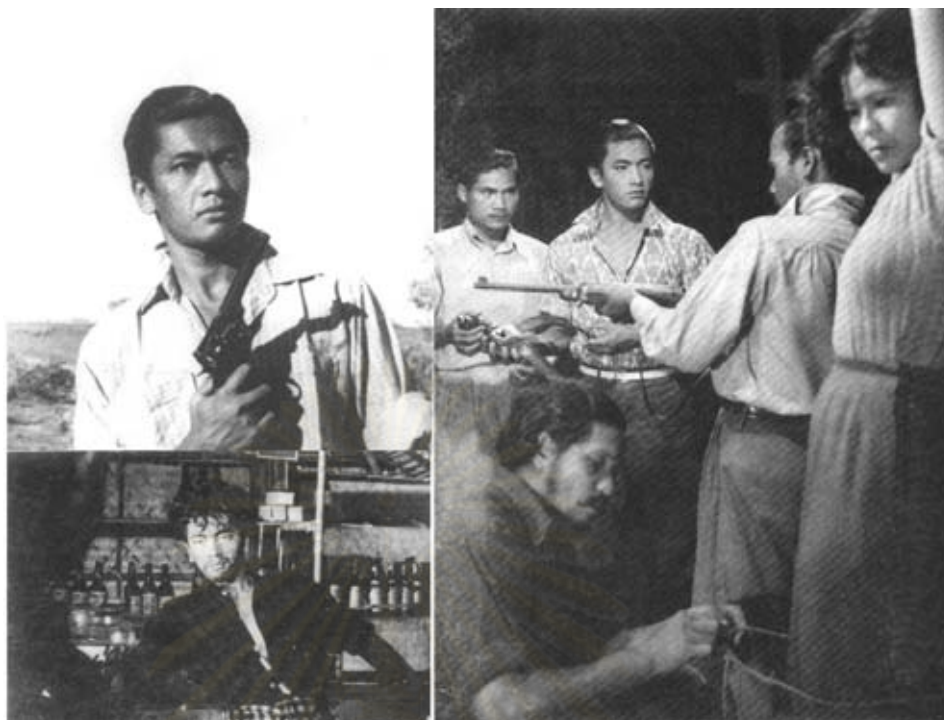
สำหรับภาพยนตร์ไทย ความสำเร็จของภาพยนตร์เรื่อง *สุภาพบุรุษเสือไทย* โดยเริ่มแรกในปี พ.ศ. 2491 นั้น ผู้สร้างภาพยนตร์กลุ่มหนึ่งซึ่งมีนายแท้ ประกาศวุฒิสาร อยู่ด้วยมีความคิดที่จะฟื้นการสร้างภาพยนตร์ไทยขึ้นมาใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยตอนแรกตั้งใจจะไปถ่ายทำที่เชียงใหม่ แต่เมื่อ ม.จ. สุกรวรรณหิศ ดิศกุล ทรงเล่าเรื่อง “เสือไทย” ให้ฟังอย่างย่อๆ ผู้สร้างทุกคนพอใจในเนื้อเรื่องจึงตกลงสร้างหนังเรื่องนี้ โดยใช้ฉากต่างๆ ที่ จ.ราชบุรี *สุภาพบุรุษเสือไทย* ของบริษัทปรเมรุภาพยนตร์ ถ่ายภาพและกำกับการแสดงโดยม.จ. สุกรวรรณหิศ ดิศกุล และแท้ ประกาศวุฒิสาร นำแสดงโดยสุรสิทธิ์ สัตยวงศ์ รับบท “เสือใบ” สวาง ทิพยทัศน์ รับบท “อีกรอง” ออกฉายรอบปฐมทัศน์เมื่อ 28 มิถุนายน พ.ศ.2492 ได้รับความนิยมจนทำรายได้มากเป็นประวัติการณ์สามารถลบสถิติรายได้ภาพยนตร์ต่างประเทศและภาพยนตร์ไทยที่เคยฉายกันมาทุกเรื่องในเวลานั้น นับเวลาการฉาย ตั้งแต่ 29 มิถุนายน-19 กรกฎาคม พ.ศ. 2492 รวม 21 วัน 96 รอบเฉพาะในกรุงเทพฯ ทำเงินได้ 315,998 บาท เป็นผลให้มีผู้เข้ามาทำธุรกิจสร้างภาพยนตร์ไทยนับเป็นสิบราย

อีกทั้งยังทำให้เกิดความนิยมในการสร้างภาพยนตร์เกี่ยว “เสือ” ต่างๆ ตามมามาก (แท้ ประกาศวุฒิสาร, 2544: 169-171)

ภาพที่ 4.10 กลุ่มผู้สร้างและผู้แสดงในภาพยนตร์เรื่อง *สุภาพบุรุษเสือไทย* ได้แก่ (จากซ้าย) แท้ ประกาศวุฒิสาร สำเนา เศรษฐบุตร ม.จ.ศุภวรรณดิศ ดิศกุล สวางค์ ทิพยทัศน์ สุรสิทธิ์ สัตยวงศ์ ม.ล.ชูเกียรติ นิลรัตน์ ยืนถ่ายรูปหน้าโรงภาพยนตร์เฉลิมกรุง
ที่มา แท้ ประกาศวุฒิสาร, 2544: 166.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 4.11 ภาพจากภาพยนตร์เรื่อง *สุภาพบุรุษเสือไทย*
 ที่มา แท้ ประภาสวุฒิสาร, 2544: 150, 154, 162.

หลังจากความสำเร็จของเรื่อง *สุภาพบุรุษเสือไทย* แล้วทำให้มีผู้หันมาสร้างภาพยนตร์มากขึ้น เนื่องจากเห็นตัวอย่างว่าการสร้างภาพยนตร์ด้วยฟิล์ม 16 มม. ทำได้ง่ายและลดต้นทุนได้มาก โดยใช้การพากย์และทำเสียงประกอบภายหลัง (อย่างกับผู้สร้าง *สุภาพบุรุษเสือไทย* ทำมาแล้ว) แทนที่จะใช้ฟิล์ม 35 มม. หรือทำภาพยนตร์เสียงในฟิล์มที่ใช้ทุนสร้างสูงจึงน่าจะประสบความสำเร็จด้านรายได้ได้ง่าย ทำให้กิจการภาพยนตร์ไทยเฟื่องฟูอย่างมาก จากในปี พ.ศ. 2492 มีภาพยนตร์ไทยเข้าฉายเพียง 6 เรื่อง ในปีต่อๆ มาอย่างน้อยจนถึงปี พ.ศ. 2510 ที่ผู้เขียนศึกษามามีภาพยนตร์ไทยเข้าฉายเฉลี่ยอยู่ในราว 30-50 เรื่องต่อปี

ผู้เข้ามาสร้างภาพยนตร์ไทย มักเป็นกลุ่มที่เคยทำกิจการภาพยนตร์มาก่อนแล้ว ต่อมาก็เป็นกลุ่มคนที่เคยทำละครเวทีมาก่อนแล้วผันตัวเองมาทำภาพยนตร์ที่ได้รับความนิยมจากผู้ชมมากขึ้นเรื่อยๆ แทนที่การละคร เช่น พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล ที่ทรงตั้งคณะอศวินการละครเมื่อครั้งละครเฟื่องฟู ทรงหันกลับมาสร้างภาพยนตร์อีกครั้งในนามบริษัทอศวินภาพยนตร์ โดยสร้างภาพยนตร์จากละครเวทีที่โด่งดังเรื่อง *พันท้ายนรสิงห์* (พ.ศ. 2493) บริษัทสร้างภาพยนตร์อีกแห่งหนึ่งคือ สภาภาพยนตร์ เกิดมาจากคณะละครศิวารมณีย์ โดยได้รับทุนร่วมกับบุคคลชั้นสูงในวงราชการ เช่น พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ และ พล.ท. ม.ล. ขาบ กุญชร โดยเริ่มจากการสร้างภาพยนตร์ต่อต้านคอมมิวนิสต์ แต่ไม่ประสบความสำเร็จด้านรายได้ทำให้ต้องดิ่งนักเขียนอย่าง

รพีพร มาช่วยเขียนเรื่องจนทำให้กลับมาติดตลาดได้อีกครั้ง (อุคมศิลป์ ปัจจัยโย, บก. 2533: 16-17) เพื่อเป็นการรับประกันรายได้ การสร้างภาพยนตร์ไทยจึงนิยมนำนิยายขายดีมาสร้างเป็นภาพยนตร์ นักเขียนหลายคน เช่น อรวรรณ อิงอร เสก คุสิต ส.เนาราช ต้องเขียนนิยายไปพร้อมๆ กับการเขียนเรื่องให้ผู้สร้างภาพยนตร์ด้วย (หนึ่งเดียว, 2459: 21) ทำให้เกิดภาพยนตร์แนวบู๊ผจญภัยมากไปตามความเฟื่องฟูนิยายบู๊แนวนี้ไปด้วย

จากการรวบรวมรายชื่อภาพยนตร์จากฐานข้อมูลภาพยนตร์ไทย ของมูลนิธิหนังไทย (www.thaifilmdb.com) ในช่วงพ.ศ. 2492-2510 พบรายชื่อภาพยนตร์ที่น่าจะเกี่ยวข้องกับโจร ผู้ร้าย หรือนักเลงอยู่เป็นจำนวนมาก แต่เนื่องจากมีภาพยนตร์จำนวนมากที่ไม่มีภาพใบปิดหรือเรื่องย่อให้อ่านประกอบ จึงขอเก็บรวบรวมเฉพาะรายชื่อภาพยนตร์ที่มีชื่อ “เสือ” ที่น่าจะหมายถึงเรื่องเกี่ยวกับโจร หรือที่ทราบแน่ชัดว่าเป็นเรื่องของ “เสือ” ที่เป็นโจร เช่น *สุภาพบุรุษเสือไทย* (พ.ศ. 2492) *สองเสือ* (พ.ศ. 2492) *ชาติอ้ายเสือ* (พ.ศ. 2493) *สามเสือสุพรรณ* (พ.ศ. 2493) *เสือเวาะเมืองชล* (พ.ศ. 2493) *แม่เสือสาว* (พ.ศ. 2494) *ศาลเสือแค้น* (พ.ศ. 2494) *เสือดำ* (พ.ศ. 2494) *เสือทุ่ง* (พ.ศ. 2494) *เสือผาด* (พ.ศ. 2494) *อวสานเสือใบ* (พ.ศ. 2494) *ชายสามโบสถ์* (พ.ศ. 2495) *แม่เสือไพรวัลย์* (พ.ศ. 2496) *สองเสือสาว* (พ.ศ. 2496) *ขุนโจรสามร้อยยอด* (พ.ศ. 2497) *สามเสือ* (พ.ศ. 2497) *สุภาพบุรุษเสือผา* (พ.ศ. 2499) *ขุนโจรห้านัด* (พ.ศ. 2500) *ชาติเสือ* (พ.ศ. 2501) *ลบลายเสือ* (พ.ศ. 2501) *เสือซ่อนเล็บ* (พ.ศ. 2501) *นายสิงห์เมืองเสือ* (พ.ศ. 2502) *รอยเสือ* (พ.ศ. 2502) *เสือเฒ่า* (พ.ศ. 2503) *ศักดิ์อ้ายเสือ* (พ.ศ. 2504) *สามเสือ* (พ.ศ. 2504) *กลางดงเสือ* (พ.ศ. 2506) *ล้างถิ่นเสือ* (พ.ศ. 2506) *ศึกห้าเสือ* (พ.ศ. 2506) *เสือเก่า* (พ.ศ. 2506) *เสือไม่ทิ้งลาย* (พ.ศ. 2507) *วังเสือ* (พ.ศ. 2508) *ศึกเสือไทย* (พ.ศ. 2508) *เสือข้ามแดน* (พ.ศ. 2508) *เสือสั่งถ้ำ* (พ.ศ. 2509) *เสือเหลือง* (พ.ศ. 2509) *๑ เสือ* (พ.ศ. 2510)

สรุป

นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง พ.ศ. 2489 เป็นต้นมา วัฒนธรรมการพิมพ์และการอ่านในสังคมไทยยังคงมีพัฒนาการมากขึ้นในเชิงปริมาณ แม้ว่าจะประสบปัญหาเศรษฐกิจฝืดเคืองจากภาวะสงคราม และการควบคุมเนื้อหาและเสรีภาพของผู้ผลิตสื่อเพื่อให้เป็นไปในทิศทางที่รัฐบาลเห็นว่าเหมาะสม แต่เนื่องจากจำนวนประชากรซึ่งมีการศึกษาในระดับอ่านออกเขียนได้มากขึ้นก็ต้องการเสพสื่อประเภทต่างๆ เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองนี้เกิดสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนเพิ่มขึ้นมาก ทั้งหนังสือพิมพ์ นิตยสาร และนิยายราคาถูกลง (นิยายสิบสตางค์) ซึ่งเนื้อหาในสื่อสิ่งพิมพ์ยอดนิยมเหล่านี้มักเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเรื่องตื่นเต้น โศกโพน ไร่ใจ ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมรูปแบบต่างๆ ที่สะท้อนถึงสภาพสังคมหลังสงครามโลกครั้งที่สองที่เศรษฐกิจฝืดเคืองและศีลธรรมเสื่อมโทรมลง หนึ่งในแนวเรื่อง

ที่นิยมนำเสนอในสื่อสิ่งพิมพ์นี้ก็คือเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสือที่เป็นโจรนั่นเอง โดยมีเรื่องเล่าในรูปแบบต่างๆ เกี่ยวกับเสือออกมาเป็นจำนวนมาก เช่น ข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ ซึ่งข่าวอาชญากรรมการปล้นของเสือกลายมาเป็นข่าวพาดหัวข่าวโด่งดังอยู่ในความสนใจและเฝ้าติดตามของผู้อ่าน ดังที่ปรากฏในข่าวพาดหัวไม่เว้นแต่ละวันในหนังสือพิมพ์ยอดนิยมอย่าง *พิมพ์ไทย* และ *เฉลิมไตรรายวัน* จากความนิยมในข่าวอาชญากรรมนี้เอง นำมาสู่การเขียนขยายเนื้อข่าวให้มีรายละเอียดมากขึ้นและเร้าอารมณ์เหมือนกับนิยายในงานเขียนประเภทที่เรียกว่า “สารคดีเบื้องหลังข่าว”

สารคดีเบื้องหลังข่าว ในหนังสือพิมพ์สมัยนี้มีทั้งที่เป็นเบื้องหลังข่าวจริงๆ โดยนักข่าวเข้าไปสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องและหาข้อมูลเกี่ยวกับข่าวนั้นในเชิงลึก มีงานชิ้นสำคัญที่เกี่ยวกับ “เสือ” เช่น *เสือฝ่ายสิบทิศ* เขียนโดย “นายฉันทนา” ซึ่งเป็นนามปากกาของมาลัย ชูพินิจ ตีพิมพ์ครั้งแรกพ.ศ. 2489 ในเวลานั้น “เสือฝ่าย” หรือ ฝ่าย เพ็ชชะ เป็นเสือชื่อดังบริเวณสุพรรณบุรี แต่งานเขียนชิ้นนี้ของมาลัย ไม่ได้ต้องการเสนอภาพของเสือฝ่ายในฐานะอาชญากรผู้โหดร้ายทารุณด้านเดียว แต่อาชญากรอาจเกิดจากกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาดซึ่งอาจผลักดันให้ชาวบ้านธรรมดากลายเป็นคนนอกกฎหมายเหมือนอย่างในกรณีของเสือฝ่ายก็เป็นได้

นอกจากนี้ยังมีการทำ “สารคดีเบื้องหลังข่าว” อีกรูปแบบหนึ่งซึ่งเป็นการนำข่าวอาชญากรรมมาใส่รายละเอียดโดยพิสดาร เมื่อเรื่องราวอาชญากรรมของเสือต่างๆ ในสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่สอง กำลังเป็นที่สนใจของผู้อ่านมาก จึงได้มีการนำข่าวเสือในอดีตมาเขียนเป็นสารคดีเบื้องหลังข่าวด้วย โดยข้อมูลส่วนหนึ่งนั้นนำมาจากหนังสือกลอนลำตัดข่าวอาชญากรรมในสมัยรัชกาลที่ 7 นั่นเอง เพราะได้ให้รายละเอียดทั้งฉาก เค้าโครงเรื่อง และอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครทั้งหมด จนผู้เขียนมีหน้าที่ถอดให้เป็นร้อยแก้วด้วยสำนวนปัจจุบันเท่านั้น ตัวอย่างเช่น ขรัวบัว เขียน “อ้ายเสือนรกแห่งเมืองนครสวรรค์” ลงใน *สยามนิกร* วันที่ 23 เมษายน- 13 พฤษภาคม 2491 เป็นเรื่องของ “เสือนุญธรรม” ที่ต่อสู้กับพระกล้ากลางสมร จากข่าวเสือนุญธรรมแหกคุกเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2470, โครบาน เขียน “เสือสำอางค์แห่งราชบุรี” ใน *สยามนิกร* วันที่ 22-24 มิถุนายน พ.ศ. 2491 เป็นเรื่องของสามพี่น้อง สุข สาย สอย ตระกูล ทั้งสด เป็นอ้ายเสือร้ายใจทมิฬ ประจันบานกับพ.ต.อ. พระกล้ากลางสมร เป็นต้น

นอกจากข่าวเกี่ยวกับ “เสือ” และการนำเรื่องราวของเสือที่มีชีวิตจริงมาเขียนเป็นสารคดีเบื้องหลังข่าวแล้ว ยังมีการเขียนนิยายเกี่ยวกับเสือที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่าน นิยายเกี่ยวกับเสือที่โด่งดังที่สุดคือ งานของป. อินทรปาลิต ในเรื่อง *เสือใบ เสือดำ* ซึ่งได้รับความนิยมอย่างสูงนับตั้งแต่พิมพ์เรื่อง *เสือใบ* ครั้งแรก ในหนังสือพิมพ์ *ปิยะมิตรรายวัน* เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2491 มีผู้อ่านติดตามและชื่นชมมากจนต้องผู้แต่งต้องเขียนนิยายชุดนี้อย่างต่อเนื่องอีกหลายปี นิยายชุด *เสือใบ เสือดำ* ของป. อินทรปาลิต มีอิทธิพลต่อการประทับภาพลักษณ์ของเสือต่อมวลชนสืบต่อมาแม้จนปัจจุบัน แม้ว่าภาพลักษณ์และพฤติกรรมของเสือที่ปรากฏใน *เสือใบ-เสือดำ* จะไม่ตรงกับ

พฤติกรรมและวิถีชีวิตของเสือตัวจริงในสังคมไทย นอกเหนือจากงานของ ป. อินทรปาลิต ยังมีงานของมนัส จรรยาต์ ซึ่งเป็นการสะท้อนภาพของเสือที่เป็นนักเลงในหมู่บ้านชนบทเช่นเดียวกับในงานของ ไม้ เมืองเดิม แต่ในงานของมนัส จรรยาต์ จะแสดงให้เห็นปมปัญหาของเสือหรือนักเลงที่ต้องเผชิญกับเศรษฐกิจและวิถีชีวิตแบบใหม่ที่เริ่มกล้ำกรายเข้ามาในหมู่บ้านเกษตรกรรมแบบเดิม และนิยายเกี่ยวกับนักเลงที่ได้ชื่อว่าเสือในงานของ อรวรรณ ซึ่งสะท้อนภาพวิถีของนักเลงที่กำลังเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจและสังคมแบบทุนนิยม

สำหรับภาพยนตร์ไทย หลังจากความสำเร็จของเรื่อง *สุภาพบุรุษเสือไทย* แล้วทำให้มีผู้สร้างภาพยนตร์มากขึ้น จนกิจการหนังไทยเฟื่องฟูนับจากปี พ.ศ. 2493 มีภาพยนตร์ไทยเข้าฉายเฉลี่ยอยู่ในราว 30-50 เรื่องต่อปี โดยมีการนำเนื้อเรื่องของ “เสือ” จากข่าวหรือจากนิยายมาผลิตเป็นภาพยนตร์ที่ได้รับความนิยมอยู่ด้วย

ศูนย์วิทยพัทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทสรุป

สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมครั้งใหญ่เมื่อก้าวเข้าสู่ทศวรรษที่ 2500 เป็นต้นมา การปรับปรุงประเทศให้ทันสมัยเป็นเรื่องสำคัญของรัฐบาลในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ โดยให้สภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรก พ.ศ. 2504-08 อันเป็นผลต่อเนื่องมาจากผลการวิจัยและข้อเสนอแนะของธนาคารโลกที่ทำขึ้นในนามรัฐบาลไทย โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้ คือ 1. การยกมาตรฐานการครองชีพ 2. การทำให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ต้องเพิ่มรายได้ของสินค้าและบริการต่อหัวทั้งหมด และกระจายรายได้ออกไปอย่างทั่วถึง 3. สร้างโครงการพัฒนาสาธารณะเพื่อส่งเสริมให้เกิดความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจขึ้นในภาคเอกชน เช่น การก่อสร้างด้านชลประทาน การสร้างและปรับปรุงถนน การคมนาคมอื่นๆ โครงการพลังงาน ไฟฟ้า และโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ รวมทั้งการขยายและวิจัยเกษตร การฝึกอบรมด้านเทคนิค อาชีวศึกษาต่างๆ โดยโครงการต่างๆ เหล่านี้ได้รับงบประมาณจากแหล่งเงินกู้และบุคลากรทางเทคนิคจำนวนมหาศาลจากสหรัฐอเมริกา เป็นการเปิดรับนโยบายผูกพันกับสหรัฐฯ ซึ่งทำให้นโยบายการพัฒนาประเทศต้องเกี่ยวพันกับเรื่องของความมั่นคงของประเทศและสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งในทางปฏิบัติเป้าหมายของการพัฒนาประเทศถูกกำหนดให้สอดคล้องกับเป้าหมายของความมั่นคง เช่น การสร้างถนน โดยเฉพาะถนนมิตรภาพรองรับกับเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ทางการทหารในอินโดจีนของสหรัฐฯ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2550: 174)

ผลของการพัฒนาประเทศให้ทันสมัยและการได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา ทำให้เกิดความเฟื่องฟูทางเศรษฐกิจและก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างขนานใหญ่ สิ่งหนึ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ก็คือ การเข้ามาของทหารอเมริกันได้นำไปสู่การขยายตัวของธุรกิจภาคบริการ บาร์ในท์คลับ ออบอบนวด โรงภาพยนตร์ ซูเปอร์มาร์เก็ต ฯลฯ เกิดขึ้นในกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่ โดยเฉพาะเมืองที่เป็นที่ตั้งของทหารอเมริกัน เกิดเศรษฐกิจใหม่ที่ทำธุรกิจกับชาวอเมริกัน ทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นโสเภณี เมียเช่า อาวุธ ยาเสพติด สินค้าหนีภาษี และอื่นๆ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2550: 175) ซึ่งมีส่วนที่ทำให้เกิดอาชญากรรมในรูปแบบที่ซับซ้อนมากกว่าเดิม เพราะเป็นเครือข่ายของการทำธุรกิจผิดกฎหมายที่มีปริมาณเงินมหาศาล และต้องอาศัยกลไกและเงื่อนไขต่างๆ ในการดำเนินธุรกิจหลายด้านประกอบกัน จึงมีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม (crime organization) ซึ่งบรรดาโจรผู้ร้ายที่ เป็นผู้ “ลงมือ” เป็นเพียงกลไกและขั้นตอนหนึ่งเท่านั้น จึงทำให้โจรผู้ร้ายเป็นได้แค่เพียงลูกน้อง หรือมือปืนรับจ้างในองค์กรอาชญากรรมรูปแบบนี้

นอกจากนี้ ตั้งแต่ทศวรรษ 2500 รัฐบาลเข้าแทรกแซงสังคมชนบทมากขึ้น ผ่านการขยายระบบประถมศึกษาเข้าไปในหมู่บ้าน ผ่านวัด ผ่านผู้ใหญ่บ้านและกำนัน ผ่านการสร้างถนนเข้าหมู่บ้านด้วยความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้รัฐบาลยังจัดสรรเงินงบประมาณเพื่อพัฒนาหมู่บ้านมากขึ้น รวมทั้งการนำโครงการอื่นๆ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการรณรงค์ต่อต้านขบวนการคอมมิวนิสต์ ฐานะตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้านและความสัมพันธ์กับลูกบ้านเริ่มเปลี่ยนไป จากเดิมที่ผู้ใหญ่บ้านสมัยแรกๆ มีลักษณะเป็นผู้นำท้องถิ่น เป็นคนของชาวบ้านมากกว่าจะเป็นตัวแทนข้าราชการ แต่จากปลายทศวรรษ 2500 เป็นต้นมา รัฐบาลเริ่มนำนโยบายและมาตรการพัฒนาหมู่บ้านเพื่อเป็นเครื่องมือหนึ่งในการควบคุมประชาชนถึงระดับหมู่บ้าน กำนันผู้ใหญ่บ้านถูกดึงเข้ามาเป็นคนของทางการโดยเป็นตัวแทนระดับล่างสุด เป็นเสมือนด่านแรกที่จะได้ติดต่อกับชาวบ้าน กำนันและผู้ใหญ่บ้านจึงกลายเป็น “ตัวแทน” ระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานราชการ และชาวบ้านกับนายทุนนักธุรกิจ กำนันและผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นคนกลางจัดการโครงการต่างๆ ให้ราชการ ในขณะที่เดียวกันก็กลายเป็นตัวแทนให้กับนักธุรกิจ เช่น เป็นตัวแทนขายปุ๋ย หรือเป็นตัวกลางเจรจาซื้อสินค้าเกษตรจากชาวบ้านไปด้วย ในสมัยนี้เองที่บรรดานักเลงหัวไม้ต่างๆ เริ่มได้รับเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน หรือเป็นกำนัน พร้อมกับเป็นผู้ประกอบการหรือนักธุรกิจระดับท้องถิ่น เกิดเป็นพันธมิตรสามฝ่ายระหว่างกำนันผู้ใหญ่บ้าน พ่อค้าท้องถิ่น และนายอำเภอหรือข้าราชการระดับจังหวัด กลายเป็นกลุ่มคนชั้นนำในชนบทไป (ผาสุก พงษ์ไพจิตรและเบเคอร์, 2546: 43)

จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้รูปแบบของ “นักเลง” หรือผู้นำอำนาจท้องถิ่นต้องเปลี่ยนรูปแบบไป เนื่องจากพลังของระบบทุนนิยมเข้ามาอย่างเต็มรูปแบบ การอุปถัมภ์พึ่งพาสามารถทดแทนได้ด้วยเงินตรา เมื่อการพัฒนาเศรษฐกิจได้ขยายตัวไปสู่ท้องถิ่นในภูมิภาคต่างๆ นายทุนท้องถิ่นหรือผู้มีอิทธิพลกลายเป็นผู้นำนอกระบบของชุมชนเริ่มเข้ามาแทนที่นักเลงในรูปแบบเก่า อีกทั้งอำนาจและกลไกของรัฐที่เข้มแข็งยังขยายตัวไปทั่วถึงระดับตำบลและหมู่บ้าน ทำให้พลังของนักเลงของชุมชนย่อมเสื่อมถอยไป ผู้นำที่เป็นนักเลงถูกดึงเข้าสู่ระบบที่เป็นการควบคุมโดยรัฐในรูปของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ส่วนนักเลงนอกระบบที่ยังคงมีอยู่ก็แปรสถานะเป็นกลไกของกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่น ทำหน้าที่เป็นผู้คุ้มกันหรือดูแลผลประโยชน์ให้ผู้มีอิทธิพล เกิดรูปแบบที่เรียกขานตามบทบาทใหม่ เช่น มือปืนรับจ้าง ลูกน้องเลี้ย หรือแม้แต่ก้าวไปเป็น “เจ้าพ่อ”

สมบัติ จันทรวงศ์ (2535) อธิบายถึงความแตกต่างระหว่าง “นักเลงผู้มีอิทธิพลท้องถิ่น” และ “เจ้าพ่อ” ไว้ว่า นักเลงมีลักษณะคล้ายกับผู้นำที่ไม่เป็นทางการของชุมชน ส่วนหนึ่งมาจากความไม่สมบูรณ์หรือการเกิดช่องว่างในระบบการควบคุมและบริหารของกลไกของอำนาจรัฐในสังคมสมัยก่อน การมีนักเลงเกิดขึ้นในท้องถิ่นต่างๆ จึงเป็นเรื่องปกติของวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทย เพราะนักเลงมีอิทธิพลและอำนาจ ทำให้นักเลงอาจมีพฤติกรรมที่นอกเหนือกฎหมายบางอย่าง ซึ่งดูเหมือนจะเป็นผลของวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่าจะยึดเป็นอาชีพหรือเป็นเรื่องของธุรกิจ

เพราะฉะนั้นในบางสมัยนักเลงอาจได้รับการแต่งตั้งจากราชการให้มีตำแหน่งเป็นผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ เนื่องจากมีศักยภาพที่สามารถช่วยเหลือกิจการของราชการได้ แต่บางครั้งนักเลงก็อาจถูกเฟ่งเล็งจากราชการว่าเป็นผู้มีพฤติกรรมคล้าย “โจร” ไปก็ได้

เพราะฉะนั้น “นักเลง” จึงเป็นผู้มีอิทธิพลเหนือสมาชิกของชุมชนของตน โดยสืบเนื่องมาจากเหตุผลทางวัฒนธรรมมากกว่าเหตุผลทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ บทบาทในทางเศรษฐกิจของนักเลงผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นอาจไม่แตกต่างอะไรมากนักจากสมาชิกคนอื่นๆ ของชุมชน แต่เงื่อนไขที่สำคัญที่จำกัดขอบเขตของนักเลง คือ นักเลงมีอิทธิพลจำกัดเฉพาะภายในกลุ่มสมัครพรรคพวกของตัวเอง ไม่ได้มีอิทธิพลเหนือผู้ถือกฎหมายหรือกลไกอำนาจรัฐ แต่เมื่อใดที่อิทธิพลได้แผ่ไปครอบงำเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รักษากฎหมายหรือกลไกอำนาจรัฐในระดับสูงของท้องถิ่นแล้ว ก็อาจกล่าวได้ว่า บุคคลดังกล่าวเลื่อนฐานะจากนักเลงผู้มีอิทธิพลของท้องถิ่นกลายเป็น “เจ้าพ่อ” (สมบัติ จันทรวงศ์, 2535: 120)

เจ้าพ่อ สามารถมีอิทธิพลเหนือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือกลไกแห่งอำนาจรัฐได้ โดยอาศัยอำนาจเงินก้อนใหญ่เจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับสูงสุดเท่าที่ทำได้ (ไม่ได้มุ่งหวังแค่เจ้าหน้าที่รัฐในระดับล่าง) เพราะเจ้าพ่อต้องการมีบทบาทและฐานะทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่า และแตกต่างออกไปอย่างเห็นได้ชัดจากชาวบ้านธรรมดา และธุรกิจดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการค้ำจุนจากรัฐเพื่อการคุ้มครองตัวเองหรือเพื่อการขยายฐานออกไป เช่น เจ้าพ่อมักเป็นเจ้าของธุรกิจรับซื้อพืชไร่หรือธุรกิจแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรขนาดใหญ่ ซึ่งชาวบ้านต้องอาศัยหรือพึ่งพาเพื่อความอยู่รอดทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นโอกาสให้เจ้าพ่อได้สร้างบารมีและบุญคุณทางเศรษฐกิจและสังคมแก่ชาวบ้าน หรือเป็นกิจการธุรกิจประเภทผูกขาด เช่น การค้าบุหรี่ ปาไม้ เหมือนแร่ หรือเป็นธุรกิจผิดกฎหมาย เช่น การลักลอบขนสินค้าหนีภาษี การค้าของเถื่อน การเปิดบ่อนการพนัน เจ้ามือหวยด้วยเหตุนี้จึงทำให้ “เจ้าพ่อ” แตกต่างจาก “นักเลงผู้มีอิทธิพลท้องถิ่น” เพราะนักเลงจะแสดงบทบาทของการเป็นผู้นำด้วยการอุปถัมภ์ชุมชนด้วยเรื่องต่างๆ ตามเหตุผลทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นเท่านั้น แต่ผู้มีอิทธิพลระดับเจ้าพ่อจะแสดงบทบาทของผู้ที่อุปถัมภ์ประชาชนของคนในลักษณะที่กว้างขวางกว่ามาก (สมบัติ จันทรวงศ์, 2535: 121-22)

ความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยเหล่านี้ ล้วนส่งผลต่อทัศนคติและรูปแบบการดำเนินชีวิตของประชาชนที่ก้าวพ้นไปจากสังคมเกษตรชนบทในรูปแบบเดิม บทบาทของ “นักเลง” ที่เคยเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นที่มีความเป็นอิสระจากอำนาจการควบคุมของรัฐ อีกทั้งได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนแม้ว่าจะทำเรื่องผิดกฎหมาย เริ่มเป็นบทบาทที่คนในชุมชนไม่ยอมรับอีกต่อไป อย่างหนึ่งเป็นเพราะอำนาจรัฐมีกลไกการควบคุมปราบปรามอาชญากรรมที่เข้มแข็งขึ้นจากการพัฒนาประเทศที่เจริญขึ้นมาก การช่วยเหลือนักเลงที่ทำผิด หรือพวก “เสือ” กลายมาเป็นความเสี่ยงที่ได้ผลไม่คุ้มค่า เนื่องจากพวกโจรหรือ “เสือ” เหล่านี้ไม่อาจให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจได้อย่างที่ชาวบ้านต้องการ และด้วยความกดดันจากการปราบปรามและสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปด้วย

เช่นกัน พวกนักเลงเองก็น่าจะมีความต้องการหา “ผู้อุปถัมภ์” รูปแบบใหม่ที่สามารถตอบแทนเป็นเงินตราซึ่งเป็นปัจจัยดำรงชีวิตที่สำคัญในสมัยนี้ และมีอิทธิพลเหนือเจ้าหน้าที่รัฐในการให้ความคุ้มครองแก่พวกนักเลงด้วย ซึ่งก็ผู้อุปถัมภ์ในรูปแบบใหม่นี้ก็คือ “เจ้าพ่อ” นั่นเอง นักเลงเหล่านี้จึงต้องผันตัวกลายเป็นมือปืน เป็นลูกน้อง หาสังกัด หรือ “ซุ่ม” เพื่อความอยู่รอด นักเลงในสมัยนี้จึงถูกลดคุณค่าความน่านับถือ ไม่ใช่กลุ่มคนอิสระ ที่มีศักดิ์ศรี ที่มีความผูกพันกับชุมชนหรือชาวบ้าน แต่กลายเป็นเพียงผู้รับจ้างฆ่าตามคำสั่ง (ซึ่งชาวบ้านในชุมชนที่ขวางทางเจ้าพ่อก็อาจจะกลายเป็นเหยื่อไปด้วยก็ได้) นักเลงเหล่านี้จึงเป็น “โจรอาชีพ” อย่างแท้จริง ไม่ใช่ “โจรของประชาชน” ที่ชาวบ้านในชุมชนนับเข้ามาเป็นพวกเดียวกันอีกต่อไป

เรื่องราวเกี่ยวกับ “เสือ” ตัวจริงที่เคยโลดแล่นอยู่บนหน้าหนังสือพิมพ์เริ่มหายไป นับจากหนังสือพิมพ์ในยุคหลัง พ.ศ. 2510 เป็นต้นมา การให้ฉายาโจรว่า “เสือ” ก็ลดน้อยลงเรื่อยๆ ในสื่อต่างๆ มีการผลิตเรื่องเล่าใหม่ๆ ที่ให้ “เสือ” เป็นตัวเอกของเรื่องน้อยลง อาจจะเป็นด้วยว่า โครงเรื่องแนวนี้ได้รับความนิยมอย่างมากมาระยะหนึ่งแล้วจน “เสือ” ทำให้เสียความนิยมไป หรือมีการปราบปราม “เสือ” ตัวจริงอย่างหนัก จนทำให้เรื่องคลายความ “ขลัง” ลงไปมาก ภาพลักษณ์ของ “เสือ” ที่เคยถูกสร้างให้มีลักษณะเป็นวีรบุรุษจอมโจรขวัญใจชาวบ้านในสื่อต่างๆ ทั้งนิยายและภาพยนตร์ก็เริ่มหายไปเช่นกัน เหลือแต่ภาพลักษณ์ของโจรที่ชั่วร้ายโหดเหี้ยมและดูเป็นโจรในยุคนิโบลาน ไม่ทันสมัย ตรงกันข้ามจากภาพของโจรแบบสมัยใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีเข้าช่วย เช่น “อินทรีแดง” “อินทรีทอง” ซึ่งเผยแพร่ออกในสื่อในช่วงทศวรรษที่ 2500 ภาพลักษณ์ของ “เสือ” ที่เคยมีลักษณะน่ายกย่องก็หายไป เหลือแต่การผลิตซ้ำภาพลักษณ์ของ “เสือ” ที่กลายเป็นเพียงโจรผู้ร้ายรุ่นนิโบลาน เก่า เซย และ “บ้านนอก”

การสร้างเรื่องเล่าและการสร้างภาพลักษณ์เกี่ยวกับ “เสือ” ได้หวนกลับมาใหม่หลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทยในช่วงปีพ.ศ. 2540 ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองของประเทศไทยครั้งสำคัญ แต่นับได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนทั้งในเชิงสังคมและวัฒนธรรมของสังคมไทยด้วย สังคมไทยมีการโหยหาถึงคุณค่าความเป็นไทยในอดีตเพื่อต่อยอดถึงจุดยืนและรากเหง้าของประเทศไทย ดังนั้น จึงมีการนำเสนอภาพลักษณ์เกี่ยวกับความเป็นไทยในอดีตออกมาตามสื่อต่างๆ เป็นจำนวนมาก รวมถึงการรื้อฟื้นภาพลักษณ์ของ “เสือ” ในฐานะวีรบุรุษชาวบ้านที่แสดงถึงความเป็นไทยในสังคมชนบท

แต่อย่างไรก็ตาม การสะท้อนภาพนี้ก็ไม่ได้สร้างขึ้นมาจากความเป็นจริง แต่เป็นการผลิตซ้ำเฉพาะคุณค่าที่เป็นที่นิยม หรือเป็นการตีความความหมายให้เหมาะกับวัตถุประสงค์ในการใช้

ภาพลักษณ์ของ “เสือ” ที่เป็นเสือแบบ “คาบอย” อย่างที่ป. อินทรปาลิตได้วางไว้ใน *เสือใบ-เสือดำ* ถูกผลิตซ้ำจนกลายมาเป็นรูปแบบที่ใช้กันโดยทั่วไป (stereotype) ในเรื่องเล่าเกี่ยวกับ “เสือ” พบในภาพยนตร์เกี่ยวกับ “เสือ” ที่สร้างขึ้นหลัง พ.ศ. 2540 นับตั้งแต่เรื่อง *เสือ โจรพันธุ์เสือ* (พ.ศ. 2541) เป็นเรื่องที่สร้างมาจากนิยาย *เสือใบ* ของป. อินทรปาลิต จึงสะท้อนภาพของเสือตาม

จินตนาการของผู้แต่ง ภาพลักษณ์ของ “เสื่อ” ในลักษณะนี้ยังถูกขับให้เด่นชัดมากยิ่งขึ้น ในภาพยนตร์เรื่อง *ฟ้าทะลายโจร* (พ.ศ. 2543) ซึ่งเป็นเรื่องราวที่ย้อนอดีตไปในช่วงทศวรรษที่ 2490 เป็นเรื่องของ “เสื่อดำ” หนุ่มที่มีกำเนิดต่ำต้อยไปหลงรักลูกสาวพระยา จึงถูกกีดกันจากความรัก และยังถูกเข้าใจผิดว่าฆ่าคน จึงต้องหนีออกจากชุมชนเดิมกลายมาเป็นเสื่อ หนึ่งเรื่องนี้ได้ยึดการสร้างภาพลักษณ์ของ “เสื่อ” ตามแบบที่ป. อินทรปาลิตได้วางเอาไว้ คือ เป็นชายหนุ่มรูปงาม มีการศึกษา แต่งกายดี สวมหมวกควายบอย ซึ่งสามารถแสดงลักษณะเฉพาะตามอย่างที่ผู้สร้างต้องการให้เป็นจุดขาย ส่วนภาพยนตร์เรื่อง *2508 ปีกรรมจับตาย* (พ.ศ. 2547) เป็นเรื่องของกลุ่มโจรปล้นตลาดท่าเรือ ซึ่งภาพยนตร์นำเสนอกลุ่มโจรในภาพลักษณ์แบบควายบอย เช่น สวมเสื้อจี๊ดแขนยาว สวมหมวกควายบอย เช่นเดียวกัน แตกต่างจากภาพลักษณ์ของ “เสื่อ” ตัวจริงอย่างที่ปรากฏอยู่ในข่าวในช่วงเวลานั้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านธรรมดา แต่งตัวซอมซ่อ (ดูรายละเอียดและภาพข่าวโจรปล้นตลาดท่าเรือได้ในหน้า 114-18)

ภาพลักษณ์ของ “เสื่อ” ยังถูกนำเสนอในแง่มุมใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองด้วย ในนิยายเรื่อง *ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน* ของวินทร์ เลียววาริณ พิมพ์ครั้งแรกในปีพ.ศ. 2537 และได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ในปี พ.ศ. 2540 “เสื่อช้อย” ตัวเอกผู้อยู่นอกกฎหมายและเป็นคู่ปรับกับ ร.ต.ต. ต้อย พันเข็ม มือปราบคนสำคัญแห่งกรมตำรวจนั้น อันที่จริงแล้ว “เสื่อช้อย” ไม่ได้เป็น “คนนอกกฎหมาย” เพราะเป็นโจรปล้นฆ่าชิงทรัพย์ทั่วไป แต่กลายมาเป็นคนนอกกฎหมายเพราะอยู่ฝ่าย “ตรงข้าม” กับรัฐ เกือบตลอดเส้นทางท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของไทยนับตั้งแต่ พ.ศ. 2476-2535 แต่การสร้างบุคลิกตัวละครของ “เสื่อช้อย” หรืออดีตคือ หลวงกฤษดาวิชิต เป็นผู้ได้รับการศึกษาสูงและเป็นนายทหารที่มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่ต้องกลายมาเป็นโจรเพราะถูกบีบบังคับให้พ้นจากตำแหน่งจากบุคคลในวงการเมืองหลังจากเปลี่ยนระบบการปกครองแล้ว ลักษณะโจรผู้ดีที่มีการศึกษานี้ จะได้อิทธิพลมาจาก “เสื่อใบ” ซึ่งเป็นการสร้าง “เสื่อ” อย่างที่ ป. อินทรปาลิตได้ทำมาก่อนแล้วเช่นกัน

ความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์ของเรื่องเล่าเกี่ยวกับ “เสื่อ” ในรูปแบบต่างๆ นับจากอดีตจนถึงปัจจุบันนี้ที่แสดงให้เห็นนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความนิยมในเรื่องเล่าเกี่ยวกับเสื่อจนเกิดการหยิบยืมข้อมูลทั้งในอดีตและร่วมสมัยมาดัดแปลงและผลิตซ้ำเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนที่ต้องการเสพเรื่องเล่าเกี่ยวกับ “เสื่อ” ซึ่งยังคงดำรงอยู่ ไม่เพียงแต่การรื้อฟื้นของเก่า แต่ยังเป็นการสร้างคุณค่าและความหมายใหม่ๆ ขึ้นมาอีกด้วย

ภาพที่ 5.1 ตัวอย่างใบปิดภาพยนตร์เกี่ยวกับเสือหลังพ.ศ. 2540

ซ้าย เลี้ยวโจรพันธุ์เสือ พ.ศ. 2541

กลาง ฟ้าทะลายโจร พ.ศ. 2543

ขวา 2508 ปีคกรรมจับตาย พ.ศ. 2547

ที่มา www.thaifilmdb.com

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เอกสารจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการรัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล ร.6 น.1/35
เบ็ดเสร็จจนครบกาล เรื่องปราบปรามผู้ร้าย (9 กันยายน 2459 – 20 กันยายน 2461).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการรัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล ร.6 น.4.1/164
เรื่องรายงานว่าด้วยการงานในกรมตำรวจภูธรพระนครบาลกับว่าด้วยคดีอาญา พ.ศ. 2462
โดยพล.ต.ท. อี ลอตัน.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการรัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล ร.6 น.4.1/186
เรื่องพระคทาธรบดีออกหนังสือสำคัญให้นายฝั่งไปจับอ้ายไทยผู้ร้ายกับมีคำสั่งถึงนครบาล
จังหวัดให้เลิกการใช้ผู้ร้ายจับผู้ร้าย (9 ตุลาคม 2464 – 21 มิถุนายน 2465).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการรัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล ร.6 น.4.1/196
เรื่องนายฝั่ง (18 กุมภาพันธ์ 2464-29 มิถุนายน 2465).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการรัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล ร.6 น.4.1/234
เรื่องขุนอนุสารนครเขตรกับหมื่นสันตติเชงสืบได้ออกไปสืบสวนหัวหน้าช่องผู้ร้ายสำคัญ
ที่บ้านนาปรือ ต.เนินหอม จ.ปราจีนบุรี ตามบัญชาของเจ้าคุณเสนาบดี (26 มกราคม – 22
กุมภาพันธ์ 2466).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการรัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล ร.6 น.4.3/19
เรื่องมณฑลอยุธยาขอให้สอบสวนพระยาคทาธรว่าได้จ่ายปืนพระราม 6 ให้หลวงวรบาท
ไปจับอ้ายไทยผู้ร้ายสำคัญจริงหรือไม่ (6 มีนาคม 2464 – 20 เมษายน 2465).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการรัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล ร.6 น.5.8/11
เรื่องอ้ายไทย ผู้ร้ายสำคัญ (17 เมษายน 2461 – 2 กันยายน 2464).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการรัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล ร.6 น.10.2/6
ให้นายอำเภอส่งกำนันผู้ใหญ่บ้านออกตรวจตราโจรผู้ร้าย (16 มกราคม 2460 - 27
กรกฎาคม 2470)

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการรัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล ร.6 น.10.7/28
ราชการในหัวเมืองมณฑลกรุงเทพฯ (นครเขื่อนขันธ์) เรื่อง รายงานจังหวัดพระประแดง
ชี้แจงเรื่องสืบสวนติดตามจับตัวอ้ายเสือไทย (31 กรกฎาคม – 2 ตุลาคม 2464).

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการรัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล ร.6 น.12.3/12 เรื่องนายไทยกับพวกรวม 9 คน ชูเอาปืนเครื่องหมาย ส.49 ของนายอยู่ บ้านสาขลาไป 1 กระบอก (5 มิถุนายน – 12 กรกฎาคม 2460).

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการรัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล ร.6 น.12.3/14 เรื่องคดีนายพินสมคบกับอ้ายไทย ปล้นปืนหลวงกับคดีนายจ้อยกับพรรคพวกขัดขวางต่อสู้ และฆ่าเจ้าพนักงาน (12 กรกฎาคม 2460 – 23 มีนาคม 2463).

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการรัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล ร.6 น.12.3/15 สำนวนอ้ายเสือไทยที่คัดสำเนาจากกรมอัยการ (25 กรกฎาคม 2460 – 7 มีนาคม 2464).

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการรัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล ร.6 น.12.3/18 นายพันเอกพระศรีภวัง นายทหารเบี้ยบ้านาญฑูลเกล้าฯ ถวายฎีกาว่าอ้ายไทย-อ้ายหรั่งเป็น หัวหน้าผู้ร้าย (16 สิงหาคม – 38 กันยายน 2460).

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการรัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล ร.6 น.12.3/25 เรื่องอ้ายเสือไทยกับพวกผู้ร้ายสำคัญยิงนายแถมตาย (19 กุมภาพันธ์ – 16 มีนาคม 2460).

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการรัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล ร.6 น.12.3/26 เรื่องรายงานการสืบสวนและต่อสู้จับนายไทยนายพินกับพวก (22 กุมภาพันธ์ – 11 มีนาคม 2460).

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการรัชกาลที่ 6 กระทรวงมหาดไทย ร.6 ม.5.2/84 เรื่องรายงานโจรผู้ร้ายและเหตุกยันตรายทั้งในกรุงและหัวเมือง (มกราคม 2455 – พฤษภาคม 2464).

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการรัชกาลที่ 6 กระทรวงมหาดไทย ร.6 ม.5.2/85 เรื่องรายงานโจรผู้ร้ายและเหตุกยันตรายทั้งในกรุงและหัวเมือง (2465-68).

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย รัชกาลที่ 7 ร.7 ม.14/2 เรื่องผู้ร้ายมณฑลปราจีน (11 – 13 มกราคม 2468).

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย รัชกาลที่ 7 ร.7 ม.14/3 เรื่องผู้ร้ายจังหวัดพระนคร (29 มกราคม 2468– 10 มิถุนายน 2472).

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย รัชกาลที่ 7 ร.7 ม.14/5 เรื่องอ้ายถึกผู้ร้ายสำคัญ (31 พฤษภาคม – 1 มิถุนายน 2472).

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย รัชกาลที่ 7 ร.7 ม.14/16 เรื่องอ้ายนาคผู้ร้ายมณฑลราชบุรี (6-7 พฤศจิกายน 2471).

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย รัชกาลที่ 7 ร.7 ม.26.4/4 บทความเรื่องการปกครอง (16 ธันวาคม 2467-25 สิงหาคม 2469).

หอบจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย รัชกาลที่ 7 ร.7 ม.26.4/21 ยุคนี้เป็นยุคสำคัญเหมือนตราชูชู้ช้วยเจริญของสยาม ควรคำนึงถึงเงินก้อนปราบโจร (16 มิถุนายน-16 กุมภาพันธ์ 2471).

หอบจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย รัชกาลที่ 7 ร.7ม. 26.4/22 กรณีบางอย่างที่อาจเป็นทางส่งเสริมรัฐาภิบาลนโยบายของประเทศให้ก้าวหน้า (21 มิถุนายน-4 กรกฎาคม 2471).

หอบจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย รัชกาลที่ 7 ร.7 ม.26.5/2 ข่าวหนังสือพิมพ์ (คดี) เรื่องข่าวเกี่ยวกับโจรผู้ร้าย (25 เมษายน 2471 – 14 มกราคม 2472).

หอบจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย รัชกาลที่ 7 ร.7 ม.26.5/16 ข่าวหนังสือพิมพ์ (คดี) เรื่องอ้ายเสือนากถูกยิงตายที่จังหวัดราชบุรี (13 กันยายน – 12 ธันวาคม 2471).

หอบจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย รัชกาลที่ 7 ร.7 ม.26.5/18 ข่าวหนังสือพิมพ์ (คดี) เรื่องจับอ้ายเสื่อย้อย จังหวัดระยอง (19 กันยายน 2471).

หอบจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย รัชกาลที่ 7 ร.7 ม.26.5/24 ข่าวหนังสือพิมพ์ (คดี) เกี่ยวกับตำรวจ (24 เมษายน – 19 พฤศจิกายน 2471).

หอบจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย รัชกาลที่ 7 ร.7 ม.26.5/28 ข่าวหนังสือพิมพ์ (คดี) เรื่องอ้ายเสือบผู้ร้ายสำคัญถูกจับที่มื่นบุรี (21 พฤศจิกายน – 2 มกราคม 2471).

หอบจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย รัชกาลที่ 7 ร.7 ม.26.9 ข่าวหนังสือพิมพ์ เดลิเมล์ (2470-2472).

หอบจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สร. 0201.5/1 โจรผู้ร้ายทางจังหวัดนครปฐมและอำเภอบ้านโป่งชุกชุม (2475).

หอบจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สร. 0201.5/4 เรื่องรายงานเหตุอุกฉกรรจ์ที่วัดพระราชาณาจักร (2475-2484).

หอบจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สร. 0201.5/14 เรื่องนโยบายของกระทรวงมหาดไทยเรื่องการปราบปรามโจรผู้ร้าย (2477-2490).

ราชกิจจานุเบกษา

(เรียงตามลำดับวันที่)

พระราชบัญญัติอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน รัตนโกสินศก 131. ราชกิจจานุเบกษา 29 (28 กรกฎาคม 2455): 120.

ประกาศใช้พระราชบัญญัติอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน รัตนโกสินศก 131. ราชกิจจานุเบกษา 30 (21 กันยายน 2456): 299.

- ประกาศเปลี่ยนนามกรมพลตระเวนแลเปลี่ยนยศข้าราชการในกรมพลตระเวน. *ราชกิจจานุเบกษา* 32 (23 มกราคม 2458): 420.
- ประกาศรวมกรมพลตระเวนกับกรมตำรวจภูธรเป็นกรมเดียวกัน. *ราชกิจจานุเบกษา* 32 (13 ตุลาคม 2458): 314.
- ประกาศตั้งอธิบดีกรมตำรวจภูธรและกรมพลตระเวน. *ราชกิจจานุเบกษา* 32 (13 ตุลาคม 2458): 350.
- ประกาศเปลี่ยนยศ อุปราช แลสมุหเทศาภิบาล. *ราชกิจจานุเบกษา* 32 (11 พฤศจิกายน 2458): 355.
- ประกาศเสนาบดีกระทรวงนครบาลห้ามไม่ให้เล่นการพนันบางอย่างที่เคยเล่นในโรงบ่อน.
ราชกิจจานุเบกษา 34 (26 มีนาคม 2459): 4.
- ประกาศรวมการปกครองท้องที่และแบ่งปันหน้าที่ราชการระหว่างกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงยุติธรรม. *ราชกิจจานุเบกษา* 37 (2 สิงหาคม 2465): 80.
- พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิดและดอกไม้เพลิง พุทธศักราช 2477.
ราชกิจจานุเบกษา 51 (19 สิงหาคม 2477): 279.
- ประกาศเรื่องวางระเบียบเทียบตำแหน่ง และคำรับ คำปดิสศ. *ราชกิจจานุเบกษา* 59 (23 มิถุนายน 2485): 1301.
- กะฎีกาที่ 112/2489 ของร.ท. อู๊ด นิตยสุทธิ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา เรื่องการปราบปรามโจรผู้ร้าย. *ราชกิจจานุเบกษา* 64 (4 มีนาคม 2490): 387.
- พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490. *ราชกิจจานุเบกษา* 64 (9 กันยายน 2490): 556.
- กะฎีกาที่ ส. 46/1492 ของขุนอนุสรกรรมิ สมาชิกสภาผู้แทน เรื่องอาวุธปืนของประชาชน.
ราชกิจจานุเบกษา 66 (1 พฤศจิกายน 2492): 5058.
- คำตอบกะฎีกาที่ ว. 59/2493 ของนายทองดี อิสราชีวิน สมาชิกสภาผู้แทนเรื่องแผนการปราบปรามโจรผู้ร้ายในฤดูแล้ง. *ราชกิจจานุเบกษา*. 30 พฤษภาคม 2493): 2307.
- กะฎีกาที่ ส. 71/2493 ของนายยืน สืบนุการณิ สมาชิกสภาผู้แทนเรื่องการปราบปรามโจรผู้ร้าย.
ราชกิจจานุเบกษา 68 (30 มกราคม 2494): 455.
- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พุทธศักราช 2494. *ราชกิจจานุเบกษา* 68 (3 กรกฎาคม 2494): 894.
- พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พุทธศักราช 2494. *ราชกิจจานุเบกษา* 68 (3 กรกฎาคม 2494): 916.
- คำถามที่ ส. 5/2496 ของนายถวิล วัฒนานนท์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสุพรรณบุรี เรื่องโควตาอาวุธปืน. *ราชกิจจานุเบกษา* 71 (19 มกราคม 2497): 294.

คำถามที่ ส. 31/2500 ของนายพีร์ บุญนาค สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสุพรรณบุรี เรื่องโจรสลัดผู้ร้ายในจังหวัดสุพรรณบุรี. *ราชกิจจานุเบกษา* 74 (10 กันยายน 2500): 2242.

คำถามที่ ว. 45/2501 ของนายทองดี อิศราชีวิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ เรื่องการปราบปรามโจรสลัดผู้ร้ายในส่วนภูมิภาค. *ราชกิจจานุเบกษา* 75 (3 มิถุนายน 2501): 1667.

ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 21. *ราชกิจจานุเบกษา* 75 (2 พฤศจิกายน 2501):1.

ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 23. *ราชกิจจานุเบกษา* 76 (10 มกราคม 2502): 1.

หนังสือ

คำจร อิงโพธิ์. *ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจแห่งประเทศไทย*. สงขลา : โครงการบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา, 2522.

ไกรวัลย์ ชูจิตต์. *คนข่วนเล่าตำนาน*. กรุงเทพฯ : หลักไทช่างพิมพ์, 2548.

คณะกรรมการบริษัทไทยพาณิชย์การ จำกัด. *ท่านกับน.ส.พ.. พระนคร* : ไทยพาณิชย์การ, 2506.

คณะทำงานประวัติศาสตร์พิมพ์ในประเทศไทย. *สยามพิมพ์การ*. กรุงเทพฯ : มติชน, 2549.

คึกฤทธิ์ ปราโมช. *คึกฤทธิ์ ปราโมช 80*. อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์พลตรี

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันเสาร์ที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2538.

คริส สารคาม (นามแฝง). *“อรวรรณ” ออกสามสอก*. กรุงเทพฯ : มติชน, 2539.

_____. *หมึกสีทอง*. กรุงเทพฯ : แสงดาว, 2542.

จดหมายเหตุสยามสมัย เล่มที่ 1 -4. กรุงเทพฯ : ต้นฉบับ, 2548.

จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ. *สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพกับกระทรวง*

มหาดไทย. กรุงเทพฯ : มติชน, 2545.

เจริญ ต้นมหาพราน. *โจรสลัดเมือง*. กรุงเทพฯ : ชารบัวแก้ว, 2542.

จำเริญลักษณ์ ชนะวังน้อย. *ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทยตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

ฉลอง เจยาภม. *พล.ต.ต. ขุนพันธุรักษราชเดช*. กรุงเทพฯ : ร่มฟ้าสยาม, 2548.

ชัย เรื่องศิลป์. *ประวัติศาสตร์ไทยสมัยพ.ศ. 2352-2453 ด้านเศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2541.

_____. *ประวัติศาสตร์ไทยสมัยพ.ศ. 2352-2453 ด้านสังคม*. กรุงเทพฯ : ศิลปาการ, 2545.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, บก.. *ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2547.

ชาติ เอี่ยมกระสินธุ์. *ผู้ร้ายบางกอก*. กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ 1999, 2542.

_____. *ผู้ร้ายสมัยคุณปู่*. กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ 1999, 2542.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเทพฯ. *เรื่องก่อนประวัติศาสตร์และประชุมพระนิพนธ์เบ็ดเตล็ด*.
กรุงเทพฯ : บรรณาการ, 2514.

_____. *เทศาภิบาล*. กรุงเทพฯ : มติชน, 2545.

เดวิด บรูซ จอห์นสัน, เขียน. พรภิรมณ์ เอี่ยมธรรมและคณะ, แปล. *สังคมชนบทและภาคเศรษฐกิจ
ข้าวของไทย พ.ศ. 2423-2473*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

โดม สุขวงศ์. *กำเนิดหนังสือไทย*. กรุงเทพฯ : มติชน, 2539.

ดิเรก ใจศิริมณี. *เศรษฐกิจไทย : การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์, 2525.

ตรีศิลป์ บุญจรรย์. *นวนิยายกับสังคมไทย พ.ศ. 2475-2500*. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงาน
วิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ, 2547.

เดช บุญนาค, เขียน. ภรณ์ กาญจนันท์, แปล. *การปกครองระบบเทศาภิบาลของประเทศไทย พ.ศ.
2435-2458*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.

ถาวร สุวรรณ. *ฝ่าทะเลน้ำหมึก*. กรุงเทพฯ : มติชน, 2550.

เทพชู ทับทอง. *เล่าเรื่องไทยๆ เล่ม 1-2*. กรุงเทพฯ : สองเรา, 2535.

แท้ ประกาศวุฒิสาร. *สุภาพบุรุษเสื้อแท้*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิหนังสือไทย, 2544.

ธีระพันธ์ ล. ทองคำ. *การทำพจนานุกรมไทย-ไทย : อดีต-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2389-2533)*. กรุงเทพฯ :
โครงการรณรงค์เพื่อภาษาไทยและวรรณคดีไทยฯ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ, 2535.

ชนาทิพ ฉัตรภูติ. *ตำนานโรงหนัง*. กรุงเทพฯ : เวลาดี, 2547.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. *การปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์, 2535.

นายฉันทนา (นามแฝง). *บันทึกจอมพล*. กรุงเทพฯ : กระทั่งป.ล., 2544.

_____. *เสือฝ้าย 10 ทิศ*. กรุงเทพฯ : กระทั่งป.ล., 2546.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. *การเมืองไทยสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี*. กรุงเทพฯ : มติชน, 2536.

ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ฉบับหอสมุดแห่งชาติ รัชกาลที่ 1
และรัชกาลที่ 2*. กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, 2505.

เบนจามิน เอ. บัทสัน, เขียน. กาญจณี ละอองศรีและคณะ, แปล. *อวสานสมบูรณาญาสิทธิราชย์ใน
สยาม*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2543.

ป. อินทรปาลิต (นามแฝง). *เสือใบ เล่ม 1-5*. กรุงเทพฯ : ผดุงศึกษา, 2537.

_____. *เสือดำ เล่ม 1-5*. กรุงเทพฯ : ผดุงศึกษา, 2538.

ปริญญา อินทรปาลิต. *โลกส่วนตัวของ ป. อินทรปาลิต*. กรุงเทพฯ : แสงดาว, 2540.

ปู้ กรุงเกษม (นามแฝง). *เดินอย่างปู้*. กรุงเทพฯ : H.A., 2546.

ผาสุก พงษ์ไพจิตรและคริส เบเคอร์. *เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ*. เชียงใหม่ : ซิลค์เวิร์ม,
2546.

- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, 2523.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2538.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์, 2546.
- พจนานุกรมฉบับมติชน. กรุงเทพฯ : มติชน, 2547.
- พระพุทธเลิศหล้านภาลัย, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. *เสภาขุนช้างขุนแผน เล่ม 2*. กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา, 2513.
- พลตระเวน (นามแฝง). *ป. อินทรปาลิต นักประพันธ์เอกผู้เขียนหนังสือได้ทุกรส*. กรุงเทพฯ : แสงดาว, 2544.
- พีรศักดิ์ ชัยได้สุข. *ชาติเสือไว้ลาย*. กรุงเทพฯ : มติชน, 2551.
- ภัทรวดี ภูษฎาภิรมย์. *วัฒนธรรมบันเทิงในชาติไทย : การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมความบันเทิงในสังคมไทย พ.ศ. 2491-2500*. กรุงเทพฯ : มติชน, 2550.
- มนัส จรรย์รงค์. *ป่าราบ*. กรุงเทพฯ : เนชั่นบุ๊คส์, 2546.
- _____. *เสือเก่า*. กรุงเทพฯ : เนชั่นบุ๊คส์, 2546.
- ไม้เมืองเดิม (นามแฝง). *ชุดอมตนิยายของไม้เมืองเดิม สองศึก, นางถ้ำ, ล้างบาง*. พระนคร: บรรณาการ, 2510.
- _____. *ชุมนุมเรื่องสั้นของไม้เมืองเดิม*. กรุงเทพฯ : บรรณาการ, 2513ก.
- _____. *ศาลเพียงตา*. กรุงเทพฯ : บรรณาการ, 2513ข.
- _____. *สาวชะโงก-เสือข้าม*. กรุงเทพฯ : เสริมวิทย์บรรณาการ, 2521.
- _____. *ชุดอมตนิยายของไม้เมืองเดิม ค่าน้ำนมและกลางเพลิง*. กรุงเทพฯ : เสริมวิทย์บรรณาการ, 2522.
- _____. *เสือหุง*. กรุงเทพฯ : บางหลวง, 2538.
- ยอด แปดทิศ (นามแฝง). *พระอาจารย์เสือปล้น มือปราบขมังเวทย์*. กรุงเทพฯ : เครือเถา, 2550.
- โยเนาะโอะ อิชิติ และ โทชิฮารุ โยชิกาวะ, เขียน. พลับพลึง คงชนะ, มารศรี มียาโมโต และอาทร ฟูงธรรมสาร, แปล. *ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น 600 ปี*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2530.
- ร. แลงกาด์. *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 1*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2526.
- เริงชัย พุทธาโร. *ป. อินทรปาลิต ชีวิตของคนชายฝั่ง*. กรุงเทพฯ : ถนนหนังสือ, 2529.
- ลาวัญย์ โชตามะระ. *อุบัติการณ์หนังสือพิมพ์*. กรุงเทพฯ : พาติโก, 2522.

- ลิขิต ธีรเวคิน. *วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.
- วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพ็ชร. *ย้อนไปข้างหลัง*. กรุงเทพฯ : พิทยาการ, 2522.
- _____. *วิวัฒนาการสังคมไทยกับหัตถนิยาย พล นิกร กิมหงวน*. กรุงเทพฯ : แสงดาว, 2544.
- _____. *นิยายชุด “เสือใบ-เสือดำ” ของป. อินทรปาลิต กับสังคมไทยยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ : แสงดาว, 2548.
- _____. *3 ทศวรรษในแวดวงนักเขียนและศิลปิน*. กรุงเทพฯ : แสงดาว, 2549.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร, บก. *กฎหมายตราสามดวง: แว่นส่องสังคมไทย ผลงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ลำดับที่ 1 สถานภาพการศึกษากฎหมายตราสามดวง*. กรุงเทพฯ : เฟื่องฟ้า, 2547.
- วิระ แสงเพชร. *ภูมิปัญญาการปราบปรามของพล.ต.ต. ชุนพันธ์รักษาราชเดช*. กรุงเทพฯ : สำนักงานสนับสนุนกองทุนวิจัย, 2544.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. *อารยธรรมชายฝั่งตะวันออก*. กรุงเทพฯ : มติชน, 2545.
- ส. บุญเสนอ (นามแฝง). *ตามรอยลายสือไทย*. กรุงเทพฯ : พี. วาทิน พับลิเคชั่น, 2531.
- สมบูรณ์ วรพงษ์. *บนเส้นทางหนังสือพิมพ์*. กรุงเทพฯ : เพื่อนชีวิต, 2527.
- สมภพ มานะรังสรรค์. *แนวโน้มพัฒนาเศรษฐกิจไทยในช่วงก่อนและหลังการปฏิรูปการปกครองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- สถิตย์ เสมานิล. *วิสาสะ เล่ม 2*. กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ, 2539.
- สัมพันธ์ ก้องสมุทร. *“รายอกะจิ” พล.ต.ต. ชุนพันธ์ดาบแดง*. กรุงเทพฯ : ชรรษชาติ, 2539.
- สุกัญญา ติระวนิช. *ประวัติการหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช (พ.ศ. 2325-2475)*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2520.
- _____. *หนังสือพิมพ์ไทย จากปฏิวัติ 2475 สู่ปฏิวัติ 2516*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2526.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ, บก. *จินตนาการของไม้ เมืองเดิม ในนิยายอิงพระราชพงศาวดารเรื่อง ขุนศึก*. กรุงเทพฯ : มติชน, 2546.
- สุธีรา สุขนิยม. *มาลัย ชูพินิจและผลงานประพันธ์เชิงสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ : แสงดาว, 2532.
- สุนทรী อาสะไวย์. *วิกฤตการณ์เศรษฐกิจหลังสงครามโลกครั้งที่ 1*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์และคณะ. *วิวัฒนาการของกฎหมายไทยในรอบ 200 ปี ภาค 3: ภาคกฎหมายสารະบัญญัติ*. กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิจัย จุฬาฯ, 2525.
- สุพรรณิ วราทร. *ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทยตั้งแต่สมัยเริ่มแรกจนถึงพ.ศ. 2475*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2519.

- สุภาพันธุ์ บุญสะอาด. *ประวัติหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2517.
- เสถียร โกลเศศ (นามแฝง). *ชีวิตชาวไทยสมัยก่อน*. กรุงเทพฯ : บรรณาการ, 2510.
- _____. *พื้นความหลัง*. กรุงเทพฯ : สยาม, 2547.
- เสถียร จันทิมาธร. *สายธารวรรณกรรมเพื่อชีวิตของไทย*. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยา, 2525.
- หนังสือจดหมายเหตุ *The Bangkok Recorder*. หนังสือในงานพระราชทานเพลิงศพนายสมหมาย
สุนทรเถกถ ฌ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันเสาร์ที่ 25
ธันวาคม 2536.
- หนึ่งเดียว (นามแฝง). *พิพิธภัณฑน์หนังสือไทยฉบับกลางดงคว้นปิ่น*. กรุงเทพฯ : ป๊อบคอร์น, 2549.
- อกิน รพีพัฒน์, เขียน. ม.ร.ว.ประกายทอง สิริสุข และ พรรณี สรุงบุญมี, แปล. *สังคมไทยในสมัย
ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325-2416)*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์, 2518.
- อนุสรณ์ มนต์ จรรยาภัก. กรุงเทพฯ : มติชน, 2550.
- อมรา พงศาพิชญ์และปรีชา คุวินทร์พันธ์, บก.. *ระบอบอุปถัมภ์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2539.
- อรวรรณ (นามแฝง). *ชาติเสือ*. กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, 2513.
- อรสม สุทธิสาคร. *มือปิ่น*. กรุงเทพฯ : สารคดี, 2542.
- อัญชลี สุสาขันธ์. *ไพร่สมัย ร.5*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,
2546.
- อัมพร หาญนภา. *ประกายพริก*. กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, 2506.
- อาจันต์ ปัญจพรรค์. *บอมบ์กรุงเทพฯ*. กรุงเทพฯ : มติชน, 2545.
- อาทิตย์ อนันตพร. *ย้อนรอยเสือกึ่งพุทธกาล*. กรุงเทพฯ : เนชั่นบุ๊กส์, 2548.
- อุดมศิลป์ ปัจฉัยโย, บก. *67 ปีภาพยนตร์ไทย 2466-2533*. กรุงเทพฯ : คณะอนุกรรมการจัดงาน
เฉลิมฉลอง 67 ปีภาพยนตร์ไทย สมาพันธ์ภาพยนตร์แห่งชาติ, 2533.
- เอนก นาวิกมูล. *ดาวร้ายในอดีต*. กรุงเทพฯ : แสงแดด, 2538.
- _____. *ฆาตกรยุคคุณปู่*. กรุงเทพฯ : แสงแดด, 2546.
- _____. *เจาะลึกเรื่องเก่า*. กรุงเทพฯ : สายธาร, 2547.
- _____. *เที่ยวท่องครรถงไทย 2*. กรุงเทพฯ : สายธาร, 2548.
- _____. *ภาพถ่ายและสิ่งพิมพ์*. กรุงเทพฯ : มติชน, 2549.
- เอมอร นิรัญราช. *ทัศนะทางสังคมในนวนิยายไทยสมัยรัชกาลที่ 7*. กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ, 2539.

บทความในหนังสือ

- กนิษฐา ชิตช่าง. มูลเหตุของการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127. ใน *สุนทรีย อาสะไวย์*, ม.ล. วัลย์วิภา บุรุษรัตนพันธ์ และกาญจนา ละอองศรี (บก.), *ไทยคดีศึกษา: รวมบทความทางวิชาการเพื่อแสดงมุทิตาจิตอาจารย์พันเอกหญิงคุณนืออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา*, หน้า 37-70. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พริ้นติ้ง, 2533.
- ธีรบุล จัตตารัตน์. ประวัติตำรวจไทยโดยสังเขป. ใน *คู่มือตำรวจนครบาล*, หน้า 46-101. กรุงเทพฯ : ไม่ปรากฏที่พิมพ์, 2514.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. อ้ายเสือในประวัติศาสตร์ไทย. ใน *ประวัติศาสตร์ชาติ ปัญญาชน*, หน้า 90-96. กรุงเทพฯ : มติชน, 2548.
- เบนเนติก แอนเดอสัน, เขียน. บ้านเมืองของเราลงแดง: แย่งมุมทางสังคมและวัฒนธรรมของรัฐประหาร 6 ตุลาคม. ใน *ชาญวิทย์ เกษตรศิริและธีรศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์ (บก.), จาก 14 ตุลาคมถึง 6 ตุลา*, หน้า 97-162. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2541.
- ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. วิวัฒนาการของการตำรวจไทย. ใน *บทความวิชาการพัฒนาพัฒนาบริหาร รอบสองศตวรรษรัตนโกสินทร์*, หน้า 1-36. กรุงเทพฯ : ไม่ปรากฏที่พิมพ์, 2525.
- ร. แลงการ์ด. ความรับผิดชอบร่วมกันในประเทศสยาม. ใน *สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และกรรณิกา จรรย์แสง (บก.), ร.แลงการ์ดกับไทยศึกษา: รวมบทความแปลและบทความศึกษาผลงาน*, หน้า 157-173. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.
- สมบัติ จันทรวงศ์. บทบาทของเจ้าพ่อท้องถิ่นในเศรษฐกิจและการเมืองไทย : ข้อสังเกตเบื้องต้น. ใน *ผาสุก พงษ์ไพจิตรและสังศิต พิริยะรังสรรค์ (บก.), รัฐ ทูน เจ้าพ่อท้องถิ่นกับสังคมไทย*, หน้า 117-149. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ, 2535.
- สมภพ มานะรังสรรค์. พัฒนาการของภาคเกษตรไทยในช่วงก่อนและหลังรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว. ใน *เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวโรกาส 100 ปี พระราชสมภพพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องสังคมไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว*, หน้า 1-35. 7-9 กุมภาพันธ์, 2537.
- โสทร วณิชเสถียร. จำนวนและแนวโน้มของอาชญากรรม. ใน *เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการเรื่อง อาชญากรรมกับการป้องกันทางสังคม*, หน้า 1-6. 7-9 เมษายน, 2519.

อัจฉราพร กมุทพิสมัย. นักเลง. ใน สุวรรณฯ สถาอนันท์และเนื่องน้อย บุญยเนตร (บก.), คำ: ร่องรอยความคิดความเชื่อไทย, หน้า 229-234. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

_____. เจ้าพ่อ. ใน สุวรรณฯ สถาอนันท์และเนื่องน้อย บุญยเนตร (บก.), คำ: ร่องรอยความคิดความเชื่อไทย, หน้า 235-241. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

บทความในวารสารและนิตยสาร

กองบรรณาธิการนิตยสารศิลปวัฒนธรรม. บุกล้ำเสื้อ เปิดตำนานโจรไทย. *ศิลปวัฒนธรรม* 18, 7 (พฤษภาคม 2540): 83-89.

กองบรรณาธิการนิตยสารศิลปวัฒนธรรม. โจรใต้ เสื้อร้ายทะเลน้อย. *ศิลปวัฒนธรรม* 18, 7 (พฤษภาคม 2540): 102-06.

กองบรรณาธิการนิตยสารศิลปวัฒนธรรม. เครื่องรางของโจร. *ศิลปวัฒนธรรม* 18, 7 (พฤษภาคม 2540): 113-15.

ตินาร์ บุญธรรม. โจรและอันธพาลในจิตรกรรมฝาผนังสมัยรัชกาลที่ 3: อุดมคติผ่านปลายพู่กันคู่ภาพสะท้อนสังคม. *วารสารอักษรศาสตร์* 33, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2547): 80-144.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. The Three Chunms and Po Inthapalit B.E. 2550 พล นิกร กิมหงวน กับป. อินทรปาลิต ในปีพ.ศ. 2550. *ศิลปวัฒนธรรม* 29, 4 (กุมภาพันธ์ 2551): 126-141.

นนทพร อยู่รัมย์. การปล้นและลักกระบือในทุ่งรังสิต: ภาพสะท้อนการเสื่อมคลายของระบบอุปถัมภ์แบบนักเลง. *วารสารอักษรศาสตร์* 33, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2547): 27-79.

พนิดา สงวนเสรีวานิช. “โจร” ในงานวรรณกรรม. *ศิลปวัฒนธรรม* 18, 7 (พฤษภาคม 2540): 110-12.

เพทาย อรรถศิลป์. วัฒนธรรมของ “อ้ายเสื้อ”. *ศิลปวัฒนธรรม* 18, 7 (พฤษภาคม 2540): 114-15.

มนัส โอภาณกุล. สุพรรณเป็นเมืองโจร เมืองคนคุดจริงหรือ?. *ศิลปวัฒนธรรม* 18, 7 (พฤษภาคม 2540): 90-99.

วารุณี โอสถารมย์. ท้องถิ่นเมืองสุพรรณกับพฤติกรรมขโมยและปล้นควายในยุคเศรษฐกิจยังชีพปลายพุทธศตวรรษที่ 24-ต้นพุทธศตวรรษที่ 25. *รัฐศาสตร์สาร* 24, 1 (2546). 117-161.

สมเกียรติ วันทะนะ. วิเคราะห์ “เสื้อใบ-เสื้อดำ” วัชรบุษคนยากของป. อินทรปาลิต. *โลกหนังสือ* 1, 9 (มิถุนายน 2521): 40-57.

วิทยานิพนธ์

- คมเนตร ญาณโสภณ. *อำนาจท้องถิ่นแบบจารีตและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองท้องถิ่นในยุคเทศบาล*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.
- จิรวัดน์ แสงทอง. *ชีวิตประจำวันของชาวสยามในกรุงเทพฯ พ.ศ. 2426-2475*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์บัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- ชูศรี กาลวันตวานิช. *พัฒนาการของหนังสือปกอ่อนในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.
- ณัฐกานต์ คุณมิตธี. *ภาพวีรบุรุษที่ถูกประกอบสร้างผ่านกระบวนการข่าวสารของหนังสือพิมพ์ประชานิยม*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาวารสารสนเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- นนทพร อยู่मंत्री. *คติความในทุ่งรังสิต พ.ศ. 2433-2457*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์บัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- พีรศักดิ์ ชัยได้สุข. *โจรในบริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางยุคการปฏิรูปการปกครองรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์บัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- เวียงรัฐ เนติโพธิ์. *เจ้าพ่อในทัศนของข้าราชการฝ่ายปกครองและตำรวจ*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.
- สุรพงษ์ จันทรเกษมพงษ์. *'หนังสือวัดเกาะ' การสืบทอดและปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมในสังคมไทยพ.ศ. 2465-2475*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- อารยา ถาวรวันชัย. *ภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจที่ปรากฏในสื่อมวลชน*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

ข่าวและบทความในหนังสือพิมพ์

(เรียงตามลำดับวันที่)

- ผู้ร้ายสำคัญ. *กรุงเทพฯ เดลิแมล์* (25 พฤษภาคม 2459): 4.
- เสืออ้วน. *กรุงเทพฯ เดลิแมล์* (4 มิถุนายน 2459): 2.
- ไม่หมดเสือร้าย. *จีนโนสยามวารศัพท์* (3 มีนาคม 2460): 2

- ใครจะปราบมันได้หนอ. *จีนโนสยามวารศัพท์* (5 มีนาคม 2460): 2.
- เสือไทยตัวลือ. *จีนโนสยามวารศัพท์* (23 มีนาคม 2460): 2.
- หัวอ้ายเสือ. *จีนโนสยามวารศัพท์* (11 เมษายน 2460): 2.
- รบกับเสือที่บ้านบ่อนาเกลือ. *จีนโนสยามวารศัพท์* (16 เมษายน 2561): 2
- อ้ายไทยคนร้ายสำคัญ. *จีนโนสยามวารศัพท์* (18 เมษายน 2561): 2.
- ถ้าทำจริงก็สำเร็จ. *จีนโนสยามวารศัพท์* (25 เมษายน 2461): 2
- คนที่ยิงกำนันแถมตาย. *จีนโนสยามวารศัพท์* (26 เมษายน 2461): 2.
- อ้ายเสืออื่น (โฆษณา). *สยามราษฎร์* (6 สิงหาคม พ.ศ. 2463): 5.
- อ้ายไทยผู้ร้ายสำคัญ ถูกตำรวจยิงตายที่บางขุนศรี. *จีนโนสยามวารศัพท์* (16 มกราคม 2464): 4.
- อ้ายแสง ไม่ใช่อ้ายไทดอกท้อ. *จีนโนสยามวารศัพท์* (17 มกราคม 2464): 4.
- เหตุโจรกรรมในจังหวัดสมุทรปราการและพระประแดง-การกระทำของอ้ายเสือไทยปล้นเอาหญิงไปเป็นภรรยา กับปล้น 4 รายในคืนเดียว. *จีนโนสยามวารศัพท์* (4 มิถุนายน 2464): 2.
- เสือเก่า (โฆษณา). *สยามราษฎร์* (4 กรกฎาคม 2464): 12.
- พวกอ้ายเสือไทย. *สยามราษฎร์* (6 กรกฎาคม 2464): 4.
- อ้ายไทยจะเก่งกว่าเจ้าหน้าที่หรือ. *สยามราษฎร์* (23 กรกฎาคม 2464): 3.
- อ้ายเสือไทยแผลงฤทธิ์อีกแล้ว. *สยามราษฎร์* (23 กรกฎาคม 2464): 4.
- อ้ายเสือไทยยิงคนตาย. *จีนโนสยามวารศัพท์* (24 กันยายน 2464): 2.
- อ้ายไทผู้ร้ายสำคัญ. *จีนโนสยามวารศัพท์* (6 ตุลาคม 2464): 7.
- อ้ายไทยผู้ร้ายสำคัญ ถูกตำรวจยิงตายที่บางขุนศรี. *จีนโนสยามวารศัพท์* (16 มกราคม 2465): 2.
- อ้ายแสง ไม่ใช่อ้ายไทย. *จีนโนสยามวารศัพท์* (17 มกราคม 2465): 2.
- เสือแตกคอก (โฆษณา). *จีนโนสยามวารศัพท์* (8 มีนาคม 2465): 8.
- อ้ายไทย. *สยามราษฎร์* (14 มิถุนายน 2465): 6.
- เจ้าพ่อเสือ (โฆษณา). *จีนโนสยามวารศัพท์* (5 สิงหาคม 2465): 8.
- ช่องอ้ายเสือ (โฆษณา). *จีนโนสยามวารศัพท์* (12 ธันวาคม 2465): 8.
- เสือแย็ก (โฆษณา). *จีนโนสยามวารศัพท์* (17 เมษายน 2466): 8.
- เสือเข้ากรุง (โฆษณา). *จีนโนสยามวารศัพท์* (2 พฤษภาคม 2466): 8.
- เสือจริงหรือเสือปลอม (โฆษณา). *จีนโนสยามวารศัพท์* (4 มิถุนายน 2466) :8.
- ชาติเสือไม่ทิ้งลาย (โฆษณา). *จีนโนสยามวารศัพท์* (31 สิงหาคม 2466): 8.
- ความอุกฉกรรจ์ของอ้ายเสือวงศ์กับอ้ายเสือแจ้. *กัมมันต์* (4 กันยายน 2470): ไม่ปรากฏเลขหน้า.
- ภาพข่าวการจับกุมเสือข้อยและพวก. *ศรีกรุง* (17 เมษายน 2471): 4.
- อ้ายไทยปลอมตัวเป็นครูสึกคงกระพันชาติรี. *ไทยเขมรรวมข่าว* (14 เมษายน 2472): 6.
- น้ำใจเสือ (โฆษณา). *ไทยเขมรรวมข่าว* (12 ตุลาคม 2473): 21.

- อ้ายเสือนรพา (โฆษณา). *นิกร* (5 เมษายน 2484) :9.
- ส. เทียนศิริ. ไอ้เสื่อในวรรณคดี. *นิกร* (23-24 มีนาคม 2485) : 5.
- ภาพข่าวสยามนิกร 2 (2490): ไม่ปรากฏเลขหน้า.
- โจรสู้ศึก 3 ด้านแล้วขอบใจ. *สยามนิกร* (5 มกราคม 2490): 1.
- โจรสู้ศึก 3 ด้านแล้วขอบใจ. *สยามนิกร* (15 มกราคม 2490): 1.
- ปล้น 3 ด้านเกิดใกล้โรงทหาร/ ว่าโจรสู้ศึกปล้นแล้วต้องผ่านโรงทหารอยู่หลังเขาลูกช้าง. *สยามนิกร* (16 มกราคม 2490): 1.
- เสื่อสั่งแสดงลวดลายเสื่อจับวัวกระเหรี่ยงเรียกค่าไถ่. *สยามนิกร* (11 เมษายน 2490): 1.
- ระดมปราบโจรสืบทั่วประเทศ. *สยามนิกร* (4 พฤษภาคม 2490): 1.
- นายปราสาท. เสื่อสำอังก์แห่งราชวิาส. *สยามนิกร* (31 พฤษภาคม 2490): ไม่ปรากฏเลขหน้า.
- ช.ศ. (นามแฝง). เสื่อตะวันตกในประวัติศาสตร์. *จอเงิน* (มิถุนายน 2490): ไม่ปรากฏเลขหน้า.
- เสื่อทะเลสาบ (โฆษณา). *จอเงิน* (มิถุนายน 2490): ไม่ปรากฏเลขหน้า.
- ขรัวบัว. อ้ายเสื่อไทยโจรสู้ศึก. *สยามนิกร* (10 -17 มิถุนายน 2491).
- โครบาน. เสื่อสำอังก์แห่งราชบุรี. *สยามนิกร* (22 -24 มิถุนายน 2491).
- โครบาน. อ้ายเสื่อเวาะตาขาว. *สยามนิกร* (22 – 26 กรกฎาคม 2491).
- เหยียบถื่นเสื่อ (โฆษณา). *จอเงิน* (กันยายน 2490): ไม่ปรากฏเลขหน้า.
- สองเสื่อฝาแฝด (โฆษณา). *จอเงิน* (กันยายน 2490): ไม่ปรากฏเลขหน้า.
- ฉกรรจ์ บัลลังก์รัตน. มหาโจร ที่ประชาชนให้น้ำตาปราณี. *สยามนิกร* (21 กุมภาพันธ์ – 14 มีนาคม พ.ศ. 2491).
- ขรัวบัว. อ้ายเสื่อนรกแห่งเมืองนครสวรรค์. *สยามนิกร* (23 เมษายน- 13 พฤษภาคม 2491).
- ชูชีพ. เสื่อเหลิม ณ หนองคาย. *สยามนิกร* (14– 16 พฤษภาคม 2491).
- ชีวิตของ “อ้ายเสื่อ บิลลี เดอะคิด”. *จอเงิน* (กรกฎาคม 2491): ไม่ปรากฏเลขหน้า.
- อารี. อ้ายมหาโจร. *สยามนิกร* (16 - 20 กรกฎาคม 2491).
- ขรัวบัว. สุภาพบุรุษเสื่อไทยตอนใต้อุ้งหัตถ์พยาม. *สยามนิกร* (5 – 14 สิงหาคม พ.ศ. 2491).
- ขรัวบัว. สุภาพบุรุษเสื่อไทยตอนปองสังหาร. *สยามนิกร* (14 - 18 กันยายน พ.ศ. 2491).
- กัปตันเซวน์. เศษอ้ายเสื่อสิทธิ์. *สยามนิกร* (22-25 กันยายน 2491).
- เสื่อทะเลสาบ. *จอเงิน* 4, 7 (22 พฤศจิกายน 2491): 8.
- ช่องแม่เสื่อ. *จอเงิน* 4, 7 (22 พฤศจิกายน 2491): 9.
- อ้ายเสื่อเวาะเมืองชล (โฆษณา). *พิมพ์ไทย* (4 มกราคม 2493): ไม่ทราบเลขหน้า.
- ชีวิต วัฒนธรรม. พฤติการณ์เสื่อฟ่องผู้ประหารรอด. *พิมพ์ไทย* (8 มกราคม 2493): 5-6, 9.
- ล่าอ้ายเสื่อ (โฆษณา). *สยามนิกร* (4 กุมภาพันธ์ 2493): 9.
- มหาดไทยเสนอเงินครั้งใหญ่ อ้างว่าเพื่อใช้ปราบปรามโจรสู้ร้าย. *สยามนิกร* (10 มีนาคม 2493): 1.

- ชีวิต วัฒนธรรม. วิสามัญชาตกรรมขุนโจร 3 ประเทศ โดยชีวิต วัฒนธรรม. พิมพ์ไทย (18 มีนาคม 2493).
 ศูนย์เก่ามณี. จุดจบของอินทรีเหล็ก. พิมพ์ไทย (3 พฤษภาคม 2493): 5.
 พิชิตถิ่นเสือ (โฆษณา). ภาพข่าวสยามนิกร (พ.ศ. 2495).
 ไอ้เสือเข็ดน้ำเงิน (โฆษณา). สารเสรี (9 มิถุนายน 2502): 15.
 เสือนักเลง (โฆษณา). สารเสรี (9 มิถุนายน 2502): 15.
 ขนอาวุธร้ายทางทะเล จอมพลสฤษดิ์อำนาจการกวาดล้างผู้คิดร้าย. สารเสรี (19 กรกฎาคม 2502): 1.
 เผยแผนร้ายที่ซลๆ ไครข่มเหงแจ้ก.ก.ด่วน. สารเสรี (21 กรกฎาคม 2502): 1.
 พลร่มล้อมป่าชลบุรี. สารเสรี (20 สิงหาคม 2502): 1.
 ทูมเงิน 22 ล้าน! ก่อการในป่าลึก, สั่งจากต่างประเทศ. สารเสรี (22 สิงหาคม 2502): 1.
 พลร่มจับกำนันอิทธิพลในป่าระยอง. สารเสรี (25 สิงหาคม 2502): 1.
 เสือพรานผจญศึก (โฆษณา). สารเสรี (7 มกราคม 2503): 15.
 จับอาวุธเสรีไทย! กวาดล้างผู้ก่อการร้าย 4 จ.อีสาน. สารเสรี (10 พฤษภาคม 2504): 1.
 นร. ระเบิดมอตัวพาไปทำแผนประทุษกรรม. สารเสรี (8 มิถุนายน 2504): 1.
 7 สิงห์แดนเสือ (โฆษณา). สารเสรี (18 พฤษภาคม 2505): 16.
 แก๊งค์ระเบิดขวดอาลาวาดหนัก! รั้วป็นยิงคู่อริต่อหน้าคนนับร้อย. สารเสรี (14 กันยายน 2505): 1.
 คู่หู “มือปืน” วัยรุ่น เข้มมอตัว/ขอตร. คุ่มกันเกรงถูกฆ่าปิดปาก. สารเสรี (17 กันยายน 2505): 1.
 หัวหน้าแก๊งค์ “ไบร์เลย์” แหกฟ้าเหลืองคุมพวกล้างแค้น. สารเสรี (18 กันยายน 2505): 1.
 ล้อมมือปืน “เฮาคี” กลางทุ่ง/ ร้อง “ผมยอมให้จับครับ”. สารเสรี (19 กันยายน 2505): 1.
 ตำรวจจับคนตาย “แดง ไบร์เลย์” กับ “ปู้” หัวหน้าแก๊งค์ระเบิดขวด/ จะจับตัวให้ได้ใน 3 วัน.
 สารเสรี (20 กันยายน 2505): 1.
 “แดง ไบร์เลย์” จนมุม/เผยไฟแค้นถูกบุกถึงกุฏิ. สารเสรี (21 กันยายน 2505): 1.
 จับ 2 สมุนมือปืนเฮาคี. สารเสรี (22 กันยายน 2505): 1.
 กวดขันหนัง-ร้านตัดเสื้อฯ แก้ปัญหาวัยรุ่น/ตามล่า “จิ๊กโก๋” ทั่วกรุง. สารเสรี (27 กันยายน 2505): 1.
 “ปู้” กบดานหลบอยู่ที่พระโขนง ตร. ล้อมล่าตัวคลาดกันหุดหวิด. สารเสรี (29 กันยายน 2505): 1.
 นายกบฏซากวาดแดงอีสานได้เกือบร้อย รวบเมียนายครอง จันดาวงศ์กับสมุน. ไทยรัฐ (6 มกราคม 2506): 1.
 10 โจรปล้นรถเมล์หนีลงเหว ตร. ปิดล้อมไว้ทุกด้าน/ พดต. เล่าเหตุการณ์ 14 ชั่วโมงในอุ้งมือโจร.
 ไทยรัฐ (11 มิถุนายน 2507): 1.
 นายกสั่งทหารร่วมตำรวจปราบ 14 โจรปล้นรถเมล์. ไทยรัฐ (15 มิถุนายน 2507): 1.
 ตร. ตามพบ 14 โจรกินข้าวริมห้วย เกิดยิงต่อสู้กันดุเดือดนับชม.. ไทยรัฐ (17 มิถุนายน 2507): 1.
 ตั้งกองบัญชาการใหม่ ล่าขุนโจรปล้นรถเมล์. ไทยรัฐ (18 มิถุนายน 2507): 1.
 นายแพทย์และเมียเล่าเหตุการณ์ถูกโจรจับเป็นเชลย. ไทยรัฐ (20 มิถุนายน 2507): 1.

หัวหน้าโจรปล้นรถเมล์เงินมพร้อม 4 สมุน/ เผยเบื้องหลังเป็นโจรเพราะถูกบีบบังคับจิตใจ. *ไทยรัฐ* (27 มิถุนายน 2507): 1.

ให้ใช้กฎอัยการศึก-ตั้งศาลทหารปราบอาชญากรรมให้สิ้นซาก. *สยามนิกร* (8 เมษายน 2508): 1.

รายละเอียด 20 โจรคุมพลปิดตลาดปล้นได้ทรัพย์สิน 1 ล้าน. *ไทยรัฐ* (3 พฤษภาคม 2508): 1.

20 โจรปล้นตลาดฝางล้อมตำรวจชนทงมาขายในกรุง. *ไทยรัฐ* (4 พฤษภาคม 2508): 1.

ยิงกราด 20 นาที ชาวบ้านบาดเจ็บ. *ไทยรัฐ* (6 ธันวาคม 2508): 1.

รายละเอียดปิดตลาดท่าเรือปล้นกวาดทรัพย์สินเกือบล้าน ชุนโจรวางแผนยึดโรงพักกวาดอาวุธ. *ไทยรัฐ* (7 ธันวาคม 2508):1.

จับอดีตผู้ใหญ่ว่านปล้นตลาดท่าเรือ จนมพร้อมสมุนยึดได้ปืน 4 กระบอก กระสุนกว่าร้อยนัด. *ไทยรัฐ* (9 ธันวาคม 2508): 1.

โจรปล้นตลาดท่าเรือล้างแค้นผู้ใหญ่ว่าน ยิงด้วยคาร์ไบน์ 7 กระบอกตายคาที่. *ไทยรัฐ* (10 ธันวาคม 2508):1.

กลุ่มโจรปล้นตลาดท่าเรือบุกฆ่าสายลับเป็นศพที่ 2 รองอตร. รุดปลดอบขวัญราษฎร์. *ไทยรัฐ* (11 ธันวาคม 2508):1.

จับสมุนโจรปล้นตลาดท่าเรือได้อีก 3. *ไทยรัฐ* (12 ธันวาคม 2508): 1.

ตั้งสินบนนำจับเสียขาให้กับสมุน 15 คนเป็นเงิน 8 หมื่นเศษ. *ไทยรัฐ* (14 ธันวาคม 2508): 1.

จะยิงเป้าโจรปล้นตลาดท่าเรือ. *ไทยรัฐ* (15 ธันวาคม 2508): 1.

ตร. ล้อมคงสกัดยิงผู้สมุนเสียขาสนั่นป่า. *ไทยรัฐ* (16 ธันวาคม 2508): 1.

ตำรวจ 200 กวาดล้างแดนโจรครั้งใหญ่จับผู้ต้องหาร่วม 50/ ตำรวจโรงพักกวาดล้างครั้งวันรวบผู้ร้าย ขึ้นเสียได้ 6 คน. *ไทยรัฐ* (21 มีนาคม 2509): 1.

กรม. ลงมติใช้. 17 โจรปล้นตลาดท่าเรือ/สั่งยิงเป้าเสียขาและสมุน 5 คน. *ไทยรัฐ* (23 มีนาคม 2509): 16.

เผยชื่อ 6 เพชรมานนายตำรวจยิงเป้าเสียขาให้กับ 5 สมุนวันนี้/ใช้สนามหญ้าวัดตลาดท่าเรือเป็นแดนประหาร. *ไทยรัฐ* (24 มีนาคม 2509): 1.

คลื่นมมนุษย์นับแสนหลังไหลดู 'นาทิสังหาร' เสียขาให้กับ 5 สมุน. *ไทยรัฐ* (25 มีนาคม 2509): 1.

เรียก 6 นายตำรวจมือเพชรมานเข้ากรุง/นักมวยเอก 3 จังหวัดแย่งผ้าจากประหารเข้าพิธีปลุกเสกเสาร์ 5. *ไทยรัฐ* (27 มีนาคม 2509): 1.

เสื่อบุญมีจับทางยาวแหวกล้อมตำรวจ. *ไทยรัฐ* (25 เมษายน 2509): 1.

บุกหัวหินจับเป็นเสื่อบุญมี/สมุนคู่ใจโจรปล้นทองควลปืนผู้ตำรวจจนตัวตาย. *ไทยรัฐ* (26 เมษายน 2509): 1.

เสื่อบุญมีเผยไม่หวั่น "ม.17"/ สารภาพเบื้องหลังปล้น "ผมฆ่ามาแล้ว 21 ศพ". *ไทยรัฐ* (27 เมษายน 2509): 1.

จับหัวหน้าแผนกสมุนเสือนูญมี/เสือนุญมีประกาศฆ่าสมุนทรยศถ้าไม่ตายเสียก่อน. *ไทยรัฐ* (28 เมษายน 2509): 1.

รับสารภาพตำรวจตั้งห้ามประกันตัว/แย่งอุปการะลูกเสือนูญมี. *ไทยรัฐ* (29 เมษายน 2509): 1.

คลื่นมนุษย์นับหมื่นเฮโลดู “ขุนโจร 21 ศพ”. *ไทยรัฐ* (30 เมษายน 2509): 1.

อธิบดีตำรวจยืนยัน “เสือนูญมี” โหดเหี้ยมมาก/ต้องโซ่ม.17 ประหารชีวิต. *ไทยรัฐ*, 3 พฤษภาคม 2509): 1.

ชิงตัว “เล็ก โพธิ์ดำ” หน้าศาล สมุนใช้ปืนจี๊ผู้คุมขึ้นรถมอเตอร์ไซค์ 10 คันคุ้มกัน. *ไทยรัฐ* (10 กุมภาพันธ์ 2510): 1.

จับ 3 สมุน “เล็ก โพธิ์ดำ” ชิงตัวหัวหน้า/สารภาพเผยน้องชาย “เก้า ม้าแก่ง” เป็นผู้วางแผนร้าย. *ไทยรัฐ* (11 กุมภาพันธ์ 2510): 1.

ส่งรูปประกาศจับ “เล็ก โพธิ์ดำ” ทั่วประเทศ พบเบื้องหลังเสียใหญ่ให้ทุนชิงตัว. *ไทยรัฐ* (12 กุมภาพันธ์ 2510): 1.

จับตัวนายทุนชิงตัว “เล็ก โพธิ์ดำ”/เผยวันวางแผนเลี้ยงเปียร์หมด 3 ลัง. *ไทยรัฐ* (14 กุมภาพันธ์ 2510): 1.

ตั้งจับ “เก้าตี้” คู่หู “เล็ก โพธิ์ดำ” ทั่วประเทศ. *ไทยรัฐ* (15 กุมภาพันธ์ 2510): 1.

“เก้าตี้” เตรียมปล้นร้านทอง/ตำรวจนับร้อยตรึงตลาดพลู. *ไทยรัฐ* (16 กุมภาพันธ์ 2510): 1.

ควาน “เล็ก โพธิ์ดำ” “เก้าตี้” จนมุม/ตร.นับร้อยล้อมหมู่บ้านจับได้พร้อมปืนคู่มือ. *ไทยรัฐ* (23 กุมภาพันธ์ 2510): 1.

เบื้องหลัง 2 คาวร้ายจนมุม “เล็ก โพธิ์ดำ” สารภาพ “ผมต้องการออกมาฆ่าพ่อเลี้ยง”. *ไทยรัฐ* (24 กุมภาพันธ์ 2510): 1.

ตร. ครึ่งร้อยปิดถนนกั้นคลื่นมนุษย์คุ้มกัน “เล็กโพธิ์ดำ” “เก้าตี้”/ชี้ที่เกิดเหตุฆ่าคู่อริหน้าศาล. *ไทยรัฐ* (25 กุมภาพันธ์ 2510): 1.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพิ่มข้อมูลและโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ฐานข้อมูลราชกิจจานุเบกษาและการพัฒนากฎหมายอิเล็กทรอนิกส์. *ค้นหาราชกิจจานุเบกษา*.

แหล่งที่มา : <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/RKJ/index/index.htm> [27 มีนาคม 2553]

มูลนิธิหนังไทย. *ศูนย์รวมข้อมูลหนังไทย*. แหล่งที่มา : www.thaifilmdb.com/ [29 มีนาคม 2553]

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. *เสือใบ*. แหล่งที่มา :

<http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B9%80%E0%B8%AA%E0%B8%B7%E0%B8%AD>

[/E0%B9%83%E0%B8%9A](http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B9%83%E0%B8%9A) [29 มีนาคม 2553]

เว็บไซต์. www.bangkokbookclub.com. บุคคลลึกลับชื่อแรง : โครงการรวบรวมงานเขียนของ

Edgar Wallace ในพายุไทย. แหล่งที่มา :

http://www.bangkokbookclub.com/webboard_396110_2834_th?lang=th [16 เมษายน 2553]

เว็บไซต์. www.cokethai.com. รวมพลคนรักรูปถ่ายเก่า. แหล่งที่มา :

<http://www.cokethai.com/board/viewtopic.php?t=2344&postdays=0&postorder=asc&highlight=%A4%D2%C7%BA%CD%C2&start=15> [30 มีนาคม 2553]

สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สืบค้นดัชนีรายงานการประชุมสภา.

แหล่งที่มา : http://librarymb.parliament.go.th/snacm/minute_simple_search.jsp [27 มีนาคม 2553]

หนังสือและบทความภาษาอังกฤษ

Amy Gilman Srebnick and Rene Levy (eds.). *Crime and Culture: An Historical Perspective*.

Hants : Ashgate Publishing, 2005.

Chalong Soontravanich. "Small Arms, Romance, and Crime and Violence in Post WWII Thai Society." *Hegemony, Technocracy, Networks*. Takeshi Hamashita and Takashi Shiraishi (eds.). Paper Presented at Core University Program Workshop on Networks, Hegemony and Technocracy, Kyoto, March 25-26, 2002.

Cheah Boon Kheng. *The Peasant Robbers of Kedah 1900-1929: Historical and Folk Perceptions*. Singapore: Oxford University Press, 1988.

Eric Hobsbawm. *Bandits*. Middlesex: Penguins Books, 1972.

_____. *Primitive Rebels: Studies in Archaic Forms of Social Movement in 19th and 20th Centuries*. Manchester: Manchester University Press, 1974.

Michael Smithies (ed.). *Descriptions of Old Siam*. New York: Oxford University Press, 1995.

Scot Barme. *Woman, Man, Bangkok: Love, Sex, and Popular Culture in Thailand*. Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, 2002.

Walter E.J. Tips. *Crime and Punishment in King Chulalongkorn's Kingdom*. Bangkok: White Lotus Press, 1998.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวศิริวรรณ ลาภสมบุรณานนท์

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2540 ปริญญาวารสารศาสตรบัณฑิต สาขาภาพยนตร์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- พ.ศ. 2549 ศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติการทำงาน

- พ.ศ. 2541-43 กองบรรณาธิการนิตยสาร *ซีนีแม็ก*
- พ.ศ. 2544-45 บรรณาธิการนิตยสาร *ภาพวิ่ง-motion pictures*
- พ.ศ. 2545-51 นักเขียนประจำในนิตยสาร *ฟลิกส์*
และมีบทความตีพิมพ์ในนิตยสาร *มติชนสุดสัปดาห์* และ *ศิลปวัฒนธรรม*

ผลงานวิชาการ

“ความเปลี่ยนแปลงในการเขียนประวัติศาสตร์และการให้ความหมายต่อกรณี ‘สัญญาวิปลาส’ ของพระเจ้าตากสิน,” *วารสารสมาคมประวัติศาสตร์* 29 (มีนาคม 2550) : 64 - 105.

“Sua Thai From Public Enemy to Popular Hero: A Case Study of Bandit’s Representation in Thai Society 1917-1950” Presented at Multinational Students Workshop on Regional Cooperation in East Asia, Graduate School of Asia Pacific Studies, Waseda University, Tokyo, Japan, 28th February – 2nd March, 2009.

สามารถติดต่อผู้เขียนได้ทางอีเมล siriwaness@yahoo.com